

BULETINUL

UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE „CAROL I“

1 / 2016

PUBLICAȚIE ȘTIINȚIFICĂ CU PRESTIGIU RECUNOSCUT DIN DOMENIUL „ȘTIINȚE MILITARE, INFORMAȚII ȘI ORDINE PUBLICĂ“ AL CONSILIULUI NAȚIONAL DE ATESTARE A TITLURILOR, DIPLOMELOR ȘI CERTIFICATELOR UNIVERSITARE, INDEXATĂ ÎN BAZA DE DATE INTERNAȚIONALĂ CEEOL

PUBLICAȚIE FONDATĂ ÎN ANUL 1937

EDITURA UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE „CAROL I“
BUCUREȘTI, 2016

Coperta: Elena PLEȘANU

*(Gravură aquaforte 40 x30 Universitatea Națională de Apărare „Carol I”,
Eugen ILINA, Uniunea Artiștilor Plastici, România)*

© Sunt autorizate orice reproduceri fără perceperea taxelor aferente cu condiția precizării sursei.

Responsabilitatea privind conținutul articolelor revine în totalitate autorilor.

CUPRINS

- 5** **Considerații generale privind managementul sprijinului logistic în operațiile de stabilitate**
Col.dr. Adrian Mihai ZISU
Col.prof.univ.dr. Sorin PÎNZARIU
-
- 9** **Sovromurile, formă economică de „sprijin reciproc”, ascensiune și decădere**
Mr.lect.dr. Andi Mihail BĂNCILĂ
-
- 16** **Necesitatea unui spirit expediționar pentru militarii armatei române**
Col.ing. (rez.) dr. Mircea MOCANU
-
- 23** **Particularități privind dezvoltarea posibilităților de luptă ale structurilor militare (capabilităților militare) participante la operații multinaționale**
Col. Constantin Th. ANDREI
-
- 31** **Multidimensionalitatea acțiunilor forțelor terestre din perspectiva sistemelor de ripostă antiaeriană**
Lt.col.dr. Daniel ROMAN
-
- 38** **Serviciile de campanie în operația ISAF**
Lt.drd. Petrică-Crinu ȘINCARI
-
- 44** **Modelul absolventului versus standard ocupațional, documente referențiale ale procesului de instruire**
Lt.col.drd.ing. Vasile PETCU
-
- 49** **Industria de apărare a României. Actualitate și orientări de perspectivă**
Lt.col.ing.drd. Bebe I. DIACONU
-
- 56** **Principalele amenințări la adresa securității naționale la începutul secolului XXI. Actualitate și perspective ale supravegherii aeriene și aerospațiale**
Lt.col.instr.av.drd. Pătru PÎRJOL

62 Considerații privind particularitățile sprijinului logistic al regenerării forțelor după participarea la operații întrunite multinaționale

Col.drd. Florin RADUSLAV

66 Considerații succinte privind tensiunile actuale din Regiunea/Zona Extinsă a Mării Negre

Col.dr. Valerică CRUCERU

72 Controlul civil democratic al autorităților publice pentru respectarea drepturilor omului în teatrul de operații multinaționale

Drd. Constantin -Florin MITULEȚU-BUICĂ

78 Dimensiunea științifică și tehnică a securității internaționale

Mr.drd. Cristian RUSU

87 Serviciile funerare în armata americană

Col.prof.univ.dr. Sorin PÎNZARIU

Mr. Andrei-Ciprian VULPE

97 Are armata română nevoie de logisticieni la baza carierei militare?

Lt.col.instr.sup.drd. Dragoș Alexandru NECULA

103 Exigențe metodologice privind proiectarea curriculară a procesului de formare și dezvoltare profesională a ofițerilor specialiști în educație fizică militară

Lt.col.instr.sup. Alin PELMUȘ

108 Tendințe în educație: m-learning și Web 3.0

Conf.univ.dr. Ana-Maria CHISEGA-NEGRILĂ

113 Competența culturală și lingvistică în comunicarea publică

Lect.univ.dr. Speranza TOMESCU

117 Scutul antirachetă apără Europa. Cum va fi apărat scutul polonez?

Col.conf.univ.dr. Ion PURICEL

CONSIDERAȚII GENERALE PRIVIND MANAGEMENTUL SPRIJINULUI LOGISTIC ÎN OPERAȚIILE DE STABILITATE

GENERAL CONSIDERATIONS REGARDING THE MANAGEMENT OF LOGISTIC SUPPORT IN STABILITY OPERATIONS

Col.dr. Adrian Mihai ZISU*
Col.prof.univ.dr. Sorin PÎNZARIU**

Desfășurarea cu succes (atingerea stării finale) a operațiilor de stabilitate se realizează și prin procesul complex și continuu prin care se urmărește realizarea obiectivelor logisticii unei structuri militare ca urmare a utilizării potențialului uman, la modul cel mai eficient – procesul de *managementul logistic*.

The successful development (reaching the end state) of stability operations is also carried out through a continuous and complex process – the logistic management process, which aims to fulfill the objectives of a military structure's logistics, using the human potential in the most efficient way.

Cuvinte-cheie: operații de stabilitate; management; proceduri; sprijin logistic; planificare; organizare; niveluri.

Keywords: stability operations; management; procedures; logistic support; planning; organization; levels.

Managementul logistic, în termeni specifici, reprezintă partea managementului lanțului de aprovizionare-livrare care planifică, implementează și controlează, în mod eficient și eficace, fluxul direct și invers, precum și stocarea bunurilor, serviciilor și informațiilor conexe, între punctul de origine și punctul de consum, în vederea satisfacerii cerințelor clienților.

În mediul economic, managementul logistic include activitățile referitoare la managementul transporturilor spre și dinspre organizație, managementul integrat al parcului de autovehicule de transport, recepția, depozitarea, manipularea tuturor categoriilor de materiale, onorarea comenzilor, proiectarea rețelelor logistice, managementul stocurilor, planificarea livrării/cererii și managementul prestatorilor terți de servicii logistice.

În conformitate cu prevederile studiului organizației americane Consiliul Managementului Logistic (*Council of Logistics Management/CLM*), în anul 1986, managementul logistic era definit ca fiind „... procesul de planificare, implementare și control al fluxului și stocării eficiente și eficace sub aspectul costurilor, a materiilor prime, produselor în curs de prelucrare, produselor finite și fluxurilor informaționale conexe, de la punctul de origine la punctul de consum, cu scopul îndeplinirii cerințelor clienților”¹.

În anul 2003, aceeași organizație, CLM din SUA a formulat o nouă definiție a managementului logistic, care conținea o serie de modificări esențiale în raport cu definițiile anterioare. Astfel, dacă logistica este considerată ca parte integrantă a lanțului de aprovizionare-livrare, managementul logistic „... include, de regulă, toate activitățile referitoare la managementul transporturilor spre și de la organizație, managementul flotei de mijloace de transport, depozitarea, manipularea materialelor, onorarea comenzilor, proiectarea rețelelor logistice,

**Prefectura Sibiu*

e-mail: stps.sb@anrpsps.gov.ro

***Universitatea Națională de Apărare „Carol I”*

e-mail: sorinpinz@yahoo.com

managementul stocurilor, planificarea livrării/ cererii și managementul prestatorilor terți de servicii logistice”². În conformitate cu această definiție, funcția managerială logistică include alegerea furnizorilor și aprovizionarea/reaprovizionarea, planificarea și programarea producției, ambalarea și asamblarea, precum și servirea clienților. Astfel, din punct de vedere managerial, se remarcă implicarea logisticii în toate nivelurile de planificare și de execuție ale companiei.

Luând în considerare cele prezentate, suntem de acord cu ideea unuia dintre specialiștii domeniului, conform căreia managementul logistic „... este o funcție integratoare la nivelul firmei/organizației, care coordonează și optimizează toate activitățile logistice pe care le integrează cu alte funcții, printre care marketingul, vânzările, producția, finanțele și tehnologia informației”³.

În general, *managementul logistic* este văzut ca integrat, mai precis, în interiorul organizației, în timp ce *managementul lanțului de aprovizionare-livrare* este concentrat pe relațiile interorganizaționale. În acest context, procesul de management constituie un ansamblu de intervenții prin care managerul prevede, organizează, ordonează, ia decizii și controlează activitatea subordonaților săi, având în vedere realizarea obiectivelor unității conduse.

În mediul militar, *managementul logistic* este considerat a fi procesul complex și continuu prin care se urmărește realizarea obiectivelor logisticii unei structuri militare ca urmare a utilizării potențialului uman, la modul cel mai eficient.

Procesele de management logistic specifice mediului militar sunt deosebit de complexe și se realizează de către organele de planificare și conducere a sprijinului logistic reprezentate de *manageri*, respectiv șefii structurilor cu atribuții logistice. Din acest punct de vedere, persoanele cu atribuții generale și specifice pe linia managementului logistic pot fi considerate manageri, întrucât reprezintă grupuri de persoane destinate asigurării suportului logistic al misiunilor și acțiunilor desfășurate de unitățile din care fac parte (completarea stocurilor în ordinea impusă de modul de întreținere a forțelor în acțiuni, la termenele, nivelurile și în locurile ordonate; planificarea și organizarea transporturilor de efective și a celor de aprovizionare/evacuare; organizarea și realizarea unui sistem operativ și funcțional de mentenanță; organizarea și executarea

recunoașterilor și documentărilor în teren cu privire la anumite aspecte de logistică; manevra forțelor și mijloacelor logistice; organizarea achizițiilor, primirii, repartiției și distribuției materialelor din surse sau, de la caz la caz, repartizarea marilor unități și a unităților pe surse de aprovizionare; organizarea și executarea reparațiilor și, la nevoie, a evacuărilor; stabilirea măsurilor de protecție a unităților, a subunităților și a formațiunilor de logistică; organizarea și realizarea prestațiilor logistice de hrănire, echipare și cazare a efectivelor; organizarea și executarea controalelor).

Managementul logistic în mediul militar este supus unui proces intens de transformare datorită influențelor exercitate de mediul economic civil. În acest sens, în mediul militar, au fost preluate și implementate o serie de concepte moderne care accelerează procesul de integrare în domeniu, astfel⁴: *logistica anticipativă (Anticipatory logistics/AL)*; *logistica focalizată (Focused logistics/FL)*; *logistica bazată pe distribuție (Distribution-based logistics/DBL)*; *managementul lanțului de aprovizionare-livrare (distribuție) (Supply Chain Management/SCM)*; *sistemul logistic de răspuns dinamic (Dynamic response logistics/DRL)*; *conceptul percepție și răspuns în domeniul logistic (Sens & Response Logistics Capability/S & RLC)*; *managementul echipamentelor la nivel strategic (Strategic Equipment Management/SEM)*; *serviciul de Suport Logistic și Administrativ Întrunit (Logistics Joint Administrative Service Support/LOGJAMSS)*.

Conceptele prezentate mai sus contribuie într-o măsură tot mai mare la asigurarea unui sprijin logistic forțelor combatante, într-un mod proactiv prin: utilizarea tehnologiilor, sistemelor informaționale și procedurilor în vigoare pe câmpul de luptă modern, capabile să monitorizeze și să furnizeze date și informații, în timp real, asupra stocurilor de materiale și echipamentelor, să identifice anumite disfuncționalități și chiar să ofere soluții, precum și o mai bună evaluare a nevoilor reale ale structurilor combatante; asigurarea resurselor și echipamentelor necesare, în locul, la timpul și în cantitățile necesare, pe timpul participării la diferite acțiuni militare de stabilitate și de sprijin; reducerea timpului de reacție în realizarea sprijinului logistic, precum și a costurilor de întreținere, stocare, depozitare și mentenanță a bunurilor materiale; legăturile mai strânse dintre contractorii civili și operatorii economici, inclusiv cu structurile de sprijin logistic;

integrarea operațiilor cu informațiile și cu logistica în scopul gestionării tuturor evenimentelor în timp util.

Prin implementarea unora dintre conceptele prezentate, logistica devine capabilă să prevadă și să raporteze automat orice disfuncționalitate pentru a permite intervenția oportună; suportul logistic către unități va fi furnizat pe baza factorilor de consum și a nevoilor reale fiind asigurată vizibilitatea și controlul asupra fluxurilor logistice, ceea ce determină crearea unei rețele de distribuție mult mai agile și oportune și care deține capacități importante de exprimare.

Mediile economice și militare, tehnologia și procedurile moderne vor continua să acționeze ca elemente majore de transformare în domeniul managementului logistic. Specialiștii afirmă că transformările din mediile economice și militare vor determina schimbarea practicilor manageriale logistice prin schimbarea misiunilor forțelor, disponibilitatea resurselor și practica de afaceri propriu-zisă. În sensul celor prezentate, se apreciază că schimbările tehnologice vor permite logisticienilor scurtarea procesului decizional și rezolvarea problemelor în timp record.

Pe de altă parte, aplicarea conceptelor, procedurilor, metodelor și tehnicilor moderne de management logistic va determina, cu siguranță, constituirea fluxurilor logistice de o manieră mult mai flexibilă, și ceea ce este mai important, în timp real.

Managementul sprijinului logistic în operațiile de stabilitate și de sprijin scoate în evidență răspunsurile logisticii militare la provocările câmpului operațional, la schimbările produse în fizionomia acțiunilor militare.

Luând în considerare experiența acumulată în operațiile de stabilitate și de sprijin din Afganistan și Irak, se apreciază că, în materie de sprijin logistic, au fost identificate o serie de cerințe cărora logistica a trebuit să le facă față, din punct de vedere managerial, astfel:

- *standardizarea tehnicilor și procedurilor logistice* specifice celor două medii, civil și militar, în vederea operării corespunzătoare a facilităților oferite de lanțul de aprovizionare-distribuție. Din acest punct de vedere, managementul logistic este obligat să impună noi proceduri de operare care să fie cât mai stabile și, în același timp, să poată fi îmbunătățite în permanență. Aceste proceduri sunt

destinate asigurării complementarității celor două sectoare, astfel încât acestea să asigure un sprijin logistic eficient și real forțelor luptătoare. Un exemplu concludent este cel referitor la procedurile de operare din domeniul aprovizionării care impun ca toate activitățile de ambalare, identificare, îmbarcare și urmărire a mișcării acestora să fie identice pentru a se asigura o livrare optimă.

- *obținerea informațiilor în timp real asupra deplasărilor, stocurilor, stării de operativitate a tehnicii, situației medicale a personalului etc.* A devenit extrem de important ca sistemul logistic militar să dețină informații în timp real asupra aspectelor prezentate. Acest tip de informații sunt culese și procesate prin intermediul senzorilor montați pe autovehicule, dispuși în echipamentul individual al militarilor sau prin accesarea instalațiilor satelitare (de exemplu, echipamentele TACSAT sau *Blue Force Tracking/BFT*) montate pe marea majoritate a echipamentelor și tehnicii de luptă atât în Irak, cât și în Afganistan;

- *minimalizarea timpului de așteptare pentru consumator.* Preluat din mediul economic și implementat în mediul militar, acest concept asigură un management mai eficient al lanțului de aprovizionare. Prin aplicațiile informatice utilizate, ECR pune la dispoziția organelor de conducere logistică informațiile necesare și accelerează procesul de derulare a achizițiilor, în vederea continuității proceselor de aprovizionare, mentenanță, sprijin medical, infrastructură etc. Accelerarea ritmului achiziționării materialelor, distribuției acestora, precum și accesul la Internet, în materie de licitații, asigură unităților participante la operațiile de stabilitate și de sprijin posibilitatea reducerii amprentei logistice și menținerii unui nivel scăzut al stocurilor de materiale, ceea ce conduce la lipsa de blocaje în utilizarea fondurilor financiare.

Noile concepte, precum cele de comerț electronic, lansare electronică a comenzilor, vânzare prin Internet și depozitare virtuală, conduc la „... modificarea relațiilor dintre furnizori și distribuitori și chiar la redefinirea noțiunii de loc de muncă. Accesul, în timp real, la date privind afacerile potențialilor furnizori și beneficiari permite managerilor un control dinamic asupra stocurilor și o reacție rapidă la cererile pieței”⁶.

Fără îndoială, simpla enunțare a unor noi concepte nu asigură și implementarea lor sau

obținerea rezultatelor în timp foarte scurt, însă analizarea experienței acumulate, conduce la luarea unor decizii favorabile care contribuie la rezultate benefice în domeniul abordat. Exemplul cel mai sugestiv, în acest sens, îl reprezintă modalitatea prin care DoD al Armatei SUA, pe baza rezultatelor avute în Afganistan și Irak, a desfășurat un program de realizare și, ulterior, de implementare a unui sistem de urmărire și de identificare automată a tuturor mișcărilor de bunuri, pe rutele de comunicații terestre navale și aeriene. Acest program a condus la obținerea de economii în materie de fonduri și de eforturi umane și materiale.

Tehnologiile utilizate la realizarea acestui sistem de urmărire au asigurat vizibilitatea dorită după declanșarea operațiilor din Afganistan, atunci când noul sistem (BFT), mai precis și mult mai rapid, a devenit operațional⁷.

În prezent, armatele moderne, inclusiv Armata României, experimentează utilizarea sistemelor informatice de asistare a deciziei, pentru determinarea celei mai bune soluții de folosire a mijloacelor de sprijin avute la dispoziție. În acest fel, se apreciază că logisticienii vor avea la dispoziție cele mai moderne instrumente de management existente în domeniul militar (și civil) care le vor asigura posibilități coerente și flexibile de luare a deciziei în cunoștință de cauză.

NOTE:

1 C. Bălan, *Evoluții conceptuale în domeniul logisticii și lanțului de aprovizionare livrare*, în „Abordări și determinări funcționale ale logisticii”, Simpozion științific la Catedra Logistică, Finanțe și Contabilitate din Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București, 2007, pp. 165-166.

2 C. Bălan, *Logistica*, Ediția a III-a revăzută și adăugită, Editura Uranus, București, 2006, pp. 309-312.

3 Gh. Minculete, A. Minculete, *Determinări ale managementului logistic în economia globală*, în „Securitate și apărare în Uniunea Europeană”, sesiunea anuală de comunicări științifice cu participare internațională, Strategii XXI, 17-18 aprilie, *Logistică, finanțe și contabilitate*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2008, p. 107.

4 *Ibidem*, p. 108.

5 Gh. Minculete, A. Minculete, G.T. Buceag, *Delimitări ale managementului lanțului de aprovizionare-livrare în domeniul militar*, în Buletinul Universității Naționale de

Apărare „Carol I” nr. 1, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2008, p. 68.

6 *Ibidem*, p. 70.

7 J.M. Lenzini, *Anticipatory Logistics: The Army's Answer to Supply Chain Management*, USA, 2002.

BIBLIOGRAFIE

SMG/L-1, Doctrina logisticii operațiilor întrunite, București, 2008.

SMG/PF-3.15, Manualul pregătirii și executării misiunilor militare în afara teritoriului statului român de către contingentele naționale, Buzău, 2007.

Metodologia planificării și organizării sprijinului logistic internațional al forțelor proprii, Statul Major General, București, 2008.

ALP-9 (C), Doctrina logistică a forțelor terestre NATO, STANAG 2406.

NATO Logistics Handbook, SNLC Secretar at International Staff Defence, fondul Bibliotecii Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2012.

Minculete Gh., Minculete A., Buceag G.T., *Delimitări ale managementului lanțului de aprovizionare-livrare în domeniul militar*, în Buletinul Universității Naționale de Apărare „Carol I” nr. 1, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2008.

Minculete Gh., Minculete A., *Determinări ale managementului logistic în economia globală*, în „Securitate și apărare în Uniunea Europeană”, sesiunea anuală de comunicări științifice cu participare internațională, Strategii XXI, 17-18 aprilie, *Logistică, finanțe și contabilitate*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2008.

Zisu C., Scrieciu L., Mocanu B.P., Dogaru M., *Coordonate ale sprijinului logistic în operațiile internaționale*, Editura Centrul Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2008.

<http://nsa.nato.int/nsa/zPublic/ap/aap6/AAP-6.pdf>.

http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_27444.htm.

SOVROMURILE, FORMĂ ECONOMICĂ DE „SPRIJIN RECIPROC”, ASCENSIUNE ȘI DECĂDERE

SOVROMS, ECONOMIC FORM OF “MUTUAL SUPPORT”, ASCENT AND DECAY

Mr.lect.dr. Andi Mihail BĂNCILĂ*

Societățile mixte au reprezentat prima formă organizată de jaf a noului ocupant din Europa de Est. Crearea lor a stat sub spectrul recuperării unei părți din datoria de război, pe care marea majoritate a statelor estice o datorau, în mod direct sau indirect, Uniunii Sovietice. Ulterior, ele s-au dovedit societăți economice lipsite de perspective reale de dezvoltare ca urmare a faptului că „partenerul sovietic” nu era interesat de efectuarea unor investiții necesare re tehnologizării. După moartea dictatorului sovietic I.V. Stalin, guvernul de la Moscova a negociat cu statele „partenere” vânzarea către acestea a părții din capitalul social pe care o deținea.

Joint ventures were the first organized forms of robbery of the new occupant of Eastern Europe. They were founded to recover the war debt, which most of the eastern states owed, directly or indirectly, to the Soviet Union. Later they proved economic society without real prospects for development due to the fact that “Soviet partner” was not interested in making necessary investments refurbishment. After the Soviet dictator’s, I.V. Stalin, death, the government from Moscow negotiating with the “partner” to sell the portion of share capital they held.

Cuvinte-cheie: societăți mixte; sovromuri; comunism; URSS; economie.

Keywords: joint ventures; sovroms; Communism; USSR; economy.

Exceptând Cehoslovacia și Polonia, celelalte state intrate în sfera de influență sovietică desfășuraseră acțiuni militare pe teritoriul Uniunii Sovietice, ca aliați ai Axei, drept urmare sovieticii aveau tot dreptul să pretindă de la acestea achitarea unei părți a datoriei de război ce revenea Germaniei. Profitând de slăbiciunea manifestată de către statele vest-europene și de lipsa de fermitate a SUA, sovieticii au negociat inclusiv pentru cele două state preluarea ca reparații de război a bunurilor germane aflate pe teritoriul acestora. În acest sens, beneficiind de libertate totală, URSS a pretins, întâi la Yalta și, mai apoi la Potsdam, preluarea patrimoniului german din zona sa de ocupație. Uniunea Sovietică a solicitat jumătate din suma totală de 20.000 de milioane de dolari, stabilită ca quantum total al datoriilor de război care trebuiau să fie plătite de statele învinse. Pentru a acoperi solicitările de despăgubire venite din partea

sovieticilor, Germania, intrată în incapacitate de plată, a solicitat sprijinul aliaților occidentali. SUA și Marea Britanie contribuiau cu alimente și alte produse de strictă necesitate, inclusiv pentru zona de ocupație sovietică. Utilizând o astfel de tactică, sovieticii se aprovizionau, în mod indirect, cu bunuri de proveniență americană, fără a accepta, în mod oficial, acest fapt¹.

Formarea societăților mixte româno-sovietice

Pentru România, predarea către Uniunea Sovietică a bunurilor comunității germane sau a investițiilor statului german pe teritoriul ei a devenit obligatorie în baza Convenției de armistițiu, semnată la Moscova, în noaptea de 12-13 septembrie 1944², și reconfirmată, ulterior, prin Tratatul de pace de la Paris din 10 februarie 1947. Articolul nr. 26 al Tratatului de pace prevedea condiții înrobitoare, din punct de vedere economic, pentru țara noastră. În afara faptului că România se obliga a renunța la bunurile și investițiile cetățenilor germani, țara noastră pierdea și dreptul

*Academia Tehnică Militară

e-mail: bancila_mihail@yahoo.com

de a solicita recuperarea creanțelor de un miliard de mărci germane pentru produsele exportate în perioada războiului Germaniei Naziste³. Bunurile preluate de la comunitatea germană au constituit marea majoritate a activelor sovietice ale viitoarelor întreprinderi mixte⁴. România se obliga la plata unei datorii de război de peste 300 de milioane de dolari în șase ani de zile. Mai mult, ea trebuia să asigure combustibilul și alimentele necesare staționării trupelor sovietice pe teritoriul românesc și aproba Înaltului comandament al aliaților (în speță, părții sovietice) dreptul de control asupra radioului, poștei, telegrafului, telefonului, presei și producției de filme și teatru.⁵

Avându-se în vedere faptul că statul român în calitate de coacționar la viitoarele societăți mixte trebuia să fie în măsură să își onoreze obligațiile se avea în vedere eliminarea posibilității de a fi implicate ca parteneri în noile entități comerciale, societățile cu capital privat. În acest scop, guvernul român a luat toate măsurile necesare pentru urgentarea naționalizării exploatațiilor de materii prime și material lemnos. Având în vedere situația încă neclară a parteneriatului sovieto-american, statul român a lăsat să se întrevadă posibilitatea unei colaborări cu un partener privat în sectorul petrolier, unde alături de cele două state ar fi putut să participe cu capital și societatea „Creditul Minier”.⁶

John Michael Montias, autor al articolului „Background and Origins of the Rumanian dispute with Comecon”, aduce în atenție faptul că majoritatea fondurilor cu care sovieticii contribuiseră la crearea societăților mixte româno-sovietice, cunoscute sub denumirea de „sovromuri”, erau în fapt bani românești sustrași cetățenilor români de naționalitate germană sau proveniți din plata despăgubirilor de război plătite de România. Sumele pe care statul român fusese obligat să le achite erau înrobitoare și ajungeau să reprezinte aproape jumătate din volumul cheltuielilor publice programate a fi executate din fonduri de la bugetul de stat⁷. În conformitate cu prevederile articolului XI din Convenția de armistițiu încheiată între statul român și Comisia aliată, reprezentată de URSS, în prima parte a anului 1945, guvernul Petru Groza aprobase solicitările Moscovei de a plăti ca despăgubiri 50 de miliarde de lei⁸ reprezentând echivalentul a 12 milioane de dolari în fiecare lună. Exceptând această sumă

guvernul României se angaja să susțină cu peste 30 de miliarde de lei pe lună staționarea a aproximativ 1 milion de soldați sovietici pe teritoriul românesc⁹. În ceea ce privește cuantumul sumelor confiscate cetățenilor de naționalitate germană, suma oficială amintită se apropie de 200 de milioane de dolari SUA¹⁰. În același cadru funcțional, sovieticii au căutat să impună statelor satelit un tip de comportament economic total dezavantajos pentru ele prin care să exporte materii prime la prețuri fixe mult sub prețul mondial al acelor produse. În anii ce au urmat sfârșitului războiului, România a fost obligată să exporte în URSS petrol și produse petroliere la prețuri cu până la 26% mai mici decât cotațiile internaționale.

Primele societăți mixte româno-sovietice au luat naștere prin semnarea la 8 august 1945 a Acordului de colaborare economică dintre URSS și România. Acordul a constituit primul contract financiar cu valoare semnificativă semnat de statul român după lovitura de stat de la 23 august 1944, volumul schimburilor comerciale ce urmau a fi realizate depășind 50 de milioane de dolari. Prin semnarea convenției comerciale cu URSS, statul român se obliga să exporte în această țară aproape întreaga sa producție de produse agricole și petrol, în schimb urmând să primească armament, utilaje industriale și asistență tehnică¹¹. În baza documentului semnat, cele două state se obligau să creeze întreprinderi cu capital mixt în care acțiunile urmau să fie deținute în mod egal de părți semnatare, conducerea tehnică însă aparținând doar părții sovietice. România urma să pună la dispoziție active ale unor societăți deja existente și totalitatea resurselor materiale, iar partea sovietică contribuia cu bunurile comunității germane din România și cu o serie de utilaje pe care le aducea de pe teritoriul sovietic. Prin acordul semnat, noile societăți mixte aveau prioritate la exploatarea oricăror resurse minerale de pe terenurile ce la acea dată erau încă neconcesionate¹². La data semnării acordurilor încă existau, în special în industria petrolieră, companii anglo-americane care dețineau importante active pentru exploatarea unor bogate zăcăminte minerale. Conform articolului nr. 24 al Tratatului de pace, România se obliga să despăgubească companiile petrolifere ale statelor aliate, pentru pierderile de război suferite, cele mai multe dintre ele fuseseră provocate de bombardamentele aliate asupra rafinărilor din zona Ploiești. Cu toate că autoritățile

române au căutat să se dezvinovățească pentru producerea pierderilor menționate, statul român a fost silit să despăgubească respectivele companii cu aproximativ 100 de milioane de dolari. Preluarea de către URSS a bunurilor Germaniei naziste din România a provocat o altă serie de pagube indirecte pe care autoritățile române au fost obligate să le achite. O parte a companiilor petrolifere confiscate în timpul războiului de către armata germană aveau acționariat francez și belgian. După război, sovieticii au rechiziționat direct aceste bunuri punând în contul României despăgubirea foștilor acționari¹³. Ulterior, fără o încuviințare directă a foștilor aliați, URSS va trece treptat în proprietatea nou înființatelor societăți mixte româno-sovietice cea mai mare parte a bunurilor deținute de companiile petrolifere anglo-americane pe teritoriul românesc. Drept urmare, guvernul Statelor Unite ale Americii a protestat deschis împotriva politicii de stimulare economică a acestor întreprinderi, însă demersurile lor au rămas fără răspuns.

În România au activat, în perioada 1945-1956, 16 întreprinderi mixte cu capital sovietic și român, care începând cu anul 1948 au constituit singurele excepții de la legea privind trecerea în proprietatea statului a tuturor activelor străine. Ordinea constituirii lor a reprezentat-o prioritatea pe care guvernul sovietic o avea în dezvoltarea propriei economii, aceste întreprinderi fiind furnizoare de materii prime ieftine și aflate la o distanță relativ mică comparativ cu uriașele depozite de minereuri siberiene. Prima societate, Sovrompetrol a luat ființă în data de 17 iulie 1945 și a preluat exploatarea unor importante zăcăminte petrolifere de pe teritoriul românesc. Ulterior au mai apărut, pe 19 iulie 1945, Sovromtransport, pe 8 august 1945, TARS (transporturile aeriene), pe 14 august 1945, Sovrombanc, pe 20 martie 1946, Sovromgaz, Sovromfilm, pe 20 martie 1948, Sovromlemn, pe 15 august 1948, Sovromtractor, pe 1 noiembrie 1948, Sovromchim, pe 4 iulie 1949, Sovrommetal și Sovromconstrucția, pe 29 iulie 1949 Sovromasigurare,¹⁴ pe 31 decembrie 1951 Sovromuraniu (Sovromcuartit), pe 15 august 1952, Sovromutilaj petrolier și Sovromnaval.¹⁵

Unul dintre cele mai disputate subiecte ale colaborării româno-sovietice l-a reprezentat colaborarea în domeniul petrolier. La doi ani de la înființarea Sovrompetrol, compania deținea o cotă de piață de 29,8% în ceea ce privește extracția

de țiței și de 36,5% în privința cantității de petrol prelucrat. În urma naționalizării din anul 1948, statul român intrase în posesia a peste 66% din resursele de petrol ale țării, pe care le distribuise spre a fi exploatate unor noi înființate societăți de stat „Moldova“ și „Muntenia“. Acest lucru nu a convenit partenerului sovietic care a făcut presiuni asupra statului român și pe 1 septembrie 1950 capitalul celor două societăți trece în patrimoniul Sovrompetrol¹⁶. Partenerul sovietic a comis și alte abuzuri, unul dintre ele fiind menționat de către Cortland Van Rensselaer Schuyler, reprezentantul american din Comisia aliată de control în România. El relatează momentul în care reprezentantul sovietic al aceleiași comisii a solicitat predarea către guvernul URSS, ca și despăgubire de război, a echipamentelor de exploatare petroliferă de producție americană care tocmai sosiseră din Germania. Materialele fuseseră achiziționate de către Societatea de petrol româno-americană și erau în fapt proprietatea statului american¹⁷.

Colaborarea economică româno-sovietică prin intermediul societăților mixte s-a dovedit deosebit de greoaie. Sovieticii căutau să minimizeze participația lor la dezvoltarea întreprinderilor lăsând ca majoritatea investițiilor să fie desfășurate de statul român. Partea română fiind mai mult decât conștientă de poziția dezavantajoasă în care se găsea a încercat prin toate mijloacele pe care le avea la dispoziție să semnaleze această inechitate. În cadrul lucrărilor Biroului Consiliului de Asistență Economică Mutuală, care se desfășurau la Moscova, în anul 1953, România a solicitat rezolvarea unora dintre problemele economice cu care se confruntau. Metalurgia românească suferea din pricina lipsei materiilor prime, iar o parte dintre materiale puteau fi recuperate din minereul de uraniu pe care țara noastră îl exporta, în totalitate, în Uniunea Sovietică. Partea română a insistat să primească dreptul de a recupera metalele necesare. A mai fost solicitată o creștere a participației sovietice la re tehnologizarea Sovrommetal¹⁸, sprijinul URSS în procurarea de mijloace de transport necesare construirii rafinăriilor petroliere din Moldova, precum și acordarea unui credit de 50 de milioane de ruble necesar desfășurării activității Sovrompetrol. Returnarea creditului solicitat se propunea a cădea în grija ambilor parteneri atât a statului român, cât și a celui sovietic¹⁹.

Răspunsul părții sovietice la problemele ridicate de România la lucrările Consiliului CAEM au fost

prompte. S-a recomandat ca problema utilajelor de transport necesare construirii rafinăriilor să fie procurate de la societatea sovietică din Austria – USIA. În privința re tehnologizării combinatului siderurgic de la Reșița, ale cărui lucrări fuseseră întârziate cu mai bine de 1 an, partenerul sovietic a recunoscut acest fapt, asigurând pe delegatul țării noastre că va încerca să soluționeze în cel mai scurt timp problema creată²⁰.

Naționalizarea sovromurilor

Primele demersuri în vederea lichidării participației sovietice la întreprinderile românești au demarat în anul 1953. Primii pași în vederea realizării dezideratului propus sunt făcuți de delegația care, în octombrie 1953, s-a deplasat la Moscova sub conducerea lui Miron Constantinescu pentru a desfășura convorbiri cu tematică economică cu partea sovietică. Ei sunt primiți de către ministrul comerțului exterior sovietic Kahanov, care le precizează, din primul moment, că nu toate problemele vor putea fi rezolvate pe parcursul acestor negocieri, unele dintre ele trebuind a fi supuse dezbaterilor din CC ale celor două partide. Principala problemă pe ordinea de zi a fost obținerea unor credite pentru sovromuri și posibilitatea ca unele dintre ele să își schimbe forma de organizare juridică, adică să treacă în proprietatea statului român. Au fost aprobate credite doar pentru Sovrompetrol și Sovromlemn, convenindu-se ca banii să fie furnizați de către ambii parteneri cu o dobândă de doar 1%²¹. Partea română avansează ideea ca sovieticii să își lichideze participația și de la Sovrombanc. Statul român a sesizat paralelismul existent în acel moment între Sovrombanc și Banca de Stat și a precizat partenerului sovietic faptul că sovromul obține un venit mult prea mare raportat la faptul că este constituit ca o întreprindere neproductivă. Kahanov va respinge ferm oferta, precizând că sunt dispuși să renunțe la beneficii, dar societatea trebuie să asigure în continuare instrumentul de control financiar necesar reglării raportului dintre rublă și leu²².

Gheorghe Gheorghiu-Dej atrăgea atenția asupra necesității subordonării legislative a sovromurilor. El considera anormal ca întreprinderile care își desfășurau activitatea pe teritoriul românesc, indiferent de forma lor de organizare, să se raporteze la un alt cadru legal decât cel al statului pe teritoriul căruia își desfășurau activitatea²³. Membrii

Comitetului Central al PCR au luat inițiativa introducerii unor noi reglementări în raporturile dintre cele două părți din sovromuri. Se avansase ideea retragerii militarilor care își desfășurau activitatea în cadrul sectorului construcții și minier²⁴. O astfel de atitudine viza forțarea unor negocieri ce ar fi dus la reconsiderarea punctelor de minim și maxim referitoare la un eventual proces de răscumpărare a participației sovietice. Din cauza neînțelegerilor apărute la metodologia privind estimarea cuantumului sumei ce urma a fi plătită de țara noastră pentru acțiunile părții sovietice, negocierile au intrat într-un impas. Guvernanții români doreau o reșezare a pozițiilor de pe care urmau să se desfășoare viitoarele negocieri. Se dorea semnalarea celor mai multe dintre neregulile de funcționare a societăților mixte, urmărindu-se în acest fel scăderea valorii participațiilor sovietice. Unul dintre cele mai reprezentative exemple era cel al societății mixte din domeniul transporturilor aeriene Tars, care înregistra pierderi considerabile și presupuse beneficii erau acoperite din bugetul statului român. Se menționa încălcarea de către partenerul sovietic a înțelegerii inițiale ce viza dreptul companiei aeriene de a opera zboruri și pe aeroporturi din Ucraina. Mai mult, partea sovietică refuza în mod sistematic să-și îndeplinească obligațiile ce țineau de întreținerea aeroporturilor românești. Urmare a colaborării cu partenerul sovietic, statul român înregistrase pe parcursul ultimilor cinci ani pierderi de peste 700 de milioane de lei²⁵, bani cu care țara noastră ar fi putut achiziționa cel puțin 10 aeronave anual²⁶.

Valoarea activelor care constituiau participația statului român fuseseră foarte mult subevaluate. Cel mai evident caz era Sovrompetrol care suferise pe parcursul timpului și o reorganizare. Prima formă a acestuia se materializase în intervalul 1945-1950, când cea mai mare parte a activelor fusese drastic subevaluată. Partea sovietică se declară de acord ca valoarea participațiilor să se dubleze în conformitate cu legea românească numărul 303 însă nu este de acord să accepte nici o schimbare pentru activele ce intraseră în capitalul social al întreprinderii după 1950²⁷.

Probleme importante privind „colaborarea“ româno-sovietică erau semnalate și în domeniul extracției de cărbune. Partenerul sovietic refuza să contribuie la construcția de noi locuințe destinate muncitorilor sovromcărbune, ei considerând că

sarcina intra exclusiv în grija statului român. Reprezentantul părții sovietice Iatrov chiar justifica lipsa de atenție prin faptul că fondurile aflate la dispoziția societății trebuiau direcționate spre achiziția de utilaje și mașini²⁸ din URSS.

Datorită modului în care decurgea „colaborarea economică” româno-sovietică, profitul întreprinderilor fiind direcționat doar spre partenerul sovietic, în timp ce statul român era obligat să plătească din bugetul propriu pagubele înregistrate, autoritățile române vor căuta să răscumpere activele deținute de partea sovietică. Acest lucru va deveni posibil în special din cauza situației internaționale tensionate (criza Berlinului în 1953, admiterea RFG în NATO, 6 mai 1955, Conferința de la Geneva dintre liderii celor patru mari puteri mondiale din iulie 1955, Revoluția maghiară din 1956 și Criza Suezului din 1956). Sovieticii erau pe deplin conștienți că starea precară a economiilor statelor est-europene reprezintă cel mai mare pericol de declanșare a unui eventual conflict în interiorul lagărului. Drept urmare pe fondul aplicării măsurilor privind destalinizarea s-a trecut și la eliminarea acestor forme barbare de exploatare economică. Conducerea sovietică nu dorea o renunțare la exploatarea economică a sateliților săi, ci doar o reproiectare a modului de colaborare economică, prin trecerea la un alt nivel și anume integrarea economică a statelor socialiste.

Deblocarea negocierilor s-a produs abia la începutul anului 1954, când pe 19 ianuarie, în cadrul ședinței Biroului Permanent al CC al PMR, Miron Constantinescu dădea citire răspunsului părții sovietice ce viza acest delicat subiect. Kîlov, Șelnov și Nenudrov sunt menționați a fi delegații părții sovietice care a înștiințat guvernul de la București despre decizia Uniunii Sovietice de a debloca negocierile. Ei au comunicat faptul că ministrul Comerțului Exterior al URSS a fost desemnat pentru a purta aceste runde de negocieri, partea română urmând a comunica perioada și locația unde intenționa să poarte tratativele²⁹.

Lichidarea efectivă a demarat prin semnarea în anul 1954 a două acorduri româno-sovietice (31 martie și 18 septembrie)³⁰ care prevedeau desființarea a 12 dintre cele 16 întreprinderi mixte, excepție făceau Sovrompetrol, Sovromlemn, Sovromuraniu (Sovromcuarțit) și Sovromasigare. În cadrul negocierilor preliminare ce aveau ca scop evaluarea economiei românești desfășurate la

Moscova, în perioada 26 ianuarie - 6 februarie 1954, partea sovietică declara că susține creditarea doar a societăților pentru care își manifestase interesul. În privința Sovromcuarțit, ei susțineau chiar o majorare a marjei de beneficiu de la 8 la 10%. Mai mult decât atât, agreau și ideea de a desfășura toate operațiunile financiare ale tuturor societăților mixte, în lei, la prețurile stabilite pe piața românească³¹. Sovieticii își păstrasera temporar controlul celor mai importante societăți românești cu un impact semnificativ asupra exporturilor românești în URSS. În anul 1956 se trece la lichidarea ultimelor întreprinderi mixte, însă negocierile se poticnesc în același mod ca și în anul 1954, în faza de stabilire a cuantumului datoriei ce urma ca România să o achite URSS. Înaintea lichidării efective a activelor deținute, „partenerul” sovietic și-a luat toate măsurile pentru a obține maximul de profit de pe urma stingerii operațiunii. Valoarea finală a patrimoniului ce se dorea a fi răscumpărat de către parte română se cifra la 9,6 miliarde de lei, sumă considerabil mai mare decât cea la care ar fi avut dreptul efectiv partea sovietică prin livrarea de utilaje către întreprinderi de doar 2,9 miliarde de lei. În semn „de solidaritate” cu poporul român, URSS va renunța la o parte a datoriei în cuantum de 4,3 miliarde de lei³². Inițial s-a prevăzut ca plata să se facă într-o perioadă de timp mai scurtă, dar România a cerut, în anul 1956, o restructurare a datoriei sale față de URSS pentru o perioadă de 10 ani între 1966 și 1975, plata urmând a fi făcută în rate egale prin plata în produse ale acelor întreprinderi.

Exploatarea uraniului în România a debutat în anul 1950 prin înființarea noii societăți mixt româno-sovietice, Sovromcuarțit, prin exploatarea zăcămintelor de la minele Ștei și Băița din Județul Bihor³³. Majoritatea minereului extras a fost exportat în Uniunea Sovietică pentru a fi prelucrat la uzina Sillamae din RSS Estonă. Se estimează că în perioada 1950-1992 din România au fost extrase 16.850 de tone de minereu de uraniu³⁴, marea majoritate luând drumul URSS, iar o mică parte contribuind, mai târziu, la dezvoltarea sectorului nuclear din țara noastră în cadrul uzinei de la Cernavodă.

La începutul anilor '50, modelul societăților mixte a fost exportat de către Uniunea Sovietică în statele dezvoltate din punct de vedere economic ale lagărului socialist. La 28 iulie 1952, Germania Democratică avansează României o propunere de semnare a patru convenții de colaborare

economică. Inițiativa est-germană viza dezvoltarea „parteneriatului economic“ cu statul român, astfel: colaborare complexă prin formarea unor societăți mixte româno-germane, colaborare simplă care presupunea derularea de activități comerciale de tip materii prime contra utilaje și asistență tehnică și colaborare pe linie tehnologică prin livrarea efectivă de brevete și utilaje în scopul obținerii unei părți din producția viitoarelor întreprinderi³⁵. Metoda colaborării complexe se dorea a fi direcția principală ce urma a fi dezvoltată și avea în atenție exploatarea unor serie de materii prime foarte importante: lignit, sare, gaz metan³⁶. Statul german se angaja să contribuie cu utilaje și tehnologie la construcția a trei întreprinderi în primul cincinal și a altor două pe parcursul următorului ciclu de cinci ani. Se intenționa, printre altele, deschiderea unei uzine de producere a celulozei cu o capacitate de 200.000 de tone care ar fi utilizat ca materie primă stuful din Delta Dunării. De asemenea, se intenționa și deschiderea unor exploatare de mangan, mică și pirită, a căror producție ar fi urmat să acopere necesarul ambelor state³⁷. Autoritățile române vor renunța să dezvolte proiectele menționate sub formă de societăți mixte și în urma unei vizite a unei delegații române la Berlin desfășurată pe parcursul lunii septembrie a anului 1953 se va hotărî ca aportul de tehnologie și utilaje exportate de partenerul german să fie decontate prin livrarea de marfă produsă în întreprinderile respective³⁸.

Concluzii

Indiferent de poziția pe care o ocupă în cadrul sistemului internațional, în conformitate cu ideile enunțate de către teoreticienii aparținând școlii de gândire realiste, statele încearcă, prin toate mijloacele avute la dispoziție, să câștige influență politică chiar dacă acest lucru dăunează intereselor celorlalți participanți. Luând în calcul experiența prin care România a trecut la sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial, se poate lesne constata că în categoria celor care profită de anumite slăbiciuni se pot regăsi deopotrivă mari puteri politico-militare, dar și foarte mulți oportuniști care sunt capabili să înțeleagă contextul general.

NOTE:

1 Peter Calvocoressi, *Politica mondială după 1945*, Editura Alfa, București, 2000, p. 15.

2 Ioan Chiper, Florin Constantiniu, Adrian Pop, *Sovietizarea României. Percepții anglo-americane*, Editura Iconica, București, 1993, p. 16.

3 Ion Alexandrescu, *Societățile mixte sovieto-române (sovrom)*, *Dosarele Istoriei*, nr. 3/1996, p. 40.

4 Gavriil Preda, *Aspecte semnificative ale lichidării societăților mixte sovrom din economia românească*, în *Analele Sighet 8: Anii 1954-1960. Fluxurile și refluxurile stalinismului*, București, 2000, p. 315.

5 Ioan Chiper, Florin Constantiniu, Adrian Pop, *op.cit.*, p. 30.

6 ANIC, Fond CC al PCR, Cancelarie, *Dosar 46/1945*, Proces verbal al ședinței consiliului FND din 30 mai 1945, f. 7.

7 Sumele amintite reprezentau 37,5% din bugetul de cheltuieli publice pentru anul 1946 și 46,6% din bugetul pentru 1947.

8 George Manu, *În spatele Cortinei de Fier. România sub ocupație rusească*, Editura Mica Valahie, București, 2011, p. 336.

9 Ioan Chiper, Florin Constantiniu, Adrian Pop, *op.cit.*, p. 46.

10 John Michael Montias, *Background and Origins of the Rumanian dispute with Comecon*, *Soviet Studies*, nr. 2, octombrie 1964, Taylor & Francis, Ltd., p. 126, www.jstor.org/action/showPublication?journalCode=sovietstudies, accesat la 10.04.2011, ora 18.30.

11 Ioan Chiper, Florin Constantiniu, Adrian Pop, *op.cit.*, p. 49.

12 Ion Alexandrescu, *op.cit.*, p. 39.

13 George Manu, *op.cit.*, p. 417.

14 *Semnarea convenției româno-sovietice pentru înființarea Societății „Sovromasigurare“*, *Scântea*, nr. 1.491, din 30 iulie 1949, p. 1.

15 Gavriil Preda, *Aspecte semnificative ale lichidării societăților mixte sovrom din economia românească*, în *Analele Sighet 8: Anii 1954-1960. Fluxurile și refluxurile stalinismului*, București, 2000, p. 316.

16 Ghiță Ionescu, *Comunismul în România*, Editura Litera, București, 1994, pp. 195-196.

17 Ioan Chiper, Florin Constantiniu, Adrian Pop, *op.cit.*, pp. 33-34.

18 ANIC, Fond CC al PCR, secția Cancelarie, *Dosar 22/1953*, Protocolul numărul 8 al Ședinței Biroului Politic al CC al PMR din 12 martie 1953, f. 3.

19 *Ibidem*, f. 4.

20 *Ibidem*, f. 13-14.

21 *Ibidem*, *Dosar 59/1953*, Stenograma ședinței Biroului Politic al CC al PMR din 11 noiembrie 1953, f. 9.

22 *Ibidem*, f. 10.

23 *Ibidem*, *Dosar 53/1953*, Stenograma ședinței Biroului Politic al CC al PMR din 23 octombrie 1953, f. 5.

24 Militarii reprezentau peste 50% din forța de muncă a acestor întreprinderi cu capital mixt.

25 *Ibidem*, *Dosar 53/1953*, f. 7.

26 *Ibidem*, f. 8.

27 *Ibidem*, *Dosar 59/1953*, Stenograma ședinței Biroului Politic al CC al PMR din 11 noiembrie 1953, f. 12.

28 *Ibidem*, f. 12.

29 *Ibidem*, *Dosar 7/1954*, Protocolul numărul 3 al ședinței Biroului Politic al CC al PMR din 19 ianuarie 1954, f. 2.

30 Ion Alexandrescu, *Economia Românească în primii ani postbelici (1945-1947)*, Editura Științifică și Pedagogică, București, 1986, p. 217.

31 ANIC, Fond CC al PCR, Cancelarie, *Dosar 153/1954*, Note de convorbiri ale delegației PMR condusă de către Gheorghe Gheorghiu-Dej, cu conducerea PCUS în legătură cu problemele economice din RPR, f. 23.

32 Costin Murgescu, *Însemnări despre relațiile economice româno-sovietice*, Scânteia, nr. 3.780, 16 decembrie 1956, p. 2.

33 Florian Banu, *Asalt asupra economiei României – De la Solagra la Sovrom (1936 - 1956)*, Editura Nemira, 2004, București, p. 145.

34 Peter Diehl, *Uranium Mining in Europe*, cap. 1, 1995, www10.antenna.nl/wise/439-440/chapter1.html, accesat la 03.06.2012.

35 Liviu Țăranu, *România în Consiliul de Ajutor Economic Reciproc, 1949-1965*, Editura Enciclopedică, București, 2007, p. 31.

36 ANIC, Fond Consiliul de Ajutor Economic Reciproc se va nota CAER, Comisia de stat a planificării, grupa CAER, *Dosar 1/1952*, Dosar de colaborare economică RPR-RDG, Proiect de convenție nr. 1, f. 2-3.

37 *Ibidem*, *Dosar 2/1952*, Proiect de convenție nr. 2, f. 2-5.

38 Arhiva Ministerului Afacerilor Externe se va nota AMAE, Fond 20-224, *Cutia Germania 1954*, Notă înmănată de către ambasadorul german, în audiență, la 13.07.1954.

BIBLIOGRAFIE

ANIC, Fond CC al PCR, Cancelarie, *Dosar 46/1945*, Proces verbal al ședinței consiliului FND din 30 mai 1945.

ANIC, Fond CC al PCR, secția Cancelarie, *Dosar 22/1953*, Protocolul numărul 8 al Ședinței Biroului Politic al CC al PMR din 12 martie 1953.

ANIC, Fond CC al PCR, secția Cancelarie, *Dosar 59/1953*, Stenograma ședinței Biroului Politic al CC al PMR din 11 noiembrie 1953.

ANIC, Fond CC al PCR, secția Cancelarie, *Dosar 7/1954*, Protocolul numărul 3 al ședinței Biroului Politic al CC al PMR din 19 ianuarie 1954.

ANIC, Fond CC al PCR, Cancelarie, *Dosar 153/1954*, Note de convorbiri ale delegației PMR condusă de către Gheorghe Gheorghiu-Dej, cu

conducerea PCUS în legătură cu problemele economice din RPR.

ANIC, Fond Consiliul de Ajutor Economic Reciproc, Comisia de stat a planificării, grupa CAER, *Dosar 1/1952*, Dosar de colaborare economică RPR-RDG, Proiect de convenție nr. 1.

AMAE, Fond 20-224, *Cutia Germania 1954*, Notă înmănată de către ambasadorul german în audiență la 13.07.1954.

Alexandrescu Ion, *Societățile mixte sovieto-române (sovrom)*, în *Dosarele Istoriei*, nr. 3/1996.

Banu Florian, *Asalt asupra economiei României – De la Solagra la Sovrom (1936 - 1956)*, Editura Nemira, București, 2004.

Calvocoressi Peter, *Politica mondială după 1945*, Editura Alfa, București, 2000.

Chiper Ioan, Constantiniu Florin, Pop Adrian, *Sovietizarea României. Percepții anglo-americe*, Editura Iconica, București, 1993.

Ionescu Ghiță, *Comunismul în România*, Editura Litera, București, 1994.

Manu George, *În spatele Cortinei de Fier. România sub ocupație rusească*, Editura Mica Valahie, București, 2011.

Montias John Michael, *Background and Origins of the Rumanian dispute with Comecon*, Soviet Studies, nr. 2, octombrie 1964, Taylor & Francis, Ltd.

Murgescu Costin, *Însemnări despre relațiile economice româno-sovietice*, Scânteia, nr. 3.780, 16 decembrie 1956.

Preda Gavriil, *Aspecte semnificative ale lichidării societăților mixte sovrom din economia românească*, în *Analele Sighet 8: Anii 1954-1960. Fluxurile și refluxurile stalinismului*, București, 2000.

Țăranu Liviu, *România în Consiliul de Ajutor Economic Reciproc, 1949-1965*, Editura Enciclopedică, București, 2007.

Semnarea convenției româno-sovietice pentru înființarea Societății „Sovromasigare”, Scânteia, nr. 1.491, din 30 iulie 1949.

NECESITATEA UNUI SPIRIT EXPEDIȚIONAR PENTRU MILITARIII ARMATEI ROMÂNE¹

THE NEED FOR AN EXPEDITIONARY SPIRIT FOR THE ROMANIAN MILITARY

Col.ing. (rez.) dr. Mircea MOCANU*

Complexitatea spațiului operațional include evoluții de amploare în ceea ce privește actorii, interacțiunile și condițiile de mediu.

Deși abandonat din punct de vedere operațional, conceptul de Operații Bazate pe Efecte, ca și cel de Operații Altele Decât Războiul scot în evidență necesitatea unui spirit expediționar. În cadrul acestui concept, aspectele culturale determină ca domeniile intelligence, forțele speciale și formațiunile de aplicare a legii să devină avangarda unui nou tip de soldați și comandanți adaptivi.

The complexity of the operational space includes ample developments in actors, interactions, and environment conditions.

Although discarded, the concept of Effects Based Operations, as well as the Operations Other than War point to new requirements for the soldiers. Among these, the necessity of an expeditionary spirit is important, the cultural issues make intelligence, and special forces and law enforcement become the forerunners of the new kind of adaptive soldiers and commanders.

Cuvinte-cheie: spirit expediționar; militari adaptivi; intelligence tactic; forțe speciale; intelligence social; intelligence cultural; HUMINT; OOTW.

Keywords: *expeditionary spirit; adaptive soldiers; field intelligence; special forces; social intelligence; cultural intelligence; HUMINT; OOTW.*

Complexitatea spațiului operațional²

Fenomenul globalizării amplifică numărul și diversitatea actorilor/entităților active în mediul de securitate global, precum și în spațiul de luptă. În afară de statele suverane, în timp, au apărut actori nonstatali relevanți, cum ar fi: organizațiile neguvernamentale – ONG (*Amnesty International, Greenpeace, Médecins sans frontières*), organizațiile internaționale (ONU, NATO, Organizația Tratatului de la Varșovia), organizațiile teroriste transfrontaliere (Al-Qaida, Statul Islamic) sau locale (Al-Nusra), mișcările de eliberare sau secesioniste și indivizi (George Soros, Dalai Lama). Complexitatea actorilor se întinde, deci, de la simpli indivizi³ până la sisteme sociale complexe, cum sunt: statele, guvernele, organizațiile de securitate colectivă sau serviciile

de intelligence. În Siria, de exemplu, în spațiul de luptă se manifestă armate naționale, facțiuni rebele, grupări teroriste de o parte, grupări teroriste de cealaltă parte, triburi înarmate, indivizi înarmați, mass-media, organizații internaționale (ONU și agenții ale acesteia), coaliții de voință, companii comerciale din domeniul securității, culte religioase, refugiați și enumerarea poate continua. Relevanța noilor actori este conferită de calitățile acestora, de potențialul lor de susținere interacțiuni și de a genera modificări ale mediului de securitate.

Interacțiunile dintre aceste entități pot fi, la rândul lor, dintre cele mai diverse, de la ignorare reciprocă (interacțiune zero), la acțiuni simple, cum ar fi: simple declarații, care pot genera lămuriri sau apropieri, până la acțiuni complexe, cum ar fi: asocierea statelor în alianțe sau coaliții militare, desfășurarea de conflicte armate, iar în spațiul de luptă atacuri, negocieri, cooperare

*Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
e-mail: imirceamocanu@yahoo.com

logistică, comerț, prozelitism, propagandă, operații de dezinformare, trafic de armament și droguri, producție de droguri etc. Mai mult decât acțiunile complexe chiar, interacțiunile dintre actorii de pe scenamediuului de securitate internațional pot evolua până la fenomene complexe, unde chiar identitatea actorilor este estompată, parametrii interacțiunilor componente sunt greu sau imposibil de definit, dar efectele asupra mediului de securitate sau asupra spațiului de luptă sunt majore. Astfel de fenomene sunt: accentuarea sărăciei, terorismul global, proliferarea armamentelor, traficul de droguri sau alte materiale ilicite, crizele economice, migrația masivă. În domeniul militar, un astfel de fenomen complex a fost semnalat de către Carl von Clausewitz, care a descris „fricțiunea” specifică războiului – „fricțiunea clausewitziană”.

În privința interacțiunilor, trebuie subliniată accelerarea manifestării lor datorită efectelor Erei informaționale. Accelerarea interacțiunilor duce la o percepută „compresie a timpului” și la estomparea legăturii dintre cauză și efect. De fapt, cauzalitatea nu poate dispărea, lucrurile se întâmplă din anumite motive, dar cauzele nu mai sunt singulare și imediate, nu mai sunt evidente, cum se întâmplă într-o logică newtoniană (liniară). Apare astfel neliniaritatea, proprietate esențială a sistemelor complexe, descrisă prin *efectul fluture*: într-un *sistem complex*, o schimbare ce are loc într-o parte îndepărtată a sistemului cauzează o schimbare semnificativă într-o locație situată în partea opusă a sistemului. Deci, efecte disproporționate în părți distante ale sistemului, chiar transformări esențiale ale sistemului, cu o cauzalitate neclară.

În afară de *actori* și *interacțiuni*, ultima categorie de elemente componente ale complexității mediului de securitate include *condițiile de mediu* fără legătură cu acțiunile actorilor din mediul de securitate (sau cu o legătură depărtată sau nesemnificativă), dar cu urmări semnificative asupra interacțiunilor dintre actori, deci cu urmări asupra mediului de securitate. Astfel de condiții sunt: geografia însăși, fenomenele geologice și climatice extreme (cutremure, tsunami, încălzirea globală, seceta), epidemii chiar fenomene cosmice (fenomenele solare, căderi de meteoriți mari). La acestea se adaugă timpul și, să nu uităm, norocul / evenimentele imprevizibile / cazurile fortuite / voia Domnului (inshallah).

Față de trecut, când mediul de securitate era definit suficient de postura structurilor de forță

ale statelor, provocările prezentului constituie un tablou eclectic al securității internaționale, incluzând interacțiuni complexe, între care componenta economico-financiară, cea de mediu, cea sanitar-epidemiologică, cea informațională și o componentă cultural-religioasă și socială. Dacă mai era nevoie de încă un argument, după criza economică și financiară declanșată în anul 2008 și agravată în Europa prin „cazul” Greciei, criza migrațiilor ce asaltează Europa începând cu anul 2015, este de natură să pună în pericol întreaga construcție europeană.

Toate caracteristicile examinate mai sus conturează o creștere a *entropiei* situației de securitate și o dinamizare a cauzalității evenimentelor, noi caracteristici ale mediului de securitate ce impun atât definirea cât mai fidelă și mereu actualizată a pericolelor, riscurilor și provocărilor, dar și o definiție cât mai practică, inclusiv prin flexibilitate, a caracterului mediului de securitate. Dacă acum câțiva ani, aceste aspecte erau rezervate preocupărilor privind studiul viitorului, iată că timpul nu mai are răbdare și o nouă abordare analitică asupra mediului de securitate se impune cu putere.

Operațiile bazate pe efecte și cerințele asupra luptătorilor

Operațiile Bazate pe Efecte (OBE) pot fi descrise ca fiind „seturi coordonate de acțiuni direcționate către modelarea comportării amicilor, inamicilor și actorilor neutri în timp de pace, criză și război”⁴. În acest context, Războiul bazat / centrat pe rețea (RBR) înlocuiește consumul de resurse materiale costisitoare cu întrebuintarea inteligenței și transferă confruntarea în domeniul cognitiv, unde actorii operaționali reacționează la stimuli, își formează percepții pe care le relaționează cu propriile interese, își construiesc o înțelegere a situației în care includ riscurile, amenințările și propriile vulnerabilități și iau decizii asupra unui răspuns. În același timp, OBE vizează dimensiunea umană a războiului într-o abordare neliniară, prin țintirea comportamentului factorilor de decizie (domeniul cognitiv) ca obiectiv prioritar, față de nimicirea forțelor armate și provocarea de distrugerii materiale, care constituiau cauzalități liniare.

De parcă în conflictul armat nu era suficientă decizia umană, elementul neliniar, specific sistemelor complexe, este astfel masiv introdus prin operarea în domeniul cognitiv, propriu ființei

umane – principalul generator de incertitudine și comportament emergent în sistemele sociale.

Efectele preconizate de OBE manifestă caracteristici⁵ care susțin diversificarea interacțiunilor și între care se disting:

- se aplică *erga omnes*, adică afectează nu numai factorii de decizie inamici, dar și trupele proprii și observatorii neutri, tot datorită dimensiunii umane, care operează în sistem deschis;
- pot opera simultan în mai multe domenii – geostrategic, economic și politic;
- sunt simultan fizice și psihologice.

Merită precizată aici faptul că rezultatul acțiunilor OBE în domeniul nonfizic, în general, constituie efectul psihologic, realizat asupra tuturor, în timp ce efectul cognitiv este considerat impactul asupra factorilor de decizie, cu urmări imediate în acțiunile entităților din spațiul de luptă, ceea ce corespunde nivelului cognitiv al RBR și devine efectul global vizat de OBE⁶.

Astfel, mecanismul OBE presupune o cunoaștere profundă a tuturor actorilor/observatorilor din spațiul conflictului, care constituie ținte ale acțiunilor bazate pe efecte, ce vizează *percepția* acestor actori /observatori asupra situației de securitate.

Caracteristicile menționate mai sus (și în special faptul că OBE afectează și forțele proprii) aduc în atenție transformările survenite în psihologia militarilor de toate gradele. În acest sens, noul mediu de securitate a generat o «stare de spirit expediționară», pentru care au fost identificate⁷ următoarele cerințe:

- a. să fie pregătiți mental să fie dislocați în scurt timp oriunde în lume;
- b. să dispună de abilitățile de gândire critică necesare pentru adaptarea rapidă la un mediu operațional în schimbare;
- c. să fie în măsură să lucreze în cooperare cu membrii unei echipe cu o compoziție diversificată;
- d. să posede cunoștințe privind cultura populației din zona de intervenție;
- e. să fie în măsură să utilizeze cu succes tehnologia centrată pe rețea.

Edificarea unei noi mentalități, expediționare, constituie pregătirea psihologică proprie pentru a genera efecte psihologice asupra celorlalți actori din spațiul de confruntare și include cunoașterea capacității proprii de a obține performanță în condițiile acțiunilor expediționare.

Din punct de vedere al teoriei complexității, aceste adaptări reflectă eforturile forțelor armate,

ca actor în mediul de securitate numit spațiul de luptă, pentru a-și dezvolta capacitatea de a răspunde eficient interacțiunilor tot mai sofisticate cu care se confruntă, pentru a-și asigura succesul operațional.

Cerințe culturale în Operații Altele decât Războiul

În domeniul cognitiv specific Operațiilor Altele decât Războiul (*Operations Other Than War – OOTW*), valorile, ca manifestări sociale care „exprimă aspirații ce structurează informațional acțiunea”⁸ suferă o îndepărtare de la paradigma clasică, bazată pe violența specifică aplicării forței. În mediul operațional expediționar, „valorile de bază structurează informațional o stare de spirit flexibilă, specifică războaielor mici, față de starea de spirit fixistă, dogmatic, a războaielor convenționale”⁹. În OOTW este necesară „o combinație de etică polițienească și militară, etica poliției necesitând un set diferit de virtuți..., cât și valorile și normele democrației liberale”¹⁰. Atitudinea necesară în OOTW pare a fi optimismul critic (meliorismul), definit ca fiind credința în posibilitatea îmbunătățirii condițiilor specifice existente la un moment dat, atitudine ce încurajează inteligența să lucreze pentru ameliorarea condițiilor și sporește raționalitatea și încrederea într-un mod cum simplul optimism nu o poate face¹¹. Prin prisma teoriei complexității, meliorismul se încadrează în efortul actorului de a controla *criticalitatea* mediului/a spațiului de luptă.

În astfel de operații, formațiunea de intelligence care acționează integrat cu cea de forțe speciale „pune la dispoziție în mod continuu informațiile necesare, acționând în rețea cu celelalte structuri specializate din zonă, mai ales elemente de evaluare a efectelor pas cu pas, urmate de o permanentă reevaluare și readaptare a deciziilor, chiar pe parcursul efectuării misiunii”¹². Se poate considera că optimismul critic, atitudine recomandată militarilor în OOTW este comun și domeniului intelligence, caracterizat de operarea permanentă cu incertitudinea și de cerința abordării științifice în rezolvarea problemelor de intelligence, în același scop, de a controla *criticalitatea* mediului / a spațiului de luptă.

Binomul Intelligence – operații speciale

Componenta cinetică principală a operațiilor expediționare se distinge a fi cea de forțe de operații speciale (FOS), integral conectată capacităților de intelligence, nu numai la nivel

tactic. În acțiunile contrainsurgență, militarii din FOS trebuie să sprijine întotdeauna puterea civilă și să folosească numai forța strict necesară pentru obiectivul urmărit și pentru restaurarea ordinii¹³, deci pentru a readuce sau a menține mediul operațional în *starea de normalitate* urmărită sau acceptată de coaliția activă în Teatrul de operații (TO). După cum subliniază Robert Cassidy, forțele de intervenție trebuie să abordeze insurgența cu prezumția critică a faptului că insurgența nu era o problemă primordială militară, iar militarii ar putea fi aduși să sprijine poliția locală¹⁴. Această sinergie scoate în evidență relevanța trinomului *intelligence – forțe speciale – structuri de impunere a legii*, în contracararea amenințărilor neconvenționale și fundamentul unei noi ramuri științifice numite *intelligence judiciar (criminal intelligence)*. Atunci când militarii aflați în TO au misiunea de a aduce în fața justiției indivizi considerați responsabili pentru infracțiuni grave comise în TO, specificul activității cercetașilor se schimbă și devine noua formă numită „intelligence pentru obținerea de probe” (*evidence based intelligence*).

De asemenea, forțele de intervenție trebuie să prevadă de la început „resursele necesare pentru a asigura stabilitatea și să înceapă activitățile de reconstrucție imediat – ideal în același timp – cu încheierea acțiunilor de luptă majore”¹⁵, astfel încât capacitățile esențiale pentru stabilitate și reconstrucție să se găsească în TO pentru a începe activitatea concomitent cu capitularea sau colapsul inamicului combatant¹⁶. Între aceste resurse trebuie să se numere și o nouă atitudine față de localnici, „o stare de spirit nouă, mai flexibilă, necesară pentru adaptarea la mediul de securitate/operațional schimbat”¹⁷, întrucât, „spre deosebire de războaiele majore, în care viziunea unidirecțională a urii față de inamic servește suficient pentru a inspira curajul, în războaiele mici, toleranța, compasiunea și bunăvoința trebuie să constituie cuvinte-cheie”¹⁸ în relația dintre forțele de intervenție și populație.

Este evident faptul că aspectele menționate fac irelevantă apartenența militarilor la o anumită categorie de forțe – forțele speciale care l-au eliminat pe Osama bin Laden la sute de kilometri de țărâmul mării aparțineau marinei militare. Astfel, natura expediționară a acestei stări de spirit atrage și trăsătura de *întrunit*, ceea ce a dus la alăturarea celor doi termeni într-un binom distinct „expediționar și întrunit”, descris ca o determinare filosofică statornică asupra faptului că aportul individual

și cel al categoriei de forțe armate la apărarea națională survine într-un context de dislocare în teatrul de operații, pentru îndeplinirea unor misiuni expediționare¹⁹.

Intelligence cultural și spirit expediționar

Dintre caracteristicile acestei stări de spirit, detaliate mai sus, *cunoașterea operațională a situației culturale* revine cu forță în cazul sprijinului FOS pentru structurile locale de impunere a legii, așa cum a reiese și din faimosul „Raport Flynn”²⁰, pentru conflictul din Afganistan. Văzută ca pilon al agilității cognitive, „cunoașterea operațională a situației culturale (*cultural awareness*) este cunoașterea normelor culturale ale populației din mediul operațional plus atitudinea adecvată privind aceste norme”, care duc, împreună, la „distincția între luptă și construcția statală (*nation building*) în ceea ce privește rolul luptătorului”²¹. Cunoașterea operațională a situației culturale, subsumată domeniului *intelligence cultural*, este deosebit de importantă, chiar și în operații multinaționale de stabilitate și reconstrucție, deoarece asigură ghidarea operației de către intelligence și cooperarea externă a structurii de nivel tactic, adică angrenarea unor actori locali în acțiunile nemilitare de nivel tactic și, astfel, în efortul de atingere a efectului global urmărit. De asemenea, după cum explică generalul David Grange, cunoașterea operațională a situației culturale, ca stare de spirit transformată în sensul discutat, „poate controla situațiile haotice și incerte create de colapsul sistemelor politice, economice și de securitate. Comandanții de forțe expediționare trebuie să fie în măsură să opereze în țări care nu au guverne efective, unde inamicul și linia frontului nu pot fi definite prea ușor, iar regulile de angajare sunt contradictorii. Forțele trebuie să aibă de a face cu teroriști, traficanți de droguri, potențați locali, fundamentalisti militanți și formațiuni paramilitare – și trebuie să fie, totuși, în măsură să înfrângă unități de manevră masive și sisteme de apărare impresionante”²². Iată o descriere foarte bună a operațiilor în spațiul operațional complex.

Aspecte esențiale ale operațiilor expediționare aduc în situație de integrare operațională domeniul forțelor speciale și domeniul informațiilor militare: contactul nemijlocit cu populația din zona de operații, caracterul de acțiune întrunită și cerința de cunoaștere operațională a situației culturale și exploatarea acesteia.

Comandanți și soldați adaptivi, agenția umană

În afară de rolul evident al activității de intelligence, care ghidează operațiile expediționare, trebuie semnalat și impactul asupra cerințelor impuse comandanților, inclusiv asupra celor de nivel tactic, întrucât condițiile operațiilor expediționare, cum ar fi cele ale OBE, în general, determină și o compresie a ierarhiilor militare.

Esența conceptului de „război pe trei cvartale” este că militarii moderni trebuie să fie pregătiți să opereze în toate cele trei condiții simultan (acțiuni de luptă, peacekeeping și sprijin umanitar) și, prin aceasta, educația de comandă la cel mai mic nivel trebuie să fie deosebită. De exemplu, în bătălia pentru Mogadishu (1993), comandanții de subunități au trebuit să ia, în mod constant, decizii cruciale, care au avut impact major nu numai asupra eșalonului înaintat, dar și asupra eșalonului de completare al forțelor expediționare, de unde și termenul de „caporal strategic”, introdus tot de către generalul Charles Krulak.²³ „Războiul pe trei cvartale” este o expresie a manifestării complexității spațiului operațional până la cele mai mici eșaloane, nu numai la nivelul TO.

Aceste adaptări necesare mediului operațional expediționar, analizate²⁴ de către Menaker et al., implică trei construcții conceptuale – *intuiția strategică*²⁵, apoi *capacitatea metacognitivă*²⁶ și „*agenția umană*”²⁷. Aceste cerințe reflectă, din nou, efortul actorului (forțele expediționare) de a-și spori capacitățile pentru a înfrunta cu succes interacțiunile tot mai sofisticate și mai accelerate manifeste în spațiul operațional complex. Între acestea, termenul de *agenție umană* „încorporează intenționalitate, prevedere, autorefecție și autoreacție și permite militarilor să evalueze o situație și să răspundă adecvat acesteia”²⁸. Această abilitate aduce comandanții de nivel tactic – ca lideri adaptivi, foarte aproape de ofițerii sau subofițerii de informații militare în rol de culegători de informații din surse umane (HUMINT). Cerința de adaptiv / adaptabilitate trimite la o caracteristică esențială a *sistemelor complexe adaptive*, caracteristică definitorie ce explică comportamentul emergent și realitatea că militarii și forțele revenite dintr-o operație expediționară nu mai sunt aceiași care au fost desfășurați în operația expediționară respectivă.

Transferul de relevanță către nivelurile inferioare ale eșaloanelor militare în operațiile

expediționare și în operațiile de stabilitate și reconstrucție postconflict devine un factor critic ce determină dezvoltarea unei capacități sofisticate de conducere a acțiunilor de luptă, capacitate bazată pe HUMINT. Cercetașii / militarii HUMINT acționând practic din interiorul comunităților locale (*human terrain*) pot sprijini substanțial ghidarea și modelarea acțiunilor conduse de lideri adaptivi având calitățile descrise mai sus.²⁹

Atât comandanții de nivel tactic, mai ales cei de forțe speciale, cât și cercetașii devin deopotrivă „profesioniști care reflectă în cursul acțiunii, acordă atenție mediului și acționează asupra mediului prin folosirea aparent paradoxală a unor forme de cunoaștere divergent acomodative, dar și convergente, în special atunci când cunoașterea acumulativă nu funcționează. Acești lideri sunt foarte apropiați de ideea de cercetători în acțiune, așa cum sunt și cercetașii / HUMINT.³⁰ În concepția integrată intelligence – forțe speciale, „esențială... este comanda unică a structurii”, iar „planificarea și readaptarea dinamică a acțiunilor forțelor speciale, chiar pe timpul desfășurării misiunii are loc prin acțiunea sincronizată a unei celule unice de comandă atât a componentei cinetice (luptătoare), cât și a celei de intelligence”³¹.

Deși unitatea de timp, spațiu și acțiune specifică acțiunilor integrate intelligence – forțe speciale comportă o concentrare ce amintește de tragedia greacă, aceste acțiuni tactice, de regulă cu relevanță strategică manifestă „caracteristicile RBR: viteza comenzii, cunoașterea comună a spațiului de confruntare și intenției comenzii, autosincronizarea, planificarea și acțiunea sinergetice, trăsături indispenabile obținerii eficacității acțiunii de luptă”³².

Noii cercetași și domeniul intelligence social

Cu privire la acțiunea expediționară în mediu cultural diferit, se consideră că, pe lângă cunoașterea operațională a situației culturale, domeniul HUMINT include și componenta de *intelligence social*, definită ca „abilitatea de a te înțelege cu oamenii, de a fi în largul tău în societate, de a fi un cunoscător al aspectelor sociale”³³. Informațiile despre o cultură străină tipice pentru domeniul intelligence social sunt dificil de obținut, dar sunt esențiale în operațiile expediționare și constituie un instrument de integrare în mediul uman local și de rezolvare a problemelor tactice. Astfel,

componentele de natură socială și culturală ale domeniului intelligence ajung să constituie factori acționali nemijlociți, utilizați practic în permanență în acțiunile expediționare la nivel tactic, deopotrivă de către FOS și operatorii HUMINT.

Am insistat asupra domeniului psihologic și cognitiv al nivelului tactic în operațiile expediționare pentru că aceste aspecte sunt decisive în obținerea succesului și subliniază similaritatea modului de gândire al liderilor adaptivi și al cercetașilor (HUMINT), cât și integrarea componentei de intelligence în decizie și chiar în acțiune, ca etape ale Ciclului Boyd. Acest lucru este evident dincolo de simplul sprijin realizat prin furnizarea de produse informative și este caracteristic mai ales forțelor speciale.

În prezent, sunt în curs de aplicare diferite abordări ale acestei integrări necesare între forțele speciale și intelligence și se poate spune că Armata României se situează în avangarda efortului, prin subordonarea operațională a forțelor de operații speciale Direcției Informații Militare și elaborarea unui concept operațional întrunit corespunzător.

În cazul României, prin trecerea structurilor de forțe de operații speciale sub controlul operațional al Direcției Informații Militare, integrarea acestora cu structurile de intelligence devine mult mai fezabilă decât în cazul unei comenzi separate.³⁴ De bun augur sunt, aici, dimensiunea și profilul Forțelor armate ale României, pentru că, în cazul unor state mai mari, această integrare este mai problematică.

Concluzie

Adaptarea Forțelor armate ale României la cerințele OBE și RBR, mai ales în condițiile participării la misiuni multinaționale, impune eforturi de formare a unei mentalități expediționare a militarilor români, începând cu cercetașii, forțele speciale și unitățile desemnate să acționeze în coaliții conduse de NATO sau Uniunii Europene. Totodată, acest progres în armata română constituie și o adaptare valoroasă a capacității de nișă intelligence-FOS în efortul de a înfrunta cu succes complexitatea sporită a spațiului operațional.

NOTE:

1 Articolul preia și dezvoltă paragrafe din Mircea Mocanu, *Intelligence în operațiile militare ale secolului XXI*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2013.

2 Această secțiune preia și dezvoltă paragrafe din Mircea Mocanu, *Analiza de intelligence în mediu de*

securitate complex, curs nivel masterat, Academia Națională de Informații „Mihai Viteazul”, București, Biblioteca de specialitate, ianuarie 2016, pp. 69-71, 73.

3 De fapt, pe un alt plan, chiar creierul uman este un sistem complex, așa că expresia *simpli indivizi* trebuie considerată în context.

4 Edward A. Smith Jr., *Effects Based Operations: Applying Network Centric Warfare in Peace, Crisis, and War*, Publicațiile CCRP ale Departamentului Apărării al SUA, Washington, DC, noiembrie 2002, p. 108.

5 *Ibidem*, p. xv.

6 *Ibidem*, p. 152.

7 Patricia M. Shields, *21st Century Expeditionary Mindset and Core Values: A Review of the Literature*, Departamentul de Științe Politice al Universității San Marcos a Statului Texas, 2009, publicată la adresa <http://ecommons.txstate.edu/polsfacp/53>, pp. 9-22.

8 Christopher R. Papparone, George Reed, *The Reflective Military Practitioner: How Military Professionals Think in Action*, în revista *Military Review* 88, 2008, p. 72, în Patricia M. Shields, *op.cit.*, p. 22.

9 Patricia M. Shields, *op.cit.*, pp. 22-23.

10 *Ibidem*, pp. 24-25.

11 John Dewey, *Reconstruction in Philosophy*, Beacon Press, Boston, 1948, citat în Patricia Shields, *op.cit.*, p. 26.

12 Gl.(r).dr. Sergiu T. Medar, gl.mr.(r) dr. Adrian Pârlog, *Binomul forțe speciale – informații (intelligence): simbioză necesară gestiunii conflictelor contemporane*, comunicare științifică în cadrul Sesiunii „Adaptarea serviciilor de informații la schimbările mediului strategic – o privire în viitor”, organizată de Direcția Generală de Informații a Apărării, București, noiembrie 2011, p. 3.

13 Patricia M. Shields, *op.cit.*, p. 7.

14 Robert M. Cassidy, *The British Army and Counter-insurgency: The Salience of Military Culture*, în revista *Military Review*, Centrul pentru Arme Întrunite al Forțelor Terestre ale SUA, Fort Leavenworth, Kansas, SUA, 2005, p. 56.

15 Hans Binnendijk, Stuart E. Johnson, *Transforming for Stabilization and Reconstruction Operations*, Editura Universității Naționale de Apărare a SUA, Washington DC, 2004, p. xiii.

16 Hans Binnendijk, Stuart E. Johnson, *op.cit.*, p. xiii.

17 Patricia M. Shields, *op.cit.*, p. 6.

18 *Regulamentul Infanteriei Marine a SUA*, Departamentul Forțelor Navale ale SUA, 1940, citat în Patricia M. Shields, *op.cit.*, p. 4.

19 Richard M. Swain, *Army Officership for the Joint Expeditionary Mindset*, în *The Future of the Army Profession*, ediție coordonată de Don M. Snider și Lloyd Matthews, editura McGraw Hill, New York, 2005, p. 177.

20 Gl.mr. Michael T. Flynn, cpt. Matt Pottinger, Paul D. Batchelor, *Fixing Intelligence: A Blueprint for Making Intelligence Relevant in Afghanistan*, Center for A New American Security, Washington DC, ianuarie 2010.

21 Ellen Maneker et al., în Patricia M. Shields, *op.cit.*, p. 12.

22 David L. Grange, *Transforming Isn't Chanting Slogans*, în revista *Proceedings* a Institutului Naval al SUA, vol. 128, nr. 8, august 2002, p. 2.

23 *The Three Block War*, Wikipedia, http://en.wikipedia.org/wiki/Three_Block_War

24 Menaker et al., *op.cit.*, pp. 8-9.

25 Intuiția strategică este definită de către Menaker *et al.* ca fiind utilizarea gândirii creative pentru a lua decizii în condiții de presiune a timpului, când circumstanțele impun decizii imediate.

26 Capacitatea metacognitivă este definită ca fiind capacitatea de autocunoaștere, simțul asupra propriei eficacități și asupra adecvării propriilor judecăți și acțiuni – definiție dată de către Albert Bandura, în *Social Cognitive Theory: An Agentic Perspective*, în revista *Annual Review of Psychology*, vol. 52, 2001, pp. 1-26, citat de Patricia M. Shields, *op.cit.*, p. 12.

27 În opera citată, Menaker et al. definesc agenția umană ca fiind abilitatea indivizilor și grupurilor de indivizi de a fructifica experiența și cunoștințele dobândite pentru a înțelege mediul înconjurător apropiat și să reacționeze constructiv la situații noi prin stabilirea de scopuri, anticiparea de consecințe probabile ale acțiunilor preconizate în mediul înconjurător și prin planificarea diferitelor cursuri de acțiune.

28 Albert Bandura, *Social Cognitive Theory: An Agentic Perspective*, în revista *Annual Review Of Psychology*, vol. 52, 2001, pp. 1-26, *apud* Patricia M. Shields, *op.cit.*, p. 12.

29 Hans Binnendijk, Stuart E. Johnson, *op.cit.*, pp. 26-27.

30 Christopher Papparoni, George Reed, *The Reflective Military Practitioner: How Military Professionals Think in Action*, în revista *Military Review* 88, 2008, p. 70, *apud* Patricia M. Shields, *op.cit.*, pp. 13-14.

31 Gl.(r) dr. Sergiu Medar, Gl.mr.(r) dr. Adriean Parlog, *op.cit.*, p. 3.

32 Edward A Smith Jr., *op.cit.*, pp. 75-95.

33 Menaker et al., *op.cit.*, p. 10.

34 Sergiu Medar, Adriean Pârlog, *op.cit.*, p. 5.

Gl.mr. Flynn T. Michael, cpt. Pottinger Matt, Batchelor D. Paul, *Fixing Intelligence: A Blueprint for Making Intelligence Relevant in Afghanistan*, Center for A New American Security, Washington DC, ianuarie 2010.

Grange L. David, *Transforming Isn't Chanting Slogans*, în revista *Proceedings* a Institutului Naval al SUA, vol. 128, nr. 8, august 2002.

Gl.(r) prof.dr. Medar T. Sergiu, gl.mr.(r) prof.dr. Pârlog Adriean, *Binomul forțe speciale – informații (intelligence): simbioză necesară gestiunii conflictelor contemporane*, comunicare științifică în cadrul Sesiunii „Adaptarea serviciilor de informații la schimbările mediului strategic – o privire în viitor”, organizată de Direcția Generală de Informații a Apărării, București, noiembrie 2011.

Mocanu Mircea, *Intelligence în operațiile militare ale secolului XXI*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2013.

Mocanu Mircea, *Analiza de intelligence în mediu de securitate complex*, curs, Academia Națională de Informații „Mihai Viteazul”, București, ianuarie 2016.

Shields M. Patricia, *21st Century Expeditionary Mindset and Core Values: A Review of the Literature*, Departamentul de Științe Politice al Universității San Marcos a Statului Texas, 2009, publicată la adresa <http://ecommons.txstate.edu/polsfacp/53>.

Smith A. Jr. Edward, *Effects Based Operations: Applying Network Centric Warfare in Peace, Crisis, and War*, Programul de publicații CCRP al Departamentului Apărării al SUA, Washington, DC, noiembrie 2002.

Snider M. Don, Matthews Lloyd (coord), *The Future of the Army Profession*, Editura McGraw Hill, New York, 2005.

BIBLIOGRAFIE

The Three Block War, http://en.wikipedia.org/wiki/Three_Block_War.

Binnendijk Hans, Johnson E. Stuart, *Transforming for Stabilization and Reconstruction Operations*, Editura Universității Naționale de Apărare a SUA, Washington, DC, SUA, 2004.

PARTICULARITĂȚI PRIVIND DEZVOLTAREA POSIBILITĂȚILOR DE LUPTĂ ALE STRUCTURILOR MILITARE (CAPABILITĂȚILOR MILITARE) PARTICIPANTE LA OPERAȚII MULTINAȚIONALE

ASPECTS OF DEVELOPMENT OF COMBAT POSSIBILITIES INVOLVING MILITARY STRUCTURES (MILITARY CAPABILITIES) IN MULTINATIONAL OPERATIONS

Col. Constantin Th. ANDREI*

Conflictele militare desfășurate în ultimele două decenii au impus comunității internaționale o abordare multinațională a soluționării acestora. Structurile militare, participante la recente campanii militare au trebuit să-și adapteze permanent posibilitățile de luptă unui mediu de operațional deosebit de complex și volatil, în care acționează o multitudine de actori statali și nonstatali, iar combaterea riscurilor și amenințărilor asimetrice reprezintă continue provocări pentru comandanți în alegerea soluțiilor optime pentru îndeplinirea misiunii.

The international community imposed a multinational approach to solving military conflicts conducted in the last two decades. Military structures involved in recent military campaigns have had to constantly adapt the possibilities for fighting a highly complex and volatile environment of operating in which a variety of state and non-state actors can be found and the control of risks and asymmetric threats is thus continuing to challenge commanders in choosing the best solution for the assignment.

Cuvinte-cheie: conflict militar; operații multinaționale; posibilități de luptă; capabilități militare.

Keywords: military conflict; multinational operations; possibilities of fighting; military capabilities.

Statutul României de țară membră a Alianței Nord-Atlantice și a Uniunii Europene implică abordarea politicii de apărare națională ca parte inseparabilă a politicii de apărare colectivă a NATO și a politicii de securitate și apărare comună a UE. În concordanță cu acesta, Armata României trebuie să fie în măsură să pregătească, să desfășoare și să susțină participarea unor structuri militare la operații multinaționale, în scopul soluționării situațiilor de criză care afectează interesele naționale și ale comunității internaționale.

În opinia mea, participarea la „misiuni și operații în afara teritoriului statului român”¹, de

apărare colectivă, în contextul „NATO sau de asigurare a securității statelor membre ale UE”, de răspuns la crize, de pace sau de asistență umanitară, desfășurate sub mandatul ONU sau al OSCE, sub conducerea NATO sau a UE, precum și în cadrul unor coaliții impune dezvoltarea permanentă a *posibilităților de luptă* ale structurilor militare/capabilităților militare.

Pentru păstrarea rigorii acestui articol, voi încerca, într-un mod foarte succint, să definesc sintagmele *posibilitate de luptă* și *capabilitate militară*.

Conform *Marelui dicționar de neologisme*, termenul de *posibilitate* are următoarele semnificații: *modalitate de realizare a ceva, calități de care dispune cineva*². Prin analogie cu definițiile menționate, se poate defini sintagma

**Batalionul Nave Trecere Fluviale, Brăila*
e-mail: cnstntnandrei@yahoo.com

posibilitățile de luptă ale structurilor militare, ca fiind „calitățile și abilitățile posedate de o structură militară în vederea îndeplinirii misiunii pentru care a fost proiectată”. Totodată, prin „abilitatea sau capacitatea, unei structuri militare, de a realiza un set de sarcini destinate pentru a produce un efect”³, în NATO este definită *capabilitatea militară*.

Analiza comparativă a celor două definiții, *posibilitățile de luptă* unei structuri militare și *capabilitatea militară*, ne indică o anumită similitudine. Pentru o mai bună înțelegere a terminologiei folosite, în continuare, voi utiliza termenul de *capabilitate militară*.

Pentru a fi în măsură să răspundă provocărilor și dificultăților curente și viitoare ale mediului de securitate în continuă schimbare, capabilitățile Armatei României trebuie să fie integrate în procesul de planificare a apărării atât pe dimensiunea apărării colective, cât și pe cea națională, în funcție de tipurile de misiuni fie că este vorba despre operații de mare intensitate (apărarea colectivă, operații de contraterorism și neproliferare, impunerea păcii, operații de extracție), de operații de mică intensitate (apărare CBRN și managementul consecințelor, menținerea păcii, prevenirea conflictelor, impunerea sancțiunilor și embargourilor) sau de operații de ajutor umanitar și sprijin în caz de dezastre.

Planificarea întrebunțării forțelor în operații multinaționale se execută potrivit cerințelor procesului aliat de generare a forțelor care este descris în directivele organizațiilor sub egida cărora urmează să desfășoare operațiile. Aceste forțe trebuie să asigure interoperabilitatea în domeniul comenzii, controlului, comunicațiilor, informaticii și protecției informațiilor, corelarea lor cu tipurile de misiuni care urmează să fie îndeplinite, autosusținerea în teatrul de operații⁴.

Procesul de realizare și de dezvoltare a capabilităților militare ale Armatei României are un caracter sistemic, interdisciplinar și se derulează pe termen mediu și lung „în scopul utilizării eficiente a resurselor disponibile pentru constituirea unor pachete de forțe capabile să asigure îndeplinirea tuturor misiunilor specifice instituției militare, conform nivelului de ambiție asumat, pe teritoriul acțional, în zona de responsabilitate a Alianței sau în afara acesteia, precum și în zonele de interes ale NATO și UE”⁵.

Dezvoltarea capabilităților militare, văzută ca un proces sistemic, se derulează în strânsă concordanță

cu *nivelul (militar) de ambiție național*, are drept scop constituirea unui pachet de forțe (dependentă față de continuitatea procentului de alocare bugetară la nivel național) eficace, care să fie întrebunțat în misiunile de combatere a amenințărilor la adresa securității naționale și pentru apărarea intereselor vitale ale statului, care să poată fi folosit în cadrul apărării colective și pentru respectarea celorlalte angajamente militare asumate la nivel intențional. Acest scop trebuie atins indiferent de modul în care se desfășoară proiectarea și punerea în practică a pachetului de forțe, adică indiferent de modalitatea sau de combinațiile unor metode diverse de realizarea a capabilităților militare.

Structura de forțe a unei armate moderne, capabile să răspundă provocărilor și dificultăților curente și viitoare ale unui mediu de securitate în continuă schimbare, cu actori care nu respectă regulile războiului clasic, trebuie să vină în întâmpinarea următoarelor cerințe:

a) creșterea nivelului de adaptabilitate pentru a putea executa dislocarea pentru misiuni care să răspundă unor situații neprevăzute. Astfel de situații pot însemna modificări ale mediului de securitate, operații cu o creștere semnificativă a aspectelor multinaționale și multiagenție, impactul noilor tehnologii și natura evolutivă a tipurilor de conflict;

b) crearea unor funcțiuni noi privind organizarea și modul de operare care să permită utilizarea ultimelor evoluții ale superiorității informaționale și digitizării, ducând la îmbunătățirea cunoașterii mediului în care se desfășoară operațiile și creșterea vitezei de acțiune/reacție, tinzând către obținerea unui efect maxim pentru a paletă largă de misiuni și în condițiile unui cost minim;

c) implementarea unei structuri capabilă de reorganizare facilă în funcție de misiune și cu grade ridicate de modularitate pe timp de pace, cu roluri multiple pentru capabilitățile de bază și cu nivele corespunzătoare ale stării de operativitate;

d) forțe modulare gata de misiune, rapid dislocabile, cu întrebunțare și sustenabilitate adaptabile, capabile să acționeze în operații care nu au o structură predictibilă;

e) reevaluarea funcțiunilor la toate nivelurile ca urmare a necesității crescânde pentru structurile de bază ale organizațiilor militare de a îndeplini, în mod întrunit și multinațional, misiuni care erau până acum rezervate nivelurilor superioare;

f) mărirea numărului forțelor dislocabile capabile să desfășoare, concomitent și în mod susținut, misiuni de luptă, de menținere a păcii și umanitare în cadrul aceluiași spațiu de angajare și fără delimitări vizibile/identificabile între aceste tipuri de misiuni.

Abordarea cuprinzătoare a operațiilor militare multinaționale, pentru gestionarea situațiilor de criză permite și încurajează identificarea de soluții alternative inovative concentrate atât pe dezvoltarea a ceea ce există, cât și dezvoltarea unor capacități noi impuse de mediul de securitate internațional. În esență, aceasta constă în implicarea acelor structuri pentru soluționarea sub toate aspectele, militare și civile a conflictului. Această abordare reflectă viziunea Alianței Nord-Atlantice de integrare a tuturor instrumentelor și actorilor relevanți, în vederea gestionării unei crize, cunoscând faptul că, în cele mai multe cazuri, scopul politic final nu poate fi îndeplinit exclusiv prin mijloace militare.

Privită din perspectiva procesului dezvoltării capacităților, în general, și a celor militare în special, abordarea cuprinzătoare include modernizarea tehnicii și echipamentelor, pregătirea forțelor și utilizarea rezultatelor cercetării științifice care să le permită îndeplinirea întregului spectru al misiunilor asumate.

În altă ordine de idei, dacă ne referim la domeniile principale de dezvoltare a capacităților, abordarea cuprinzătoare cuprinde: *comandă și control, asigurarea informațiilor și cercetarea, mobilitatea, angajarea eficace, sprijin și susținere logistică, supraviețuire și protecție, influențarea percepției, atitudinilor și comportamentului, asistență pentru reconstrucție postconflict*. Totodată, prin posibila modificare a caracteristicilor viitoarelor conflicte armate, domeniile de dezvoltare a capacităților vor fi influențate de: natura potențialilor adversari (asimetrice), mediul de desfășurare a conflictelor și dezvoltările tehnologice.

Comanda-control. Capacitățile de comandă-control asigură o premisă esențială pentru dobândirea supremației informaționale, a superiorității decizionale, făcând posibilă o angajare eficace a adversarului.

Arhitectura de comandă-control trebuie să permită realizarea unui flux informațional-decisional eficient în măsură să asigure timpul necesar pentru reacție în contextul noii fizionomii a crizei și a războiului. În acest sens, sistemul militar

de comandă-control cuprinde următoarele:

- structurile de comandă-control care sunt reprezentate de centre și comandamente de nivel strategic, operativ și tactic;

- lanțul de comandă militară care în baza căruia se exercită comanda-controlul trebuie să asigure realizarea principiului unității de comandă, planificarea centralizată și execuția descentralizată, unitatea acțiunilor militare și reducerea timpului necesar luării deciziei;

- sistemul de sprijin cuprinde: subsistemul de informații militare, subsistemul de comunicații și informatic, subsistemul de sprijin logistic, punctele de comandă și proceduri, astfel:

- subsistemul de informații militare cuprinde ansamblul de elemente interrelaționate, forțe, mijloace, acțiuni și măsuri, conceput într-o idee unitară, în scopul asigurării cu informații oportune și eficiente, a conducerii politice, politico-militare și militare la toate nivelurile ierarhice, în vederea evitării surprinderii și asigurării desfășurării proceselor decizionale și activităților circumscrise domeniilor securității naționale și aliate, pe timp de pace, în situații de criză și la război;

- subsistemul de comunicații și informatic cuprinde ansamblul de echipamente integrate, metode, proceduri, software și personal specializat, organizat pentru asigurarea schimbului informațional, prelucrării și securității datelor și informațiilor la toate nivelurile de comandă-control, și interconectarea acestuia cu alte sisteme de comunicații și informatică;

- subsistemul logistic integrat cuprinde structuri de conducere și de execuție organizate pe niveluri ierarhice, potrivit lanțului de comandă-control stabilit la pace, în situații de criză și la război, dimensionate și adaptate permanent la misiunile forțelor pentru care asigură sprijinul specific, precum și relațiile funcționale stabilite între aceste structuri;

- punctele de comandă reprezintă elementele de suport, fixe sau mobile, organizate, amenajate și utilizate, astfel încât să permită dispunerea personalului și mijloacelor la dispoziția comandantului într-un singur loc, sub o comandă unică, din care acesta să exercite actul de comandă-control asupra structurilor de forțe.

Asigurarea superiorității informaționale. Cunoașterea și evaluarea/estimarea cât mai corectă a situației, îndeosebi în zonele cu potențial de criză,

contribuie la adoptarea deciziilor eficiente de către factorii responsabili. Aceste elemente sunt esențiale atât în perioada inițială de identificare a crizelor, cât și pe parcursul procesului de planificare, pregătire și desfășurare a operațiilor.

Capabilitățile de informații trebuie să fie în măsură să colecteze și să stocheze datele, să le analizeze, prelucreze și disemineze în sistem potrivit situației și cerințelor misiunii, în cadrul rețelelor de ISR (Intelligence Surveillance and Reconnaissance). Prin aceasta se va asigura transmiterea de avertismente asupra amenințărilor iminente pentru forțele desfășurate în misiuni, furnizarea datelor de precizie pentru procesul de angajare eficace al obiectivelor adversarului (targeting) și derularea operațiilor bazate pe capabilități facilitate de rețea.

Manevra. Capabilitatea de manevră este esențială pentru starea de operativitate a forțelor. În acest context, transportul strategic reprezintă unul dintre elementele de maximă importanță ale desfășurării, augmentării și susținerii forțelor desfășurate în teatrele de operații. O atenție sporită se va acorda disponibilității mijloacelor de transport aerian, terestru și navale, fie prin dezvoltarea unor capabilități proprii, fie prin recurs la mijloacele asigurate prin aranjamentele realizate în cadrul NATO și/sau UE.

La nivel operațional, manevra presupune abilitatea de a face față unor situații des schimbătoare, în locații și în puncte de efort maxim pe durata operațiilor terestre, aeriene și navale, la distanțe îndepărtate de teritoriul național. Aceasta include (la nevoie) desfășurarea în zone cu un nivel de amenințare ridicat și în regiuni cu o infrastructură slab amenajată.

La nivel tactic, manevra este asigurată de mobilitatea forțelor și mijloacelor angajate (esențială pe timpul desfășurării operațiilor), concomitent cu realizarea unui nivel sporit de protecție.

Totuși, capabilitatea de manevră trebuie analizată în contextul interdependenței între dezvoltarea diferitelor tipuri de echipamente și tehnologii, concepte și doctrine, instruire și educație, personal, structură etc. și domeniile de întrebuintare, având în vedere următoarele tendințe:

a) lărgirea spectrului misiunilor pe care forțele trebuie să fie capabile să le acopere;

b) constituirea unui pachet de forțe flexibil și modular, autosustenabil și capabil să opereze atât în structuri tradiționale, cât și în formațiuni mici, autonome;

c) mobilitatea este elementul central în realizarea unei manevre eficiente pentru obținerea efectului dorit unde și când este nevoie;

d) desfășurarea operațiilor în zone urbane sau în mediu extrem.

Angajarea eficace. Presupune capacitatea de a identifica, a localiza și a angaja eficient țintele terestre, aeriene, sau navale într-un mediu informațional complex. Interacțiunea coordonată dintre forțe și mijloace reprezintă o premisă pentru asigurarea unei capabilități eficace de angajare. În anumite situații, demonstrarea existenței unei forțe credibile este suficientă pentru asigurarea îndeplinirii obiectivelor politice și militare dorite.

În principal, angajarea eficace se bazează pe asigurarea unor echipamente de luptă performante precum: mijloace blindate și neblindate de luptă, elicoptere de atac, avioane multirol, apărare aeriană, sisteme de supraveghere electronică etc.

Sprijin. Capabilitățile de sprijin sunt destinate să asigure nivelul de operativitate al forțelor pentru îndeplinirea întregului spectru de misiuni. Acestea se asigură prin măsuri care vizează o gestiune eficientă a aspectelor de personal, instruire, starea moralului forțelor, recreerea personalului, sprijin medical și logistic. Un rol important se acordă complexului de măsuri care conduc la un standard ridicat de instruire al personalului, orientat spre misiunile pe care le vor îndeplini, și pe un sprijin adecvat al acestora.

Supraviețuire și protecție. Protecția forțelor este obligatorie și prioritară, fiind fundamentală pentru succesul misiunilor. Forțele trebuie să fie în măsură să se protejeze atât împotriva amenințărilor convenționale, cât și neconvenționale. În acest sens, superioritatea informațională, instruirea, echipamentele de protecție potrivite nivelului de amenințare și mobilitatea sunt decisive pentru asigurarea unei protecții adecvate a forței.

În principal, acest domeniu vizează dezvoltarea mijloacelor: individuale și colective de protecție, de identificare amic-inamic, de protecție împotriva dispozitivelor explozive improvizate, de contracarare a minelor maritime etc.

Influențarea percepției, atitudinilor și comportamentului. Specificul actual al conflictualității aduc în prim-plan acțiunile de influențare a percepției, atitudinilor și comportamentului adversarului, autorităților și populației din zona de desfășurare a operațiilor, incluse în conceptul operațiilor

informaționale. Aceste capacități aparțin unor structuri specializate, care le îndreaptă împotriva unor ținte determinate utilizând informația ca armă, pe baza unor principii, norme, reguli, strategii și metodologii deliberate, în cadrul unor misiuni care urmăresc cunoașterea, influențarea, dominarea și controlul atitudinilor, comportamentelor, voinței și deciziilor adversarului și a altor entități țintă din rândul autorităților și al populației.

Influențarea atitudinilor și comportamentelor are ca fundamente psihosociologice interacțiunea umană, capacitatea de a influența pe ceilalți, cunoașterea traseelor ce trebuie parcurse de la atitudine la comportament, folosind modalități de persuasiune eficiente în procesul de comunicare. În cadrul operațiilor postconflict, în care mediul social prezintă o tipologie specifică a relațiilor sociale, procesul de comunicare capătă un rol deosebit de important în influențarea atitudinilor și comportamentelor și îl transformă într-o armă extrem de utilă, ce poate înlocui armele careucid.

Folosite în cadrul operațiilor multinaționale, capacitățile de influențare completează celelalte capacități cu acțiuni și măsuri care vizează psihicul adversarului, slăbindu-i acestuia voința combativă sau alterându-i capacitatea de înțelegere a situațiilor create, iar în acest mod sporesc efectele acțiunii forțelor proprii asupra adversarului. De asemenea, acestea au un rol multiplicator al forței utilizând informația pentru a influența, a degrada sau a distruge capacitățile de comandă și control ale adversarului, concomitent cu protejarea celor proprii.

Utilizate ca mijloc de influențare a percepțiilor, atitudinilor și comportamentelor, capacitățile ce se adresează psihicului aparțin deopotrivă structurilor de intelligence și structurilor de operații informaționale care folosesc ca mijloc de influențare vectori purtători de mesaje specifice.

Obținerea efectelor sinergice de influențare a entităților țintă, stabilite în cadrul concepției și planului operațiilor informaționale, necesită o bună corelare și o coordonare a capacităților și a acțiunilor specifice acestor operații cu acțiunile structurilor de informații și cu activitățile de informare și relații publice, toate emițând mesaje de influențare, în general către aceleași entități țintă.

Asistență pentru reconstrucția postconflict. Necesitatea reconstrucției zonelor afectate de război este o consecință a amplificării dialogului politic, cooperării și parteneriatului în cadrul organismelor internaționale și regionale, precum și

a recunoașterii importanței legilor internaționale de drept umanitar, reconstrucția având loc, de regulă, după încheierea ostilităților și retragerea majorității forțelor combatante din zona de conflict, rămânând doar acele forțe care să asigure protecția și să descurajeze reescaladarea ostilităților.

Experiența ultimelor conflicte a scos în evidență faptul că folosirea capacităților utilizate în operațiile de tip combat la operațiile de stabilizare și de reconstrucție necesită redimensionări astfel încât să fie în măsură să desfășoare sarcinile specifice acestor tipuri de operații. Ca urmare, se poate afirma că armatele dețin capacități insuficiente pentru executarea misiunilor de stabilizare și reconstrucție, ceea ce impune implicarea mai accentuată a celorlalte elemente ale puterii naționale pentru dezvoltarea din timp a capacităților civile care să poată participa la aceste tipuri de acțiuni/operații, în timp ce conducerea militară trebuie să recalibreze forțele pentru asigurarea și ducerea unor acțiuni/ operații pe timpul perioadei postconflict.

Crearea unor capacități civile de reconstrucție postconflict presupune un efort deosebit din partea ministerelor/departamentelor atât în zona de dezvoltare tehnologică, cât și în realizarea de planuri multianuale care să contribuie la implementarea și operaționalizarea acestora. Materializarea acestor capacități s-a realizat în Afganistan, începând cu anul 2003, în așa-numitele *echipe provinciale de reconstrucție*. O echipă de reconstrucție provincială are o compunere interministerială configurată la specificul local în domeniul securității și dezvoltării socio-economice, în vederea asigurării condițiilor necesare funcționării autorităților locale și desfășurării procesului de reconstrucție.

Concluzii

Dezvoltarea *posibilităților de luptă specifice structurilor militare/capacităților militare* destinate să participe la operații întrunit multinaționale trebuie să reprezinte o preocupare permanentă, care să aibă la bază principiul asumării responsabilităților și angajamentelor pentru a asigura îmbunătățirea atât a capacității de apărare colectivă, cât și a managementului operațiilor de răspuns la crize, cu integrarea în faza de stabilizare și de reconstrucție. În acest sens, eficientizarea procesului de planificare a apărării bazat pe dezvoltarea de capacități, în scopul asigurării coerenței și eficienței disciplinelor de planificare a

apărării și adaptării acestora la evoluția procesului de planificare NATO reprezintă o prioritate pentru Armata României.

În cadrul procesului de planificare pe capabilități va trebui să se țină cont de oportunitățile de dezvoltare a capabilităților de nișă, în corelare cu problemele ce decurg din această abordare (înzestrarea, echiparea, selecția/rezervă de personal în condițiile lipsei specialiștilor dedicați deservirii, programele speciale de pregătire etc.). Aceste capabilități se pot dezvolta în condițiile în care, deși rămân importante consumatoare de resurse materiale și umane, finanțarea lor nu presupune utilizarea unor fonduri la nivelul derulării programelor majore.

Proiectarea forțelor pentru a participa la operații întrunitate multinaționale implică un proces de adaptare continuă a capabilităților militare la provocările și amenințările specifice mediului internațional de securitate, în care un număr limitat din forțe vor fi dezvoltate pentru a executa misiuni specifice, iar majoritatea vor fi organizate, echipate, configurate și antrenate pentru a participa la întreaga gamă de misiuni încredințate. În acest sens, este necesară îmbunătățirea procesului de dezvoltare a capabilităților (monitorizarea acelor capabilități proiectate să răspundă misiunilor stabilite), precum și a procesului de implementare a capabilităților pentru creșterea eficienței acestora.

În procesul de dezvoltare a capabilităților de răspuns la criză, o atenție deosebită trebuie acordată identificării și monitorizării existenței capabilităților civile, a nevoilor de dezvoltare și stabilirea disponibilității acestora pentru a fi utilizate în operații militare.

Dezvoltarea capabilităților militare naționale trebuie să se bazeze pe o evaluare corectă cantitativă și calitativă din punct de vedere al cerințelor, care va avea un impact direct asupra creării pachetului de forțe al NATO și UE. Consider că asigurarea capabilităților pentru teatrele de operații trebuie să reprezinte o prioritate în procesul de dezvoltare a capabilităților, iar NATO VJTF (NATO Very High Readiness Joint Task Force-Forța NATO cu un Grad Înalt de Pregătire) reprezintă, la nivel național, *motorul* transformării Armatei României.

Propuneri

În vederea formării și dezvoltării unor capabilități militare credibile, la nivelul Armatei României, propun:

- identificarea necesarului de capabilități pentru Armata României astfel încât să se asigure îndeplinirea misiunilor de bază, stabilite prin legislația în vigoare și îndeplinirea angajamentelor asumate pe plan internațional;

- inventarierea structurilor, echipamentelor, doctrinelor etc., existente la nivelul Armatei României și care pot fi utilizate în procesul de dezvoltare a capabilităților necesare;

- stabilirea deficitelor de capabilități existente la nivelul Armatei României și prioritizarea termenelor de realizare a acestora în funcție de resursa prognozată a fi disponibilă pe termen mediu și lung;

- elaborarea unei Concepții de dezvoltare a capabilităților militare în Armata României, document prin care să se aprobe reperatele de bază ale procesului menționat, vezi *Anexa*;

- elaborarea unui plan coerent de realizare a capabilităților militare în concordanță cu nevoile identificate la nivel național și angajamentele asumate pe plan internațional.

Anexă

MODEL DE PROCES PRIVIND DEZVOLTAREA CAPABILITĂȚILOR LA NIVELUL ARMATEI ROMÂNIEI

Etapa 1 – Identificarea necesarului de capabilități

- stabilirea nivelului de ambiție militar național ținând cont de misiunile Armatei României și de angajamentele asumate față de NATO și UE;

- identificarea necesarului de capabilități, pe baza misiunilor și cerințelor specifice pe care Armata României le poate îndeplini;

- inventarierea capabilităților existente, posibilitățile acestora de a îndeplini cerințele angajamentelor asumate, posibilitățile și nevoile de dezvoltare/modernizare, precum și resursele necesare pentru derularea acestor activități;

- stabilirea „deficitelor” de capabilități, prin compararea cerințelor de capabilități, formulate pentru atingerea nivelului de ambiție, cu capabilitățile inventariate.

Etapa 2 – Prioritizarea cerințelor de capabilități

Insuficiența alocărilor bugetare, destinate apărării, implică desfășurarea unei activități de prioritizare, care se finalizează prin realizarea listei

de capabilități critice ce pot asigura îndeplinirea misiunilor actuale și viitoare ale Armatei României.

Criteriile utilizate pentru prioritizarea cerințelor de capabilități trebuie să aibă în vedere următoarele:

- capabilitățile destinate misiunii de apărare naționale au prioritatea cea mai mare;
- capabilitățile ce vor fi puse la dispoziția NATO/UE, pentru apărarea colectivă și gestionarea crizelor, trebuie să fie generate din cadrul capabilităților destinate apărării naționale;
- resursele necesare și perspectiva alocațiilor bugetare;
- volumul în care se vor realiza capabilitățile nominalizate (în funcție de angajamentele asumate față de NATO);
- transparența în repartizarea resurselor și cunoașterea perspectivei unor programe de achiziții.

Etapa 3 – Identificarea soluțiilor posibile de dezvoltare

- identificarea soluțiilor posibile de dezvoltare a capabilităților pe plan național sau prin cooperare pe plan internațional;
- identificarea soluțiilor de dezvoltare oferite de cercetare și tehnologie, folosind procesul de elaborare, dezvoltare-validare și/sau implementare a conceptelor de transformare;
- soluțiile vor fi dezvoltate pentru a permite o revizuire ulterioară, stabilind, prin procesul de planificare a apărării priorități pentru necesarul de capabilități și modalitățile de gestionare care să faciliteze o viziune strategică asupra procesului de dezvoltare a capabilităților, de planificare și sprijin.

Etapa 4 – Dezvoltarea capabilităților în domeniile de manifestare specifice

Dezvoltarea capabilităților trebuie să urmărească realizarea unei concordanțe între structuri, procesul de planificare, alocarea resurselor și procedurile de operare corespunzătoare desfășurării acestei activități și stabilește autoritatea pentru inițiativele legate de capabilități, inclusiv coerența conceptelor și stimularea inovației. Acestea trebuie să asigure:

- una sau mai multe necesități operaționale;
- dezvoltarea și dotarea tehnologică;
- cerințele acțiunii militare;
- punerea în practică a lecțiilor învățate sau a ideilor rezultate în urma derulării unor programe de experimentare.

În scopul verificării viabilității, pentru micșorarea riscurilor asociate achizițiilor viitoare și pentru dezvoltarea unor capabilități operaționale eficiente este necesar să se realizeze validarea acestora: pe timpul procesului de instruire, pe timpul desfășurării exercițiilor întrunite, inter-instituționale naționale sau multinaționale, cu/fără asigurarea sprijinului logistic real, prin evenimente de sine stătătoare, precum jocuri de război, ateliere de lucru, seminarii și testări de tehnică, prin participarea la programele comune de experimentare NATO, UE și multinaționale precum și cele realizate în parteneriat public privat, prin procesul de operaționalizare, prin activități specifice de evaluare a stării de operativitate, pe timpul menținerii și dezvoltării capacităților operaționale.

Etapa 5 – Implementarea capabilităților

Implementarea capabilităților este activitatea desfășurată de către structurile responsabile din cadrul Armatei României, pentru transpunerea în practică a soluțiilor validate în urma analizei și/sau experimentării și cuprinde:

- transpunerea în doctrine, manuale, regulamente, instrucțiuni și alte documente, care fundamentează dezvoltarea capabilităților militare;
- dezvoltarea unor prototipuri operaționale structurale sau tehnice care asigură eficientizarea capacităților existente sau dezvoltarea de noi capabilități;
- includerea acestora în programele de dezvoltare a capabilităților și în procesele de pregătire;
- achiziționarea/modernizarea de echipamente;
- dezvoltarea elementelor de infrastructură necesare.

Etapa 6 – Evaluarea

Evaluarea capabilităților implică modalitățile de integrare a acestora în medii operaționale reale sau simulate în scopul de a asigura obținerea, prin mijloacele tradiționale (cercetarea operațională, analiza întrunită sau lecțiile învățate) îndeplinirii cerințelor pentru care au fost proiectate. Pentru aceasta se are în vedere îndeplinirea următoarelor criterii de evaluare:

- să corespundă standardelor curente ale forțelor;
- să fie disponibile pentru inspecție în conformitate cu categoria de pregătire a unității;

- să răspundă cerințelor și misiunilor pentru care au fost proiectate.

NOTE:

1 *Legea nr. 121/2011 privind participarea forțelor armate la misiuni și operații în afara teritoriului statului român*, art. 1 și 2.

2 Florin Marcu, *Marele dicționar de neologisme*, Editura Saeculum, București, 2000.

3 *ACT's 2007 study, The Characteristics of Expeditionary Forces*.

4 *Strategia de întrebuințare a forțelor Armatei României la misiuni în afara teritoriului statului român*, București, 2007, p. 9.

5 Ministerul Apărării Naționale, *Carta Albă a Apărării*, București, 2013, p. 30.

Carta Albă a Apărării, Ministerul Apărării Naționale, București, 2013.

Doctrina Armatei României, București, 2012.

Doctrina pentru operații întrunite a Armatei României, București, 2014.

Legea nr. 121/2011, privind participarea forțelor armate la misiuni și operații în afara teritoriului statului român.

Marcu Florin, *Marele dicționar de neologisme*, Editura Saeculum, București, 2000.

Strategia de întrebuințare a forțelor Armatei României la misiuni în afara teritoriului statului român, București, 2007.

Strategia Națională de Apărare a Țării pentru perioada 2015-2019, O Românie puternică în Europa și în lume, București, 2015.

BIBLIOGRAFIE

ACT's 2007 study, The Characteristics of Expeditionary Forces.

MULTIDIMENSIONALITATEA ACȚIUNILOR FORȚELOR TERESTRE DIN PERSPECTIVA SISTEMELOR DE RIPOSTĂ ANTIAERIANĂ

THE MULTIDIMENSIONALITY OF LAND FORCES ACTIVITIES FROM THE PERSPECTIVE OF THE AIR DEFENSE RESPONSE SYSTEMS

Lt.col.dr. Daniel ROMAN*

Diversificarea aplicațiilor din sfera tehnologiilor de vârf în mediul militar au transformat profund fizionomia unui ipotetic inamic la adresa forțelor terestre. Prin aceasta, se impune o regândire a modalităților de identificare și de soluționare a problemelor legate de siguranța și securitatea acțiunilor forțelor proprii într-un spectru mult mai larg față de cel clasic cunoscut. Pentru aceasta, propun spre analiză și cercetare spațiul aerian din responsabilitatea forțelor terestre într-o abordare dinamică de tip sistemic, prin care să se evidențieze rolul elementelor componente ale complexelor de ripostă antiaeriană. În acest context, o analiză de tip sistemic ar pune în relație nu numai administrarea acestora pe baza unor algoritmi și procese predictibile, ci ar putea să ne ajute în reprojectarea acțiunilor de luptă cu inamicul aerian.

The diversity of applications in the field of high technology in the military environment has profoundly transformed the characteristics of a hypothetical threat of the land forces. Therefore, it is required to rethink the ways of identifying and solving the problems related to the safety and security of our own forces' actions in a spectrum much broader than the known traditional one. For this, we suggest to analyze and research the airspace of responsibility of the land forces in a dynamic systemic approach, which highlights the role of the components of the air defense response systems. In this context, a systemic-type analysis not only would approach their management which is based on predictable algorithms and processes, but it could also help us redesign the air enemy's combat actions.

Cuvinte-cheie: spațiul aerian de responsabilitate; securitate; cadru operațional; dispozitiv de luptă; arhitectură sistemică; risc; pericol; amenințare.

Keywords: *airspace of responsibility; security; operational environment; combat formation; systemic architecture; risk; danger; threat.*

Chiar dacă acțiunile militare sunt percepute, în general, doar ca o cale de rezolvare a problemelor acolo unde politicul-economic a eșuat, ele reprezintă sau ar trebui să reprezinte garanția siguranței și securității unui stat, încă din timp de pace. Cum anume sunt construite și pregătite structurile militare, așa vor putea face față noilor provocări și amenințări simetrice, asimetrice sau de tip hibrid, care se pot constitui la un moment dat ca un pericol la adresa statului sau a comunității internaționale din care acesta face parte. Structurile de forțe terestre, datorită organizării și misiunilor

pe care le pot îndeplini, au depășit cadrul clasic operațional, terestru și au fost dezvoltate concepte noi, cum ar fi cel de operații antiaeriene în spațiul aerian de responsabilitate.

Din analiza rezultatelor ultimilor conflicte militare, se pot formula mai multe observații cu privire la aspectul de multidimensionalitate a acțiunilor militare, unde forțele terestre sunt implicate alături de forțele aeriene sau navale pentru îndeplinirea unor misiuni diversificate și deosebit de complexe. În contextul acestor complexități a acțiunilor de luptă, a apărut nevoia tot mai accentuată de furnizare și de prelucrare a informațiilor în timp real sau, altfel spus, plasarea senzorilor acolo unde partea adversă se așteaptă cel mai puțin, care faptic

*Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
e-mail: danutroman2@yahoo.com

au devenit aproape imposibil fără desconspirarea lor. Folosirea pe scară largă a aparatelor de zbor de tip UAV (Unmanned Aerial Vehicle) atât pentru cercetarea din aer, cât și pentru lovirea unor anumite ținte, ne demonstrează că forțele terestre au devenit foarte vulnerabile în fața acțiunilor din spațiul aerian. Neluarea în considerare a acestui fapt reprezintă un risc neglijat cu posibile urmări foarte grave. Deși în modul de concepție a luptei cu inamicul aerian nu putem constata modificări majore la nivelul forțelor terestre, trebuie totuși semnalat faptul că din cauza decalajului tehnologic unele sistemele de ripostă antiaeriană nu mai pot face față noilor tipuri de amenințări din spațiul aerian.

Pentru argumentarea celor formulate mai sus, propun parcurgerea a trei scenarii caracterizate prin cele mai plauzibile modalitățile de acțiune pe calea aerului, de cercetare și lovire la adresa forțelor terestre¹. Pentru ca o aeronavă să poată îndeplini misiuni de cercetare și lovire² a unei ținte terestre singulară sau multiplă, aceasta trebuie să îndeplinească cumulativ cel puțin următoarele cerințe, cum ar fi:

- manevrabilitate și adaptabilitate permanentă la schimbările mediului de acțiune;
- promptitudine față de reacția obiectivului prin realizarea măsurilor antiaeriene;
- sustenabilitate acțională față de ceilalți parteneri la aceeași misiune prin capacitate de trecere în diferite regimuri de lucru, identificarea și remedierea situațiilor de avarie, lipsă de coordonare de la sol sau din aer.

Prin urmare, o aeronavă, deși pare destul de ușor să lovească o țintă terestră, aceasta trebuie să parcurgă mai multe etape obligatorii destul de dificil de îndeplinit, dar și oarecum facil prin lipsa pericolului la adresa personalului navigant prin întrebuințarea aparatelor de tip UAV care a crescut foarte mult capacitatea de îndeplinire a misiunilor. Primul scenariu este legat de modalitatea de acțiune la obiectiv.

Așa cum am reprezentat în figura 1, dacă obiectivul terestru care poate fi vizat spre a fi lovit din aer beneficiază de mascare și poziționare corectă la teren, atunci aeronava, cel mai probabil, va urmări un profil de zbor adecvat situației astfel: traiect de

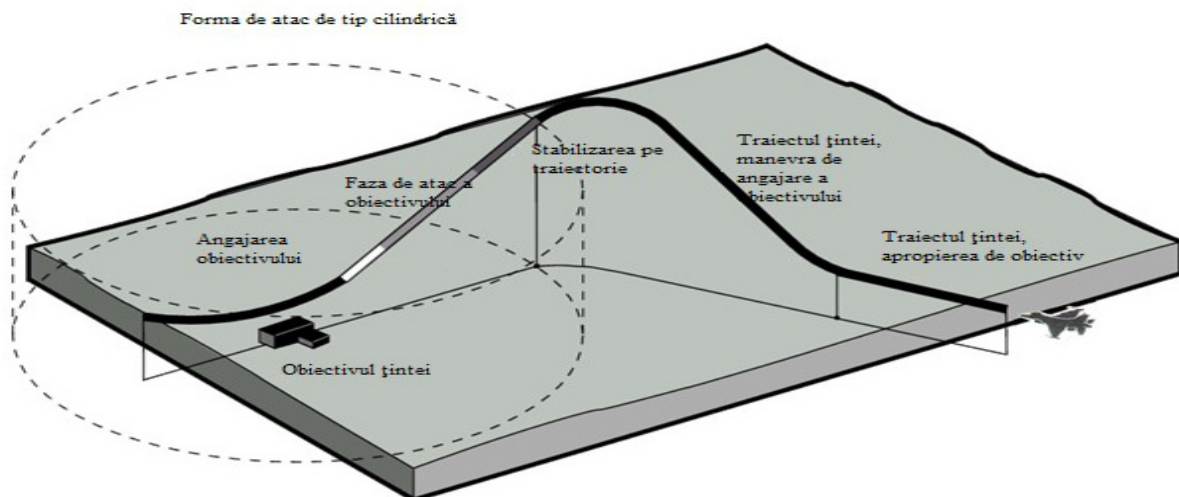

Fig. 1 Variantă conceptuală de atac aerian asupra unui obiectiv din forțele terestre

- să realizeze acțiunile specifice în ascuns, prin folosirea terenului (mascare) sau prin înșelarea senzorilor cu responsabilități în cercetarea și în supravegherea spațiului aerian;
- să realizeze o viteză adecvată misiunii și claritate în executarea acțiunilor;

zbor la joasă înălțime pentru apropierea de obiectiv, traiect de manevră prin luare de înălțime și pregătirea angajării obiectivului, stabilizarea pe traiectorie și determinarea coordonatelor finale ale atacului, faza de atac asupra obiectivului terestru și angajarea efectivă a țintei terestre, urmată de îndepărtarea de obiectivul distrus. În acest scenariu trebuie

urmărite câteva detalii, aparent ne semnificative, legate de cele trei sisteme de referință: unul legat de aeronavă, altul legat de obiectivul ce urmează a fi lovit din aer și al treilea cel legat de sistemul de ripostă antiaeriană (nematerializat în imagine).

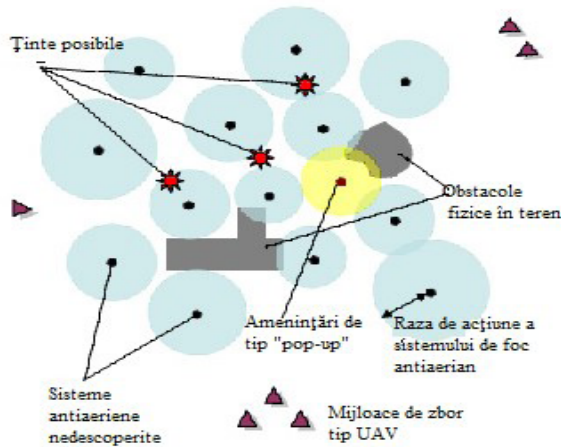

Fig. 2 Scenariu de acțiune la obiectiv prin întrebuințarea aparatelor de tip UAV

Primul sistem de referință, cel legat de aeronavă, ne arată că aceasta nu realizează un profil de zbor rectiliniu și uniform, ci o succesiune de secvențe ale zborului caracterizat prin poziționarea aeronavei față de ținta terestră ce urmează a fi lovită. Al doilea sistem de referință, cel legat de obiectivul terestru, ne arată vulnerabilitatea acestuia în față unui agresor aerian care are capacitatea de cercetare și lovire din aer după parcurgerea unei traiectorii de tip cilindric (ca în imagine)³. Al treilea sistem de referință, cel legat de sistemul de ripostă antiaeriană (identic cu al obiectivului de apărare antiaerian), ne arată acțiunea acestuia dusă la valori extreme din cauza creșterii foarte rapide a vitezelor unghiulare ce trebuie realizate pentru identificarea, urmărirea, combaterea și nimicirea țintei aeriene agresoare. Deci, avem o situație contradictorie legată de apărarea antiaeriană raportată la acțiunea unui ipotetic inamic aerian pe o traiectorie de tip cilindric. Deși obiectivul de apărare antiaerian este foarte bine poziționat terestru, beneficiază de mascare și de protecție naturală, tocmai acest lucru împiedică desfășurarea de acțiuni antiaeriene eficiente prin creșterea unghiurilor de acoperire. Prin urmare, avem două situații legate de evenimentul care ar putea avea loc, *lovirea obiectivului terestru de către o aeronavă ostilă*, implicit poate fi vorba despre apărarea antiaeriană de tip pasiv și apărarea antiaeriană de tip activ.

Aplicabilitatea studiului unui posibil atac asupra unui obiectiv terestru de către o aeronavă pe o traiectorie de tip cilindric, ne arată diferența de „poziționare față de situație” prin aplicarea celor trei sisteme de referință. Altfel spus, în cadrul aceluiași eveniment putem avea trei situații interpretative, și anume:

- unu – poziționarea aeronavei față de obiectivul pe care urmează să îl lovească;
- doi – poziționarea obiectivului față de un potențial agresor aerian;
- trei – poziționarea sistemului de ripostă antiaeriană față de cele două elemente, de obiectivul pe care îl are de apărare antiaerian și față de un potențial agresor aerian.

Problema poate fi rezolvată doar dacă este formulată corect. Ceea ce trebuie să urmărim este interpretarea obiectivului de apărare antiaerian din perspectiva unei aeronave agresoare, dar în același timp și față de potențialul de luptă pe care îl poate dezvolta sistemul de ripostă antiaeriană, care sunt vitezele unghiulare maxime la care poate angaja o țintă aeriană pe cea mai probabilă direcție de atac aerian la obiectiv.

Diagramele distanțelor de angajare a UAV pe țintă pe axa timpului

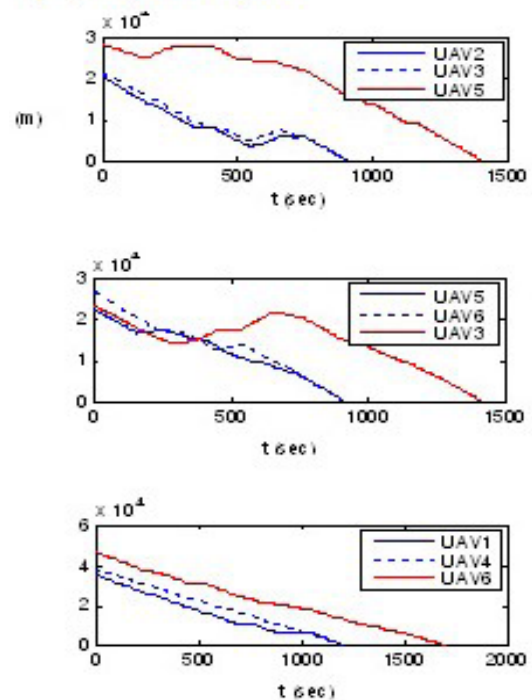

Fig. 3 Traiectorii posibile ale UAV-urilor pentru lovirea unui obiectiv terestru

Pentru înțelegerea situației expuse mai sus, voi aplica următorul scenariu în care voi combina mai multe elemente cu participare de tip UAV.

Prin combinarea acțiunilor aparatelor de tip UAV, de cercetare și/sau de lovire, raportat la poziționarea obiectivului la teren (obiectiv apărat antiaerian), distingem mai multe situații⁴. Aceste situații pot fi descrise prin combinarea elementelor, respectiv prin descrierea sistemelor de referință care și la cine se raportează. În funcție de nedescoperirea sistemelor de ripostă antiaeriană, pe o axă a timpului, traiectoriile de zbor pentru îndeplinirea misiunii pot arăta ca în figura 3.

Prin urmare, se poate aminti despre securitatea obiectivului de apărat antiaerian din cele două perspective: apărare antiaeriană pasivă și apărare antiaeriană activă. Chiar dacă sistemele de ripostă antiaeriană pot acționa limitat împotriva unui agresor aerian și acesta din urmă va putea să acționeze limitat la rândul lui împotriva unui obiectiv terestru. Realizarea unei apărări antiaeriene eficiente nu constă în numărul cât mai mare de sisteme antiaeriene, cât mai degrabă de poziționarea acestora la teren, față de obiectivul de apărat antiaerian, dar și față de cele mai probabile direcții de atac aerian (convenabile inamicului). Complexitatea evenimentului care ar putea avea loc este generată de suprapunerea mai multor sisteme de referință și descrierea interacțiunilor dintre participanții la eveniment. În acest context, definim noțiunea de „eveniment” ca fiind totalitatea acțiunilor desfășurate de către un subiect sau mai mulți subiecți într-o anumită unitate de timp, foarte bine delimitată. Cum anume rezolvăm acest lucru, depinde de poziționarea „observatorului” sau a analistului care descrie interacțiunile care au sau ar putea avea loc (față de ce moment se raportează în timp).

Pentru susținerea teoriei „sistemelor de referință” bazată pe „interacțiunea” mai multor subiecți cu același interes de lovire aeriană sau antiaeriană, ne raportăm la formula matematică:

$$A_{\text{cupl}} = D_{\text{desc}} + V_{\text{t}} (t_{\text{inșt}} + t_{\text{c}} + t_{\text{cupl}} + t_{\text{a}})^5, \quad (01)$$

unde:

A_{cupl} – distanța la care trebuie să se găsească ținta față de stația de radiolocație la darea comenzii de cuplare;

D_{desc} – distanța de descoperire a țintei de către stația de radiolocație, în funcție de înălțimea de zbor a acesteia;

V_{t} – viteza de zbor a țintei (km/min);

$t_{\text{inșt}}$ – timpul de întârziere a datelor primite în rețelele radio de înștiințare centralizată (min.);

t_{c} – timpul de dare a comenzii pentru cuplare;

t_{cupl} – timpul de cuplare a stației, în funcție de sursa de alimentare (rețea sau grup);

t_{a} – timpul necesar operatorilor pentru a se acomoda atât cu ecranul stațiilor de radiolocație, cât și pentru clarificarea situației aeriene.

Ceea ce putem observa din exemplificare, noțiunea de interacțiune are mai multe repere spațio-temporale, adică descrie faptic ceea ce se întâmplă, acțiunile pe unitatea de timp. Sau altfel spus, din perspectiva sistemului de referință la care ne raportăm, aceleași acțiuni pot genera evenimente diferite, în special cele legate de starea fiecăruia dintre subiecții participanți la eveniment. Adică, putem realiza o interpretare anticipativă asupra a ceea ce s-ar putea întâmpla dacă configurăm dispozitivul de luptă antiaerian de o anumită formă sau poziționăm obiectivul de apărat antiaerian într-un anumit fel la teren. Practic, dacă am avea suficiente informații despre starea spațiului aerian de responsabilitate atunci am putea realiza un anumit cadru operațional al forțelor terestre și respectiv un anumit dispozitiv de luptă antiaerian. Aceasta presupune o anumită dinamică a procesului de planificare „ajustat on-line” la evenimentele care au loc în anumite unități de timp, generate de traiectoriile aeronavelor ostile. Precizarea este că aceste traiectorii sunt „judecate” în funcție de cine (care este unitatea / subunitatea antiaeriană) care se raportează la evenimentul apariției aeronavei ostile în spațiul de responsabilitate comun. Apariția (prin surprindere) a unei aeronave ostile în alt loc decât cel anticipat poate genera consecințele cele mai grave la adresa obiectivului de apărat antiaerian, iar în acest caz nu au fost formulate corect riscurile sau aceste riscuri au fost mult subdimensionate acțional.

Locul, rolul și modul de interpretare corectă a evenimentului „atac aerian la obiectiv” poate genera un dispozitiv de luptă antiaerian eficient, adaptat la dinamica acțiunilor unui ipotetic inamic aerian și respectiv o formulare corectă a riscurilor la care sunt expuse forțele proprii ca în figura 4.

Al treilea scenariu este legat de sistemul de referință al aeronavei ostile, de cum „se vede” aceasta față de sistemele de ripostă antiaeriană din organica forțelor terestre. Prin urmare, este interesant de văzut care sunt tendințele cu privire la modul de realizare secvențială a traiectoriei

unui avion de vânătoare bombardament raportat la modalitățile de înșelare a sistemului de ripostă antiaeriană, pe secvența de apropiere de obiectiv și de înșelare a stațiilor de radiolocație. Una dintre

antiaeriene este necesară descrierea traiectoriei aeronavei ostile și calcularea elementelor de tragere cu ajutorul corectorului mecanic sau a aparatelor de conducere a focului antiaerian. Aceste calculatoare

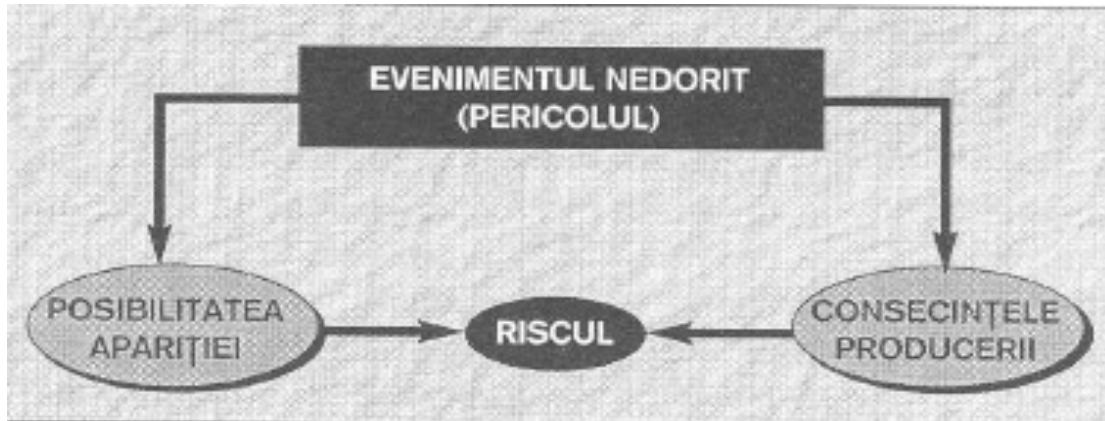

Fig. 4 Variantă de analiză a riscului din punct de vedere al probabilităților de apariție și al consecințelor evenimentului nedorit (pericolului)

posibilități este prin „introducerea în joc” a unor date eronate intenționat despre starea spațiului aerian din responsabilitatea forțelor terestre, prin întrebuințarea bruiajului de radiolocație. Prin aplicarea măsurilor de protecție la bruiaj, stațiile de radiolocație pot genera totuși o imagine aeriană recunoscută realistă și pot transmite date despre pericolul aerian. Surprinderea se poate materializa abia atunci când datele despre țintele aeriene sunt foarte reale, iar dificultatea problemei se plasează în identificarea celei mai periculoase aeronave după modelul de mai jos din figura 5.

În contextul exemplului de mai sus, se poate menționa despre vulnerabilitatea „senzorilor de tip activ” adică despre stațiile de radiolocație care pentru determinarea locației unei ținte, trebuie să emită continuu sau intermitent în spațiul electromagnetic. Subliniez faptul că nu este vorba despre efectele bruiajului electromagnetic, ci despre o tactică specifică a întrebuințării UAV cu traiectorie legată cinematic de o țintă aeriană cu potențial de luptă real, cu sau fără echipaj uman la bordul acesteia din urmă. Consecințele unei astfel de întrebuințări pe calea aerului din punctul meu de vedere sunt dezastruoase din cauza gradului de pericol ridicat generat pe unitatea de timp.

Aplicarea teoriei sistemelor de referință pentru acțiunile complexelor de ripostă antiaeriană din organica forțelor terestre, nu este un element de noutate. Pentru rezolvarea problemei tragerilor

de conducerea focului sunt mai mult sau mai puțin precise în funcție de „cantitatea de informație” antiaeriană prelucrată, adică cât de amănunțită este interpretarea electronică a poziționării ținte aeriene în spațiul aerian de responsabilitate raportată la sistemul de referință antiaerian în cauză. Noutatea teoriei constă într-un amănunt important care diferențiază fundamental sistemele de ripostă antiaeriană din forțele terestre de cele din alte categorii de forțe și este dat de faptul că ele

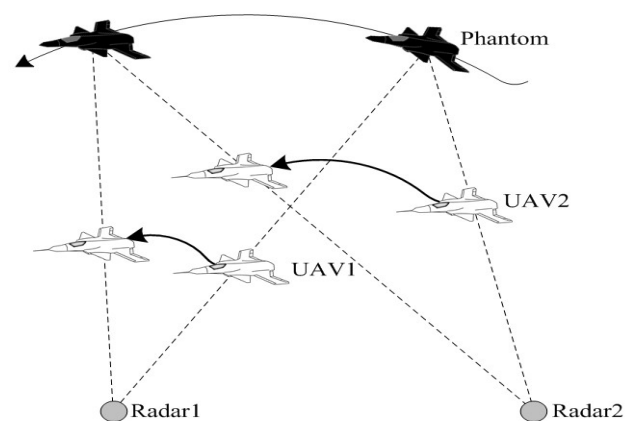

Fig. 5 Implicarea UAV în zborul de realizare a tacticii de înșelare a unei rețele de stații de radiolocație⁶

operează la înălțimi mici și foarte mici, proprii unui domeniu de realizare a unor viteze unghiulare foarte mari sau, altfel spus, ele sunt singurele sisteme antiaeriene concepute să reacționeze la acțiunile prin surprindere ale inamicului aerian.

Concluzii și propuneri

Pe parcursul acestui articol, am formulat o serie de opinii cu privire la modalitatea de acțiune a sistemului de ripostă antiaeriană, fapt generator al multidimensionalității acțiunilor a structurilor forțelor terestre. Pentru argumentarea afirmațiilor despre necesitatea reconsiderării și regândirii acțiunilor structurilor antiaeriene din forțele terestre am realizat trei exemple după tipologia scenariului, în care am implicat de la două până la cinci elemente, fiecare cu propriul lui sistem de referință sub care este realizată interacțiunea. Pentru fiecare exemplificare, am elaborat rapoarte de acțiune sintetizate sub modalitatea de interpretare a realității spațiului de luptă din perspective diferite: a obiectivului de apărare antiaerian, a aeronavei ostile, a sistemului de ripostă antiaeriană desemnat și, nu în ultimul rând, al elementelor de tip UAV implicate în traiectorii legate cinematic de „avionul sursă” pentru înșelarea și direcționarea focului antiaerian.

O concluzie poate fi formulată la adresa concepției luptei cu inamicul aerian, și anume pentru proiectarea și realizarea acesteia într-o dinamică a acțiunilor aeriene de tip on-line, de care depinde direct calitatea și cantitatea informațiilor despre starea factorilor ce pot influența tragerile antiaeriene, respectiv asigurarea securității spațiului aerian de responsabilitate.

O altă concluzie este legată de realizarea dispozitivului de luptă sau de modalitatea de legare la teren a acțiunilor forțelor terestre și, implicit, o creștere a importanței aproape în egală măsură a apărării antiaeriene active cu cea a apărării antiaeriene pasive, care trebuie cunoscută și aplicată de toate categoriile de arme din forțele terestre.

Abordarea sistemică a acțiunilor forțelor terestre ne poate arăta care dintre acestea pot fi *adaptive sau neadaptive* la spațiul de luptă contemporan puternic caracterizat de implicațiile tehnologiilor moderne, de acțiune pe calea aerului cu aparate de tip UAV.

În final, având în vedere cele mai sus formulate, recomand analiștilor de structuri și acțiuni de luptă o aplecare către abordarea sistemică, o explicare a interacțiunilor pe baza sistemelor de referință și abia apoi după ce au fost identificate circumstanțele producerii unui eveniment posibil, să fie formulate riscurile și implicit proiectată apărarea antiaeriană a forțelor terestre.

NOTE:

- 1 Stephen P. Robbins, *Organizational Theory: Structure, Design and Applications*, Prentice Hall, New Jersey, 1990, p. 279.
- 2 Johansson Frederik, *Evaluating the performance of TEWA systems*, Orebro University, 2010, pp. 43-51.
- 3 Andries Heyns, *Threat Evaluation & Weapon Assignment*, Stellenbosch University, 2009, p. 18.
- 4 Jaco Roux, *Threat Evaluation & Weapon Assignment*, Stellenbosch University, 2009, p. 27.
- 5 Ion Bălăceanu, *Manual conducerea focului unităților de artilerie și rachete antiaeriene*, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, București, 1999, pp. 118-123.
- 6 http://ascl.kaist.ac.kr/uav_gnc_02, accesat la 09.02.2016.

BIBLIOGRAFIE

- Aminov Said, Almaz-Antey 2010 Annual Report, Moscow Defense Brief 3/2011.
- Arvind K., Vannoni M., *Ballistic Missile Proliferation in Southern Asia: Options for Stabilization*, 2004.
- Bălăceanu Ion, Martin Iulian, *Câmpul de luptă modern sub impactul tehnologiilor contemporane*, Editura Ars Docendi, București, 2003.
- Bălăceanu Ion, *Manual conducerea focului unităților de artilerie și rachete antiaeriene*, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, București, 1999.
- Boaru Gheorghe și colectiv, *Aspecte ale conducerii sistemelor militare*, Editura Militară, București, 1999.
- Colectiv, *F.T./A.A./3/1 Manualul pentru luptă al divizionului de rachete antiaeriene/artilerie antiaeriană din cadrul forțelor terestre*, Sibiu, 2005.
- Heyns Andries, *Threat Evaluation & Weapon Assignment*, Stellenbosch University, 2009.
- Johansson Frederik, *Evaluating the performance of TEWA systems*, Orebro University, 2010.
- Kueter Jeff, *Missile Defense and Arms Control, The Next Arms Race*, 2012.
- Lehaci Tudorel, *Tendențe în evoluția sistemului de comandă și control la nivel operativ*, Editura UNAp „Carol I”, București, 2010.
- Lehaci Tudorel, Stancu Marian, *Gestionarea crizelor din perspectiva nivelului operativ de comandă și control*, Editura UNAp „Carol I”, București, 2010.
- Martin Iulian, *Raționament și argumentare în planificarea operațiilor*, Editura UNAp „Carol I”, București, 2015.

Roman Daniel, *Referat de cercetare științifică cu tema „Modele de lucru colaborativ privind funcționarea sistemelor de foc antiaerian din perspectiva unor armate moderne”*, Biblioteca UNAp „Carol I”, București, 2014.

Roux Jaco, *Threat Evaluation & Weapon Assignment*, Stellenbosch University, 2009.

Stephen P. Robbins, *Organizational Theory: Structure, Design, and Applications*, Prentice Hall, New Jersey, 1990.

Șerban Liviu și colectiv, *Doctrina Armatei României*, Editura Militară, București, 2012.

Treiber Jörg, *Air and Missile Defence Aspects of*

the German “Layered” Approach, 2nd ISR MNMD Conference and Exhibition, July 2011.

Țigănescu Eugen, Mitruț Dorin, *Bazele cercetării operaționale*, <http://www.biblioteca-digitala.ase.ro/biblioteca/carte2.asp?id=163&idb=>

Winnefeld A. James, Frank Kendall, *Unmanned Systems Integrated Roadmap, FY 3013-2038*

http://ascl.kaist.ac.kr/uav_gnc_02

<http://www.radartutorial.eu/01.basics/rb13.ro.html>

http://en.wikipedia.org/wiki/Medium_Extended_Air_Defense_System

SERVICIILE DE CAMPANIE ÎN OPERAȚIA ISAF

LIFE SUPPORT SERVICES IN ISAF OPERATION

Lt.drd. Petrică-Crinu ȘINCARI*

Participarea la misiunile din teatrele de operații Afganistan/ISAF, cât și Kosovo/KFOR, reprezintă principalul efort operațional național în ceea ce privește angajamentul României în cadrul NATO. Acordarea sprijinului logistic eficient și eficace contingentelor participante la astfel de misiuni prin adoptarea, uneori, a soluțiilor multinaționale reprezintă una dintre principalele aspecte pe care planificatorii operațiilor le au în vedere în procesul de planificare a sprijinului logistic, cu atât mai mult în ceea ce privește serviciile de campanie, ele reprezentând, de fapt, o mare parte dintre nevoile primare ale fiecărui militar participant la operație.

Taking part in missions in Afghanistan/ISAF and KOSOVO/KFOR represents the main national operational effort regarding Romanians' commitment to NATO. Giving efficient logistics support to the units that take part in such missions by sometimes using multinational solutions represents one of the main aspects that the operation planners must take into account in the logistics support planning process, especially regarding field campaign services, that actually represent most of the basic needs of every military that participates in the operations.

Cuvinte-cheie: sprijin logistic; operația ISAF; servicii de campanie; contractori.

Keywords: logistic support; ISAF operation; life support services; contractors.

În războiul purtat de către comunitatea internațională împotriva terorismului au fost antrenate resurse uriașe pentru realizarea unui climat de securitate, care să ofere condițiile necesare unui progres al statelor, în evoluția acestora ca entități geopolitice recunoscute de comunitatea internațională. Angrenat cu forța în acest proces, Afganistanul a devenit, după 11 septembrie 2001, locul de desfășurare al bătăliilor duse împotriva terorismului. Operațiunea *Enduring Freedom*, lansată de Statele Unite pe teritoriul Afganistanului, urmărea schimbarea regimului taliban și eliminarea rețelei teroriste Al-Qaeda. După căderea regimului taliban, comunitatea internațională era hotărâtă să pună capăt tragicelor conflicte care zguduiseră Afganistanul. Prin urmare, pentru promovarea păcii durabile, a reconcilierii naționale, a stabilității și a drepturilor omului apare Acordul de la Bonn,

document ce făcea referire la independența, integritatea teritorială și suveranitatea națională a Afganistanului. Acordul pentru Aranjamente Provizorii din Afganistan în așteptarea restabilirii Instituțiilor Guvernamentale Permanente a fost semnat de către reprezentanții ONU și era destinat să traseze o direcție de urmat în procesul de creare a statului Afganistan și a unui plan de guvernare a țării. Documentul stipula înființarea Autorității Afgane Interimare, organism ce avea să primească transferul de autoritate la 22 decembrie 2001, pentru o perioadă de 6 luni, succedat de un alt mandat de doi ani până la efectuarea alegerilor.

Deși în Anexa 1 a Acordului de la Bonn este recunoscută sarcina poporului afgan de a-și asigura legea și ordinea în țară, este cerut și ajutorul comunității internaționale în procesul de pregătire al forțelor militare și de securitate. Astfel se creează, sub mandat ONU, Forța Internațională de Asistență pentru Securitate (ISAF), structură destinată să asigure prin contribuția a 16 națiuni, asistența și securitatea Kabulului și a zonelor adiacente. Articolul 1 al Rezoluției nr. 1.386 a ONU prevede

**Batalionul 300 Logistic „Sarmis”,
București*
e-mail: *crinusincari1989@yahoo.com*

responsabilitățile ce-i revin ISAF: „...asistența pentru Autoritatea Afgană Interimară în menținerea securității Kabulului și zonelor alăturate, astfel încât Autoritatea Afgană Interimară și personalul Națiunilor Unite să poată colabora într-un mediu de securitate.”

Începând cu anul 2003, ISAF este preluată de către NATO, moment din care operațiunile cunosc o expansiune continuă, urmărind instalarea unui climat de securitate care să susțină dezvoltarea economică sub un guvern afgan legitimat pe întreg teritoriul țării. Însă „ultimul summit al NATO a adoptat – Foaia de parcurs – privind perspectivele afgane post-2014 ... conform documentului, misiunea NATO/ISAF s-a finalizat la 31.12.2014, prin preluarea de către autoritățile afgane, în întregime, a responsabilităților asigurării securității pe teritoriul național. După finalizarea misiunii ISAF, angajamentul Alianței în Afganistan constă în desfășurarea Misiunii Resolute Support până la finalul anului 2016”¹.

Efortul de participare a armatei române la astfel de acțiuni militare a fost și este strict condiționat de existența unei logistici adecvate, specifică fiecărui acestui teatru de operații și contingent participant, influențată, în principal, de zona geografică, teren, climă și, nu în ultimul rând, de posibilitățile materiale existente în zona de dislocare.

Participarea la astfel de operații presupunea ca sprijinul logistic acordat trupelor luptătoare să fie la mare distanță de teritoriul național, aspect care a constituit o problemă destul de complexă, dar menționez că logistica, prin caracterul său vital pentru îndeplinirea cu succes a misiunii, a trebuit să-și adapteze, constant, capabilitățile la scopurile și la obiectivele cuprinse în strategia militară, prin stabilirea priorităților necesare asigurării unui sprijin adecvat, dinamic și oportun pentru susținerea forțelor.

În conformitate cu doctrina logistică a NATO, serviciile de campanie reprezintă, în principal, acele servicii destinate hrănirii, îmbăierii personalului, spălării și curățării echipamentului, deratizării și dezinfecției, asigurării poștei și curieratului, refacerea și recreerea personalului, serviciile funerare, apărării împotriva incendiilor, asigurării sănătății și securității în muncă, cât și de protecție a mediului. Asigurarea acestor servicii diferă de la o misiune la alta, în funcție de modul de cooperare multinațională din cadrul coaliției de forțe care acționează la acel tip de misiune.

În ceea ce privește asigurarea serviciilor de campanie la operația ISAF, acestea difereau în funcție de nivelul la care se aflau diversele structuri participante la operație, cât și de locul unde se aflau, mai exact, nivelul bazei înaintate de dislocare (*FOB/Forward Operating Base*). Deoarece un procent de 95% din serviciile de campanie atât la operația ISAF, cât și la operația actuală *Resolute Support* din Afganistan, au fost și sunt asigurate de partenerul american pe baza contractelor încheiate de către aceștia cu contractori internaționali, locali sau unități de sprijin logistic din structura armatei americane, în viziunea lor nivelurile unui FOB pot fi în ordine descrescătoare, în funcție de mărimea acestuia: 1, 2, 3, 4, sau 5.

Serviciile de campanie de care beneficiază majoritatea structurilor de forțe aparținătoare statului român au la bază, de regulă, Memorandumul de Înțelegere, a Acordului de Sprijin Logistic Reciproc (*ACSA/Acquisition and Cross-Servicing Agreements*) încheiat între Ministrul Apărării a statului român și direct cu Departamentul Apărării din Statele Unite ale Americii (în cazul în care serviciile sunt asigurate doar de către partenerul american) și prin înțelegeri bilaterale cu partenerii de Alianță, prin Sprijin logistic de la o terță parte (*Third Party Logistics Service Support/TPSS*), pe baza contractelor încheiate de către aceștia cu contractorii locali asigurați prin HNS (*Host Nation Support/Sprijinul Națiunii Gazdă*), la care și partea română ia parte.

În funcție de nivelul artei militare, structurile partenerilor de Alianță care asigură servicii de campanie pentru militarii români sunt materializate astfel:

- *linia I*, de regulă, partenerul american, indiferent de structura care este dislocată în aria de responsabilitate a unităților de manevră, detașamentelor de informații etc.;

- *linia a II-a*, unde se regăsesc doar structurile logistice civile, angajate pentru asigurarea anumitor servicii în aria de responsabilitate a unităților românești, respectiv anumite unități și subunități ale partenerilor de Alianță care se deplasează pe direcțiile de dispunere a structurilor românești (structuri de transport din subordinea brigăzilor logistice);

- *linia a III-a*, unde funcționează NSE-ul (*National Support Element/ Elementul Național de Sprijin*), care asigură interfața la nivel operativ

cu structurile logistice ale partenerilor de coaliție, respectiv cu structurile logistice din țară, fie ele subordonate Comandamentului Logistic Întrunit, sau Comandamentului Comunicațiilor și Informaticii, prin Centrul de conducere operațională din subordinea Statului Major General;

- *linia a IV-a*, Comandamentul Logistic Întrunit și categoriile de forțe care generează unitățile și subunitățile dislocate în teatrul de operații;

- *linia a V-a* este reprezentată de capacitățile economiei naționale care pot asigura anumite bunuri, produse și servicii structurilor dislocate în Afganistan.

Așa cum am specificat anterior, serviciile de campanie din operația ISAF se realizau prin combinarea forțelor și mijloacelor românești cu cele aparținătoare partenerului american puse la dispoziție, cele din urmă contribuind în proporție de 90%. Existând această colaborare, situația asigurării serviciilor de campanie diferea în funcție de colocarea militarilor americani, cu cei români. Așa că, în locurile unde exista structuri românești dislocate fără americani, asigurarea serviciilor de campanie devenea o responsabilitate națională. Pe de altă parte, în FOB-urile unde militarii români erau conlocați cu cei americani, responsabilitatea privind asigurarea serviciilor de campanie era a structurilor logistice americane.

De asemenea, exista situația când serviciile de campanie care intrau în responsabilitatea structurilor naționale, acestea să fie asigurate de către americani, pe baza solicitărilor părții românești prin contracte încheiate, iar unele servicii care intrau în responsabilitatea americană să fie asigurate de militarii români, prin personalul specializat din structura unităților aflate în teatrul de operații (hrănirea, curățenia în tabără, spălarea lenjeriei și a cazarmamentului etc.). Pentru zona de responsabilitate Zabul, de exemplu, printre serviciile de campanie asigurate de către militarii români, se regăseser următoarele: spălătoria (deservire predare-primire obiecte personale la/de la spălătorie și supravegherea personalului civil local care lucra în cadrul unității); paza personalului civil care presta activități specifice (vidanjare, colectarea deșeurilor); serviciul de salubritate; deservirea stației de epurare a apei; manipularea materialelor din zona de aterizare a elicopterelor.

Printre serviciile asigurate de către partenerul american (atât cu personal propriu, cât și prin

contractare), de care beneficiau și militarii români se regăseau, de regulă: salubritatea și ridicarea resturilor menajere, cât și evacuarea lor, închirierea de utilaje de geniu, asigurarea aprovizionării cu materiale clasa I, clasa a III-a și clasa a IV-a, închirierea autovehiculelor destinate executării transporturilor de materiale între FOB-urile unde existau dislocate structuri românești, spălătoria obiectelor personale, asigurarea securității în FOB, mentenanța facilităților existente în FOB (utilajelor de geniu, spațiilor de servire a hranei, spațiilor de lucru, îmbăiere și igienă personală, generatoarele electrice etc.).

Considerat ca prim serviciu de campanie, modalitatea de *hrănire* diferea de la o locație la alta și se asigura pe baza acordurilor semnate de către partea română cu partenerii de coaliție, prin intermediul contractorilor internaționali (DynaCorp sau KBR – până în 2009). În FOB-urile de la nivelul liniei a III-a de sprijin logistic de genul KAF și HKIA (acestea fiind FOB-uri de nivel 1), hrănirea se asigura prin intermediul NAMSA (*NATO Maintenance and Supply Agency/Agencia NATO pentru Aprovizionare și Mentenanță*), care pe baza subcontractării serviciului către firme, cum ar fi Supreme, Sodexo sau cum am mai menționat, firma britanică KBR asigura hrănirea pentru un număr impresionant de militari. La nivelul anului 2011, în baza KAF, fiind dislocați în permanență peste 35.000 de militari, existau șapte săli de mese (*Dining Facility/DFAC*), acestea având concomitent o capacitate de 6.000 de persoane. Actualmente, în misiunea *Resolute Support*, acest număr de mese a fost redus la două DFAC-uri, fapt datorat numărului restrâns de militari care sunt dislocați pe KAF (13.110 militari pentru toată misiunea²). Astfel, militarii din FOB-uri serveau, de regulă, trei mese calde pe zi, conform programului aprobat de către comandanții structurilor românești, accesul în DFAC fiindu-le permis pe baza cartelelor de acces, distribuite pe bază de semnătură, fie pe liste special destinate. Atât listele, cât și cartelele erau verificate în permanență de către personalul de specialitate din structurile logistice, executând înlocuirea acestora, după caz.

Atunci când personalul executa misiuni în afara bazelor, acestora le era distribuită, cu o zi înaintea plecării, apă îmbuteliată și pachete de hrană rece sub forma *MRE/Meal Ready to Eat*. Cantitatea acestora diferea în funcție de durata estimativă a

misiunii, pentru 1-3 mese atunci când misiunea se executa pe o durată de până la 24 de ore, sau trei MRE/militar, atunci când misiunea se estima a se executa pe durata a peste 24 de ore.

În FOB-urile unde responsabilitatea privind hrănirea revenea structurilor românești, aceasta se asigura în funcție de stocurile de alimente existente în bazele unde exista depozite de alimente (clasa I), necesare preparării a 1-3 mese calde/zi, respectiv rații destinate hrănirii grupurilor de militari tip A (*Operational Rations-Unitized Group Ration, A Option/UGR-A*). Pe cealaltă parte, în FOB-urile unde militarii români erau conlocăți alături de cei americani, servirea mesei (1-3 mese calde) era asigurată prin grija partenerului american, în funcție de stocurile de alimente existente în depozitele proprii. Pentru celelalte mese, în amândouă situații prezentate mai sus, se asigura la plecarea din FOB, mese tip hrană rece (MRE) pentru toți militarii.³

În bazele de dislocare, firmele care asigura hrănirea, prin personalul specializat, executau activități de analiză a riscului pentru identificarea CCP (*Critical Control Points/Punctelor Critice de Control*) în desfășurarea activității de hrănire, executate cu scopul de a minimaliza riscul de îmbolnăvire prin consumarea alimentelor. Printre obiectivele de control se număra sursele de hrană, prevenirea contaminării, controlul temperaturilor, protecția împotriva insectelor și rozătoarelor, respectarea igienei de către manipulanții alimentelor, curățarea spațiilor și echipamentelor, cât și depozitarea resturilor.

În ceea ce privește sursele de achiziție/procurare a alimentelor, acestea erau verificate de către agenții precum EEC (*European Economic Community*), USDA (*US Department of Agriculture*) și CFIA (*Canadian Food Inspection Agency*), fiind aprobate doar sursele autorizate. Fiecare livrare era inspectată de către personal specializat cu scopul de a se asigura că natura și calitatea stocurilor respectă standardele de igienă. Inspecțiile erau executate de către o echipă ISAF Pmed sau US Veterinary în coordonare cu NAMSA și reprezentanții contractorilor, iar după inspecție toate bunurile erau etichetate cu data recepției, fiind depozitate în condiții corespunzătoare, separat de bunurile respinse, odată cu aceasta fiind eliminat riscul intrării acestora din urmă în lanțul alimentar. Alimentele cu caracter special, în ceea ce privește temperatura, erau păstrate în frigider cu destinație

specială (pește sau carne), fiind monitorizată în permanență temperatura prin citirea termometrelor plasate pe fiecare congelator sau frigider.

În FOB-urile de nivel 3, apa de băut se asigura fie prin facilitățile de hrănire (metodă utilizată cel mai des), fiind păstrată în frigider de mare capacitate, fie obținută cu ajutorul hidrofoarelor. Puțurile de mare adâncime au fost forate de către partea americană, cu sprijinul contractorilor locali, în timp ce instalațiile aferente hidrofoarelor au fost obținute prin achiziție directă din țară și transportate în aria de operații. Periodic erau trimise probe de apă în baza KAF sau chiar în țară, cu scopul de a fi verificată calitatea ei, cât și pentru identificarea modului de folosire a acesteia (apă menajeră, pentru preparat hrană sau pentru băut).

Fiind, de regulă, dispuse la distanțe considerabil de mari pentru executarea serviciilor privind hrănirea în aceleași condiții ca la nivelul bazei KAF sau HKIA, FOB-urile de nivel 5 dispuneau de aparatură electrocasnică de tipul cuptoarelor cu microunde, filtrelor de cafea, plitelor electrice etc., care le permitea prepararea, în condiții civilizate, a unor semipreparate consistente, preparate și care, la rândul lor, erau păstrate în containere frigorifice asigurate de partenerul american, de proveniență națională.

Îmbăierea personalului era serviciul de campanie care era asigurat fiecărui militar român indiferent de locul unde este dislocat prin facilitățile puse la dispoziție de către partenerul american. Astfel, atât la nivelul KAF, cât și la nivelul FOB-urilor de nivel 2 sau 3, îmbăierea personalului se realizează în grupurile sanitare ale containerelor transportabile, ISO 20, sau în cele ale locuințelor modulare în care era asigurată cazarea. Apa menajeră necesară îmbăierii era asigurată fie prin rețeaua de canalizare existentă-aducțiune cu apă proprie, care asigura trecerea apei printr-o instalație de purificare (*Reverse Osmosis Water Purification Unit/ROWPU*), fiind distribuită în bazine de decantare, apoi cu ajutorul hidrofoarelor distribuită containerelor prevăzute cu grupuri sanitare, fie prin transportul acesteia din surse proprii cu ajutorul autocisternelor de transport apă.

Spălarea lenjeriei și a efectelor personale se executa prin facilitățile puse la dispoziție de către partenerul american, care la rândul său a contractat firme specializate pentru a asigura acest serviciu de campanie. Astfel, spălarea lenjeriei se executa

în spălătorii deservite de către angajați locali în marea majoritate a FOB-urilor de nivel 3, 4 și 5, iar la nivelul bazelor de nivel 1, cum este KAF, prin spălătorii dispuse în containere cu mașini de spălat și uscătoare (fiind asigurate, prin contractare, de firma ECOLOG), aflate între clădirile modulare tip CORIMEC, fiind la îndemâna personalului cazat în aceste clădiri.

Asigurarea serviciului de salubritate diferea în funcție de starea infrastructurii din zona unde era amplasat FOB-ul. De aceea, cu excepția FOB-urilor de nivel 3 (FOB Lagman și FOB Apache) nu exista rețea de canalizare ceea ce a impus construirea de fose septice care, de cele mai multe ori, erau subdimensionate sau realizate necorespunzător de contractorii locali. Acest aspect presupunea costuri suplimentare pentru realizarea vidanșării acestora, serviciu executat destul de des pentru a evita apariția epidemiilor odată cu refularea continuă a acestor fose septice. Ca o măsură luată, în ceea ce privește această problemă, a fost faptul că în unele FOB-uri s-a încetat contractarea acestui serviciu, dejecțiile rezultate fiind arse în incineratoare de mare capacitate puse la dispoziție de către partenerul american.

Evacuarea deșeurilor și a resturilor menajere se asigura tot prin contractare de către partenerul american (firma ECOLOG în baza KAF și HKIA), deșeurile și resturile menajere fiind evacuate fie în pubele metalice, fie PVC, acestea fiind dispuse lângă fiecare clădire modulară. Pubelele erau golite zilnic de către muncitorii locali angajați în baza contractului la care partea română contribuia financiar în fiecare lună, după ce partenerul american emitea factura pentru serviciul de evacuare a deșeurilor, prin intermediul celei ACSA, costurile fiind în funcție de procentul de militari români existenți în bază din numărul total de militari care beneficia de acest serviciu.

În ceea ce privește luarea *măsurilor de protecție a mediului, securitatea și sănătatea în muncă*, aceste activități se executau la fel ca în țară, punându-se mare accent pe activitățile de protecție a muncii și supraveghere tehnică prin executarea cu rigurozitate a controalelor, a instructajelor și a verificărilor conform legislației naționale în vigoare. Astfel, la sosirea în zona de operații se executa instructajul introductiv general fiind urmat de cel la locul de muncă. Aceste controale necesită consemnarea lor în fișele individuale de protecție

a muncii după sosirea întregului personal în FOB-uri. La nivelul subunităților, instructajul se executa lunar și ori de câte ori personalul a schimbat locul de muncă și semestrial la personalul din statul major. Cât despre respectarea normelor PSI și a celor de protecția mediului, erau făcute precizări separate conform reglementărilor naționale.

Activitățile de ridicare a moralului, sociale și recreative (Morale Warfare and Recreation/MWR) aveau ca scop întărirea coeziunii unităților și subunităților, prin promovarea și construcția stării morale a trupelor, prin perfecționarea calității vieții și prin asigurarea de servicii recreative care s-au realizat în facilitățile existente în fiecare FOB, conform contractelor încheiate.⁴ Astfel, s-au amenajat și sunt în funcțiune săli de sport și săli de Internet (prin eforturile Comandamentului Comunicațiilor și Informaticii și a CLÎ, care au asigurat legătura la Internet prin modulele de comunicații și informatică dislocate în teatru), pe lângă facilitățile asigurate de către partenerul american prin contractare. Ceea ce este de apreciat este faptul că toate aceste facilități erau utilizate la comun cu partenerii de Alianță, aspect ce a fost constatat ca fiind benefic ca urmare a creșterii coeziunii la nivel de structuri, dar și a prietenilor strâns legate chiar și după repatriere dintre militarii români și cei din Alianță.

Asigurarea serviciilor funerare și colectarea obiectelor personale reprezintă o activitate în totalitate de responsabilitate națională fiind necesară stabilirea tuturor documentelor și formalităților ce trebuiau executate în caz de deces a unui militar a contingentului național participant la operație. Astfel, fiecare structură care avea personal dislocat în teatrul de operații aveau întocmite, la nivel de unitate, propriile reglementări în ceea ce privește organizarea activităților în astfel de cazuri nefericite.

Asigurarea serviciilor poștale. Solicitățile militarilor dislocați în TO, în ceea ce privește trimiterea de scrisori, colete și pachete, erau soluționate prin grija NSE-ului, care le centraliza la nivelul bazei KAF și HKIA, iar după ce erau pachetizate erau trimise prin transport aerian către Baza 90 Transport Aerian, de unde erau preluate de către reprezentanți ai unităților de unde aparțin cei care au transmis pachetele.

Așa cum am mai prezentat, un procent considerabil de mare din totalul serviciilor de campanie asigurate la nivelul operației ISAF, dar

și în continuare, în operația Resolute Support, aparține partenerului american. Astfel, la nivelul ariei de operații, cu scopul de a sprijini cererile de materiale, piese de schimb, servicii de campanie, întreținerea instalațiilor din bazele de dislocare etc., înaintate de subunitățile românești, din cadrul unităților aparținătoare armatei SUA, au fost desemnate unități (subunități) care să soluționeze cererile respective. Acele structuri au fost denumite „sponsor” și au fost stabilite cu scopul de a crea un sistem logistic logic și coerent, asigurând prima verigă din lanțul de aprovizionare-livrare, cererile nesoluționate fiind înaintate atât către NSE-ul românesc, cât și către eșalonul superior american.

În concluzie, având în vedere implicațiile și sprijinul necondiționat al partenerului american în domeniul abordat, dar și modul în care NSE-ul românesc reușește să completeze deficiențele constatate prin suplinirea și implicarea efectivelor proprii în asigurarea acestui domeniu funcțional al sprijinului logistic, se poate concluziona că structurile românești dislocate în Afganistan, în vederea contribuției, în cadrul Alianței, la atingerea obiectivelor misiunii ISAF (respectiv Resolute Support), le sunt asigurate toate serviciile de campanie necesare desfășurării, în bune condiții, a misiunilor încredințate.

NOTE:

1 *Raport activitate MApN pentru anul 2014*, publicat în „Monitorul Oficial” (partea a III-a), la 19 mai 2015.

2 <http://www.rs.nato.int/troop-numbers-and-contributions/index.php>, accesat la 22.11.2015.

3 C. Zisu, *Serviciile de campanie în operațiile de stabilitate și sprijin*, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București, 2011, p. 270.

4 *Ibidem*, p. 279.

BIBLIOGRFIE

SMG/PF-3, Doctrina operațiilor întrunite în Armata României, București, 2013.

Bușoi M., *Eficientizarea sprijinului logistic în noua configurație a conflictelor militare*, fondul de carte al Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2009.

Zisu A., *Serviciile de campanie în operațiile de stabilitate și sprijin*, fondul de carte al Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2012.

<http://www.rs.nato.int/>

http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_69366.htm

<https://www.rusi.org>

www.norway.org.et

MODELUL ABSOLVENTULUI VERSUS STANDARD OCUPAȚIONAL, DOCUMENTE REFERENȚIALE ALE PROCESULUI DE INSTRUIRE

THE GRADUATE MODEL VERSUS OCCUPATIONAL STANDARD REFERENCE DOCUMENTS OF THE TRAINING PROCESS

Lt.col.drd.ing. Vasile PETCU*

În contextul evoluției sistemelor de educație și învățământul militar de formare continuă nonuniversitară, ca parte integrată a sistemului național de învățământ, trebuie să se alinieze transformărilor impuse de politicile educaționale europene. Astfel, prin analiza următoare se dorește să se evidențieze măsura în care modelul absolventului, ca document prin care structurile militare își impun interesele privind proiectarea și organizarea instruirii instituționalizate, este corelat cu standardul ocupațional.

In the context of the evolution of the educational system and the permanent non-university military education, as a part of national education system, it should be analysed the transformation imposed by the European educational policies. In this manner, through the following analysis it is wanted to highlight the extent to which the graduate model, as a document used by military structures to impose their interests on the design and the organization of institutionalized training, it is correlated with the occupational standard.

Cuvinte-cheie: formare profesională; competență; standard ocupațional; model al absolventului.

Keywords: professional training; skill; occupational standard; graduate mode.

Spațiul militar este un spațiu special, deoarece statuturile și mai ales rolurile atașate *actorilor implicați* impun structuri profesionale și de personalitate deosebite. Toate acestea sunt rezultatul faptului că acțiunea militară este determinată și subsumată fenomenului război, materializată prin lupta armată, care urmărește întotdeauna obținerea victoriei prin înfrângerea inamicului, de cele mai multe ori folosind mijloace distructive și, mai ales, cu acceptarea sacrificiului suprem. În acest sens, instruirea militară, ca o acțiune de complexitate ridicată, urmărește formarea militarului profesionist prin dobândirea de competențe specifice, dar și prin modelarea personalității pentru a face față cu succes mediului militar și pentru a executa, *întocmai și la timp*, misiunea primită. Plecând de la aceste considerente, procesele de formare și

dezvoltare profesională a militarului din Ministerul Apărării Naționale se structurează pentru a asigura dezvoltarea profesională continuă, evoluția în cariera militară, fundamentată pe programe de studii etapizate și diferențiate în forme și în conținuturi. Toate aceste programe de instruire sunt proiectate conform teoriilor educaționale având ca puncte de referință modele socio-profesionale, structurate pe finalități instructive.

În acest moment, la nivelul Ministerului Apărării Naționale, modelul socioprofesional care integrează finalitățile educaționale pentru fiecare program de instruire poartă denumirea de *model al absolventului*, iar pentru programele de instruire recunoscute la nivel național acesta poartă denumirea de standard de pregătire profesională sau de *standard ocupațional*.

Standardul ocupațional

Adoptarea standardelor ocupaționale, ca mijloc de relaționare dintre furnizorii de servicii de instruire și angajatori, a fost reglementată odată cu înființarea

*Centrul de Instruire pentru Geniu, EOD
și Apărare CBRN „Panait Donici”
e-mail: vasi_rmv2005@yahoo.com

Consiliului pentru Standarde Ocupaționale și Atestare (Hotărârea nr. 779 din 23.09.1999), organism care a fost abilitat „să dezvolte un sistem nou de evaluare și certificare a competențelor profesionale, bazate pe standarde ocupaționale”¹. Principalul obiectiv pentru care s-a dorit adoptarea acestui mecanism de cooperare a fost acela ca educația și formarea profesională să corespundă exigențelor pieței muncii. Pentru aceasta au fost elaborate și perfecționate metodologii de redactare, validare și aprobare a standardelor ocupaționale, având ca referențiale cerințele europene specifice. În anul 2003, Consiliul Național de Formare Profesională a Adulților a preluat responsabilitățile Consiliului pentru Standarde Ocupaționale și Atestare, iar în anul 2011 acesta se transformă în Autoritatea Națională pentru Calificări (prin Hotărârea de Guvern nr. 556/2011), organism de specialitate în coordonarea Ministerului Educației și Cercetării Științifice.

În accepțiunea acestor organisme, „standardul ocupațional este documentul care descrie activitățile și sarcinile profesionale specifice ocupațiilor dintr-o arie ocupațională și reperle calitative asociate îndeplinirii cu succes a acestora”². Au fost acceptate conceptele de *standard*, deoarece acesta este definit de elemente de ordin calitativ, care devin cerințe obligatorii pentru executarea cu succes a unei meserii și *ocupațional*, întrucât pune în evidență detaliile acționale specifice unei arii ocupaționale. Astfel, standardul ocupațional „oferă o descriere clară a ceea ce se așteaptă de la angajați pentru a avea o prestație bună la locul de muncă”³.

Procesul de adoptare a unui standard ocupațional presupune parcurgerea succesivă a trei etape:

- *recunoașterea cerințelor ocupaționale specifice unei anumite profesii*. Acest demers poartă denumirea de *analiză ocupațională* și are ca finalitate definirea competențelor indispensabile pentru profesarea unei ocupații;

- *elaborarea standardului ocupațional*. Procesul este fundamentat pe analiza ocupațională, anterior executată și presupune definirea și detalierea unităților de competență (caracterizează o activitate specifică ocupației a cărei execuție determină înregistrarea unui rezultat concret, evaluabil);

- *verificarea și validarea standardului ocupațional*. Ilustrează operațiunile finale din procesul de adoptare a unui standard ocupațional

și presupune garantarea, de către organizațiile reprezentative din domeniul ocupațional în cauză (comitet sectorial), calității conținutului documentului și a calificării profesionale aferente acestuia.

Structura standardului ocupațional a suferit modificări și perfecționări în timp, iar pentru aceasta, o atenție deosebită a fost acordată odată cu punerea în practică a proiectului multianual de asistență tehnică Phare 2004-2006 „Înființarea Autorității Naționale pentru Calificări”. Ca urmare, în anexă la metodologia de elaborare și de revizuire a standardelor ocupaționale și a calificărilor profesionale (M2) sunt prezentate principalele elemente structurale ale unui standard ocupațional, și anume:

- unitățile de competență (cheie, generală, specifică);
- elementele de competență;
- criteriile de realizare;
- contextele.

Astfel, standardul ocupațional definește mai multe *unități de competență* care, la rândul lor, evidențiază toate activitățile semnificative din cadrul unei arii ocupaționale. În acest sens se poate spune că „unitatea de competență definește o activitate importantă care conduce la un rezultat concret (produs sau serviciu) ce poate fi evaluat”⁴. Totodată, unitatea de competență este determinată de mai multe elemente de competență, prin care sunt definite principalele subactivități care alcătuiesc activitatea fundamentală, pe baza unor rezultate măsurabile. Toate subactivitățile pot fi cuantificate prin raportarea la criteriile de realizare, redată ca reperi însemnate pentru executarea la performanțele impuse a subactivităților din elementele de competență. Prin urmare, criteriile de realizare se referă la cunoștințe, la abilități (deprinderi) și la atitudini, precum și la contextele (situații sau mediul) în care acestea pot fi exprimate.

Odată cu accentuarea nevoii de proiectare a unor programe de instruire cu luarea în considerare a pilonilor asigurării calității în educației, s-a identificat nevoia de remodelare a standardului ocupațional. Astfel, prin Ordinul ministrului educației și cercetării științifice nr. 3.170/2015 s-a aprobat noul model de standard ocupațional pentru educație și formare profesională. Față de elementele structurale prezentate anterior, în noul model apare o secțiune nouă („secțiunea B”⁵) cu

detalii referitoare la asigurarea calității în educație și formare profesională, asociate ocupației. Ca urmare, în noile standarde ocupaționale, elaborate începând cu această dată, se vor regăsi informații referitoare atât la *cerințele specifice de acces la program* (competențe inițiale, nivel minim de studii etc.), cât și la *descrierea programului de educație și formare profesională* (durata programului în ore de activitate instructivă, planul și programa de pregătire, echipamente și logistică didactică necesare și cerințe privind nivelul minim de expertiză și calificare a instructorilor/ formatorilor). Prin introducerea acestor detalii în structura unui standard ocupațional se urmărește standardizarea nu numai a finalităților educaționale (cunoștințe, abilități și competențe), dar și a *actorilor* care conduc spre dobândirea finalităților proiectate (durata și conținutul instruirii calitatea logisticii didactice și a instructorilor).

Totodată, prin adoptarea standardelor ocupaționale pe lângă funcția de proiectare și dezvoltare a programelor de formare profesională acestea devin și o sursă importantă de informare pentru:

- culegerea de date referitoare la cerințele profesionale specifice unei arii ocupaționale;
- proiectarea fișelor de post și implicit recrutarea personalului aferent încadrării posturilor în cauză;

Qualifications Framework (EQF – Cadrul European al Calificărilor).

Modelul absolventului

Modelul absolventului reprezintă „mijlocul principal prin care structurile militare își impun interesele privind produsul realizat de instituțiile de învățământ militar”⁶. El reprezintă un document care însușește un set de cerințe structurate pe arii comportamentale definite de „să fie”, „să știe” și „să facă”. Mai mult, conform *Doctrinei instruirii Armatei României*, aceste cerințe sunt date de un volum minim de cunoștințe, competențe și abilități subordonate competențelor de șef de structură/ microstructură militară, de specialist militar, de luptător, de educator și de cetățean, în conformitate cu specificul viitoarelor activități ale absolvenților. Acestea sunt determinate, în fapt, de cerințele esențiale ale posturilor pe care absolvenții urmează să le încadreze.

Acest document „se întocmește de către structurile centrale, statele majore ale categoriilor de forțe ale armatei și comandamentele de armă, în colaborare cu instituțiile militare de învățământ, care vor avea de îndeplinit cerințele înscrise în acestea”⁷.

Cu toate că *Doctrina instruirii Armatei României* instituie foarte clar rolul modelului

Tabelul 1

STRUCTURA MODELULUI ABSOLVENTULUI CURSULUI, UTILIZAT DE CĂTRE STATUL MAJOR AL FORȚELOR TERESTRE ȘI STATUL MAJOR AL FORȚELOR NAVALE

COMPETENȚE CAPACITĂȚI	Luptător	Specialist în armă	Conducător	Educator	Cetățean
Cognitive („să știe”)					
Psiho-motorii („să facă”)					
Psiho-morale („să fie”)					

- proiectarea unui mecanism de evaluare a angajaților.

În același timp, procesul de elaborare a standardelor ocupaționale însoțit de definirea calificărilor profesionale constituie fundamentele realizării unui Cadru Național al Calificărilor clar și sistematic și totodată alinierea acestuia la European

absolventului în procesul de instruire a militarului profesionist, precum și responsabilitățile în elaborarea acestui document de referință, printr-o analiză detaliată a reglementărilor elaborate de structurile centrale cu responsabilități în domeniul învățământului militar nu am putut identifica alte acte normative care să detalieze cele reglementate

de doctrină. Ca urmare nu există stabilită o formă unitară a acestui document și mai mult, de multe ori în completarea lui se face confuzia dintre competența profesională și rolul profesional (atașat, desigur,

obiective mai complexe și totodată o parte a viitoarei competențe, dar consider că toate acestea nu au o structurare logică, nefiind rezultatul deductiv al unor competențe definite anterior, ci

Tabelul 2

STRUCTURA MODELULUI ABSOLVENTULUI CURSULUI, UTILIZAT DE CĂTRE STATUL MAJOR AL FORȚELOR AERIENE

CETĂȚEAN:	
EDUCATOR:	
CONDUCĂTOR:	
LUPTĂTOR:	
SPECIALIST MILITAR:	

statusului social). Având la bază corespondența purtată cu structurile care gestionează această activitate (de elaborate a modelului absolventului), la nivelul categoriilor de forțe, am constatat că modelul absolventului se prezintă într-o formă din cele două prezentate în tabelele următoare.

La momentul proiectării acestui document (aproximativ anul 2000, odată cu apariția *Instrucțiunilor privind managementul învățământului militar* – Ordinul M64/1998), modelul absolventului a impus, pentru prima dată, definirea finalităților educaționale caracteristice pentru un program de instruire militar și centralizarea acestora într-un document. Însă odată cu evoluția sistemelor și a politicilor educative, documentele similare din învățământul civil au evaluat, așa cum am analizat, de exemplu, standardul ocupațional. Ca urmare a unei analize comparative, se poate observa că, în acest moment, modelele absolventului răspund cu greu exigențelor calitative impuse politicile educaționale (de exemplu, *Educație și Formare 2020 – ET 2020⁸*). Astfel, competențele profesionale nu sunt definite printr-o structură arborescentă (unități de competență, elemente de competență, cunoștințe, abilități, atitudini). În acest sens au fost examinate modelele absolventului pentru cursurile de bază ofițeri și cu greu s-a putut recunoaște o competență – definită în acord cu teoriile în domeniu. S-a constatat că aceste documente sunt completate, în proporție majoritară, cu cunoștințe, deprinderi și atitudini. Cu certitudine nu doresc să minimalizez importanța acestora, cunoscut fiind faptul că toate reprezintă fundamentul unor

mai degrabă *un conglomerat de elemente* de care absolventul ar avea nevoie pentru încadrarea unei funcții. Important este că „nu contează cât știm, ci ce putem face cu ceea ce știm”⁹. În același timp, în modelul absolventului, de multe ori prin formulări diferențiate se enunță, în general (cu deosebiri minore), aceleași finalități educaționale, ca de exemplu:

- să știe să organizeze și să conducă dispozitivele plutonului (de deplasare, premergător de luptă și de luptă);
- să știe principiile, formele și metodele conducerii plutonului în diferite situații și forme ale luptei;
- să facă utile procedeele tactice și tehnice specifice acțiunii plutonului pentru îndeplinirea misiunilor.

Totodată, în urma analizei modelelor specificate se poate constata că lipsesc cu desăvârșire criteriile de realizare a competențelor, dar mai ales responsabilitățile clare de întocmire, validare și aprobare a acestora. De asemenea, nu sunt tratate, sub niciun aspect, detaliile referitoare la asigurarea calității în educație și formare profesională, asociate programului de instruire (plan și programa de pregătire, logica didactică necesară, nivelul de instruire al formatorilor).

Concluzii

În condițiile în care în Doctrina instruirii Armatei României se stipulează că „învățământul militar este parte integrantă a sistemului național de învățământ”¹⁰, consider că o preluare a standardului

ocupațional ca model de document pentru proiectarea programelor de instruire instituțională este oportună și dezirabilă. Sigur demersul trebuie susținut de mai multe acte normative, care ar trebui să reglementeze:

1. Completarea Clasificării Ocupațiilor din Romania (COR) cu ocupații specifice mediului militar, prin detalierea Grupei Majore 0 – forțele armate.

2. Responsabilitatea elaborării acestor documente. Aceste sarcini ar putea fi repartizate inspectorului în armă, ca autoritate militară care gestionează activitatea de instruire, reglementare și standardizare în armă/ specialitate militară.

3. Responsabilitatea avizării și validării documentației. Aceste responsabilități pot fi repartizate statelor majore ale categoriilor de forțe/ similare, care prin structurile de învățământ și de arme/specialități militare dispun de resursa umană cu competențe în domeniu.

Prin corelarea modelului absolventului cu standardul ocupațional pentru educație și formare profesională concluzionez că dialogul dintre beneficiari (unitățile operaționale și statelor majore ale categoriilor de forțe/ similare) și instituțiile militare de învățământ va fi dirijat de noi responsabilități comune, conducând la proiectarea și la organizarea unor programe de formare profesională de calitate, în conformitate cu cerințele naționale și europene în domeniu.

NOTE:

1 Hotărârea nr. 779 din 23 septembrie 1999, pentru aprobarea constituirii Consiliului pentru Standarde Ocupaționale și Atestare, art. 1.

2 <http://www.scriptmedia.ro/newsletter/phare2006/standard.php?s=1>, *Competențe pentru piața muncii*, Buletin informativ Phare 2006, nr. aprilie 2009, accesat la 14.10.2015.

3 <http://www.skillsactive.com/standards-quals/national-occupational-standards>, accesat la 15.10.2015.

4 Autoritatea Națională pentru Calificări (ANC), *Ghid de aplicare a metodologiei de elaborare sau revizuire a standardelor ocupaționale și a calificărilor profesionale corespunzătoare (M2)*, p. 8.

5 *Ordinul nr. 3.170/2015 privind aprobarea modelului de Standard ocupațional pentru educație și formare profesională*, publicat în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 184 din 18 martie 2015, p. 5.

6 *Doctrina instruirii Armatei României – SMG/ IF-7*, București, 2006, p. 47.

7 *Ibidem*, p. 49.

8 *Jurnalul Oficial al Consiliului European*, C 119 din 28.5.2009, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=URISERV:ef0016&from=RO>, accesat la 10.10.2015.

9 Constantin Cucuș, *Educația – Experiențe, reflexii, soluții*, Editura Polirom, Iași, 2003, p. 21.

10 *Doctrina instruirii Armatei României – SMG/ IF-7*, București, 2006, p. 44.

BIBLIOGRAFIE

Doctrina instruirii Armatei României – SMG/ IF-7, București, 2006.

Jurnalul Oficial al Consiliului European, C 119 din 28.5.2009, *Concluziile Consiliului din 12 mai 2009 privind un cadru strategic pentru cooperarea europeană în domeniul educației și formării profesionale („ET 2020”)*.

Jurnalul Oficial al Uniunii Europene C111 din 06.05.2008 (2008/C 111/01), *Recomandarea Parlamentului European și a Consiliului din 23.04.2008 privind stabilirea Cadrului european al calificărilor pentru învățarea de-a lungul întregii vieți*.

Jurnalul Oficial al Uniunii Europene C119 din 28.05.2009, *Concluziile Consiliului din 12 mai 2009 privind un cadru strategic pentru cooperare europeană în domeniul educației și formării profesionale („ET 2020”)*.

Monitorul Oficial nr. 184 din 18 martie 2015, *Ordinul ministrului educației și cercetării științifice nr. 3.170/2015 privind aprobarea modelului de Standard ocupațional pentru educație și formare profesională*.

Monitorul Oficial nr. 545 din 05.08.2009, *Metodologia de realizare a Cadrului Național al Calificărilor din Învățământul Superior (CNCIS)*.

Monitorul Oficial nr. 894 din 30.12.2010, *Hotărârea de Guvern nr. 1.352 din 2010, privind aprobarea structurii Clasificării ocupațiilor din România – nivel grupă de bază*.

Cucuș Constantin, *Educația – experiențe, reflexii, soluții*, Editura Polirom, Iași, 2003.

Iucu B. Romiță, *Instruirea școlară. Perspective teoretice și aplicative*, ediția a II-a revăzută și adăugită, Editura Polirom, Iași, 2008.

Potolea Dan, Steliana Toma, *Standarde pentru profesia didactică*, Congresul Educației, București, 2013.

Academia Română, *Dicționarul explicativ al limbii române*, Editura Univers Enciclopedic Gold, București, 2009.

<http://www.anc.edu.ro/index.php?page=metodologie-so>, *Ghid de elaborare a standardului ocupațional pentru educație și formare profesională*.

INDUSTRIA DE APĂRARE A ROMÂNIEI. ACTUALITATE ȘI ORIENTĂRI DE PERSPECTIVĂ

DEFENCE INDUSTRY OF ROMANIA. NEWS AND GUIDANCE PERSPECTIVE

Lt.col.ing.drd. Bebe I. DIACONU*

Industria de apărare, componentă a industriei naționale, evident la o scară mai redusă din punctul de vedere al necesității, deține un rol important în susținerea procesului de construcție și de dezvoltare a capacităților de apărare.

Printr-un proces de restructurare, în care statul român este principalul finanțator și beneficiar al unei producții competitive de produse pe piața internă și internațională, industria de apărare a României este în măsură să reziste vulnerabilităților politicii statului de drept respectiv principiilor economiei de piață.

The defense industry, as a national industry component on a smaller scale in terms of necessity, plays an important role in supporting the construction and development of defense capabilities.

Through a process of restructuring, in which the Romanian state is the main funder and beneficiary of a competitive production of domestic and international goods, the defense industry of Romania being thus able to withstand the vulnerability of state policies as well as the market economy principles.

Cuvinte-cheie: strategie; industrie; apărare; economie; mobilizare; război.

Keywords: strategy; industry; defence; economy; mobilization; war.

Implicațiile revoluției tehnologice internaționale fac ca acțiunile de luptă să depășească era industrială și să capete noi dimensiuni de dezvoltare în era informațională. Prin urmare, direcțiile de acțiune, precum sustenabilitatea, posibilitatea de dislocare rapidă, mobilitatea și interoperabilitatea, trebuie, de asemenea, să fie implementate și de către forțelor armate românești, stare de necesitate care implică alocarea unui buget adecvat în vederea asigurării resurselor necesare susținerii efortului de apărare în trend cu noile tehnologii de reacție sau de anihilare ale unor acțiuni de tip armat.

Conform doctrinelor NATO, „[...] problemele economice ale apărării includ:

- studiul cheltuielilor pentru apărare și evoluțiile bugetare în domeniu;
- restructurarea industriilor pentru apărare;
- evoluții în angajarea personalului din industria de apărare;
- previziuni asupra cheltuielilor de apărare,

la nivelul lor de accesibilitate și impactul acestora asupra dimensiunilor și a structurilor forțelor armate.”¹

Unul dintre obiectivele naționale de securitate stabilite prin *Strategia Națională de Apărare pentru perioada 2015/2019* îl constituie „... asigurarea unui mediu economic performant, dinamic și competitiv, în plan investițional și antreprenorial, precum și a stabilității financiar-bugetare a statului ...”², în conformitate cu *Strategia Europa 2020*³.

Se impune a fi subliniat faptul că prin conținutul *Strategiei Naționale de Apărare*⁴ elaborată în anul 2010, se prevedea, în premieră pentru statul român, conceptul de „industrie națională de securitate” care „... reprezintă industria de apărare, căreia i se adaugă acele unități economice și capacități de producție necesare asigurării securității energetice, cibernetice sau a protecției infrastructurilor critice”⁵. Este de remarcat faptul că industria națională de securitate a avut în cadrul acestei strategii rolul de asigurare a resurselor necesare susținerii efortului de apărare, iar prin operatorii economici aparținând unor domenii de activitate precum:

*Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
e-mail: ion01dcn@yahoo.com

transporturile, producerea energiei, alimentația publică, comunicațiile etc., asigurarea unor anumite bunuri și servicii necesare atât la mobilizare, cât și la război.

Deși acest document care fundamentează planificarea apărării la nivel național⁶, nu a fost aprobat de Parlamentul României, conceptul de „industrie de securitate” este reluat și de *Strategia națională de apărare a țării pentru perioada 2015-2019*⁷. Aceasta cuprinde, de asemenea, direcții de acțiune pentru consolidarea securității naționale, dintre care menționez pe cele mai importante, astfel:

- adaptarea industriei de securitate la cerințele de înzestrare ale forțelor armate și la mediul concurențial;
- dezvoltarea cooperării cu statele din spațiul euroatlantic;
- valorificarea oportunităților de cooperare multinaționale, în contextul inițiativelor NATO și ale Uniunii Europene.

Industria de apărare, prin extrapolare, se poate afirma că reprezintă o componentă a industriei naționale, evident la o scară mai redusă din punctul de vedere al necesității, dar care deține un rol important în susținerea procesului de construcție și de dezvoltare a capabilităților de apărare.

Un concept specific industriei de apărare a țării îl reprezintă conversia economică, activitate care constă în pregătirea din timp de pace a structurilor economiei, în domeniul capacităților de producție, a forței de muncă și al consumului, pentru susținerea efortului de apărare în caz de mobilizare sau război. De exemplu, operatorii economici specializați în producerea utilajelor de construcții, a tractoarelor și a mijloacelor de transport se pot reprofila în vederea producerii de piese, ansambluri și subansambluri necesare pentru repararea sau fabricarea tancurilor sau transportoarelor blindate, fabricarea motoarelor de avion, a mitralierelor etc.

În ceea ce privește forța de muncă, personalul de încadrare, prin calificările și pregătirea de specialitate pe care le deține trebuie să aibă capacitatea de a se reprofila în privința activităților desfășurate, respectiv să efectueze activități care au ca beneficiari atât forțele armate, dar și beneficiari în domeniul economico-militar.

De asemenea, consumul produselor și serviciilor din industria de apărare se poate transforma din consum civil în consum militar, destinat satisfacerii nevoilor sporite ale acțiunilor militare. Gradul de

utilizare a instalațiilor, a utilajelor și a mașinilor aparținând operatorilor economici reprofilați pe producția militară se exprimă prin indicii de conversiune care este determinat de gradul de coincidență dintre produsul finit realizat în timp de pace și cel realizat după reprofilare. Un indice de conversiune redus impune ca operatorul economic, care se reprofilează pe producția specială de apărare, să suporte cheltuieli mai mari respectiv o perioadă mai îndelungată de desfășurare a conversiei.

Până în anii '90, industria de apărare a cunoscut o perioadă prosperă⁸, care a avut un rol determinant în dezvoltarea economică a României, înregistrând rezultate notabile, cum ar fi:

- armata română era înzestrată integral cu produse și echipamente fabricate de către industria proprie de apărare la nivelul cerințelor *Tratatului de la Varșovia*⁹;
- România figura pe locul cinci în topul țărilor exportatoare de armament din lume;
- rezultatele cercetărilor militare își găseau aplicabilitate în producția civilă;
- o parte dintre întreprinderi dețineau producția profilată pe cele două ramuri, respectiv capacitățile militare erau completate cu capacitățile civile;
- în industria de apărare își desfășurau activitatea peste 200.000 de salariați;
- încărcarea personalului și a capacităților de producție era la maxim.

În perioada 1990-1997, odată cu încetarea Războiului Rece și cu desființarea *Tratatului de la Varșovia*, au fost încheiate o serie de tratate și acorduri internaționale având ca scop reducerea armamentului din dotare a țărilor semnatare și, implicit, limitarea piețelor pe care România putea exporta armament, dintre care amintesc următoarele:

- *Tratatul cu privire la Forțele Armate Convenționale în Europa (FACE)*, semnat la 19 noiembrie 1990, la Paris, și care a intrat în vigoare la data de 9 noiembrie 1992. Acesta prevede, pentru țările semnatare *Tratatului de la Varșovia* și NATO, diminuarea considerabilă a forțelor armate, armamentelor și interzicerea concentrării forțelor armate la granițele dintre state;

- *Convenția privind interzicerea folosirii, stocării, producerii și transferului minelor antipersonal și distrugerea acestora (Convenția APM)*, adoptată la 18 septembrie 1997 și care a intrat în vigoare la data de 1 martie 1999;

• Programul de acțiune al Organizației Națiunilor Unite pentru prevenirea, combaterea și eradicarea traficului ilegal de arme de calibru mic și armament ușor în toate aspectele sale, adoptat la data de 20 iulie 2001;

• Rezoluția Consiliului de Securitate al ONU nr. 1.540 privind neproliferarea armelor de distrugere în masă, adoptată la 28 aprilie 2004;

• Convenția privind munițiile cu dispersie (CCM) – adoptată la 30 mai 2008, care a intrat în vigoare la data de 1 august 2010.

Prin aceste măsuri s-a produs diminuarea comenzilor al căror beneficiar principal era Sistemul de apărare al țării, proporțional cu apetitul forțelor armate pentru importul de tehnică și mijloace de luptă în vederea satisfacerii nevoilor de dotare. Scăderea producției industriei de apărare autohtone a condus la apariția șomajului tehnic, diminuarea salariilor, migrarea specialiștilor spre alte zone economice și, în final, la divizarea acestei ramuri a economiei de apărare în Regia Autonomă pentru Producția de Tehnică Militară (RATMIL) și în Arsenalul Armatei (RA).

Diminuarea substanțială a exportului de armament s-a produs însă și din cauza restricțiilor impuse României din partea ONU, NATO, SUA și UE privind comercializarea acestei categorii de bunuri, în anumite zone de conflict armat.

Pentru evitarea crizei în industria de apărare a României, s-a adoptat ca soluție privatizarea, care a eșuat, provocând în cascadă plecarea masivă a celor mai buni specialiști, dezintegrarea colectivelor de cercetare și concedierea colectivă a salariaților.

Perioada 1997-2004 se evidențiază prin integrarea în NATO a statului român, proces care nu a adus niciun avantaj pentru industria de apărare autohtonă. Contractele cu beneficiarii interni au scăzut în continuare alarmant, ajungându-se la un grad de încărcare a capacităților sub 5 % și la o scădere dramatică a cifrei de afaceri. Direcțiile de acțiune ale Ministerului Apărării fiind îndreptate în continuare spre importuri în vederea asigurării cerințelor de dotare a NATO, statul în schimb creându-și datorii peste măsură.

Fără a avea însă garanția contractării unor produse noi agreeate de NATO, de către forțele Sistemului național de apărare, unii agenți economici au încercat, de asemenea, cu resurse proprii omologarea și promovarea acestora. În această „perioadă a marilor restructurări” s-au

disponibilizat peste 50.000 de salariați, din acest sector de activitate, în principal, din rândul personalului direct productiv, au fost separate capacitățile civile de cele militare și s-au constituit parcuri industriale pentru valorificarea prin închiriere sau vânzare a unor active disponibile.

Întrucât procesul de restructurare nu a beneficiat de susținerea financiară necesară de la stat, pentru modernizare și re tehnologizare, capacitățile industriei de apărare au suferit o diminuare semnificativă, în timp ce Planul de mobilizare¹⁰ cu măsurile și acțiunile concrete de trecere a economiei țării de la starea de pace la starea de mobilizare sau război, prin asigurarea funcționării acesteia și susținerea cu resursele necesare efortului de apărare, a rămas același și prin urmare imposibil de realizat. Fondurile insuficiente pentru investiții, cele existente fiind investite mai ales în producția civilă și pentru crearea de capacități paralele și mai puțin pentru modernizarea fluxurilor de produse și promovarea produselor noi, a condus ca operatorii economici din acest sector de activitate să acumuleze datorii mari, să nu mai poată participa la procedurile de licitație, exportul produselor pe piața externă tradițională fiind de aproximativ 50 de milioane de euro anual.

Perioada 2004-2009 devine critică pentru industria de apărare a României, majoritatea societăților comerciale de profil înregistrându-se cu datorii foarte mari la stat și la diverși furnizori de materii prime și utilități, unele fiind în stare de faliment. Motivați de plățile compensatorii, numărul specialiștilor se diminuează treptat de la an la an, de la un număr mediu de 7.000 la aproximativ 1.200 de salariați.

Unii operatori economici de profil sunt la limita funcționalității având în planul cu activități doar paza și menținerea capacităților, acțiunile de privatizare fiind sortite eșecului din lipsa unei piețe interne de desfacere, investitorii strategici străini nefiind interesați să investească în clădirile vechi și tehnologia uzată, în primul rând, din punct de vedere moral.

Deși cererile de oferte erau în continuă creștere, exportul de armament nu reușește să depășească cifra de 60 de milioane de euro anual, industria de apărare fiind dezorganizată ca urmare a unor măsuri ineficiente de resubordonare la Autoritatea pentru Valorificarea Activelor Statului (AVAS), la Ministerul Economiei, Agenției de offset, precum și de redirecționarea de la *Oficiul Participațiilor*

Statului și Privatizării în Industrie (OPSPI) către Ministerul Afacerilor Externe.

În concluzie, procesele de conversie și de reducere a producției de apărare din ultimul deceniu au avut ca impact diminuarea semnificativă a Produsului Național Brut (PNB).

Declanșarea crizei economico-financiare în anul 2008 a condus la dificultăți financiare în întreaga economie, penalitățile și majorările calculate pentru neplata datoriilor influențând negativ exercițiile financiare și, implicit, situația economico-financiară a țării.

Astfel, principalii furnizori de armament, muniție și material de război ai *Sistemului național de apărare* au înregistrat arierate bugetare care nu au putut fi stinse din cauza lipsei unei surse de finanțare, existând riscul ca aceștia să intre în stare de faliment și, implicit, să fie lezat interesul esențial al siguranței naționale.

Având în vedere dispozițiile art. 346 din *Tratatul de funcționare al Uniunii Europene*¹¹, prin care orice stat membru poate dispune măsurile pe care le consideră necesare pentru protecția intereselor esențiale ale siguranței naționale inclusiv pentru producția sau comerțul cu armament, muniție și material de război și care nu trebuie să distorsioneze concurența pe piața internă pentru produsele ce nu sunt destinate unor scopuri specific militare, Guvernul României în temeiul art. 115 alin. (4) din *Constituția României*, republicată, a adoptat Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 25 din 13.05.2014.¹²

Prin această reglementare au fost anulate obligații fiscale în sumă de 1.104.094 mii lei, datorate de către unii operatori economici din industria de apărare, profilați pe producția sau comerțul cu armament, muniție și materiale de război, unor furnizori de bunuri și servicii.

Pentru operatorii economici cu capital integral sau majoritar de stat la care s-a deschis procedura insolvenței, potrivit legii, conversia creanțelor bugetare în acțiuni s-a prevăzut prin planul de reorganizare, cu acordul expres, al creditorului.

Pe baza datelor prezentate anterior, fără a exagera în vreun fel, trebuie să admitem că industria de apărare a României este în măsură să se revigoreze printr-un proces de restructurare în care statul român prin departamentele de resort să fie direct interesat de obținerea unei producții competitive de produse pe piața internă și internațională

care, implicit, conduc la obținerea unei economii naționale stabile, având în vedere și directivele europene în materie de siguranță națională.

Experiență în acest sens, cu rezultate demne de urmat, întâlnim la țările din spațiul euroatlantic, precum: Olanda, Suedia, Marea Britanie, SUA, Polonia, care au parcurs un proces de restructurare a industriei de apărare, au perfecționat modele și au implementat proiecte în domenii asemănătoare de activitate asigurându-și astfel continuitatea pe piață printr-o creștere permanentă a competitivității.

Pentru îmbunătățirea activității acestui domeniu ce aparține economiei naționale de apărare, mi-am propus pe baza unei analize SWOT să identific unele măsuri concrete de redresare a industriei de apărare, acționând la nivelul zonelor vulnerabile, cât și prin valorificarea oportunităților existente. În sprijinul celor menționate anterior, voi prezenta elementele pe baza cărora s-a realizat analiza acestui sector de activitate, astfel:

Puncte tari

- este principalul furnizor intern de produse de tehnică militară, necesare înzestrării forțelor *Sistemului național de apărare*;
- deține potențial de export cu produse de tehnică militară concepute în cadrul fostului tratat varșovian, cât și de produse de tehnică militară compatibile cu cele din cadrul NATO;
- forța de muncă este ieftină, calificată și cu experiență în domeniu;
- deține spații excedentare, care pot fi amenajate pentru alte destinații din sfera producției;
- existența capacității de mentenanță în domeniul aviației militare și civile, inclusiv prin centre regionale de mentenanță în cadrul NATO.

Puncte slabe

- agenții economici sunt decapitalizați;
- amplasamentele sunt situate în zone slab industrializate;
- structurile de cercetare-dezvoltare sunt dezintegrate;
- majoritatea produselor sunt fabricate după documentații și licențe ex-sovietice;
- tehnologiile de fabricație sunt uzate fizic și moral;
- necesitatea alocării de sume mari pentru modernizarea și re tehnologizarea unor capacități de producție;

- infrastructuri și echipamente de asigurarea cu utilități uzate fizic și moral;
- dependența, din punct de vedere energetic, a unor agenți economici din industria de apărare de alți operatori economici aflați în alte sectoare industriale.

Oportunități

- statutul României de țară membră NATO și a Uniunii Europene;
- existența pe piața tradițională a unor beneficiari externi interesați în continuare de produse de tehnică militară fabricate după concepția sovietică;
- asigurarea compensării unor datorii referitoare la contractele de achiziții pentru nevoi de apărare, ordine publică și siguranță națională, în baza *Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 89 din 20 iunie 2002 privind reglementarea unor datorii ale societăților comerciale aflate în proces de privatizare, reprezentând penalități și majorări de întârziere aferente serviciilor de furnizare a energiei electrice, gazelor naturale și energiei termice*;
- necesitatea asigurării mentenanței și a pieselor de schimb pentru produsele de tehnică militară livrate forțelor *Sistemului național de apărare*;
- necesitatea delaborării unor cantități mari de muniții.

Amenințări

- nivelul tehnologic scăzut al agenților economici;
- revoluțiile tehnologice în materie de produse de tehnică militară;
- noile cerințe de dotare cu produse specifice industriei de apărare, pentru forțele armate;
- existența unor tratate sau acorduri internaționale cu anumite interdicții, în ceea ce privește produsele specifice industriei de apărare;
- lipsa unui cadru de reglementare avantajos dezvoltării acestui domeniu de activitate, în acord cu noile tendințe ale pieței.

Analizând cele prezentate, se poate proiecta o perspectivă a industriei de apărare a României, respectiv se pot formula o serie de măsuri care, în opinia mea, pot să redreseze activitatea din acest domeniu, astfel încât acesta să redevină competitiv pe piața externă și generator de profit, dintre care menționez pe cele mai importante, astfel:

a) restructurarea industriei de apărare, care poate fi realizată prin următoarele direcții de acțiune:

- dezvoltarea producției de echipamente de luptă și de sisteme de armament (de exemplu: de infanterie, de artilerie, vehicule blindate de transport și de luptă etc.) ce ar avea ca efect dezvoltarea economiei și a stabilității securității naționale;
- adoptarea unor tehnologii noi capabile să dezvolte și să producă o gamă diversificată de echipamente militare, care să fie valorificate atât pe piața internă, cât și pe piața externă.

b) reorganizarea industriei de apărare, care se poate realiza prin:

- înființarea unor structuri organizatorice descentralizate, care să preia atribuțiile conducerii industriei de apărare, de la nivel central și să le transfere unităților productive cu pondere semnificativă în acest domeniu;
- dezvoltarea capacității de reconversie a unor linii tehnologice de producție din industria de apărare în structuri flexibile, adaptabile cerințelor pieței din timp de pace.

c) adaptarea cadrului legislativ și fiscal astfel încât să existe posibilitatea redresării industriei de apărare, prin prevederea modalităților și sursei de finanțare, în vederea modernizării și re tehnologizării capacităților, pentru îndeplinirea *Planului de mobilizare* și pentru menținerea ritmului cu noile tendințe ale cererii de pe piață.

d) cooperarea cu țări ce dețin o industrie de apărare dezvoltată, prin încheierea de acorduri bilaterale, acțiune care trebuie să fie coordonată pe următoarele direcții:

- adaptarea României la tendințele contemporane ale pieței europene și internaționale de produse pentru apărare;
- implementarea acelor tehnologii performante în procesul de producție, din industria de apărare, a căror produse și servicii au cerere pe piață;
- creșterea competitivității produselor de apărare, prin îmbunătățirea raportului calitate/preț;
- adoptarea unor tehnologii de producție alternative, care să permită, re profilarea rapidă și eficientă pe producția civilă, atunci când nivelul comenzilor militare scade;
- implicarea în proiecte și în programe internaționale din industria de apărare care se derulează pe bază de fonduri structurale;

• corelarea tehnologiilor de fabricație cu cerințele referitoare la protejarea mediului înconjurător.

La nivelul administrației publice centrale din țara noastră, structura de specialitate respectiv Administrația Națională a Rezervelor de Stat și Probleme Speciale (ANRSPS), aflată în subordinea Ministerului Afacerilor Interne, asigură implementarea politicii Guvernului României, în organizarea, coordonarea, evaluarea și controlul pregătirii economiei și a teritoriului pentru apărare. ANRSPS, coordonează, controlează, centralizează, analizează și evaluează toate datele specifice acestui sector de activitate inclusiv din domeniul industriei de apărare și în funcție de rezultatele obținute, aplică corecțiile necesare pentru funcționarea optimă a sistemului.

Concluzii

Este evident că, în condițiile accentuării interdependențelor economice dintre diferitele state, devin tot mai greu de îndeplinit sarcinile economiilor naționale de asigurare a securității și apărării. Relațiile economice dintre state devin astfel foarte importante, ele putând favoriza dezvoltarea pe toate liniile, sau dimpotrivă, să provoace adevărate colapsuri economice.

Industria de apărare susține procesul de construcție și dezvoltare a capacităților de apărare din *Planul de mobilizare*, dar joacă cu rol important și în dezvoltarea economiei naționale.

Sfera securității naționale este indubitabil influențată de economie prin riscurile și amenințările pe care aceasta le poate genera fiind totodată suport al acesteia în toate direcțiile de acțiune. Pe baza unor analize și a unor relații logice au fost efectuate determinări în privința unor vulnerabilități generate ca urmare a aplicării principiilor economiei de piață, la adresa sectorului de activitate al industriei de apărare.

Plecând de la teoria potrivit căreia pentru înlăturarea efectului mai întâi trebuie tratată cauza, au fost identificate o serie de direcții de acțiune care odată ce au fost puse în aplicare consider că sunt în măsură să reziste vulnerabilităților politicii statului de drept respectiv principiilor economiei de piață.

Concluziile prezentului articol pot constitui puncte de referință pentru potențiale studii sau cercetări pe această temă sau altele derivate din aceasta, care să contribuie la dezvoltarea

cunoștințelor temeinice, respectiv la îmbunătățirea activității în cadrul industriei de apărare a țării.

NOTE:

1 *Manualul NATO*, Office of Information and Press NATO, 1110 Brussels-Belgium, p. 167.

2 *Strategia Națională de Apărare a Țării pentru perioada 2015 - 2019*, pct. 22.

3 *Strategia Europa 2020 și stadiul implementării în România*, Institutul European din România, București, 2014, p. 2.

4 *Strategia națională de apărare a României*, Proiect dezbătut în anul 2010 și neaprobat de Parlamentul României.

5 www.Presidency.ro/static/ordine/SNAp/ Strategia Națională de Apărare pentru o Românie care garantează securitatea și prosperitatea generațiilor viitoare, p. 24.

6 *Legea nr. 473 din 4 noiembrie 2004 privind planificarea apărării*, art. 4 alin (1) abrogată de *Legea nr. 203/27.07.2015*.

7 *Ibidem*, pct. 73.

8 <http://monitormapn.blogspot.ro/p/evolutia-industriei-de-aparare>

9 *Tratatul de la Varșovia*, numit în mod oficial *Tratatul de prietenie, cooperare și asistență mutuală*, a fost semnat la Varșovia, pe 14 mai 1955, de către țări din Europa Răsăriteană și din Blocul Răsăritean, ca replică la alianța militară NATO, dizolvat la Praga, pe 1 iulie 1991.

10 *Legea nr. 477 din 12 noiembrie 2003 privind pregătirea economiei naționale și a teritoriului pentru apărare*, actualizată cu *Legea nr. 329 din 05.11.2009*, art. 10.

11 *Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene din 1 decembrie 2009*, art. 346.

12 *Ordonanța de urgență nr. 25/2014 privind unele măsuri pentru diminuarea arieratelor bugetare ale unor operatori economici din industria de apărare și reglementarea altor măsuri fiscal-bugetare*.

BIBLIOGRAFIE

Legea nr. 477/2003 privind pregătirea economiei și a teritoriului pentru apărare, actualizată cu *Legea nr. 329 din 05.11.2009*.

Legea apărării naționale a României nr. 45 din 1 iulie 1994.

Constituția României, republicată publicată în „Monitorul Oficial” nr. 767 din 31 octombrie 2003.

Legea nr. 473 din 4 noiembrie 2004 privind planificarea apărării.

Legea nr. 95/1998 privind stimularea cercetării, dezvoltării și inovării.

Legea nr. 203/27.07.2015 privind planificarea apărării.

Ordonanța de urgență nr. 25/2014 privind unele măsuri pentru diminuarea arieratelor bugetare ale unor operatori economici din industria de apărare și reglementarea altor măsuri fiscal-bugetare.

- Strategia de apărare națională*, București, 2008.
- Carta Albă a Securității și Apărării Naționale*, București, 2015.
- Strategia de transformare a Armatei României*, București, 2007.
- Strategia Națională de Apărare a Țării pentru perioada 2015-2019*, București.
- Strategia Europa 2020 și stadiul implementării în România*, Institutul European din România, București, 2014.
- Manualul NATO*, Office of Information and Press NATO, 1110 Brussels-Belgium.
- Tratatul de la Varșovia*, numit în mod oficial „Tratatul de prietenie, cooperare și asistență mutuală”, a fost semnat la Varșovia, pe 14 mai 1955, de către țări din Europa Răsăriteană și din Blocul Răsăritean, ca replică la alianța militară NATO, dizolvat la Praga, pe 1 iulie 1991.
- Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene din 1 decembrie 2009*.
- Bard A., Soderqvist J., *Netocrația*, Editura Publica, București, 2009.
- Col.(r) Creangă Stoilești, Florea Gheorghe, *Istoria Apărării Civile*, Editura Porto Franco, București, 1993.
- Frunzeti T., Mureșan M., Văduva Gh., *Război și haos*, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2009.
- Held D., Mc. Grew A., Goldblatt D., Perraton J., *Transformări globale. Politică, economie și cultură*, Editura Polirom, Iași, 2004.
- Mintzberg H., *Ascensiunea și declinul planificării strategice*, Editura Publica, București, 2008.
- Nițu I., *Analiza de intelligence – o abordare din perspectiva schimbării*, Editura RAO, București, 2012.
- Palade T.B., *Profeții relativismului moral*, Editura Galaxia Gutenberg, Târgu-Lăpuș, 2009.
- Toynbee J., *Studiu asupra istoriei*, sinteză a vol. I-IV de D.C. Sommervell, Editura Humanitas, București, 1997.
- Văduva Gh., Mureșan M., *Viitorul războiului, războiul viitorului*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2004.
- Văduva Gh., *Război și cunoaștere*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2005.
- Gândirea Militară Românească*, colecția din anii 2007-2015.
- Buletinul Universității Naționale de Apărare „Carol I”*, colecția din anii 2006-2015.
- Revista Forțelor Terestre*, colecția din anii 2007-2015.
- Revista Impact Strategic*, colecția din anii 2007-2015.
- Revista NATO Review* din anii 2007-2015.
- Dicționarul Explicativ al Limbii Române*, ediția a II-a, Institutul de lingvistică „Iorgu Iordan”, Editura Univers Enciclopedic, București, 1998.
- Enciclopedia Blackwell a gândirii politice*, Editura Humanitas, București, 2006.
- Enciclopedie politică și militară – Lumea 2011*, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2011.
- Enciclopedie politică și militară – Lumea 2013*, Editura Rao, București, 2013.
- [www.Presidency.ro/static/ordine/SNAp/Strategia Națională de Apărare pentru o Românie care garantează securitatea și prosperitatea generațiilor viitoare](http://www.Presidency.ro/static/ordine/SNAp/Strategia%20Națională%20de%20Apărare%20pentru%20o%20România%20care%20garantează%20securitatea%20și%20prosperitatea%20generațiilor%20viitoare;);
- <http://monitormapn.blogspot.ro/p/evolutia-industriei-de-aparare>.

PRINCIPALELE AMENINȚĂRI LA ADRESA SECURITĂȚII NAȚIONALE LA ÎNCEPUTUL SECOLULUI XXI. ACTUALITATE ȘI PERSPECTIVE ALE SUPRAVEGHERII AERIENE ȘI AEROSPAȚIALE

MAIN THREATS TO NATIONAL SECURITY AT THE BEGINNING OF THE 21ST CENTURY. AIR SURVEILLANCE CURRENT DEVELOPMENTS AND PERSPECTIVES

Lt.col.instr.av.drd. Pătru PÎRJOL*

Mediul de securitate este într-o continuă schimbare și transformare, fiind caracterizat de apariția unor noi amenințări a căror origine, ca urmare a procesului de globalizare, poate fi stabilită cu greutate. Evoluția situației politice la nivel mondial și regional, precum și noile amenințări la adresa securității naționale impun menținerea și perfecționarea componentei militare a securității. Dezvoltarea tehnologică a ultimilor ani a determinat apariția platformelor operaționale de tip UAV capabile să execute misiuni de supraveghere aeriană și culegere de informații, contribuind la obținerea unei imagini în timp real a câmpului de luptă, precum și o schimbare a metodelor de conducere a acțiunilor de luptă.

The security environment is continuously changing and transforming, being characterized by the emergence of new threats whose origin, rooted in globalization, is hard to determine. The evolution of political situation at regional and international level and the new threats to national security have forged improvements of the military component of security. The technological advancement in latter years has resulted in the creation of UAV-type operational platforms able to perform air surveillance and intelligence missions, thus contributing to obtaining a real-time image of the battlefield, as well as to changing the way missions are conducted.

Cuvinte-cheie: security; national security; threat; unmanned air vehicle; air surveillance.

Keywords: securitate; securitate națională; amenințare; aparate de zbor fără pilot; supraveghere aeriană.

Începutul secolului XXI este caracterizat de existența unui mediu de securitate aflat într-o continuă schimbare și transformare, urmărind dinamica politicii mondiale care are în prim-plan globalizarea, considerată ca fiind fenomenul contemporan cu cele mai profunde implicații asupra ordinii internaționale.

Globalizarea influențează dezvoltarea statelor fiind considerată o modalitate complexă de mondializare a activităților și a schimburilor economice, care are ca efect creșterea interdepen-

denței dintre state și anumite evenimente care se produc în diverse zone ale globului, fără a exista certitudinea că efectele produse de acestea pot fi controlate. Se poate afirma că anumite decizii sau evenimente care sunt luate sau se produc într-o parte a lumii pot avea influențe semnificative asupra unor state sau comunități din alte zone ale globului.

Un alt efect al globalizării îl reprezintă necesitatea adaptării structurilor economice și sociale la tendințele existente de dezvoltare, care au ca finalitate creșterea prosperității și a cooperării dintre acestea. Incapacitatea acestora de a se adapta la aceste tendințe va genera tensiuni și conflicte care se pot constitui în amenințări la adresa securității.

*Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
e-mail: petpirjol@gmail.com

În acest context, statele sunt nevoite să identifice soluții adecvate pentru a gestiona problemele generate de contradicțiile existente între globalizare și interesele naționale, renunțând la naționalismul economic și aderând la o ordine economică bazată pe regiuni economice mari în cadrul cărora granițele statelor au o importanță secundară. În acest sens, se poate aminti despre constituirea unor blocuri economice cu rol important la nivel mondial (Europa, America de Nord și Japonia, China, America de Sud), care influențează decisiv dezvoltarea economică la nivel global, evoluția comerțului internațional, precum și raporturile dintre puterea economică a acestor regiuni și structurile de securitate destinate asigurării securității comunităților umane.

Astfel, mediul de securitate trebuie analizat prin prisma mai multor domenii, deoarece globalizarea are caracter multidimensional, în care sunt incluse elemente și aspecte noi ale dimensiunii politico-militare, economico-financiare, sociale (etnică, religioasă etc.), de mediu și tehnologice. Distorsiunile apărute în oricare dintre aceste dimensiuni, generate de factori cu caracter intențional sau neintențional, se pot constitui în riscuri și amenințări la adresa mediului de securitate, care, în funcție de amploarea acestora, pot fi internaționale, regionale sau naționale. Apariția riscurilor și amenințărilor la adresa securității contribuie la crearea unui mediu de insecuritate ai cărui factori sunt interdependenți, iar probleme ca atitudinea hegemonică, de forță, a unor state, terorismul, conflictele interetnice și interreligioase, traficul de persoane, de droguri, de armament, încălcarea drepturilor omului, problemele de mediu, lipsa apei și a hranei în zonele defavorizate, sărăcia, accentuarea decalajelor economice, atacurile cibernetice, apariția unor epidemii cu caracter transfrontalier etc. nu pot fi tratate independent unele de altele.

Procesul de extindere al Uniunii Europene a constituit o garanție de securitate și de stabilitate pentru statele care au dobândit statutul de membru, dar, concomitent, acestea au fost nevoite să facă față unor noi responsabilități care decurg din acest statut, de lărgire a preocupărilor în domeniul securității de la nivel național spre cel regional sau internațional. Obiectivele de securitate ale membrilor Uniunii Europene includ promovarea valorilor democrației, ale economiei de piață și creșterea gradului de cooperare regională, urmărindu-se dezvoltarea unor instrumente și procedee care să asigure gestionarea

propriei securități și prevenirea apariției unor amenințări sau riscuri la adresa acesteia.

În acest context, securitatea membrilor Uniunii Europene și NATO este produsul cooperării internaționale având la bază conceptele și teoriile dezvoltate și utilizate pentru gestionarea problemelor de securitate, care abordează atât riscurile și amenințările externe, cât și pe cele interne, directe sau indirecte, la securitatea națională a fiecărui stat.

Securitatea națională a României este definită ca fiind „starea de legalitate, de echilibru și de stabilitate socială, economică și politică necesară existenței și dezvoltării statului național român ca stat suveran, unitar, independent și indivizibil, menținerii ordinii de drept, precum și a climatului de exercitare neîngrădită a drepturilor, libertăților și îndatoririlor fundamentale ale cetățenilor, potrivit principiilor și normelor democratice statornicite prin Constituție”¹.

Securitatea națională se poate asigura prin diminuarea vulnerabilităților existente în interiorul statului sau prin alocarea unor forțe și mijloace destinate să acționeze pentru neutralizarea amenințărilor existente în exterior.

Amenințările la adresa securității naționale a României acționează din exterior asupra vulnerabilităților interne ale acesteia și „reprezintă capacități, strategii, intenții ori planuri ce pot afecta valorile, interesele și obiectivele naționale de securitate”².

Conform *Strategiei Naționale de Apărare a Țării pentru perioada 2015-2019*, principalele amenințări la adresa securității naționale sunt:

- acțiunile destabilizatoare din vecinătatea estică;
- perpetuarea conflictelor înghețate din Regiunea Mării Negre și instabilitatea din Balcanii de Vest;
- distorsiunile de pe piețele energetice;
- amenințările cibernetice;
- terorismul;
- proliferarea armelor de distrugere în masă și a vectorilor purtători;
- acțiunile informative ostile.

Conștientizarea la timp a existenței acestor amenințări permite identificarea unor instrumente care să permită eliminarea acestora sau, eventual, activarea unor mecanisme destinate să le neutralizeze și să le diminueze consecințele asupra securității naționale. Amenințările sunt

planificate de actori statali sau nonstatali externi, având obiective bine precizate, urmărind realizarea surprinderii și obținerea unor efecte destabilizatoare sau distructive în domenii care pot afecta securitatea națională, regională sau chiar internațională.

Mediul de securitate actual este caracterizat de impredictibilitate, fiind caracterizat de amenințări din ce în ce mai complexe, transnaționale și interdependente, la care distincția dintre intern și extern este foarte greu de identificat, iar folosirea forței armate pentru atingerea unor obiective politice fiind o realitate de necontestat. Noile provocări la adresa mediului internațional de securitate (conflictul din Caucazul de Sud, anexarea Crimeii de către Rusia, războiul civil din Siria, amenințarea ISIS) constituie tot atâtea argumente pentru atribuirea unui rol important factorului militar în asigurarea securității naționale.

În lumina celor prezentate consider că are loc o revenire la interpretarea clasică a securității conform căruia securitate națională înseamnă capacitatea de a descuraja sau de a respinge o agresiune fără a sacrifica teritoriul național sau valorile fundamentale ale societății. În opinia mea vom asista la o creștere a importanței instrumentului militar, constituindu-se în element fundamental în realizarea unui mediu de securitate stabil. Acest aspect va contribui la creșterea cheltuielilor militare în vederea pregătirii unor forțe foarte bine echipate și înzestrate cu sisteme de armament și echipamente dintre cele mai moderne care vor influența, în următoarele decenii, atât gândirea militară, cât și modul de desfășurare al operațiilor militare.

Dintre tehnologiile apărute la începutul secolului XXI, un rol important îl au în evoluția și transformarea sistemului militar tehnologiile informației și comunicațiilor, platformele aerospațiale, tehnologiile *stealth*, senzorii de detecție, sistemele radar de ultima generație, rachetele balistice și de croazieră. În acest articol voi analiza impactul pe care îl au asupra sistemului militar tehnologia informației și comunicațiilor, sistemele radar de ultimă generație, precum și platformele aerospațiale echipate cu senzorii de detecție capabili să execute cercetarea unor zone de interes.

Tehnologia informației și comunicațiilor furnizează sistemele informaționale necesare pentru integrarea informațiilor provenite de la diverse surse (senzori, radare etc.) și asigură condițiile necesare pentru optimizarea modului de

planificare și ducere a războiului transformându-i și adaptându-i metodele de acțiune la specificul societății de tip informațional.

Cibernetizarea teatrului de operații este o consecință a impactului tehnologiei informației și comunicațiilor în domeniului militar care a produs adaptarea metodologiei conducerii acțiunilor militare la noile realități impuse de această tehnologie având ca efect imediat schimbarea completă a procedurilor de acțiune pe timpul ducerii operațiilor. Un alt aspect îl reprezintă integrarea sistemelor de comandă control (C4ISR) cu sistemele de armament de mare precizie, utilizarea munițiilor „inteligente”, precum și apariția și utilizarea roboților în domeniul militar (UAV, marină, terestre, vehiculelor telecomandate etc.), în special ca platforme purtătoare de senzori și sisteme radar capabile să ofere o imagine reală a câmpului de luptă și o creștere a calității informațiilor furnizate.

Această direcție de evoluție a tehnologiilor militare a fost confirmată de către ultimele conflicte astfel încât putem afirma că în domeniul militar „elanul schimbării se îndreaptă spre întărirea capacităților combative de joasă intensitate cu tehnologii noi și îmbunătățite – senzori, comunicații pe bază spațială, arme nonletale și robotice”³.

Se consideră că debutul acestui secol reprezintă începutul acțiunilor de supraveghere permanentă a zonelor potențial ostile utilizându-se sateliții militari de supraveghere și aparatele de zbor fără pilot. În același timp are loc un proces de modernizare a sistemelor radar terestre și de înlocuire a celor vechi cu radare ce încorporează tehnologii moderne care să permită descoperirea mijloacelor aeriene ce dispun de tehnologie *stealth*, asigurându-se, astfel, o vizibilitate continuă pe timp de zi și de noapte a mijloacelor aeriene care evoluează în zonele de interes.

Supravegherea aeriană reprezintă observarea sistematică a spațiului aerian din zona de responsabilitate, întrebunțând mijloace electronice, vizuale sau de alt gen, în primul rând, în scopul determinării poziției aeronavelor și rachetelor, precum și a identificării acestora, amice sau inamice, având drept scop realizarea informării despre situația aeriană în timp real⁴.

Supravegherea aeriană contribuie la obținerea superiorității informaționale asupra adversarului asigurând suportul necesar comandanților și

structurilor militare pentru planificarea, desfășurarea organizarea, conducerea, coordonarea, îndrumarea și controlul îndeplinirii misiunilor primite.

Apărarea cu succes împotriva unui inamic aerian se realizează prin constituirea unui sistem de supraveghere a spațiului aerian care să asigure detecția mijloacelor aeriene ale inamicului, în special în mediul electromagnetic, asigurând informațiile despre situația aeriană necesare la toate nivelurile de decizie din sistemul de comandă și control, constituindu-se într-o rețea de senzori cu componente cosmice, aeriene, terestre și navale care au rolul de a realiza avertizarea timpurie, asigurarea sprijinului informațional pe timpul ducerii operațiilor, protecția forței, precum și planificarea operațiilor.

Componenta cosmică a supravegherii aeriene constă în o multitudine de senzori de tipuri diferite, ce se găsesc dispuși pe sateliții militari. Sateliții militari de supraveghere sunt amplasați în spațiu, pe traiectorii circumterestre, sub forma unei rețele care a fost dezvoltată în perioada Războiului Rece, și se constituie în sisteme de supraveghere aeriană a căror utilitate a fost dovedită în conflictele militare de la sfârșitul secolului trecut și începutul secolului nostru.

Componenta maritimă a supravegherii dispune de senzori ambarcați pe nave maritime cu rol în supravegherea situației navale și aeriene deasupra spațiului maritim și fluvial, descoperirea amenințărilor navale și aeriene, asigurarea navigației, dirijarea tragerilor artileriei și rachetelor dispuse pe navele militare maritime și fluviale, executarea manevrelor în porturi în deplină siguranță.

Componenta terestră a supravegherii constă în senzori dispuși la sol, cu locație fixă, sub formă de rețea, cu rol în descoperirea la distanțe mari și foarte mari și asigurarea avertizării timpurii, respectiv din senzori cu grad ridicat de mobilitate, cu rol în completarea posibilităților de descoperire a țintelor care evoluează la înălțimi mici și medii.

Componenta aeriană de supraveghere a spațiului aerian asigură posibilități foarte bune de descoperire la distanțe foarte mari și înălțimi mici și foarte mici, deoarece influențele reliefului asupra posibilităților senzorilor dispuși la bordul aeronavelor sunt reduse. Costurile de producere și de exploatare a unor astfel de echipamente sunt foarte mari și din cauza acestui aspect puține armate își permit să dețină și să operaționalizeze astfel de sisteme.

O categorie de platforme aeriene, utilizate din ce în ce mai des în ultima perioadă, o constituie aparatele de zbor fără pilot (*UAV*) și aerostatele care înlătură dezavantajele legate de costuri, asigurând realizarea supravegherii spațiului aerian, terestru și maritim, la distanțe mici și medii. Senzorii dispuși pe aceste platforme au posibilități de supraveghere și cercetare a obiectivelor oferind o imagine detaliată și precisă a unei zone din teatrul de acțiuni militare. Dintre aparatele de zbor fără pilot care execută misiuni de supraveghere putem aminti RQ-1 Predator și RQ-4A Global Hawk.

Informațiile obținute de senzori sunt transmise la centrele de procesare unde sunt prelucrate și diseminate comandanților și structurilor militare pentru a sprijini procesul de planificare, desfășurare, organizare, conducere, coordonare, îndrumare și control al modului de îndeplinire a misiunii ordonate.

În Războiul din Golf, supravegherea aeriană s-a realizat cu platforme aerospațiale și cosmice asigurând o vizibilitate continuă, zi și noapte, contribuind astfel la scurtarea timpului de reacție, a ciclului de luarea deciziei, precum și la creșterea eficienței pe timpul ducerii operațiilor.

În acest conflict, dronele au executat operații de supraveghere cu ajutorul senzorilor dispuși la bordul acestora, oferind o imagine detaliată a unei zone mici din spațiul de luptă.

În războiul din Afganistan, supravegherea aeriană a contribuit la localizarea taberelor de instruire a teroriștilor, precum și la descoperirea ascunzătorilor și a grupurilor teroriste. S-au folosit drone de supraveghere aeriană care au executat misiuni de patrulare în spațiul aerian afgan pentru obținerea și furnizarea informațiilor necesare despre grupurile teroriste sau ostile.

Tot în acest conflict au fost folosite drone dotate cu rachete care au executat misiuni de supraveghere și de eliminare a teroriștilor și a șefilor militari inamici, prin executarea unor lovituri cu un grad de precizie foarte mare care a contribuit la reducerea pierderilor colaterale (sunt creditate cu uciderea unui număr însemnat de teroriști, cca 2.000, și un număr redus de civili, cca 50)⁵.

Conflictul din Libia dintre rebeli și forțele guvernamentale, precum și situația umanitară existentă au determinat extinderea acțiunilor de supraveghere aeriană NATO în Mediterana pentru obținerea unei imagini reale necesare pentru evaluarea cu acuratețe a evenimentelor.

Operațiile de supraveghere aeriană au fost intensificate în perioada intervenției militare, având ca efect o mai bună coordonare a acțiunilor desfășurate de rebeli, o mai bună coordonare între rebeli și NATO, precum și creșterea eficienței acțiunilor executate de către forțele aeriene NATO în urma cărora a fost distrusă infrastructura militară și redusă capacitatea de comandă a armatei libiene.

Războiul din Siria constituie terenul de încercare atât de către SUA, cât și de către Rusia, al sistemelor de supraveghere aeriană dispuse pe platforme aeriene cu sau fără pilot, care au ca misiune supravegherea întregului teritoriu al Siriei pentru descoperirea aeronavelor, vehicule terestre și a pieselor de artilerie existente în zona cercetată. Informațiile obținute sunt prelucrate și utilizate pentru stabilirea obiectivelor misiunilor de bombardament executate de către forțele aeriene ale celor două state, dar și pentru asigurarea protecției trupelor proprii prin executarea de misiuni specifice războiului electronic.

Conflictele care au avut loc în ultimii ani au demonstrat importanța crescută pe care o au senzorii dispuși pe platforme aeriene cu sau fără pilot la evaluarea precisă a câmpului de luptă și identificarea obiectivelor care urmează să fie neutralizate.

În opinia mea, tendințele de dezvoltare a sistemelor de supraveghere aeriană vor avea în vedere atât realizarea de aparate de zbor fără pilot cu performanțe tehnice superioare celor existente, precum și realizarea unor senzori cu posibilități de descoperire crescute care să permită supravegherea unor zone foarte mari și obținerea unei imagini reale a câmpului de luptă necesară pentru planificarea misiunilor de către decidenții militari.

Versatilitatea aparatelor de zbor fără pilot, posibilitatea de a fi utilizate aproape în orice condiții climatice contribuie la creșterea importanței acestor sisteme ca factori care participă la realizarea securității naționale, cât și ca factori de risc la adresa acestora dacă sunt utilizate, fără posibilități de control, de actori statali sau nonstatali, cu intenții vădit ostile sau în activități din domeniul criminalității transfrontaliere.

Printre sistemele de detecție care urmează a fi operaționalizate în viitorul apropiat este Sistemul de Supraveghere Terestră al Alianței (NATO AGS) destinat pentru a obține informații cu privire la ceea ce se întâmplă la sol sau pe mare, pe timpul

desfășurării acțiunilor militare oferind un tablou în mișcare a situației reale din teren necesară pentru planificarea misiunilor de către decidenții militari. Acest sistem poate fi folosit atât la acțiuni de combatere a terorismului, a criminalității transfrontaliere, cât și la managementul prin furnizarea de informații referitoare la zonele afectate de dezastre dar și pentru salvarea devieți omenești. La realizarea acestui sistem, România a contribuit financiar cu 25 de milioane de euro alături de alte 12 state NATO (Bulgaria, Cehia, Estonia, Germania, Italia, Letonia, Lituania, Luxemburg, Norvegia, Slovacia, Slovenia și SUA) și participă activ la construcția sistemului prin intermediul unor firme specializate⁶.

Sistemul are în componență cinci avioane fără pilot Global Hawk RQ-4B destinate pentru asigurarea informațiilor necesare despre operațiile maritime sau terestre, proprii sau ale adversarului, oferind o imagine reală a situației terestre sau maritime decidenților militari. Global Hawk RQ-4B poate zbura la înălțimi de până la 18.000 de metri altitudine, având o autonomie de zbor de aproximativ 33 de ore, precum și o gamă variată de senzori de captare a imaginilor electrooptice, senzor de radar de tip SAR (*synthetic aperture radar*), senzor GMTI (*ground movement target indicator*, care poate detecta inclusiv mersul uman), precum și senzor SIGINT (*signals intelligence*, care captează comunicațiile prin semnale electronice⁷).

O altă tehnologie de viitor o constituie un nou sistem radar, capabil să detecteze aparate de zbor care încorporează tehnologie *stealth*. Acest sistem de supraveghere aeriană are la bază așa-zisul radar pasiv, care se compune din mai multe receptoare dispuse pe o anumită suprafață, capabile să detecteze emisiile electromagnetice ale diferitelor obiecte, de la unde radio la radiații de înaltă frecvență. Aceste sisteme prezintă ca principale avantaje imposibilitatea de a fi detectate și bruiate precum și costuri de operare foarte mici.

În concluzie, sistemul de supraveghere aeriană va constitui, în continuare, un element important pentru obținerea informațiilor în timp real despre o anumită zonă de interes, care să asigure realizarea unei imagini cât mai fidele a zonei supravegheate pe baza căreia comandanții și structurile militare să planifice, să organizeze și să desfășoare acțiuni militare.

NOTE:

1 *Legea nr. 51/1991 privind securitatea națională a României*, art. 1, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 163 din 07.08.1991, republicată în Monitorul Oficial al României nr. 190 din 18.03.2014.

2 *Strategia Națională de Apărare a Țării pentru perioada 2015 - 2019*, București, 2015, p. 14.

3 Alvin și Heidi Toffler, *Război și antirăzboi. Supraviețuirea în zorii secolului XXI*, Editura Antet, București, 1996, p. 221.

4 *Manual pentru întreținerea centrului de supraveghere aeriană*, SMFA, București, 2010, p. 10.

5 www.imagicons.blogspot.ro/2011/09/evolutia-armelor-dupa-11-septembrie.html, accesat la 01.02.2015.

6 <http://www.mediafax.ro/economic/romania-contribuie-la-sistemul-de-supraveghere-terestra-al-nato-cu-25-28-milioane-de-euro-9243691>

7 <http://www.gandul.info/reportaj/credem-in-dumnezeu-pe-toti-ceilalti-ii-monitorizam-romania-lucreaza-la-sistemul-nato-de-supraveghere-cu-drone-global-hawk->

http://www.revista.forter.ro/cd_2009/03-sub3/031.htm

<http://www.curierulnational.ro/Specializat/2003-03-01/Scenariul+razboiului+impozitiv+Irakului>

www.imagicons.blogspot.ro/2011/09/evolutia-armelor-dupa-11-septembrie.html;

<http://www.rumaniamilitary.ro/cassidian-eads-anunta-ca-in-curand-va-putea-detecta-avioanele-stealth>

<http://www.gandul.info/reportaj/credem-in-dumnezeu-pe-toti-ceilalti-ii-monitorizam-romania-lucreaza-la-sistemul-nato-de-supraveghere-cu-drone-global-hawk->

<http://www.gazetademaramures.ro/ancorarea-romaniei-in-lume-strategia-nationala-de-aparare-a-tarii-2015-2019-16574>

<http://www.mapn.ro/>

<http://www.nato.int/>

https://en.wikipedia.org/wiki/NATO_Response_Force

<http://www.agerpres.ro/externe/2014/03/21/romania-nato-10-ani-nato-are-nevoie-de-o-strategie-sudica-10-07-06>

https://ro.wikipedia.org/wiki/Organiza%C8%9Bia_Tratatului_Atlanticului_de_Nord;

<https://deveghepatriei.wordpress.com/2014/01/08/dgia-ul-condus-de-dl-general-marian-hapau-cele-mai-puternice-servicii-secrete-ale-romaniei/>

<http://www.mediafax.ro/economic/romania-contribuie-la-sistemul-de-supraveghere-terestra-al-nato-cu-25-28-milioane-de-euro-9243691>

<https://studiidesecuritate.wordpress.com/2011/08/11/evolutia-conceptelor-de-securitate/>

BIBLIOGRAFIE

Buletinul Universității Naționale de Apărare „Carol I” Nr. 1/2010, Editura UNAp „Carol I”, București, 2010.

Legea nr. 51/1991 privind securitatea națională a României, art. 1, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 163 din 07.08.1991, republicată în Monitorul Oficial al României nr. 190 din 18.03.2014.

Strategia Națională de Apărare a Țării pentru perioada 2015 - 2019, București, 2015.

Manual pentru întreținerea centrului de supraveghere aeriană, SMFA, București, 2010.

Toffler Alvin și Heidi, *Război și antirăzboi. Supraviețuirea în zorii secolului XXI*, Editura Antet, București, 1996.

<http://www.curierulnational.ro/print/8599>

CONSIDERAȚII PRIVIND PARTICULARITĂȚILE SPRIJINULUI LOGISTIC AL REGENERĂRII FORȚELOR DUPĂ PARTICIPAREA LA OPERAȚII ÎNTRUNITE MULTINAȚIONALE

CONSIDERATIONS REGARDING LOGISTIC SUPPORT PARTICULARITIES FOR FORCE REGENERATION AFTER JOINT COMBINED OPERATIONS

Col.drd. Florin RADUSLAV*

Sprijinul logistic al regenerării structurilor de forțe ale Armatei României după participarea la operații întrunite multinaționale constă în stabilirea necesarului de resurse materiale și financiare, identificarea și alocarea resurselor financiare, completarea cu resurse materiale, aprovizionarea cu tehnică de luptă și materiale, efectuarea de achiziții de bunuri și prestări de servicii, completarea consumurilor și a pierderilor, organizarea și executarea mentenanței la tehnica și echipamentele militare, asigurarea cazării și hrănirii efectivelor, asigurarea asistenței medicale, sanitar-veterinare, transporturilor și a căilor de comunicații.

The logistic support of the Romanian armed forces structures regeneration, following their participation in combined joint operations, relies on the establishment of the required material resources, identification, and allocation of the financial resources, refurbishment with material, equipment, and material supply, general service workload, completion of consumptions and casualties, maintenance of the equipment and material, ensurance of troops quarters and feeding, medical support, veterinary support, transportation, and infrastructure support.

Cuvinte-cheie: logistică; regenerare; structuri; forțe; pierderi; resurse.

Keywords: logistics; regeneration; structures; forces; casualties; resources.

Ca urmare a evoluțiilor din mediul global și regional de securitate în cadrul căruia România își promovează și își apără valorile, principiile, interesele și obiectivele strategice de securitate, caracterizate prin accentuarea interdependențelor și dificultatea de a delimita riscurile și amenințările clasice de cele asimetrice și de tip hibrid, eforturile statului român se concentrează în primul rând pentru „... apărarea și securitatea cetățenilor, a teritoriului național, precum și pentru acordarea de sprijin statelor aliate și partenere. Totodată, statul român se preocupă de consolidarea rolului și prezenței naționale în misiunile civile și operațiile militare, prin participarea la misiuni de monitorizare și gestionare a crizelor din zonele de interes prioritar.”¹

Participarea structurilor de forțe ale Armatei României la misiuni constând în desfășurarea unor operații întrunite multinaționale în conformitate cu prevederile art. 5 al Tratatului NATO sau la operații de răspuns la crize sub mandat ONU, UE sau OSCE necesită parcurgerea de către acestea a unui proces de generare anteacțiune și a unui proces de regenerare postacțiune ale resurselor umane și bunurilor materiale, desfășurate de structurile administrative ale organismului militar, și nu numai.

Analizând însă opiniile privitoare la elaborarea unor căi de optimizare a celor două procese – generarea și regenerarea forțelor – se poate observa o mare discrepanță în favoarea abordărilor care privesc generarea forțelor pentru misiune, considerându-se probabil că regenerarea reprezintă un proces supus activităților de rutină, desfășurate

*Comandamentul Logistic Întrunit
e-mail: florin.raduslav@yahoo.com

în afara presiunii pe care o exercită, de obicei, primirea unei misiuni și pregătirea ei minuțioasă în vederea obținerii succesului. Acesta este motivul pentru care considerațiile mele se axează pe problematica regenerării forțelor, mai precis pe cea a sprijinului logistic al regenerării structurilor Armatei României după participarea la operații întrunite multinaționale.

Problematica sprijinului logistic al regenerării structurilor de forțe care au fost angajate în operații întrunite multinaționale, apreciez că trebuie raportată la două situații distincte, în care are loc regenerarea, și anume:

- regenerarea se execută pe timpul îndeplinirii misiunilor, când structurile de forțe au suferit pierderi, iar regenerarea are loc sub presiunea timpului, în corelație cu rolul și misiunile ce le revin;
- regenerarea are loc după îndeplinirea misiunii, când se consideră că forțele au ca principală misiune tocmai refacerea capacității de luptă.

Cea de-a doua situație este cea care face obiectul abordării mele în acest articol.

Procesul de regenerare după îndeplinirea misiunii se execută de către structuri militare și administrative, și constă în regenerarea resurselor umane, regenerarea resurselor materiale și regenerarea operațională și reprezintă o activitate complexă, planificată și desfășurată permanent într-o concepție unitară. Totodată, regenerarea acestor forțe trebuie să răspundă unor criterii de oportunitate, eficiență și eficacitate; de aceea, este necesar să se execute pe baza unor criterii de selecție precise pentru personal și a unor criterii de calitate și de performanță pentru resursele materiale și să asigure dobândirea, de către structurile de forțe supuse regenerării, a capabilităților necesare îndeplinirii rolului și misiunilor viitoare, în timp scurt și complet.

Pentru a asigura respectarea tuturor acestor condiționalități, în regenerarea structurilor de forțe terestre după participarea la operații întrunite multinaționale, susțin opiniile conform cărora regenerarea are succes numai dacă se executată potrivit dispozițiilor Statului Major General și ale prevederilor Planului de regenerare întocmit de Statul Major al Forțelor Terestre. Acesta trebuie să stabilească în detaliu și să încadreze în spațiu și timp activități legate de deplasarea personalului,

tehnicii de luptă și materialelor de la punctele de debarcare la cazarmile în care urmează să se execute regenerarea, resubordonarea structurilor Statului Major al Forțelor Terestre, cartiruirea, hrănirea, asistența medicală și sanitar-veterinară a personalului, depozitarea tehnicii de luptă, armamentului și materialelor. Subliniez faptul că o atenție deosebită trebuie acordată măsurilor de asistență psihologică, modalităților de punere în aplicare a acestora, pentru refacerea capacităților fizice și psihice ale militarilor.

Complexitatea procesului de regenerare a forțelor după îndeplinirea misiunilor în operații întrunite multinaționale determină, la rândul său, caracterul complex și multidimensional al sprijinului regenerării forțelor, astfel încât structurile supuse procesului de regenerare să redobândească în cel mai scurt timp capacitatea de luptă proiectată prin statele de organizare, pentru a putea fi întrebuințate în alte misiuni pe timp de pace, în situații de criză sau în caz de conflict armat.

Corespunzător celor trei componente ale procesului de regenerare menționate anterior, sprijinul regenerării forțelor se realizează printr-un ansamblu de activități specifice pentru asigurarea completării și operaționalizării forțelor până la capacitatea operațională proiectată sau cel puțin până la capacitatea operațională ridicată și se referă la sprijinul regenerării resurselor umane, sprijinul regenerării resurselor materiale și sprijinul regenerării structurilor militare. La rândul său, sprijinul regenerării forțelor are o dublă relevanță: sprijinul de luptă executat prin măsurile specifice sprijinului de luptă, asigurării acțiunilor și protecției forțelor și sprijinul logistic executat în vederea regenerării.

În opinia mea, regenerarea forțelor după încheierea operațiilor întrunite multinaționale trebuie să parcurgă, în mod necesar, o etapă preliminară desfășurată în zona de operații după regrouparea forțelor, înaintea începerii procedurilor de redislocare a structurilor pe teritoriul național. În cadrul acesteia, pe baza lecțiilor deja învățate, este necesar să se facă o evaluare a pierderilor și eventual a capturilor, evacuarea echipamentelor deteriorate și a surplusului de echipamente și materiale spre facilitățile de depozitare și mentenanță precizate (o parte a surplusului ar putea fi redistribuit structurilor de forțe ale Armatei României care continuă operațiile militare în teatrul de operații), evacuarea

cu prioritate a răniților, bolnavilor și a tehnicii deteriorate, refacerea plinurilor în limitele necesare redisolării pe teritoriul național și regrupării în garnizoanele în care are loc regenerarea forțelor, efectuarea lucrărilor de mentenanță strict necesare, executarea aprovizionării curente și a serviciilor esențiale pentru trupe, evaluarea nevoilor de refacere a pierderilor suferite și a consumurilor specifice.

După parcurgerea etapei preliminare, și concomitent cu aceasta, sprijinul logistic al regenerării forțelor după participarea la misiuni internaționale comportă activități specifice tuturor domeniilor funcționale principale ale acestuia: aprovizionarea; mișcarea și transportul; mentenanța; sprijinul medical; contractarea, precum și în unele domenii conexe (asigurarea urgențelor civile, prevenirea și stingerea incendiilor, protecția mediului, protecția muncii, recuperarea personalului, serviciile funerare), urmărindu-se cu prioritate reconstituirea și completarea stocurilor la produsele greu de aprovizionat, la cele cu ciclu lung de fabricație și la cele cu ciclu lung de întreținere, asigurarea fără sincope a consumurilor curente la nivelul cerințelor, menținerea în permanentă stare de operativitate a tehnicii și a materialelor, efectuarea unui permanent schimb de informații între structurile implicate în procesul de regenerare.

Principalele activități care este necesar să se desfășoare în procesul de sprijin logistic al regenerării acestor forțe implică stabilirea necesarului de resurse materiale și financiare, identificarea și alocarea resurselor financiare, completarea cu resurse materiale, aprovizionarea cu tehnică de luptă și materiale, efectuarea de rechiziții de bunuri și prestări de servicii (când este cazul – n.n.), completarea consumurilor și a pierderilor, organizarea și executarea activității de mentenanță la tehnica și echipamentele militare din dotare pentru restabilirea performanțelor tehnicii de luptă și echipamentelor militare ale căror costuri de reparație nu depășesc 60% din valoarea de achiziție, asigurarea cazării (cartuirii – când este cazul) și hrănirii efectivelor, asigurarea asistenței medicale și sanitar-veterinare, asigurarea transporturilor și a căilor de comunicații.

Consider că este important de menționat faptul că sprijinul logistic al regenerării comandamentelor, marilor unități, unităților și formațiunilor se realizează, în acest caz, prin aprovizionarea cu

tehnică de luptă și materiale din existent și prin achiziții, rechiziții de bunuri și prestări de servicii, completarea consumurilor și a pierderilor posibile, încadrarea funcțiilor deficit (de regulă, prin promovare), încadrarea funcțiilor pentru deservirea tehnicii militare de bază cu militari din specialități compatibile și prin încadrarea structurilor care au suferit pierderi umane, cu personalul care deservea tehnica și mijloacele de luptă distruse.

În procesul de regenerare, un element important în planificarea întregii activități îl constituie perspectiva destinației forțelor regenerate, având în vedere că structurile respective ar putea fi necesar să redevină dislocabile într-un timp cât mai scurt sau într-o perspectivă mai îndepărtată. În primul caz, în planificarea sprijinului logistic al regenerării trebuie avută în vedere necesitatea realizării în timp cât mai scurt a unui nivel ridicat de operativitate, ceea ce impune ca structurile respective să fie completate numai cu personal activ, completarea cu tehnică, armament, muniții și materiale să ajungă la procentul de 100%, iar coeficientul de stare tehnică a acestora să fie, de asemenea, de 100%. Dacă, însă, forțele aflate în procesul de regenerare sunt dislocabile, dar urmează să rămână, din motive obiective, un timp mai îndelungat cu un nivel scăzut de operativitate, ele se completează cu personalul activ în limita specialităților existente la pace, iar celelalte cu rezerviști, tehnica, armamentul, munițiile și celelalte materiale se completează în procent de minim 90%, iar coeficientul de stare tehnică a acestora trebuie să fie, de asemenea, de minim 90%.

În cazul în care după îndeplinirea misiunii, structurile de forțe nu vor mai fi introduse în teatrul de operații și nu mai primesc o altă misiune pe teritoriul național, sprijinul logistic al regenerării lor se organizează și se desfășoară în cadrul dispozitivului organizat în cazarma stabilită pentru regenerare.

Pentru ca procesul de regenerare să decurgă în condiții optime, toate structurile aflate în această situație trebuie să calculeze la termenele stabilite necesarul de tehnică și materiale conform statelor de organizare, normelor de înzestrare și eşalonării stocurilor, să stabilească deficitele și excedentele în vederea completării și respectiv a redistribuirii și să urmărească realizarea integrală și de calitate a cererii sau a planului de aprovizionare, fizic și valoric, la termenele prevăzute în contractele de achiziții încheiate cu furnizorii. Aceasta presupune

din partea structurilor intrate în procesul de regenerare și a eșaloanelor superioare, stabilirea gradului de sprijin logistic ce trebuie realizat, stabilirea modului de folosire a resurselor aflate la dispoziție, a acțiunilor de sprijin logistic ce trebuie desfășurate și a succesiunii lor, stabilirea unor proceduri de lucru optime, existența unor relații funcționale între compartimentele sistemului de sprijin logistic.

În concluzie, regenerarea forțelor constituie o misiune importantă a comandanților și a comandamentelor și se execută planificat, la ordin sau din proprie inițiativă. Succesul acestei misiuni depinde de nivelul de sprijin logistic de care se bucură structurile militare, dar și de gradul de pregătire logistică a întregului personal.

NOTE:

1 *Strategia Națională de Apărare a Țării pentru perioada 2015-2019*, București, 2015, pct. 73.

BIBLIOGRAFIE

Legea 121/2011 privind participarea forțelor armate la misiuni și operații în afara statului român.

Strategia Națională de Apărare a Țării pentru perioada 2015-2019, București, 2015.

SMG/L-1, Doctrina logisticii operațiilor întrunite, București, 2008.

L-2, Manualul conducerii sprijinului logistic în operațiile întrunite.

CONSIDERAȚII SUCCINTE PRIVIND TENSIUNILE ACTUALE DIN REGIUNEA/ZONA EXTINSĂ A MĂRII NEGRE

SHORT CONSIDERATIONS ABOUT THE CURRENT TENSIONS WITHIN THE BLACK SEA EXTENDED REGION

Col.dr. Valerică CRUCERU*

Situația geopolitică în Regiunea Extinsă a Mării Negre este generată, în principal, de interesele și comportamentul Rusiei, iar mediul de securitate este unul complex, din cauza multitudinii de fricțiuni actuale dintre Rusia și alți actori. În timp ce unele state foste membre ale Uniunii Sovietice au relații bune cu Rusia, altele precum Ucraina, Moldova și Georgia trec printr-o stare prelungită de tensiune. Adăugăm în joc criza ruso-turcă și preparăm în regiune un cocktail de insecuritate, periculos pentru viitorul imediat. Regiunea este subiectul intereselor de securitate ale statelor naționale, ale Rusiei, Turciei și ale intereselor occidentale, în mijlocul conflictelor înghețate, tensiunilor și crizelor politice. Rusia rămâne cheia pentru stabilitatea regiunii.

The geopolitical situation in the Black Sea extended region is generated mainly by Russia's interests and behaviour and thus the security environment becomes a complex one, due to the multitude of present frictions between Russia and other actors. While some former Soviet Union members in the region have good relations with Russia, other like Ukraine, Moldova and Georgia go through a prolonged state of tension. We add the Russian-Turkish crisis to the game and concoct a dangerous insecurity cocktail in the region, for the near future. The region is subject to national states, Russian, Turkish and western interests, amidst frozen conflicts, tensions and political crises. Russia remains the key actor for stability in the region.

Cuvinte-cheie: geopolitica Mării Negre; tensiuni; interesele Rusiei; securitate; conflicte.

Keywords: Black Sea geopolitics; tensions; Russian interests; security; conflicts.

Regiunea Extinsă a Mării Negre cunoaște, în prezent, tensiuni majore din cauza fricțiunilor de putere dintre diferiți actori, ca urmare a convergenței de interese în medii complexe marcate în același timp de dezagregare (prăbușirea URSS) și agregare (procesul globalizării). În Regiunea/Zona Extinsă a Mării Negre se întretaie interesele de securitate ale Rusiei, NATO și ale altor actori, precum și interesele economice ale Rusiei, UE, Turciei și ale altor actori apropiați sau nu Rusiei. Acești actori foști sateliți ai Moscovei se găsesc în situații geopolitice diverse, unii încercând o apropiere de NATO și UE, alții încercând să-și urmărească interesele prin relații bune atât cu Rusia, cât și cu statele occidentale. Un

actor special în zonă este Turcia, relațiile acesteia cu Rusia fiind foarte importante pentru stabilitatea de ansamblu a zonei.

Politica Rusiei și nevoia de alianțe a unor foști sateliți

În lume există o multitudine de actori statali care folosesc instrumentele puterii pentru a crea alianțe, a izola sau a bloca alți actori ostili sau percepuți ca ostili, totul în scopul îndeplinirii intereselor naționale. Chiar dacă unii actori geopolitici încearcă să acrediteze ideea conform căreia zonele de influență nu mai sunt de actualitate în contextul globalizării, evoluția raporturilor de putere la nivel global după încheierea Războiului Rece arată cu totul altceva, mai ales în zona Mării Negre.

Situația geopolitică din Zona Extinsă a Mării Negre este marcată, în principal, de ciocnirile de

*Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
e-mail: valcrucl@gmail.com

interese dintre Rusia și alte puteri recunoscute ca atare, deoarece acestea influențează major trendul de securitate la nivel regional, cu impact imprevizibil chiar la nivel global. Un actor lipsit de putere reală nu poate influența major situația geopolitică dintr-o regiune; doar actorii puternici își proiectează interesele prin acțiuni politico-diplomatice, economice, militare în zone de influență și în zone de interes. Din acest motiv, unele state din Zona Extinsă a Mării Negre, lipsite de putere economică și militară semnificativă, trebuie să intre sub cupola unei mari puteri sau a unei alianțe care le poate garanta securitatea, în fața Rusiei, un vecin puternic, considerat ostil sau potențial ostil.

În ultimele decenii, mijloacele mass-media s-au dezvoltat rapid punând la dispoziția publicului larg o multitudine de informații, surprinzând derularea unor evenimente în timp real. În multe state din regiune, cenzura nu mai există sau este diminuată, iar mijloacele de informare în masă se împart în neutre, susținătoare ale puterii sau susținătoare ale opoziției.

În condițiile existenței unei opinii publice mult mai informate decât cea din urmă cu mai multe decenii, Rusia nu mai are o politică de dominație declarată, ci urmărește refacerea sferei de influență în Zona Extinsă a Mării Negre, prin acceptarea în practică de către comunitatea internațională a unor situații de fapt, pe principiul autodeterminării, utilizând exemplul Kosovo (vezi Moldova – Transnistria, Ucraina – Crimeea și Donbas, Georgia – Abhazia și Osetia de Sud).

Rusia a simțit că poate să-și promoveze, fără riscuri majore, interesele în unele state din zonă, foste republici unionale sau regiuni autonome în cadrul Uniunii Sovietice. Reacțiile slabe ale comunității internaționale în cazul Transnistriei și Georgiei au permis Rusiei să treacă, ulterior, la anexarea Crimeii și sprijinirea separatiștilor din estul Ucrainei. Dacă în trecut interesele rusești erau îndeplinite mai ales printr-o abordare imperială, bazată pe cucerirea/anexarea de teritorii și integrarea populațiilor printr-o administrare nemijlocită, în prezent, abordarea îmbracă forma influenței indirecte, cu prezența formală a autonomiei suveranității entităților din zona de influență.

Impactul acțiunilor Rusiei asupra unor actori zonali Ucraina

Relațiile dintre Ucraina și Rusia sunt extrem de tensionate din cauza anexării de către Rusia a peninsulei Crimeea și a susținerii separatiștilor

rusofoni din estul Ucrainei. Fostă republică unională, Ucraina, a refuzat să facă parte din Comunitatea Statelor Independente, după prăbușirea URSS. Ulterior declarării independenței, la conducerea statului s-au perindat o serie de conducători care s-au manifestat ca proruși, naționaliști sau prooccidentali, fără a implementa însă reforme care să ducă la transformarea fostului stat sovietic.

Folosind argumente de ordin istoric și cultural, Rusia susține apropierea dintre poporul rus și cel ucrainian și consideră inacceptabil amestecul unor puteri străine în problemele Ucrainei, prin susținerea de către acestea a naționalismului antirusesc. Deși sunt în relații de maximă tensiune, Ucraina și Rusia sunt interdependente, una având nevoie de resursele celeilalte, iar cealaltă având nevoie de posibilitatea tranzitului energetic către vest.

Situația din Ucraina ultimilor ani arată racilele unui stat măcinat de corupție, divizat în unele locuri pe criterii etnice, dependent de resursele rusești, stagnant economic, incapabil să asigure securitatea cetățenilor săi. Deși au trecut destui ani de la desprinderea de fostul URSS, Ucraina nu a reușit să facă progrese importante în direcția unei dezvoltări și solidificări statale, bazate pe democrație și respectarea principiilor statului de drept.

Nivelul de trai al majorității populației este destul de redus, în timp ce prosperă anumiți oligarhi apropiați cercurilor de putere de la Kiev. Economia s-a contractat atât în 2014, cât și în 2015 și sunt șanse relative de creștere pentru 2016¹. Forțele de securitate ale statului, numeroase în special la nivelul corpului ofițeresc, s-au dovedit a fi incapabile să apere integritatea teritorială a statului. Corupția generalizată afectează profund puterea reală a statului ucrainean!

Relațiile Ucrainei cu România sunt foarte bune, România sprijinind deschis Ucraina în calitate de vecin și membru al UE. Chiar și în trecut problemele dintre România și Ucraina s-au reglementat (vezi delimitarea zonei economice exclusive din platoul continental al Mării Negre, cu statutul Insulei Șerpilor, care nu a aparținut Ucrainei până la ocuparea acesteia de către URSS, ci României, precum și problema canalului Băstroe, al cărui regularizare de către Ucraina ar fi afectat puternic ecosistemul din Delta Dunării).

Ucraina poate fi un jucător important în ecuația economică și de securitate a Regiunii Extinse a

Mării Negre. Statul are un mare potențial agricol, legat de cultura cerealelor, dar o mare parte a industriei se află în zona rusofonă din estul țării, simțindu-se nevoia unei echilibrări, prin investiții majore în zonele de vest. La 01.01.2016 a intrat în vigoare acordul de asociere la UE (zona liberă de schimb) și se speră că acest lucru va impulsiona activitatea economică și schimburile comerciale cu UE. În privința României, trebuie urmărită situația investițiilor românești de la combinatul de îmbogățire a minereurilor de la Krivoi Rog (aproximativ un miliard de dolari), care au șanse reduse de recuperare; în prezent, combinatul este în paragină, iar România plătește milioane de euro anual pentru paza acestuia, sperându-se într-o revenire, în urma asocierii Ucrainei la UE².

Pentru Ucraina este esențială normalizarea relațiilor cu Rusia și toți actorii internaționali importanți trebuie să concure la realizarea acestui deziderat. Relațiile dintre Ucraina și partenerii internaționali trebuie să fie reciproc avantajoase, deoarece prin Ucraina tranzitează 15 % din gazele necesare UE și din Ucraina pot veni cereale și alte produse necesare altor economii, Ucraina primind la rândul ei materiale, produse și tehnologie.

Moldova

Relațiile dintre Moldova și Rusia sunt foarte complexe și depind de polaritatea de interese a clasei politice de la Chișinău. Încercările de apropiere de NATO și UE irită Moscova, care încearcă să echilibreze situația și chiar să o încline în favoarea sa, prin susținerea unor partide politice, instituții culturale, mijloace mass-media favorabile apropierii de Rusia. Recentele tensiuni și crize politice din Republica Moldova arată o societate puternic polarizată între Rusia și Occident/România. Corupția și eficiența redusă a instituțiilor statale întârzie dezvoltarea economică a țării și creșterea nivelului de trai al populației. Republica Moldova depinde, într-o anumită măsură, de sumele de bani trimise de către *stranieri*, adică cei care muncesc în Rusia și în state din UE (legal prin dobândirea pașaportului românesc, precum și la negru).

Starea de tensiune și polarizarea societății s-au văzut ultima oară cu ocazia crizei politice de la Chișinău din decembrie 2015 - ianuarie 2016, când au avut loc demonstrații cu revendicări diverse, atât împotriva unor anumite persoane sau instituții, cât și împotriva corupției generalizate³. Unii experți internaționali consideră că Moldova constituie

un actor statal problematic, cu valențe de entitate artificială, fără resurse importante, dependent, cu instituții statale slabe, cu probleme interetnice care pot degenera în război civil.

Problema Transnistriei complică situația politică și de securitate de la Chișinău, iar interesul permanent al Rusiei pentru Moldova arată că o rezolvare este puțin probabilă fără voința Moscovei. În prezent, Moldova este slabă și instabilă; nu are puterea de a juca la masa deciziilor, iar facțiunile politice trebuie să ajungă măcar la un consens pentru stabilitate.

Georgia

Fosta republică unională a URSS este, în prezent, o țară de tranzit a resurselor energetice și de altă natură, între mările și spațiile care leagă Europa de Asia; Georgia face legătura dintre inima Eurasiei și Europa occidentală. Este vecină cu Rusia și mai ales cu zone din Caucaz, cunoscute pentru potențialul lor destabilizator, marcat de fundamentalismul islamic. Georgia este o țară creștin ortodoxă, aproape înconjurată de state cu populații majoritar musulmane.

Tensiunile prezente în spațiul Caucazului de Sud sunt legate de relațiile Georgiei cu Rusia. După declararea independenței de stat în urma dizolvării URSS, Georgia a oscilat între menținerea unor bune relații cu Moscova (în timpul guvernării președintelui Eduard Shevardnadze) și apropierea de SUA/NATO/UE, începând cu președintele Michail Shakhshvili). Summitul NATO de la București (2-4 aprilie 2008) a însemnat momentul de cotitură în privința relațiilor ruso-georgiene, deoarece Georgia a primit asigurări că va deveni la un moment dat membru al NATO. Din acel moment, ruperea din componența Georgiei a regiunilor Abhazia și Osetia de Sud a devenit doar o problemă de timp. Acest lucru s-a produs în urma războiului ruso-georgian din august 2008.

Georgia are legături bune cu Turcia, iar tranzitul de resurse energetice din Marea Caspică fiind un lucru esențial pentru ambele părți. O legătură între cele două state o constituie Republica Autonomă Adjaria unde locuiesc mulți etnici turci și unde multe activități economice au la bază investiții turcești. Aceleași legături bune le are Georgia cu Azerbaidjanul, acesta folosind oleoductul principal din perioada sovietică pentru a transporta hidrocarburi prin Georgia, până la terminalul din Marea Neagră (Supsa).

Statul georgian se confruntă cu multe probleme generatoare de tensiuni interne și externe. Este copleșit de problema refugiaților din regiunile separatiste Abhazia și Osetia de Sud și are nevoie de investiții majore pentru îmbunătățirea situației economice și sociale. În țară se manifestă public atât formațiuni proeuropene, cât și formațiuni proruse care critică lentoarea dezvoltării economice și lipsa rezultatelor în urma apropierii de SUA și UE.

În prezent, Georgia ocupă un loc important în ecuația de interese în regiune, având unele teritorii separate de facto și sub influența Rusiei, dar încercând să acceadă în NATO și în Uniunea Europeană. Prezența forțelor ruse pe teritoriul regiunilor separatiste Abhazia și Osetia de Sud complică situația geopolitică din zonă, iar statutul de jure al acestora împiedică aderarea Georgiei la NATO și normalizarea situației de securitate.

Armenia

Relațiile dintre Armenia și Rusia sunt foarte bune, existând și în prezent o bază militară rusă pe teritoriul Armeniei⁴. Armenia este dependentă de Rusia atât economic, cât și pe probleme de securitate. Este important să amintim că, în decembrie 2015, Armenia și Rusia au semnat un acord referitor la participarea în cadrul unui sistem comun de apărare antiaeriană în regiunea Caucazului.

Deși inițial s-a arătat interesată de intensificarea legăturilor cu UE, Armenia nu a mai dorit să semneze acordul de asociere la aceasta, probabil pentru a nu irita Rusia; în schimb, în 2015 a devenit membru al Uniunii Economice Eurasiatice. Armenia este, în continuare, în conflict cu vecinul său Azerbaidjan, din cauza situației din enclava Nagorno – Karabach. Armenia nu are relații apropiate nici cu Turcia, istoria zbuciumată dintre cele două state (vezi genocidul armean)⁵ și relațiile cordiale dintre Turcia și Azerbaidjan reprezentând obstacolele majore împotriva normalizării relațiilor. Este evident că Rusia menține o influență importantă asupra deciziilor care se iau la Erevan.

Azerbaidjan

Relațiile dintre Azerbaidjan și Rusia sunt bune, stilul autoritar de conducere fiind o constantă pentru cele două state. În plan social-economic însă, clasa conducătoare de la Baku ar dori să beneficieze de avantajele unei cooperări cu UE, dar fără a impune standardele democratice cerute de valorile europene. Regimul Aliiev a procedat la fel ca Armenia, în sensul că deși inițial s-a

arătat interesat de intensificarea legăturilor cu UE, ulterior nu a mai dorit să semneze acordul de asociere, probabil tot pentru a nu irita Rusia. Fiind un exportator de resurse, nu depinde energetic de Rusia, dar nu vrea relații reci cu aceasta. Menționez, din nou, conflictul cu Armenia, din cauza situației din enclava Nagorno – Karabach. Amintesc aici complexitatea tensiunilor, deoarece Azerbaidjanul este susținut de Turcia, în timp ce Armenia este susținută de Rusia.

Statul se bazează pe exportul de resurse energetice către Europa, în special prin sistemul de conducte care traversează Georgia. Azerbaidjanul este dependent total de vânzarea de hidrocarburi, deoarece 75% din veniturile statului provin din aceste vânzări. Scăderea cotațiilor internaționale ale petrolului au dus la mari probleme interne. În ianuarie 2016 au avut loc demonstrații ample împotriva clasei conducătoare (considerată profund coruptă) și a lipsei de dezvoltare a statului. Stagnarea economică însoțită de scăderea prețului petrolului au dus la prăbușirea monedei naționale (manatul) și la apariția problemelor creditelor la bănci luate în USD/euro (2,5 milioane de rău platnici sau intrați în faliment personal)⁶. Protestele au fost urmate atât de arestări, cât și de încercări ale guvernului de a reduce sau de a elimina unele taxe, pentru a ușura situația populației și a stabili țara. Deși nu este un aspect oficial, probabil că Rusia menține o influență asupra unora dintre deciziile care se iau la Baku.

Turcia

Relațiile dintre Turcia și Rusia sunt extrem de încordate din cauza doborârii de către turci, în noiembrie 2015, a avionului rusesc în zona de frontieră dintre Siria și Turcia. Avertizarea deschisă a Turciei de către Rusia și impunerea unor sancțiuni importante Turciei au dus la exacerbară tensiunilor dintre cele două state și la apelul la calm al NATO și SUA.

Problema centrală constă însă în diferențele de interese dintre cele două state, cu privire la coridoarele de resurse energetice. Rusia dorește să se mențină ca principal furnizor energetic pentru Europa, prin implementarea unor proiecte strategice de transport al petrolului și gazelor naturale, în timp ce Turcia dorește să fie un jucător important în domeniul strategic al resurselor energetice, prin sprijinirea altor proiecte, din Orient și din Marea Caspică, unele dintre acestea urmând să treacă pe teritoriul său.

Turcia este membru al NATO, dar în același timp are unele disensiuni cu Grecia, precum și o situație internă problematică. A sprijinit, în 1974, secesiunea Ciprului și apariția Republicii Turce a Ciprului de Nord, iritând puternic Atena. Deși ambele state sunt membre NATO relațiile dintre ele nu sunt tocmai cordiale.

Ca o paralelă la relațiile ruso-turce, cele dintre Grecia și Rusia sunt bune, conducerea politică a celor două state având dese contacte în contextul crizei datoriei Greciei. Nu există probleme economice sau de securitate între cele două țări, statutul Greciei de membru al UE și NATO, lipsa frontierelor comune, ortodoxia și tradițiile luptei istorice împotriva Imperiului Otoman fiind favorabile unor relații foarte bune. Grecia, prin prim-ministrul Alexis Tsipras a criticat Turcia la sfârșitul anului 2015 pentru doborârea avionului rusesc în zona de frontieră cu Siria, spunând că existau alte mijloace de a face ca aparatul să părăsească spațiul aerian al Turciei, fără lovire, menționând că aviația militară turcă violează frecvent spațiul aerian al Greciei, fără a suferi consecințe⁷.

Turcia are probleme interne legate, în primul rând, de minoritatea kurdă, care numără aproximativ 20 de milioane locuitori. Kurzii sunt împărțiți în aripi politice sau politico-militare și militează prin acțiuni civile sau militare, pentru autonomie/independentă în cadrul unui stat kurd format pe teritorii de la zonele de frontieră din Turcia, Irak, Siria, Iran.

În contextul conflictului din Siria, Turcia a fost acuzată de către mai mulți actori statali și organizații nonguvernamentale că primește petrol ieftin din zonele siriene controlate de ISIS, alimentând astfel cu resurse organizația teroristă⁸. O altă acuzație se referă la faptul că nu este interesată cu adevărat în combaterea terorismului și nu dorește o normalizare a situației în Irak și în Siria. Este cunoscută poziția oficială de la Ankara de a nu negocia cu kurzii, în cadrul planului de pace pentru Siria⁹.

Turcia se confruntă cu probleme diverse, de la islamism politic la atentate teroriste și are de lucrat la capitolul democrație și drepturile omului. Prin comparație, unii specialiști văd Turcia drept cel mai problematic membru al NATO. Dacă în urmă cu mulți ani a fost primită în alianță, ca un pilon solid la frontiera sudică a acesteia, acum mulți experți și analiști dezbat situația și comportamentul acesteia, apreciind avantajele și dezavantajele prezente și viitoare legate de apartenența Turciei la NATO.

Concluzii

În 2016, tensiunile și situația geopolitică în zona analizată sunt generate, în principal, de interesele și acțiunile Rusiei; Zona Extinsă a Mării Negre continuă să reprezinte un areal geografic unde se întrepătrund interese majore, pe unde trec rute comerciale și coridoare de resurse energetice necesare în special Europei. În același timp, în zonă continuă să existe conflicte deschise sau înghețate pe unele teritorii care au aparținut Uniunii Sovietice, conflicte care conduc la declin economic, fragmentare socială, tensionare politică și escaladare militară.

Rusia acționează ca o mare putere care își reface zona de influență printr-o abordare neconvențională, cu utilizarea unor actori surogat (entități statale artificiale susținute de Moscova) și exercitarea de presiuni acoperite asupra altor state. La rândul lor, state precum Ucraina, Moldova și Georgia au un drum lung de parcurs pentru a dobândi stabilitate și a se dezvolta pe calea liberalismului democratic. Turcia poate juca un rol important, iar normalizarea relațiilor cu Rusia este esențială pentru eforturile conjugate în direcția obținerii stabilității și securității în Regiunea Extinsă a Mării Negre.

NOTE:

1 Ukraine Economic Outlook, 12 ian. 2016, <http://www.focus-economics.com/countries/ukraine>

2 Economica.net 12 ian. 2016, http://www.economica.net/romania-va-ingropa-si-in-acest-an-milioane-de-lei-la-krivoi-rog-in-ucraina_112855.html, accesat la 01.02.2016.

3 BBC Chișinău, Moldova crisis: An elite power grab?, 27 ian. 2016, <http://www.bbc.com/news/world-europe>

4 Există acorduri între Rusia și Armenia atât pentru prezența trupelor ruse pe teritoriul Armeniei, cât și pentru asistență mutuală în caz de agresiune asupra uneia dintre părți. La 20 august 2010 s-a semnat, la Erevan, un acord care extinde staționarea forțelor ruse în Armenia până în 2044 și reglementează livrarea de echipamente militare moderne către Armenia.

5 Europa Liberă, http://www.rferl.org/content/Russian_President_Medvedev_To_Visit_Armenia/2131915.html

6 The Guardian, <http://www.theguardian.com/world/2016/jan/15/azerbaijan-forced-to-cut-bread-taxes-after-widespread-protests>, accesat la 03.02.2016.

7 Declarație Alexis Tsipras, 30 nov. 2015, <http://www.bbc.com/news/world-europe>, accesat la 05.02.2016.

8 Declarații în acest sens au venit, de exemplu, de la președintele Rusiei, Vladimir Putin sau de la ministrul israelian al Apărării, Moshe Yaalon (vezi www.haaretz.com/israel-news/1.699667)

9 Amenințarea cu boicotul discuțiilor de la Geneva (27 ian. 2016) a fost preluată de majoritatea canalelor de știri, inclusiv de cele kurde, <http://kurdpress.ir/En/NSite/FullStory/News/?Id=12462>, accesat la 06.02.2016.

BIBLIOGRAFIE

Chifu Iulian, *Complexele de securitate și concepte regionale. Regiunea Extinsă a Mării Negre. Integrare instituțională și capacitate administrativă ca soluție pentru securitatea regională*, în revista „Impact strategic” nr. 2/2011, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2011.

Filip Adrian, *Geopolitica Mării Negre la interferența a trei civilizații*, în revista „GeoPolitica” nr. 3/2014, București, 2014.

Mazilu Dumitru, *Geopolitica Rusiei*, în revista „Lumea”, nr. 2/2014, București, 2014.

www.bbc.com

www.focus-economics

www.economica.net

www.rferl

www.theguardian.com

www.haaretz.com

www.kurdpress.com

CONTROLUL CIVIL DEMOCRATIC AL AUTORITĂȚILOR PUBLICE PENTRU RESPECTAREA DREPTURILOR OMULUI ÎN TEATRUL DE OPERAȚII MULTINAȚIONALE

DEMOCRATIC CIVIL CONTROL OF PUBLIC AUTHORITIES IN RESPECT TO HUMAN RIGHTS IN MULTINATIONAL OPERATIONS

Drd. Constantin -Florin MITULEȚU-BUICĂ*

În cazul forțelor armate participante la operații de menținere a păcii, misiuni autorizate de către Consiliul de Securitate al Organizației Națiunilor Unite, controlul este exercitat, la nivel internațional, de către Organizația Națiunilor Unite. Statele contribuatoare cu forțe armate își păstrează controlul pe probleme disciplinare și dreptul de a-și retrage militarii în orice moment. La nivel regional, instituțiile interparlamentare din cadrul sau legate de organizațiile internaționale, care se ocupă de probleme internaționale de securitate și de apărare, au o putere limitată de control. Adunarea Parlamentară a Organizației Tratatului Atlanticului de Nord apare mai mult ca o legătură între parlamente și Alianță decât ca un organ de control al deciziilor luate de către organismul de luare a deciziilor în cadrul NATO.

In the case of armed forces participating in peacekeeping operations, for missions authorized by the Security Council of the United Nations, control is exerted internationally by the United Nations. Contributing states retain control over disciplinary matters and have the right to withdraw their soldiers at any time. At regional level, inter-parliamentary institutions, within or related to international organizations dealing with international issues of security and defense, have limited power of control. Parliamentary Assembly of the North Atlantic Treaty Organization appears more as a link between parliaments and the Alliance than as a supervisory body of decisions taken by the decision-making body within NATO.

Cuvinte-cheie: control civil democratic; operații multinaționale; Organizația Națiunilor Unite; Curtea Europeană a Drepturilor Omului; Curtea Penală Internațională.

Keywords: *democratic civil control; multinational operations; United Nations; European Court of Human Rights; International Criminal Court; European Security Strategy.*

La nivel internațional, controlul civil pentru legalitatea acțiunilor forțelor armate poate fi efectuat de către organizațiile internaționale la care statele sunt parte și/sau de tribunale juridictionale internaționale.

Utilizarea forței armate la nivel internațional trebuie să fie legitimă. Statele se pot apăra individual sau colectiv, dar pentru ca acțiunile lor să fie legitime, ele trebuie să respecte condiții stricte, care au fost stabilite de dreptul internațional. În conformitate cu legislația internațională se va stabili competența organului internațional de

control. Intervențiile ilegale se referă, în principal, la ocupația de către forțele armate a unui teritoriu străin și la actele ilegale comise de forțele armate într-un teritoriu străin. Acestea vor fi, în principiu, examinate de către instanțele internaționale, respectiv Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CEDO), Curtea Internațională de Justiție (ICJ) sau Curtea Penală Internațională (CPI) pentru acele state care au ratificat statutul său. Intervențiile legale, cum ar fi cele care se referă la plasarea forțelor armate la dispoziția unui stat de către un alt stat pentru menținerea păcii sau constituirea de forțe multinaționale, au o anumită caracteristică, deoarece ele au fost decise sau autorizate de către o organizație internațională, pe baza unui tratat

*Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
e-mail: florinmituletu@gmail.com

internațional, a unor acorduri speciale sau a altor instrumente, prin care s-au stabilit responsabilitățile și condițiile intervenției militare. Organul care a autorizat sau a decis aceste intervenții va fi, în primul rând, organul de control, deși instanțele internaționale ar putea avea, de asemenea, un cuvânt de spus.

Există diferite tipuri de organizații internaționale a căror misiune este de a proteja și de a contribui la apărarea colectivă internațională, pentru realizarea climatului de securitate și pace. Caracteristica comună este faptul că această competență a lor a fost aprobată de parlamentele naționale, prin ratificare, care au decis modalitățile de control al deciziilor luate la nivelul executiv al organizației.

Organizația Națiunilor Unite are un caracter global și un mandat larg, din partea statelor membre, să autorizeze adoptarea de măsuri colective pentru prevenirea și înlăturarea amenințărilor la adresa păcii internaționale. Consiliul de Securitate al ONU poate decide sau autoriza o intervenție militară; este principalul furnizor de legitimitate a utilizării forței. Adunarea Generală a ONU, care este un for interguvernamental, ar trebui considerat ca organismul de control, deși aceasta nu poate decât să facă recomandări cu privire la aceste aspecte și să aprobe bugetul ONU, în cadrul căruia misiunile și operațiile internaționale sunt finanțate. Chiar dacă acest control ar putea părea marginal, este de menționat faptul că Adunarea Generală a ONU a întărit condițiile de autorizare sau de utilizare a forței prin identificarea a cinci criterii suplimentare de legitimitate, și anume: gravitatea pericolului, scop corespunzător, ultimă instanță, mijloace proporționale și echilibrul consecințelor.

La nivel regional, instituțiile interparlamentare din cadrul sau legate de organizațiile internaționale, care se ocupă de probleme internaționale de securitate și de apărare, au o putere limitată de control. Adunarea Parlamentară a Organizației Tratatului Atlanticului de Nord apare mai mult ca o legătură între parlamente și Alianță decât ca un organ de control al deciziilor luate de către organismul de luare a deciziilor în cadrul NATO.

În Tratatul de la Lisabona, de modificare a Tratatului privind Uniunea Europeană și a Tratatului de instituire a Comunității Europene, intrat în vigoare la 1 decembrie 2009, cunoscut și ca Tratatul de la Lisabona sau Tratatul de reformă al UE, în textul Protocolului privind rolul parlamentelor

naționale în UE, se relevă complementaritatea lucrărilor parlamentarilor naționali cu a membrilor Parlamentului European și se reclamă realizarea unei cooperări strânse între aceste instituții. În timp ce protocolul, care este anexat la Tratatul de reformă, deschide posibilități suplimentare pentru dialogul interparlamentar cu privire la politica de securitate și apărare comună, acest instrument juridic este insuficient pentru organizarea de conferințe pentru dialog instituțional. Adunarea, în rapoartele sale și în dialogul cu guvernele statelor membre, promovează interesul legitimității democratice, politica externă, de securitate și apărare europeană, deciziile trebuind să fie supuse unui control democratic al parlamentarilor naționali, reuniți într-o Adunare Europeană interparlamentară.

Instanțele internaționale joacă un rol important în supravegherea forțelor armate. Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Curtea Penală Internațională și Curtea Internațională de Justiție au contribuit mult la dezvoltarea și punerea în aplicare a normelor internaționale, cum ar fi cele de protecție a drepturilor individuale ale personalului militar, legalitatea utilizării forței, precum și definirea crimelor internaționale. Cu toate acestea, politica externă și de securitate comună și politica europeană de securitate și de apărare, ca atare, sunt excluse de la jurisdicția Curții Europene de Justiție.

Pentru a înțelege cadrul general de control democratic al forțelor armate este important să se țină cont de dimensiunea internațională a utilizării forței, să fie rezolvate problemele și deficitul inerente în proiectarea mecanismelor de control.

În momentul în care se pune problema dislocării de trupe pentru a participa la misiuni internaționale de menținere a păcii multe probleme de responsabilitate democratică a instituțiilor publice apar inevitabil: stabilirea autorităților și responsabilitatea pentru deciziile politice de a disloca forțele militare naționale, selectarea obiectivelor pentru misiunea de menținere a păcii, suportarea riscurilor și implementarea mandatelor în teatrul de operații militare. Astfel, în scopul de a stabili cu exactitate ce acte și ce probleme ar trebui să fie sub controlul democratic al forțelor armate, este necesar să se analizeze diferite tipuri de prezențe ale forțelor armate pe un teritoriu străin. Pentru identificare, cine – la nivel internațional – ar trebui să exercite acest control, este important să se clarifice statul sau organismul internațional responsabil de

actele forțelor armate într-un teritoriu străin, ținând cont de posibilitatea apariției unor anumite situații juridice specifice și de aplicarea normelor juridice internaționale în fiecare situație. Identificarea statului responsabil, la nivel internațional, este relevantă pentru dimensiunea internă de control, pentru că alocarea responsabilității unui anumit stat dă posibilitatea ca mecanismele interne de control, așa cum sunt descrise mai sus, să fie utilizate în acest scop.

În caz de infracțiuni comise de către membrii forțele armate ale unui stat în timpul ocupației unui teritoriu străin de către astfel de forțele armate, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a decis, în mai multe cazuri, că responsabilitatea internațională aparține statului ocupant, sub condiția ca forțele sale armate să exercite controlul total și efectiv asupra teritoriului străin ocupat. Relevante pentru acest tip de prezență militară străină sunt spețele de la CEDO. Curtea Europeană a Drepturilor Omului a reiterat următorul raționament – în cazul actelor comise, în caz de ocupație, de către forțele armate, controlul trebuie să fie exercitat la nivel internațional de către organismele internaționale, precum și de Consiliul de Securitate al Organizației Națiunilor Unite și instanțele judecătorești internaționale; la nivel intern de către autoritățile statului ocupant.

Responsabilitatea, în caz de acte ilegale comise de forțele armate într-un teritoriu străin, în alte situații decât ocupație (în timpul unei intervenții militare, într-un teritoriu străin care nu îndeplinește condițiile de autoapărare legitimă) a fost evaluată de către instanțele judecătorești și de tribunalele internaționale. *Inter alia* sunt relevante: cazul judecat de Curtea Internațională de Justiție referitor la activitățile militare și paramilitare în și împotriva Nicaragua (Nicaragua contra Statele Unite ale Americii; Hotărârea din 27 iunie 1986); cazul judecat de Tribunalul Penal Internațional pentru fosta Iugoslavia referitor la Dusko Tadic (Hotărârea Curții de Apel din 15 iulie 1999); cazul judecat de Curtea Europeană a Drepturilor Omului referitor la Issa și alții contra Turciei. S-a arătat că, în mod natural, responsabilitatea aparține statului intervenient pentru actele forțelor sale armate.

Deci, în astfel de situații, controlul trebuie să fie exercitat la nivel internațional de către foruri internaționale, cum ar fi Consiliul de Securitate și instanțele judecătorești internaționale, iar, la nivel intern, de către autoritățile stat intervenient. În

cea ce privește situația bazelor militare străine, Comisia de la Veneția a examinat problematica referitoare la obligațiile juridice internaționale ale statelor membre ale Consiliului European în materia facilităților secrete de detenție și transportului interstatat de prizonieri. Responsabilitatea pentru actele forțelor armate dintr-o bază militară străină pe teritoriul statului primitor revine statului trimițător, dar distribuția (dintre cele două state) a competențelor de control este reglementată, în principal, de acordul bilateral dintre cele două state (un acord de cooperare de apărare sau acordul bilateral privind statutul forțelor, în cazul în care un acord multilateral privind statutul forțelor nu este aplicabil).

Situația forțelor armate ale unui stat plasate la dispoziția unui alt stat este acoperită de regula stabilită în articolul 6 din Proiectul de articole privind responsabilitatea statelor, adoptat de către Comisia de Drept Internațional a Adunării Generale a Organizației Națiunilor Unite în 2001: „Conduita unui organ pus la dispoziția unui stat de către un alt stat va fi considerată un act al aceluia din urmă stat în conformitate cu dreptul internațional în cazul în care organul acționează în exercitarea elementelor de autoritate guvernamentală ale statului la a cărui dispoziție a fost pus”. În comentariul la acest articol, Comisia de Drept Internațional a subliniat că „simplul ajutor sau asistența oferite de către organele unui stat unui alt organ pe teritoriul celui din urmă nu sunt acoperite de articolul 6. De exemplu, forțele armate pot fi trimise pentru a ajuta un alt stat, în exercitarea dreptului de autoapărare colectivă sau în alte scopuri. În cazul în care forțele în cauză rămân sub autoritatea statului trimițător, ele exercită elemente de autoritate guvernamentală ale statului respectiv și nu ale statului primitor. Situații pot apărea, de asemenea, în cazul în care organul unui stat acționează pe baza unor instrucțiuni comune ale propriului sau altui stat sau poate exista o singură entitate, care este un organ comun al mai multor state. În aceste cazuri, conduita în cauză este atribuită ambelor state în conformitate cu alte articole din acest capitol”.

Deci, în cazul forțelor armate ale unui stat plasate la dispoziția unui alt stat, controlul va fi exercitat, la nivel intern, de către autoritățile statului la a cărui dispoziție forțele au fost plasate, în măsura în care condițiile stabilite prin articolul 6 din Proiectul de articole ale Comisiei de Drept Internațional privind

răspunderea statului sunt îndeplinite. În cazul în care forțele în cauză rămân sub autoritatea statului trimițător, exercitând elemente ale autorității guvernamentale ale acestui stat mai degrabă decât ale statului primitor, controlul va fi exercitat, la nivel intern, de către autoritățile statului trimițător. În cazul în care forțele armate ale unui stat acționează pe baza unor instrucțiuni comune ale propriului stat sau ale unui alt stat, controlul va fi exercitat, la nivel intern, de către autoritățile din ambele state. La nivel internațional, controlul va fi exercitat de către organisme internaționale competente.

Responsabilitatea pentru actele comise de către forțele armate care iau parte la operațiuni de menținere a păcii (sau coaliții multinaționale) decise sau autorizate de către Consiliul de Securitate al Națiunilor Unite a fost examinată de către diferitele foruri internaționale, inclusiv de instanțele internaționale.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului își bazează raționamentele sale, în cazul mai sus menționat, pe lucrări ale Comisiei de la Veneția. În avizul cu privire la drepturile omului în Kosovo, cum ar fi posibilitatea stabilirii mecanismelor de revizuire, Comisia de la Veneția a declarat: „Contingentele KFOR sunt grupate în patru brigăzi multinaționale. Trupele KFOR provin de la 35 de state NATO și non-NATO. Deși brigăzile sunt responsabile pentru o anumită zonă de operațiuni, toate acestea cad sub comanda și controlul unificat” (Rezoluția nr. 1.244 a Națiunilor Unite, anexa 2, alin. 4). „Comanda și controlul unificat” este un termen militar, care cuprinde numai o formă limitată de transfer de putere asupra trupelor. Națiunile contribuatoare cu trupe [TCNs], nu au transferat „comandă completă” asupra trupelor lor. Când TCNs contribuie cu trupe la o operație condusă de NATO, de obicei ele transferă numai puteri limitate de „control operațional” și/sau „comandă operațională”. Aceste puteri dau comandantului NATO dreptul de a da ordine de natură operațională comandanților unităților naționale respective. Comandanții naționali trebuie să pună în aplicare astfel de ordine, pe baza propriei lor autorități naționale. Comandanții NATO nu pot da alte tipuri de ordine (de exemplu, cele care afectează statutul personal al unui soldat, inclusiv luarea măsurilor disciplinare), după cum comandanții NATO, în principiu, nu au dreptul de a da ordine individuale militarilor.

În cazul forțelor armate participante la operații de menținere a păcii, misiuni autorizate de către Consiliul de Securitate al Organizației Națiunilor Unite, controlul este exercitat, la nivel internațional, de către Organizația Națiunilor Unite. Statele contribuatoare cu forte armate își păstrează controlul pe probleme disciplinare și dreptul de a își retrage militarii în orice moment. În legătură cu problemele de mai sus, întrebarea referitoare la aspectele comenzii străine asupra militarilor sau unităților naționale este una importantă și nerezolvată încă. Subordonarea personalului sau unităților comenzii superioare a forțelor armate străine este o problemă importantă legată de controlul forțelor armate, nedezbătută, din păcate, în profunzime de mediul academic. Mai mult decât atât, în general, statele nu ridică întrebări constituționale în ceea ce privește transferul de autoritate asupra trupelor în cooperarea militară multinațională și în ceea ce privește limitele în exercitarea transferului drepturilor lor suverane în domeniul apărării. În fapt, constituțiile nu au norme cu privire la această problemă. Mai mult, dezbateră permisibilității subordonării forțelor armate unei comenzi străine este, de asemenea, săracă.

Un alt subiect este problematica transferului de competențe de comandă entităților internaționale de securitate colectivă. În cazul Organizației Tratatului Atlanticului de Nord, de exemplu, acest transfer de competențe a fost limitat la anumite competențe de comandă, în funcție de constituția statelor membre. Sistemul juridic german prevede că dacă un militar primește un ordin de la un superior acest ordin este revocabil și limitat în timp și în domeniul de aplicare, dacă ordinul care trebuie îndeplinit vine de la un comandant străin. Problema necesității aprobării unei legislații specifice pentru un transfer general de putere unui comandant străin rămâne deschisă.

Alianțele politico-militare formează baza pentru a răspunde unei varietăți de amenințări regionale sau globale, coalițiile sunt create pentru scopuri limitate și pentru o perioadă limitată de timp. Aceste diferențe impun planificatorilor militari abordări diferite. Planificatorii trebuie să analizeze în profunzime scopurile politice ale fiecărui stat contributor înaintea oricărei planificări detaliate plecând de la următoarele ipoteze-cheie: operațiile militare viitoare sunt susceptibile de a fi din ce în ce mai mult multinaționale în caracter; operația multinațională poate fi efectuată în cadrul

unei alianțe sau prin formarea unei coaliții; este recunoscută nevoia crescândă de a fi mai bine pregătiți pentru operații specifice unei coaliții; în cele mai multe cazuri, operațiile unei coaliții vor fi facilitate prin selecția unei națiuni lider; este imperios necesară existența unei entități sau organizații internaționale recunoscute (de exemplu, Organizația Națiunilor Unite), care să impună sancțiuni și să controleze activitatea coaliției.

Dacă există interese comune, statele vor intra în parteneriate politice, economice și militare. Aceste parteneriate pot apărea atât la nivel regional, cât și global, după cum națiunile vizează oportunități pentru a-și promova interesele sau urmăresc asigurarea reciprocă împotriva amenințărilor de securitate percepute sau reale. Factori de ordin cultural, psihologic, economic, tehnologic, precum și factori de ordin politic influențează împreună constituirea și funcționarea alianțelor sau coalițiilor militare.

S-a avut în vedere o abordare științifică a aspectelor de ordin juridic care trebuie monitorizate pe timpul planificării și desfășurării controlului civil democratic asupra forțelor armate participante la operații multinaționale de menținere a păcii.

Organizațiile umanitare și nonguvernamentale, alături de unele grupuri de cetățeni, pot juca un rol esențial în acordarea de ajutor victimelor violențelor, iar publicitatea făcută evenimentelor poate contribui la reducerea intensității lor. Intervenția pe scară largă pentru managementul eficient al crizelor necesită acțiuni de tipul *peacekeeping*, *peacemaking*, *peace enforcement* sau *peacebuilding*. Acest lucru trebuie realizat cu multă diplomatie, pentru a evita criticile venite din multe direcții, în special pe motiv de legalitate a intervenției militare.

Pacea durabilă presupune restabilirea justiției și a respectului pentru drepturile fundamentale ale individului și, printre altele, are drept obiectiv restabilirea păcii. Gestionarea crizei trebuie direcționată spre găsirea și aplicarea unor soluții durabile, abordând o viziune holistică asupra factorilor implicați. Un răspuns eficient la criză necesită o atitudine comprehensivă a actorilor politici, militari și a celor cu scopuri umanitare, acordând importanța cuvenită responsabilităților, mandatelor și sferelor de competență specifice fiecărei părți. Relațiile de dialog și de complementaritate dintre actori ar trebui să urmărească stabilirea și menținerea sprijinului comun pentru rezolvarea crizei.

Eficiența demersurilor regionale de gestionare a crizelor și conflictelor este afectată de factori, precum: lipsa de resurse logistice și financiare la nivel regional, precum și de expertiză; aspectele negative ale proximității geografice și culturale, legate de lipsa de imparțialitate a actorilor implicați în soluționarea unei crize sau conflict; actorii regionali sunt purtători ai propriilor interese, ceea ce poate atrage lipsa de credibilitate a demersului lor și, în ultimă instanță, criza de legitimitate; relativul vid normativ: deși recunoaște rolul organizațiilor regionale în gestionarea conflictelor în conformitate cu scopurile și principiile Organizației Națiunilor Unite. Carta ONU nu menționează criteriile de respectare a acestor scopuri și principii, care să fie urmărite de organizațiile regionale. Articolul 53 nu face decât să trimită la autoritatea Consiliului de Securitate pentru circumstanțierea acțiunii în cadrul ONU, fără a da organizațiilor regionale instrumentele necesare unei acțiuni autonome.

ONU dorește să își mențină rolul central pentru dialog și acțiune în domeniul menținerii păcii și securității internaționale, cu adaptarea instrumentelor de control specifice instituțiilor internaționale de securitate: concentrarea pe acțiuni de prevenire a conflictelor, adaptarea operațiilor de pace la noile amenințări, întărirea capacității de acțiune a Consiliului de Securitate. În același timp, este necesară dezvoltarea acțiunilor regionale, în baza capitolului VIII al Cartei ONU, prin noile tipuri de parteneriate strategice și de cooperare între ONU și organizațiile regionale.

Ca manageri profesioniști ai mijloacelor violenței armate, militarii sunt instruiți pentru ca acțiunea militară să fie conformă normelor dreptului internațional umanitar.

Cunoașterea și respectarea dreptului internațional umanitar este pentru militari o responsabilitate de ordine și disciplină. Actele normative ale statelor (actele specifice domeniului securității și apărării naționale) precizează că succesul acțiunii militare nu poate fi legal dacă nu se respectă dreptul aplicabil conflictelor armate, că ordinele comandanților nu trebuie să contravină legilor naționale și convențiilor internaționale ratificate de state, că subordonații au dreptul și obligația de a nu executa dispozițiile ilegale ale superiorilor lor.

Răspunderea juridică a statului, a autorităților militare, reprezintă un factor dinamizator în sensul

instituirii unor rezonabile raporturi juridico-militare în domeniul apărării naționale, pentru adaptarea reglementărilor militare interne la imperativele normelor de drept internaționale aplicabile în conflictele armate.

În vederea aplicării normele de drept umanitar pe durata operațiilor de menținere a păcii se va acționa pentru controlul civil democratic din partea instituțiilor publice internaționale și naționale pentru asigurarea respectării legalității în domeniul securității și apărării.

BIBLIOGRAFIE

Legea nr. 121 din 15 .06 2011 privind participarea forțelor armate la misiuni în afara teritoriului statului român, publicată în Monitorul Oficial nr. 242 din 2011, București.

Legea nr. 302/2004 privind cooperarea judiciară în materie penală.

Dragoman Ion, Militaru C., Panduru C., *Relații internaționale actuale*, Editura Intergraf, Reșița, 2004.

Frunzeti T., *Securitatea națională și războiul modern*, Editura Militară, București, 1999.

Gâlea Ion, *Aplicarea normelor dreptului internațional umanitar în cazul operațiilor antiteroriste*, Editura C. H. Beck, București, 2013.

Haine Jean-Yves, *NATO și construirea păcii*, Revista NATO, 2005.

Gl.lt.prof.univ.dr. Ilie Marin, *Despre operațiile militare internaționale*, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, București, 2002.

Iordache Constantin, *Drept Operațional*, Editura UNAp, București, 2003.

Kaldor Mary, *Securitatea umană*, Editura C.A. Publishing, Cluj-Napoca, 2010.

Văduva Gheorghe, *Războiul asimetric și noua filosofie a conflictualității armate*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2007.

DIMENSIUNEA ȘTIINȚIFICĂ ȘI TEHNICĂ A SECURITĂȚII INTERNAȚIONALE

SCIENTIFIC AND TECHNICAL DIMENSION OF INTERNATIONAL SECURITY

Mr.drd. Cristian RUSU*

Importanța și necesitatea științei și tehnicii moderne în asigurarea securității internaționale este unanim recunoscută, iar viitorul lumii depinde de ritmul de evoluție al acestora și creșterea, în număr și în complexitate, a problemelor pe care omenirea trebuie să le rezolve folosindu-se de produsele lor actuale și de persepective.

Dezvoltarea științei și tehnicii din ultimii ani scoate în evidență rolul determinant pe care îl au în procesul globalizării, în toate dimensiunile activității sociale sau umane și are scopul de a facilita accesul la noile realizări în acest domeniu de activitate, pentru a contribui eficient la rezolvarea situațiilor de interes comun privind nivelul de siguranță individuală sau colectivă, ținând seama de formele de cooperare existente sau preconizate.

Importance and necessity of modern science and technology in international security is widely recognized and the future of the world depends on their pace and on the increase in number and complexity of the problems that mankind must solve using their current and perspective products.

The development of science and technology in recent years highlights the crucial role they have in the process of globalization, in all dimensions of social or human work and aims to facilitate access to new developments in this field in order to contribute effectively to coping with common interests regarding individual or collective level of safety, taking into account existing or expected forms of cooperation.

Cuvinte-cheie: sistemul internațional de securitate; dezvoltarea tehnologiei moderne; efectele științei și tehnicii contemporane; problemele globale.

Keywords: international security system; modern technology development; effects of science and contemporary technology; global issues.

Rolul științei și tehnologiei în societate

Niciodată omenirea nu a fost confruntată simultan cu atâtea probleme complexe, greu de rezolvat și foarte periculoase. Ea trece printr-o perioadă de transformări extrem de rapide, poate cele mai rapide din istoria sa, iar în deceniile ce vor urma, aceasta va fi confruntată cu luarea unor decizii care ar putea influența viitorul pe termen lung. În această perioadă, apar probleme deosebite care solicită atenția comunității internaționale, agravând securitatea acesteia foarte mult.

Sub influența acestor crize au devenit acut resimțite o multitudine de probleme, care afectează toate statele și care nu pot fi soluționate decât prin eforturi concertate pe scară planetară și pentru

rezolvarea cărora sunt necesare eforturile întregii populații. Ele nu sunt caracteristice doar anumitor țări sau grupuri de state, ci se referă la relațiile dintre diferite grupuri sociale, dintre om și natură, dintre societate și natură, dintre știință sau tehnică și economie, dintre societate și politică.

Crizele se suprapun unele peste altele, în timp ce guvernele sunt capabile să suporte doar anumite crize ocazionale, ele nu sunt pregătite să rezolve, în același timp, crize multiple.

În această eră, viitorul statelor depinde de capacitatea acestora de a se adapta lumii, care este într-o permanentă schimbare, și de societatea modernă ce pare a fi asaltată, nu numai sub raportul ritmului și al dezvoltării economice de câteva probleme fundamentale: evoluția științei și tehnologiei, conservarea mediului înconjurător, siguranța individului, sănătatea acestuia, de rezolvarea cărora depinde atât satisfacerea nevoilor

*Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
e-mail: cristian1977rusu@yahoo.com

vitale ale oamenilor, cât și crearea unor premise favorabile pentru progresul civilizației umane.

Schimbarea este una dintre caracteristicile esențiale ale epocii contemporane, ea reprezintă un fenomen atotcuprinzător al evoluției omenirii având o deosebită însemnătate pentru sistemul social în care trăim.

Știința și tehnica au fost dintotdeauna sursele principale ale cunoașterii, studierii naturii și societății, de-a lungul timpului cunoștințele s-au dezvoltat continuu, iar explozia informațională din această perioadă a permis omului, prin înțelegerea teoretică și practica experimentală, să descifreze și să observe mai bine mecanismele vieții. Ele nu sunt procese de sine stătătoare, izolate și impermeabile la schimbările sociale și presiunile generate de acestea, iar impactul asupra societății va crește odată cu dezvoltarea acestora. Cele două au devenit o forță a zilelor noastre, lucru ce nu mai poate fi pus la îndoială, iar însemnătatea lor a dobândit un rol esențial în conștiința umană accelerând schimbările ce intervin în mediul nostru exterior de viață, dar și în modalitățile noastre de abordare, de gândire, de înțelegere și de acțiune.

Tehnica și știința sunt părți integrante ale activității umane, iar natura, caracterul și rolul lor sunt condiționate de organizarea societății. Ele au devenit un instrument major în transformarea intelectuală a individului și surse vitale ale prosperității acestuia, ajutându-l să își depășească limitele naturale și să își dezvolte o nouă cultură.

Deoarece la procesele științifice și tehnice participă, într-o măsură tot mai mare, colectivități umane tot mai numeroase din zone geografice tot mai întinse, dimensiunea acestora a dobândit un caracter global, iar populația întregii planete beneficiază de produsele acestora în cadrul unor schimburi ce se efectuează tot mai rapid, des și periodic.

Civilizația umană parcurge, în prezent, una dintre etapele ei agitate, în care asistăm la schimbări structurale adânci, iar dinamica extrem de rapidă a acestor metamorfoze ne confruntă zilnic cu noi realități și noi configurații. Accelerarea acestor transformări, ca și amplitudinea proceselor au creat anumite paradoxuri: pe de o parte, datorită vitezei și amplitudinii schimbărilor, acestea sunt sesizate mult mai ușor, iar, pe de altă parte, ne este de multe ori dificil să le înțelegem satisfăcător semnificațiile de esență și, mai ales, implicațiile asupra viitorului.

În prezent, nicio problemă a colectivităților umane nu poate fi abordată fără să se țină seama de dezvoltarea științei și tehnicii moderne. Acest progres deschide posibilități fără precedent pentru cunoașterea și transformarea naturii, crearea unei imense bogății materiale și spirituale, multiplicarea posibilităților creatoare ale omului și, prin consecință, dezvoltarea fără precedent a societății contemporane. Evoluția actuală asigură, de asemenea, eliberarea omului de caracterul limitat al posibilităților sale fizice și intelectuale, prin transferarea treptată a unor activități îndeplinite de către acesta asupra produselor tehnologice rezultate.

Consider că actuala civilizație umană este în schimbare, iar pentru a înțelege mai bine transformarea și înțelegerea acesteia, totodată și semnele viitorului care se manifestă în jurul nostru, trebuie observat mai atent ceea ce se întâmplă în domeniile științei și tehnologiei, care sunt principalele instrumente active ale schimbării, totodată trebuie analizată interacțiunea acestora cu dezvoltarea și progresul uman.

Această transformare impune modificarea conținutului anumitor profesii, dispariția unora și apariția altora, trecerea de la funcții de producție la funcții de supraveghere și control. În același timp, schimbarea actualii societăți comportă necesitatea pregătirii profesionale profunde a omului pentru asimilarea noilor cunoștințe în scopul de a nu rămâne în urmă cu evoluțiile științei și tehnicii.

Atât timp cât produsele științei și tehnicii erau simple și cu efecte limitate în spațiu, efectele lor negative erau minore, iar astăzi când aceste produse dețin o mare forță, consecințele au devenit mai puternice și mai importante. Interdependențele crescând, datorate dezvoltării lor, au făcut organizările sociale mai vulnerabile față de aspectele negative ale acestora.

Din cauza acestor dificultăți, cercetarea științifică pentru asigurarea securității s-a transformat într-o necesitate a existenței, siguranța individului și statului, ce nu mai poate fi asigurată decât printr-un progres continuu și accelerat al științei, chiar dacă resursele umane și financiare pe care aceasta le implică cresc într-un ritm mai mult decât exponențial.

Societatea nu se poate dispensa de aportul noilor tehnologii, mai ales într-un asemenea moment al istoriei umane, când suntem confrunțați

cu o multitudine de probleme complexe. Nu se poate progresa fără aportul tehnologiilor, acestea constituind motorul progresului civilizației umane.

Fiecare tip de societate și-a elaborat propriul sistem de valori, care a fost întotdeauna reconsiderate în raport cu schimbările survenite în cunoașterea științifică și tehnică, aceste valori manifestându-se tot mai pregnant, iar actualul sistem internațional nu reușește să facă față noilor cerințe generate de schimbările rapide datorate evoluțiilor actuale din domeniul științei și tehnicii. În perioada actuală, statele care își sprijină dezvoltarea pe noile cunoștințe științifice trebuie să fie dinamice, să se schimbe și să se adapteze la acestea.

Influența exercitată de problemele globale se situează și în centrul atenției oamenilor de știință, deoarece acestea concentrează inconvenientele și obstacolele dezvoltării civilizației din zilele noastre. Odată cu înmulțirea realizărilor științifice și a posibilităților de folosire a lor în practică, problema rolului științei în viața omului și a societății a dobândit o importanță tot mai mare și o semnificație nouă datorită faptului că, în epoca actuală a evoluției sale istorice, umanitatea trebuie să găsească soluții noi impedimentelor ce îi afectează evoluția, iar oamenii de știință au obligația de a descoperi modalități inovatoare pentru devansarea factorilor care împiedică dezvoltarea omenirii.

În aceste împrejurări apar câteva paradoxuri, cum ar fi cel al vitezei de schimbare sau al relațiilor dintre criză și schimbare. Creșterea vitezei de schimbare constituie, în sine, un fenomen pozitiv ce deschide noi modalități de promovare a progresului, însă în același timp, depășirea unui anumit prag critic al acesteia poate conduce la o evaluare insuficientă a impactului negativ în alte planuri, îndeosebi în cel social, precum și la apariția anumitor riscuri și pericole care nu au fost prevăzute, astfel utilizarea unor tehnologii al căror grad de securitate s-a dovedit nesatisfăcător poate conduce la o serie de accidente imprevizibile și greu de controlat.

Noile tehnologii generează multiple, dar totuși ele trebuie introduse foarte rapid în multe sfere ale societății. Aceste schimbări se pot constitui într-o permanentă amenințare, de exemplu, oamenii nu mai pot fi siguri pe locurile de muncă, pot să se afle în situația unei desuetudini profesionale devenind tot mai puțin competenți pentru postul pentru care au fost pregătiți sau persoanele cu

funcții de conducere, datorită exercitării atribuțiilor specifice, nu mai pot fi la curent cu proliferarea noilor tehnologii devenind tot mai depășiți de transformările pe care acestea le provoacă.

Progresul tehnologic are nenumărate efecte asupra educației, administrației, vieții de familie, bisericii, a relațiilor interpersonale și a valorilor umane. Dacă acesta nu este controlat, iar societatea nu este pregătită pentru schimbarea și asimilarea lui rezultatele pot fi dezolante, mai ales că prăpastia dintre generații se mărește, deoarece tinerii cresc într-o lume tot mai diferită de cea în care au crescut părinții lor. Totodată, puterea crescândă a tehnologiei amenință nu numai omul, ci și natura, tot mai mult tehnologia depășește puterea de refacere a mediului natural.

Lumea nu a fost niciodată atât de deschisă pentru cercetare științifică și dezvoltare tehnologică ca în prezent. Astăzi, știința și tehnologia au devenit o permanență cotidiană și a început să li se recunoască foarte mult importanța, iar cercetarea științifică, devenită ocupație de bază pentru un număr mare de membri ai societății, a ajuns la o dezvoltare neașteptată, în decursul vieții unei singure generații.

Există însă unele state unde atractivitatea redusă a profesiei de cercetare a determinat pierderi calitative la nivelul resurselor umane și a făcut extrem de dificilă atragerea tinerilor performanți în cercetare, iar din cauza subfinanțării cronice, numărul de cercetători a scăzut drastic, simultan crescând medie de vârstă a celor rămași să profeseze. În aceste țări, nivelul scăzut al salariilor ar putea fi în continuare determinant pentru atractivitatea scăzută a acestei meserii, dar motivele pot fi și calitatea scăzută a infrastructurii de cercetare sau lipsa unui sistem de evaluare care să stimuleze și să recompenseze performanța reală și excelența.

Cu toate acestea, la nivel mondial, oamenii de știință au reușit să determine investirea în cercetarea științifică a unor sume de proporții ce nu s-ar fi putut concepe în perioadele anterioare. Cheltuielile întreprinse astăzi se datorează, în primul rând, faptului că în aproape toate domeniile științei perfecționarea crescândă a metodelor experimentale și a aparatelor costă incomparabil mai mult decât în secolele trecute, iar în unele domenii echipamentul necesită cheltuieli astronomice. Tendința de creștere a acestora continuă să se accentueze, chiar dacă există anumite categorii sociale care se întrebă

pentru cine anume și în ce măsură dezvoltarea științei este un lucru necesar.

Plafonarea cheltuielilor în acest domeniu, pe care guvernele trebuie să o impună la un moment dat, va accentua orientarea în direcția unor activități științifice internaționale. În cele din urmă se va ajunge la programe mondiale în numeroase domenii, deoarece perspectivele unor noi descoperiri științifice menite să extindă cunoștințele omului și să sporească bunăstarea lui vor depăși posibilitățile de realizare a anumitor țări, oricât de mari ar fi acestea.

Opinia publică, specialiștii și politicienii nu au fost mai preocupați, în actuala perioadă, de găsirea unui răspuns adecvat problemei privind extinderea științei și tehnologiei în toate activitățile vieții contemporane. Numeroasele lucrări apărute sau în curs de elaborare încearcă să descifreze rolul acestora în dezvoltarea societății umane, se manifestă, de asemenea, și o presiune considerabilă pentru rezolvarea problemelor specifice asigurării securității internaționale, pentru sprijinirea dezvoltării industriale și acoperirea nevoilor de apărare.

Dezvoltarea științei și tehnologiei în epoca actuală

Întreaga evoluție a societății este caracterizată de extinderea și de diversificarea schimbului internațional de valori materiale și spirituale, proces amplificat și accelerat la începutul secolului XXI datorită dezvoltării formidabile a științei și a tehnicii. În decursul evoluției lor, cele două au parcurs atât perioade de acumulări cantitative de cunoștințe, cât și salturi calitative, acestea reprezentând etape diferite unde au avut loc schimbări radicale în concepții și teorii care au modificat o serie de noțiuni considerate imuabile.

Principalele caracteristici ale progresului actual pot fi considerate: numărul mare al descoperirilor, ritmul extrem de rapid de dezvoltare, reducerea spectaculoasă a intervalelor de timp ce separă o descoperire de folosirea ei practică, uriașa concentrare de resurse financiare și umane, explozia informațională, diminuarea progresivă a muncii prestate de către om.

Dezvoltarea științei și tehnicii într-o anumită colectivitate este legată, în fiecare moment atât de cerințele proprii societății, cât și de stadiul cunoștințelor, în ansamblu, în colectivitatea umană

respectivă. Principalele aspecte pentru care se manifestă interesul față de evoluția științei și tehnicii, în afară de cele ale apărării și politicii externe sunt: inovațiile tehnice, care exercită o influență majoră asupra dezvoltării economice; modificările considerabile aduse industriei și prin aceasta structurii comerțului mondial; dezvoltarea regiunilor sărace.

Omenirea este confruntată cu multiple crize, unele dintre acestea reprezintă expresiile exterioare ale schimbărilor rapide și profunde determinate de noile descoperiri ale științei, de restructurările și tensiunile pe care le declanșează. Societatea actuală a devenit tot mai conștientă de faptul că viața acesteia este legată tot mai mult de dezvoltarea științei și tehnicii și nu poate lua decizii pertinente fără a analiza impactul acesteia asupra populației.

În situația actuală, după modul cum este abordată problema cercetării științifice se pot deosebi patru categorii de state. Prima categorie se referă la țările care dispun de resurse foarte mari, a doua categorie include statele ce au la dispoziție resurse medii și încearcă să își păstreze independența în cercetarea științifică, al treilea grup îl reprezintă țările ce sunt avansate din punct de vedere științific, dar care resimt constrângerile legate de plafonarea resurselor alocate cercetării științifice, iar a patra categorie include state mai puțin dezvoltate care au o știință prea puțin organizată sau nu o au deloc și nu pot participa nici la rezolvarea programelor științifice internaționale.

Dintre aceste patru categorii, a treia abordează problema cercetării prin concentrarea efortului în câteva direcții majore și sporirea resurselor printr-o participare inteligentă și selectivă la programele internaționale de cercetare, deoarece aceste țări își dau seama de perspectivele pe care le deschide știința pentru dezvoltarea și securitatea lor.

Specializarea unor state în anumite domenii de activitate sau sectoare economice reprezintă o modalitate de acțiune în acele direcții de cercetare determinate și de resursele naturale existente, ramurile de producție tradiționale, succesele raportate pe piața internațională. Totuși, inovațiile se succed rapid, resursele riscă să se deprecieze, situația pe piața internațională se schimbă foarte repede, iar tradiția se poate transforma în inerție, fapte ce necesită o sporire a cooperării internaționale a statelor, care sunt mai puțin avansate din punct de vedere științific. Această cooperare este unicul

mijloc de menținere a contactului cu acele sectoare științifice ce progresează rapid și care necesită cheltuieli de cercetare ridicate pentru a fi întreprinse de statul respectiv pe cont propriu.

Având în vedere conexiunea strânsă dintre securitate și necesitatea dezvoltării ample a schimburilor de valori materiale și spirituale, problemele privind cooperarea în domeniul științific și tehnic ocupă un loc central în desfășurarea relațiilor internaționale.

În momentul de față este o perioadă experimentală în ceea ce privește evoluția metodelor de cooperare internațională, organizarea acesteia trebuie să răspundă atât cerințelor specifice ale fiecărei științe în parte, cât și cerințelor specifice națiunilor care participă la aceste programe.

Organizațiile care se ocupă de activitatea științifică internațională sunt de două tipuri, neguvernamentale și guvernamentale. Colaborarea pe plan neguvernamental se realizează sub forma unor întâlniri la care se prezintă referate științifice, se face schimb de opinii, se pun în discuție problemele cercetării și standardizării terminologiei. Fondurile alocate acestor acțiuni rămân modeste și ele trebuie sporite pentru ca eficiența acestor valoroase activități internaționale independente să fie la nivelul posibilităților lor.

Datorită influenței tot mai puternice pe care descoperirile științifice o au asupra dezvoltării și securității, cooperarea în acest domeniu este în continuă dezvoltare, ea reprezentând o importanță deosebită pentru întreaga lume.

Experiența demonstrează că acordurile de cooperare științifică și tehnică dintre state au o contribuție însemnată la progresul economic mondial, facilitând schimbul de informații și de experiență, studiul și transferul realizărilor tehnologice în toate domeniile convenite de părțile interesate. Extinderea cooperării s-a dovedit a fi o premisă importantă pentru consolidarea securității.

Cooperarea științifică și tehnică oferă posibilitatea fiecărei națiuni să beneficieze de tehnologiile moderne pentru dezvoltarea proprie, facilitează cunoașterea mai bună a popoarelor și creează o rețea de legături ce favorizează menținerea unui cadru de stabilitate și securitate. Ea contribuie la reducerea paralelismelor și la armonizarea programelor în cercetare, permite soluționarea în comun a unor dificile probleme științifice și tehnice. În cadrul acesteia există granițe permeabile între

diverse sectoare de activitate care în trecut erau separate și distincte unul de altul.

Accesibilitatea globală a științei și a tehnologiei poate amplifica anumite incertitudini, deoarece cunoștințele și bunurile necesare dezvoltării pot fi copiate rapid sau deveni depășite, ele neputând asigura securitatea pe termen lung, dar în același timp cu incertitudinile se înmulțesc și șansele de inovare, mai ales în sectoarele cu tehnologii care evoluează rapid. Resursele științei și tehnicii posedă o serie de proprietăți distinctive care le diferențiază de celelalte resurse, ele nu se diminuează prin utilizare și pot fi utilizate simultan în diverse zone sau de către sisteme diferite.

Funcțiile științei și tehnologiei pentru asigurarea securității

Toate statele lumii au devenit conștiente că marile probleme ale progresului contemporan nu mai pot fi soluționate izolat. Eforturile proprii, oricât de mari ar fi disponibilitățile individuale, nu mai asigură condițiile necesare ritmurilor cerute de noua dezvoltare tehnologică, care să garanteze eficiența necesară acestor activități.

Evoluțiile științei și tehnicii afectează viața oamenilor din țările bogate și sărace, deopotrivă, într-un sens mult mai direct decât înainte de perioada actuală, totodată aceste evoluții au soluționat sau au descoperit mereu noi probleme privind asigurarea securității.

Caracteristica cea mai pregnantă a lumii de astăzi o constituie amplificarea și intensificarea interdependențelor dintre țări. Consecința directă a acestui proces asupra entităților statale constă în creșterea influenței sistemului mondial și potențarea rolului factorilor externi în asigurarea securității.

Impactul factorilor externi se resimte atât prin posibilitățile noi care le oferă în ceea ce privește valorificarea superioară a posibilităților naționale, cât și prin efectele perturbatoare ale dezechilibrelor și crizelor care se propagă dintr-o țară în alta.

Eforturile statelor, din diverse puncte ale globului, pentru edificarea în contextele geografice respective a unor colaborări privind securitatea internațională nu poate fi negată, dar este dificil să se identifice o variantă comună având în vedere specificul situației existente în unele zone geografice comparativ cu particularitățile din altele.

Preocupările țărilor de a soluționa problemele globale majore, care sunt specifice acestei perioade,

le obligă să acționeze în comun pentru limitarea efectelor negative ale acestora prin convenirea unor noi forme de cooperare reciproc avantajoasă pentru promovarea valorilor autentice ale popoarelor respective și facilitarea unor activități care să dezvolte relațiile din domeniul economic, științific și tehnic. În relațiile internaționale, măsurile referitoare la colaborarea științifică și tehnică reprezintă o parte integrantă a acțiunilor, pe care un stat sau un grup de state le realizează voluntar sau printr-o obligație juridică, desfășurate în scopul întăririi securității.

Problemele globale aduc în discuție, în mod inevitabil, rolul și posibilitățile științei pentru rezolvarea acestora. Posibilitățile științei în rezolvarea acestora sunt limitate, ea nu este capabilă să rezolve în timp util toate problemele. Aceste probleme își au geneza în însăși acțiunea umană, ele reprezintă reversul uimitorului progres al omenirii din ultimele decenii. Evoluția exponențială a lor conduce la un decalaj între complexitatea crescută a relațiilor de astăzi și capacitatea oamenilor de a stăpâni această complexitate. Fenomenele de criză sunt determinate nu atât de factorii naturali, cum ar fi cadrul natural limitat, creșterea accentuată a populației, cât de factorii sociali reprezentați de caracterul dezorganizat și dezordonat al activității umane.

Procesul de epuizare a diferitelor surse tradiționale de materii prime și de energie, poluarea crescândă, explozia demografică, penuria tot mai mare de alimente prevestesc declanșarea unei crize globale de proporții. Dacă aceasta s-ar produce înainte de a fi găsite soluții adecvate, umanitatea ar suferi, într-adevăr, un dezastru, în aceste condiții răspunderea conducătorilor politici și a oamenilor de știință a crescut enorm. Conducătorii politici trebuie să creeze condiții optime, de ordin material, financiar și moral pentru activitatea oamenilor de știință pentru ca un asemenea impas să fie evitat. Rolul științei și tehnologiei crește imens, iar cu ajutorul acestora se pot rezolva actualele disfuncționalități globale.

Actualele probleme reflectă procese noi care, în evoluțiile lor, nu mai pot fi influențate cu ajutorul sistemelor existente. Apare obligația ca aceste fenomene să fie supuse unor altfel de analize și este necesar să se stabilească dacă actualele structuri economice, politice și instituțiile corespunzătoare sunt în măsură să controleze aceste manifestări negative, care nefiind cunoscute și studiate din

timp, au un efect paralizant sau acționează în sens opus celor prevăzute.

Toate aceste tendințe semnaleză că sunt necesare nu doar niște schimbări parțiale și limitate, niște modificări mai mult sau mai puțin semnificative, ci s-a ajuns în situația de a concepe un nou model de structură de securitate internațională care să permită soluționarea justă, cu un grad de certitudine cât mai mare a noilor contradicții înaintea ca ele să devină necontrolabile.

Accentuarea globalizării a condus la creșterea importanței colaborării internaționale, schimbului de cunoștințe și colectivităților științifice puternice, fără însă a reduce importanța pe care factorii locali o au în adaptarea și în valorificarea cunoașterii. Noile dimensiuni ale cercetării științifice și tehnice, caracterul limitat al resurselor materiale și umane care se află la dispoziția unui stat impun cooperări internaționale. Cauzele acestor colaborări sunt determinate de anumite discrepante în domeniile de cercetare, unele s-au dezvoltat mai dinamic, altele mai lent. Neconcordanța existentă dintre diversele sfere de activitate impune o complementaritate între diverse state.

Persistența unor probleme complicate, nesoluționate, de natură politică, istorică, teritorială constituie un factor declanșator care erodează permanent securitatea internațională. Cooperarea internațională generează importante avantaje reciproce reducerea relativă a cheltuielilor în domeniul acelor științe ce prezintă interes pentru parteneri sau scurtarea sensibilă a timpului de cercetare.

Una dintre urmările importante ale accentuării interdependențelor dintre state în lumea contemporană este tendința de integrare a diferitelor invenții tehnico-științifice, sub variate forme, în sistemul internațional de asigurare a securității. Integrarea poate fi considerată o modalitatea importantă de colaborare, un răspuns la problemele complexe și variate ale țărilor ce impune soluții adecvate.

Întemeindu-se pe principiile dreptului internațional, integrarea presupune aderarea voluntară a statelor la modalități specifice de soluționare, caracterizate prin stabilitate în timp, cu structuri organizatorice proprii și care dispun de mijloace pentru realizarea obiectivelor urmărite, și se manifestă printr-un gen de instituționalizare a raporturilor de colaborare dintre țări.

Menționez că acest proces presupune luarea în considerare a factorilor multipli, de ordin economic, politic, social și istoric, a contextului în care trebuie să se formeze și să se dezvolte diferitele modalități de realizare. Evoluția rapidă a științei și a tehnicii moderne determină transformări structurale în viața socială.

Prefigurarea viitoarei arhitecturi de securitate a omenirii la începutul acestui mileniu se lovește de o serie de obstacole, deși foarte mulți savanți și cercetători vorbesc despre mari progrese în domeniul colaborării științifice, existând, în același timp, observatori mai puțin exuberanți ce extrapolează tendințele curente și afirmă că impedimentele sunt încă departe de a fi rezolvate.

Perspectivile sistemului de securitate internațional depind preponderent de modul în care știința și tehnica își vor dovedi fezabilitatea tehnică și economică. Acestea nu numai că vor transforma multe dintre activitățile tradiționale ale siguranței individului, ele vor schimba natura și direcția dezvoltării sectoarelor securității, cu toate că există, astăzi, țări unde dezvoltarea științifică și tehnică actuală este critică și există o nevoie disperată de reevaluare a strategiilor de evoluție și de căutare de noi demersuri care să ia în considerare influențele noilor aplicații ale acestora.

Dezvoltarea științei și tehnicii actuale, prin faptul că mărește controlul asupra timpului și a spațiului, determină evoluția activităților economice, modurilor de viață, tiparelor de gândire și sistemelor de securitate ale persoanelor și statelor. Ea va accentua și tendința de orientare a statelor, mai puțin evolute în acest domeniu, spre tehnologiile transferate din țările cu tradiții.

Sistemul internațional de securitate reprezintă ansamblul sistemelor naționale și al relațiilor stabilite dintre ele, în virtutea interdependențelor dintre state, generate de mecanisme, normele juridice și instituțiile naționale, regionale sau cu vocație universală pe baza cărora aceste relații se desfășoară.

Cooperarea internațională este o formă de colaborare între state sau reprezentanți ai unor instituții publice sau private, desfășurată pe baze contractuale, vizând conjugarea eforturilor financiare, științifice și tehnice ale partenerilor, pentru efectuarea unor activități conexe din domeniul securității în scopul obținerii unor avantaje reciproce.

Particularitățile care o disting sunt: caracterul deosebit de complex; activitățile care nu sunt posibile de efectuat de către un singur partener; continuitatea și stabilitatea în timp; fluxurile generate între parteneri de valori materiale și spirituale, precum și o gamă largă de avantaje reciproce. Ea se realizează în cadrul programelor comune de cercetare al acțiunilor de acordare de asistență tehnică, în cadrul schimbului de informații științifice, tehnice și de brevete.

Pentru orice țară, accesul la noile aplicații în domeniul științei și tehnicii reprezintă o necesitate obiectivă generată de numeroși factori. Complexitatea sistemului mondial de asigurare a securității, gradul de diversificare a activităților și ritmurile rapide de promovare a progresului științific și tehnic, determină fiecare țară să își asigure securitatea prin colaborări tot mai intense cu celelalte.

Varietatea și complexitatea activităților de cercetare pentru asigurarea securității, amploarea cheltuielilor și riscurilor pe care le antrenează, fac ca niciun stat să nu poată acoperi toate etapele și sferele acestor acțiuni, resimțind nevoia concentrării eforturilor spre anumite domenii prioritare, în vederea obținerii de performanțe. Aceasta, alături de ritmurile diferite de promovare a progresului științific și tehnic specific siguranței internaționale, generează necesitatea valorificării pe piața externă a propriilor soluții de asigurare a securității, precum și achiziționarea altor sisteme realizate pe plan mondial.

Viziunea privind asigurarea securității trebuie să pornească de la înțelegerea faptului că securitatea unei țări, ca de altfel și a tuturor statelor înseamnă mai mult decât suma părților componente, că modificările produse într-un subsistem sau altul antrenează schimbări de ansamblu profunde, în virtutea interdependențelor dinamice existente între componentele acestuia.

Pornind de la factorii care influențează procesul asigurării securității: populația, resursele și mediul natural, dezvoltarea tehnică și științifică, strategia asigurării securității internaționale trebuie să găsească criteriile cele mai adecvate de optimizare a raportului nevoi-resurse și obiectivele ce sunt necesare a fi atinse pe baza compatibilității lor reciproce în timp și spațiu. Este necesar să se conceapă și să se realizeze un mediu de securitate care, prin intrările și ieșirile sale, să se afle într-o

compatibilitate dinamică cu mediul natural, dar și cu nevoile și interesele prezente și viitoare ale generațiilor ce trăiesc și se succed.

Asigurarea securității depinde de cultura omului, de experiența sa, de actualitatea și dificultatea problemelor pe care le întâlnește, de gradul de dezvoltare și de implementare a evoluției științei și tehnicii, de strategiile naționale și internaționale de dezvoltare. Ea trebuie să integreze noi exigențe majore care se referă atât la relația știință - tehnologie, dar și la multiplele probleme pe care le ridică populația în creștere, industrializarea și urbanismul desfășurate diferit și cu efecte din cele mai variate pe glob. Aceste procese sunt influențate de securitatea militară și de cheltuielile făcute în scopuri războinice.

Pe fondul unor schimburi în continuă creștere în domeniul științific și tehnic, asigurarea securității devine operațională prin politici naționale adecvate, în măsură să favorizeze compatibilitatea sistemelor ce se interconectează în timp și spațiu la nivel regional, internațional și mondial.

Deși apare ca o cerință fundamentală pentru toate statele lumii, asigurarea securității trebuie abordată ținând seama de decalajele în domeniul cercetării științifice existente astăzi în lume, de împărțirea țărilor în dezvoltate și slab dezvoltate, bogate și sărace, puternice din punct de vedere militar și fără o capacitate competitivă de apărare.

În acest context, deși obiectivul final al asigurării securității este același pentru toate țările, problemele concrete ce urmează a fi rezolvate sunt diferite de la o țară la alta. Sursele financiare necesare, precum și modalitățile de realizare sunt dependente de dificultățile ce vor fi întâmpinate, de poziția populației față de obiectivele unui asemenea proces de lungă durată și de costurile ce vor trebui suportate. Prin urmare, etapele care urmează a fi parcurse, precum și durata atingerii obiectivelor propuse ar putea fi nu numai diferite, dar și asincrone, ceea ce poate compromite acțiunea în ansamblul ei.

Pentru succesul noului sistem internațional de securitate, bazat pe implementarea noilor descoperiri în domeniul științei și tehnicii, pe lângă constituirea strategiilor naționale bazate pe nevoile și resursele proprii, strategiile regionale, internaționale și mondiale dobândesc importanță majoră. Acestea trebuie să țină seama nu numai de globalizarea securității, ci și de faptul că este

imperios necesar să se redistribuie eforturile după amploarea și intensitatea daunelor provocate mediului internațional de securitate de către diferite state ale lumii.

Pentru a nu fi depășită de amenințările din actualul mediu de securitate, cercetarea va fi nevoită, în continuare, să se diversifice și să elimine barierele dintre state, reunind un număr cât mai mare de oameni de știință care să fie ajutați să aplice descoperirile din sectorul securității internaționale.

Utilizarea științei și a tehnicii moderne în asigurarea securității necesită nu numai o aparatură modernă și specialiști capabili să o manipuleze, dar, în egală măsură, este necesar și un fond teoretic ce va permite folosirea adecvată a acesteia. Acest lucru conduce la preocuparea tuturor statelor lumii de a-și crea o rețea proprie de structuri de cercetare cât mai completă și, mai ales, cât mai eficientă care să devină parte integrantă a pieței mondiale.

Dezvoltarea cercetărilor științifice, îmbunătățirea organizării și funcționării noilor structuri de cercetare, dotarea acestora cu echipamente, instalații, aparatură de cercetare modernă, construcții special amenajate, asigurarea specialiștilor necesari, crearea legăturilor dintre cercetători și beneficiari se pot realiza în condiții bune numai în perioade de timp foarte mari.

Concluzii

Pe fondul principiilor și al valorilor globalizării, se impun măsuri la nivelul întregii planete cu privire la îndatoririle ce revin guvernelor și sectorului privat referitoare la: necesitatea distribuirii informațiilor și cunoștințelor științifice; punerea științei în serviciul păcii și dezvoltării durabile pentru nevoile fundamentale ale omului, pentru mediul înconjurător și pentru soluționarea conflictelor.

Solidaritatea morală și intelectuală a omenirii, care reprezintă baza culturii și a păcii, trebuie să conducă la dispariția granițelor dintre națiuni, culturi, societăți și religii, în ceea ce privește accesul direct și deplin la informație, la circulația și utilizarea liberă a cunoștințelor, în general, a celor științifice, în special, pentru dezvoltarea și aprofundarea legăturilor dintre state, pentru cooperarea și integrarea europeană și mondială.

Construirea unui sistem viabil de securitate reprezintă un proces de lungă durată care poate fi realizat numai cu participarea activă a tuturor statelor vital interesate. Această structură internațională

trebuie să cuprindă întregul ansamblu de domenii ale relațiilor dintre țări: politice, economice, culturale, științifice și tehnice.

Începutul actualului mileniu a găsit omenirea conștientă de agravarea problemelor cărora va trebui să le facă față și mai preocupată decât oricând de identificarea soluțiilor de urmat în vederea găsirii unor răspunsuri realiste și durabile dificultăților pe care le va avea de rezolvat.

În lume există o mare diversitate de state, cu nivele de dezvoltare diferite, cu structuri politice distincte, fiecare având o evoluție specifică, însă interesul fundamental care le unește viitorul este acela al organizării în comun a securității, ca unică opțiune rațională pentru evoluția pașnică a umanității. Securitatea va depinde de capacitatea organizațiilor internaționale, create pentru menținerea acesteia, de a rămâne lideri mondial în domeniul tehnologic și de apropierea progresivă a politicilor țărilor membre referitoare la eliminarea obstacolelor tehnice și la susținerea exploataării comune, în scopuri pașnice, a tehnologiilor avansate.

În concluzie, menționez că realizarea acestui nou sistem de securitate, bazate pe evoluția științei și tehnicii, presupune o perioadă de tranziție în care atât liderii politici, cât și cetățenii trebuie să-și reevalueze scopurile și aspirațiile, să-și adapteze stilul de viață, de muncă și de folosire a timpului liber la un nou set de valori și principii, care să aibă ca obiectiv protecția generațiilor viitoare.

BIBLIOGRAFIE

Buzan Barry, Little Richard, *Sistemele internaționale în istoria omenirii. Reconfigurarea studiului relațiilor internaționale*, Editura Polirom, Iași, 2009.

Cotoi Cătălin, *Introducere în antropologia politică*, Editura Polirom, Iași, 2009.

Mărginean Ioan, *Politica socială*, Editura Expert, București, 2005.

Năstase I. Gabriel, *Implicațiile cercetării științifice, dezvoltării tehnologice și inovării în sistemul de securitate*, Editura AGIR, București, 2012.

Sava Ionel-Nicu, *Studii de securitate*, Editura Centrul Român pentru Studii Regionale, București, 2005.

Șerban Adela, *Securitatea societală*, Editura Valahia, București, 2008.

Spangerburg Ray, Moser Diane, *Istoria științei*, Editura Lider, București, 2005.

Simileanu Vasile, *Geopolitica*, Editura Top Forum, București, 2010.

Stănescu Vasile, *Știința globalizării*, Editura All Beck, București, 2005.

Ungureanu Radu-Sebastian, *Securitate, suveranitate și instituții internaționale*, Editura Polirom, Iași, 2010.

www.nato.int.

www.europa.eu.int.

www.osce.org

www.mae.ro

SERVICIILE FUNERARE ÎN ARMATA AMERICANĂ

MORTUARY SERVICES IN US MILITARY

Col.prof.univ.dr. Sorin PÎNZARIU*
Mr. Andrei-Ciprian VULPE**

Serviciile funerare au un impact deosebit asupra moralului militarilor pe timpul desfășurării operațiilor multinaționale. Legislația națională face referiri foarte sumare asupra acestor servicii și nu oferă o imagine realistă a ceea ce reprezintă, de fapt, serviciile funerare. Articolul tratează aspecte legate de modul de organizare a serviciilor funerare în operațiile multinaționale din perspectiva Armatei SUA, deoarece considerăm că legislația acestei armate abordează problematica în mod coerent și detaliat.

Mortuary services have a significant impact on soldiers' morale during multinational operations. The national legislation refers very briefly to these services and does not provide a realistic picture of what mortuary services actually represent. The article presents organizational aspects regarding funeral services in multinational operations from the US military perspective, because we believe that US military legislation addresses the issue in a coherent and detailed manner.

Cuvinte-cheie: servicii funerare; operații multinaționale; proceduri; căutare și recuperare.

Keywords: mortuary services; multinational operations; procedures; search and recovery.

Armata SUA este o forță etalon în rândul statelor membre NATO, cu o experiență militară vastă, acumulată prin participarea la multe dintre conflictele desfășurate în ultimii ani pe glob.

Modul în care s-a raportat armata americană la activitățile funerare în conflictele din trecut și evoluția serviciilor funerare de-a lungul timpului pot fi reliefate astfel:

- în *Războiul Mexican*, Generalul Zachary Taylor a ordonat îngroparea soldaților morți, dar nu a înregistrat locația în care au fost înmormântate victimele, ulterior acestea nemaiputând fi găsite;

- în *Războiul Civil American*, majoritatea soldaților au fost îngropați în locul în care au decedat. Dintre victimele deshumate și reînhumate, ulterior, între anii 1865 și 1870 (aproximativ 300.000) în 73 de cimitire naționale, doar 58% dintre acestea au fost identificate;

- pe timpul *Primului Război Mondial*, soldații dintr-o subunitate americană au purtat plăci

de identificare și ca rezultat, doar 3% dintre cei decedați nu au fost identificați;

- pe timpul celui de-al *Doilea Război Mondial*, mai mult de 250.000 de americani au fost înmormântați în 500 de cimitire temporare. Noile arme folosite au dus la imposibilitatea identificării părți însă, în timp, 78 % dintre cei decedați au fost identificați;

- în *Războiul din Vietnam*, gestionarea decedaților a continuat să se îmbunătățească. Identificarea rămășițelor s-a făcut în țară, 96% dintre victime (aproximativ 2.300 de persoane) fiind recuperate și identificate.

În conflictele actuale se face un efort continuu pentru îmbunătățirea tehnicilor, echipamentelor, doctrinei și a modului de organizare a serviciilor, scopul final al serviciilor funerare fiind recuperarea și identificarea 100% a rămășițelor.

Serviciile funerare. Prezentare generală

La modul general, serviciile funerare asigură sprijin pentru executarea activităților de căutare, recuperare, identificare inițială, evacuare, înmormântare temporară, deshumare și reînhumare a rămășițelor umane, pentru amenajarea facilităților

*Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

e-mail: sorinpinz@yahoo.com

**Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

e-mail: foxandru@yahoo.com

de servicii funerare în teatrele de operații, pentru procesarea efectelor personale ale celor decedați și pentru pregătirea și expedierea rămășițelor umane pe axul de evacuare până la facilitatea mortuară din țară.

Referitor la politica serviciilor funerare, dorim să evidențiem faptul că toate înmormântările în teatrul de operații (TO) sunt temporare, înhumarea se execută doar cu autorizare și doar când nevoile operaționale împiedică evacuarea, iar dezhumarea se efectuează cât mai curând posibil.

De regulă, în operațiile multinaționale, serviciile funerare sunt în responsabilitatea națională a fiecărei țări participante cu trupe. Pot fi încheiate însă și acorduri de sprijin logistic, prin care aceste servicii sunt asigurate, doar la nivelul TO, militarilor aparținând unei alte națiuni.

Militarilor români, care și-au pierdut viața în operațiile desfășurate în TO din Afganistan, li s-au asigurat aceste servicii cu sprijinul Armatei SUA care avea organizată infrastructura necesară, avea pregătite structuri și personal specializat și avea implementate Proceduri de Operare Standard, proceduri care trebuiau cunoscute în parte și de către personalul structurilor românești cu responsabilități în domeniu (Comanda structurilor, S1 Personal, S4 Logistică, Medical etc.).

Programul de Servicii Funerare

Serviciile funerare sunt asigurate în baza unui program care cuprinde trei subprograme/operații distincte: Current Death Operations (pentru decedați în afara TO), Concurrent Return Operations (pentru decedați în TO) și Temporary Interment Operations (Operații de Înmormântare Temporară)¹. Aceste trei tipuri de operații pot fi conduse simultan sau independent.

Capabilitățile specifice fiecăreia dintre aceste trei tipuri de operații sunt:

- *Current Death Operations (pentru decedați în afara TO)* include serviciile funerare profesionale și bunurile necesare asigurării pregătirii și transportului/expedierii decedaților eligibili pentru aceste servicii în locația desemnată de către persoana autorizată să direcționeze trimiterea (*Person Authorized to Direct Disposition – PADD*). De asemenea, prin acest subprogram se recuperează și se expediază efectele personale (*Personal Effects – PE*) la persoana eligibilă să le primească (*Person Eligible to Receive Effects – PERE*).

- Acest subprogram operează pe timp de pace atât pe teritoriul național, cât și în afara acestuia

și poate continua să opereze și în zone de conflict (pe timpul unor conflicte de intensitate redusă), în funcție de situația tactică și de logistică.

- *Concurrent Return Operations (pentru decedați în TO)* asigură căutarea, recuperarea, identificarea inițială, procesarea/pregătirea rămășițelor umane, evacuarea acestora pe lanțul de evacuare stabilit și repatrierea acestora în locația desemnată de PADD.

Acest subprogram poate fi activat în situații de urgență sau pe timpul unor operații militare de amploare, atunci când condițiile și capabilitățile la dispoziție permit. În cadrul acestui subprogram ar trebui utilizat un depozit pentru manipularea, păstrarea și expedierea PE ale decedaților în conformitate cu politicile, procedurile și regulamentele în vigoare. PE vor fi expediate la PERE. Rămășițele umane înmormântate temporar vor fi deshumate și evacuate pe timpul acestui subprogram, atunci când condițiile și capabilitățile permit.

- *Temporary Interment Operations (Operații de Înmormântare Temporară)* este un subprogram care asigură înmormântarea temporară și deshumarea rămășițelor umane pe timpul operațiilor militare de amploare. Înmormântarea temporară este executată numai cu aprobarea comandantului geografic cu rangul cel mai înalt din zona de responsabilitate respectivă. Expedierea PE ale decedaților nu face parte din acest tip de operație.

Obiectivele primordiale ale acestui subprogram sunt: menținerea cu acuratețe a înregistrării înmormântărilor temporare; respectarea regulilor războiului, a legilor, tratatelor internaționale, a politicilor și regulamentelor în vigoare; menținerea siguranței, moralului și stării de sănătate a militarilor forței care operează în zona afectată.

Înmormântările temporare trebuie să fie efectuate numai atunci când constrângerile operaționale împiedică depozitarea sau evacuarea rămășițelor umane în afara zonei operaționale la o morgă sau atunci când se consideră ca fiind o acțiune prudentă pentru protejarea sănătății și bunăstării personalului.

Structurile și facilitățile pentru serviciile funerare

Structurile de servicii funerare variază de la nivelul echipelor de căutare și recuperare constituite în cadrul subunităților, până la nivelul Companiei de servicii funerare/Eșalon peste Corp (*Echelons*

Above Corps – EAC) care poate acționa la nivelul TO. Tipul și mărimea structurilor de servicii funerare dislocate în TO va depinde de numărul militarilor dislocați în teatru, de numărul de victime anticipat și de tipul operației planificate.

Echipele de căutare și recuperare, de la nivelul subunităților, sunt echipe formate din militari din cadrul subunităților de nivelul pluton/ companie responsabili pentru recuperarea rămășițelor de la nivelul propriei structuri și pentru evacuarea acestora către cel mai apropiat punct de colectare (servicii funerare). Militarii acestor echipe ar trebui să fie identificați, selectați și instruiți cu privire la responsabilitățile lor, înainte de dislocarea în TO. Pentru instruirea acestor echipe, militarii

a armatei SUA, Compania 311 Colectare (Servicii Funerare) și Compania 246 Servicii Funerare/ Eșalon peste Corp, sunt localizate în Puerto Rico. Din cadrul acestor entități sunt dislocate în TO structurile/detașamentele necesare (dimensionate în funcție de mărimea forței sprijinite), pentru asigurarea serviciilor funerare.

Așa cum se observă în figura 1, *Compania Colectare (Servicii Funerare)* are în organică cinci Plutoane Colectare Înaintate care au în componere câte patru Secții Colectare fiecare și un Pluton Colectare Principal, care are în componere o Secție Recepție și o Secție Evacuare. În plus, are și o structură de hrănire, una de asigurare a mentenanței și o Secție Sprijin Operații.

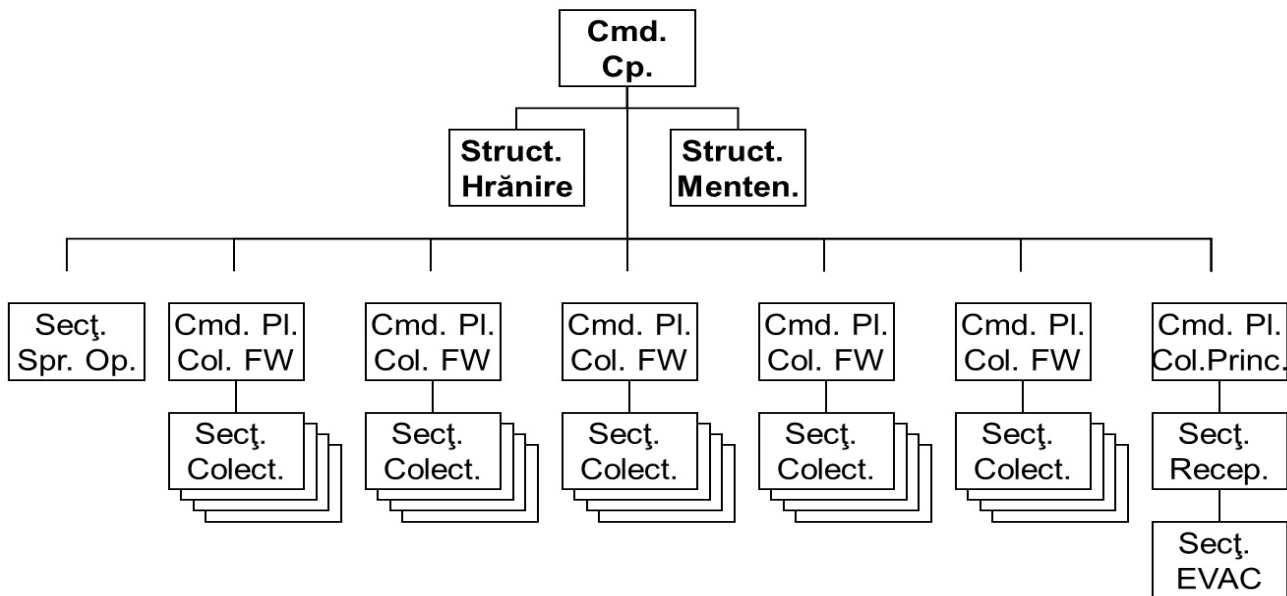

Fig. 1 Structura Companiei Colectare (Servicii Funerare)

specializați în servicii funerare (subofițeri seniori – *Senior Noncommissioned Officer*) repartizați la batalioanele de sprijin ale brigăzilor luptătoare și ofițerii care au terminat cursul de specializare în servicii funerare pot oferi expertiza necesară.

Ca și *structuri de servicii funerare*, în prezent la nivelul armatei SUA există patru companii specializate, două companii de colectare active și două companii, una de colectare și una de servicii funerare/EAC care fac parte din componenta de rezervă. Cele două companii de colectare *active*, Compania 54 Colectare (Servicii Funerare) și Compania 111 Colectare (Servicii Funerare), sunt localizate în Fort Lee, Virginia. Celelalte două companii care fac parte *din Componenta de Rezervă*

Fiecare Pluton Colectare Înaintat va fi atașat la câte o Brigadă de Sprijin a Diviziei. Aceste plutoane înaintate vor atașa la rândul lor secții de colectare la fiecare Batalion de Sprijin Logistic al fiecărei brigăzi luptătoare.

Misiunea companiei este de a stabili, a organiza, a opera și a menține Puncte de Colectare/ Servicii Funerare (*Mortuary Affairs Collection Point – MACP*). Personalul companiei execută: operații de căutare, recuperare și evacuare a personalului decedat; gestionează corespunzător și evacuează efectele personale ale decedaților și menține o evidență a acestor operațiuni. Compania este destinată să fie modulară având capacitatea de a se disloca până la nivel de Secție colectare.

Modularitatea este esențială pentru a putea sprijini întregul spectru de operații al armatei.

Structura de comanda a companiei are misiunea de a asigura comanda și controlul administrativ și logistic, iar structurile logistice din subordine vor asigura hrănirea și mentenanța companiei colectare.

Misiunea Secției Sprijin al Operațiilor este de a coordona și de a controla operațiile de servicii funerare.

Plutonul de colectare înaintat are misiunea de a organiza, a opera și de a menține până la patru MACP-uri, de a conduce operații limitate de căutare și recuperare a personalului decedat, de a primi, inventaria și de a evacua odată cu rămășițele umane și efectele personale ale decedaților.

Plutonul colectare principal are misiunea de a organiza, a opera și de a menține un Punct Colectare Principal (la nivel Corp) care va recepționa rămășițele umane și efectele personale de la Punctele Colectare Înaintate.

În figura 2 este prezentată schematic structura *Companiei Servicii Funerare/Eșalon peste Corp* care are în organică un Pluton Colectare cu cinci

din TO/Înhumare, fiecare dintre ele având în organică o Secție Procesare și o Secție Evacuare/Înhumare. Atunci când se execută înmormântări temporare, cele două plutoane evacuare din TO devin Plutoane Înhumare. În plus, are și o structură de hrănire, o structură de asigurare a mentenanței și o Secție Sprijin Operații.

Misiunea companiei este de a stabili, organiza, opera și menține până la două Puncte Evacuare Mortuară/Teatru de Operații (*Theater Mortuary Evacuation Point – TMEP*) care vor evacua personalul decedat din TO în țară sau de a conduce operații de înhumare în teatru. De asemenea, stabilește și operează până la cinci MACP-uri, stabilește și operează un depozit de efecte personale. Așa cum am precizat anterior, în prezent există o singură companie de acest fel care face parte din componenta de rezervă a Armatei SUA.

Structura de comanda a companiei are misiunea de a asigura comanda și controlul administrativ și logistic, iar structurile logistice din subordine vor asigura hrănirea și mentenanța companiei. Misiunea Secției Sprijin al Operațiilor este de a coordona și de a controla operațiile de servicii funerare.

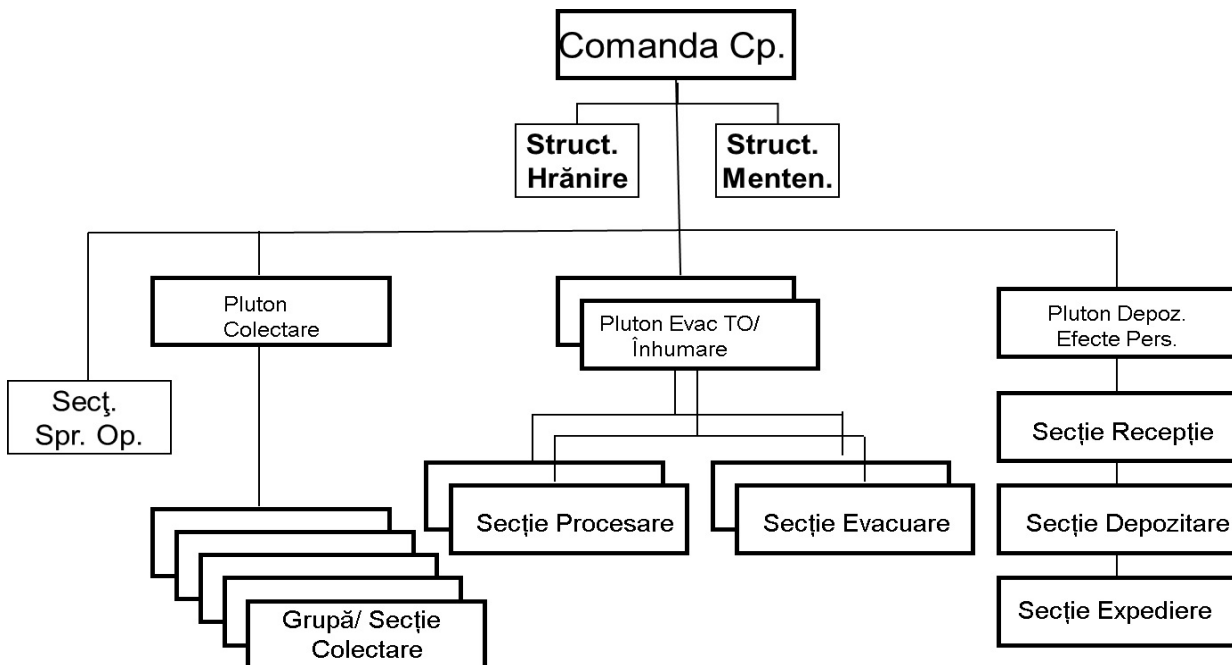

Fig. 2 Structura *Companiei Servicii Funerare/Eșalon peste Corp*

secții colectare în componere, un Pluton Depozitare Efecte Personale cu trei secții în subordine (Recepție, Depozitare și Expediere) și două Plutoane evacuare

Plutonul de colectare are misiunea de a organiza, a opera și de a menține până la cinci MACP-uri și de a recupera, recepționa, procesa,

securiza, înregistra și evacua personalul decedat și efectele personale ale acestuia.

Plutonul evacuare din TO/Înhumare are misiunea de a opera un TMEP și/sau un cimitir în care se vor executa înhumările temporare.

Plutonul Depozitare Efecte Personale are misiunea de a recepționa, depozita, păstra în siguranță și de a trimite efectele personale ale personalului decedat procesat în TO. Dacă este necesar în teatru, acest pluton va fi dispus în TMEP sau în apropierea unui port aerian de îmbarcare.

Personalul structurilor de servicii funerare stabilește, organizează și operează următoarele puncte de colectare, decontaminare și evacuare necesare pentru asigurarea serviciilor funerare: Puncte de Colectare Înaintate, Puncte de Colectare Principale, Punct Evacuare Mortuară/ TO și Puncte de Decontaminare/Servicii Funerare.

La alegerea locațiilor pentru desfășurarea Serviciilor Funerare se au în vedere următoarele:

- să aibă acces la o rută principală de aprovizionare/evacuare (*Main Supply Route – MSR*);
- să fie dispuse în apropierea, dar nu în văzul militarilor internați în spitalele de campanie;
- să se găsească la o distanță rezonabilă de zonele de depozitare a alimentelor și a apei;
- să aibă acces la zona de aterizare a elicopterelor;
- să fie ferite de privirile trecătorilor;
- să aibă disponibile facilități de salubritate;
- să permită securizarea corespunzătoare a acestora.

Punctul de Colectare Înaintat (Forward Collection Point – FW CP) este operat de către militarii unei secții de colectare din cadrul plutoanelor colectare înaintate. Aceste secții sunt responsabile pentru o anumită arie și sunt atașate la batalionul de sprijin logistic responsabil pentru zona respectivă (există o echipă la o brigadă luptătoare). Serviciile de campanie, medicale și de mentenanță sunt asigurate pentru aceste puncte de către unitatea pe care o sprijină. Capacitatea de procesare a acestor puncte este de aproximativ douăzeci decedați pe zi.

Punctul de Colectare Principal (Main Collection Point – MAIN CP) are misiunea de a primi rămășițele și efectele personale de la Punctele de Colectare Înaintate și de a le evacua mai departe pe lanțul de evacuare.

Acest punct este operat de către militarii plutonului colectare principal, fiind alocat de la Compania Colectare (Servicii Funerare) la Brigada de Sprijin Logistic a corpului. Serviciile de campanie, medicale și de mentenanță sunt asigurate pentru aceste puncte de către unitatea pe care o sprijină. Capacitatea de procesare a acestui punct este de aproximativ patru sute decedați pe zi.

Punctul de Evacuare Mortuară/Teatrul de Operații are misiunea de a gestiona activitățile specifice de evacuare mortuară din TO sau activitățile specifice de înmormântare temporară în TO.

Aceste puncte de evacuare sunt organizate de către militarii celor două plutoane evacuare din TO, fiind alocate de la Compania Servicii Funerare/EAC la Comandamentul Sprijinului Logistic în Teatru (*Theater Sustainment Command*). Capacitatea de procesare a acestor puncte este de aproximativ 250 de decedați pe zi.

Punctul de Decontaminare/ Servicii Funerare este operat de o echipă mixtă constituită la nivelul structurilor dislocate în TO, compusă din specialiști în servicii funerare, CBRN și personal medical. Este responsabilitatea comandantului de a identifica și a instrui acești oameni în avans. Echipa va avea misiunea de a prelua și a decontamina CBRN rămășițele umane contaminate. Dacă echipa lucrează în schimburi de 12 ore, ar trebui să fie în măsură să proceseze aproximativ 30-50 de rămășițe umane.

Conceptul de asigurare a serviciilor funerare în TO

Comandanții de la toate nivelurile sunt responsabili pentru asigurarea disponibilității personalului și bunurilor necesare pentru căutarea, recuperarea, prelucrarea, evacuarea rămășițelor pe lanțul de evacuare și pentru gestionarea efectelor personale pentru militarii decedați din subordine, cât și pentru alte categorii de personal existente în aria lor de responsabilitate (aliați, civili, inamici). Serviciile funerare sunt asigurate pe zone de responsabilitate și reprezintă un element esențial în menținerea la un nivel ridicat a moralului trupelor, precum și în asigurarea sănătății militarilor.

Asigurarea serviciilor funerare începe de la nivelul subunității (pluton, companie). Membrii fiecărei subunități recuperează rămășițele umane de la nivelul structurii lor și le evacuează inițial

la Stația de Prim Ajutor a Batalionului (*Battalion Aid Station*) pentru identificarea preliminară, verificarea medicală și pregătirea în vederea evacuării la primul MACP. Evacuarea rămășițelor de la batalioanele luptătoare la cel mai apropiat MACP este responsabilitatea Companiilor de Sprijin Logistic Înaintate (detașate la batalioane de la nivelul batalionului de sprijin al brigăzii luptătoare).

Odată ce rămășițele sunt primite la punctul de colectare, acestea vor fi procesate de către personalul militar specializat în servicii funerare, care va aduna informațiile necesare pentru identificarea inițială și va inventaria efectele personale. De aici,

mică pentru gestionarea efectelor personale poate fi stabilită aproape de punctul de evacuare mortuară din teatru cu scopul de a procesa efecte personale și a le expedia către depozitul principal de efecte personale. Odată ce rămășițele umane sunt primite la morga portului de îmbarcare aeriană sunt identificate final și sunt pregătite pentru expedierea la familie (la PADD).

În figura 3 este reprezentată imaginea de ansamblu a organizării serviciilor funerare la nivelul unui TO și modul în care se execută operațiunile de evacuare a rămășițelor sau a efectelor personale de la MACP la TMEP și la depozitul de efecte personale (PE Depot).

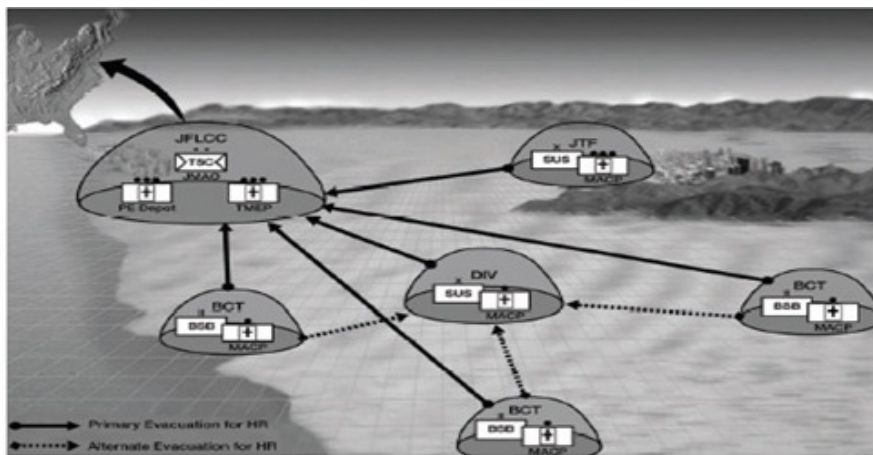

Fig. 3 Concepția operațiilor de servicii funerare²

Legendă:

JFLCC (Joint Force Land Component Command) – Comandamentul Componentei Terestre a Forței Întrunit;

JTF (Joint Task Force) – Forța Întrunită;

TSC (Theater Sustainment Command) – Comandamentul Sprijinului Logistic în Teatru;

JMAO (Joint Mortuary Affairs Office) – Biroul Servicii Funerare Întrunit;

BCT (Brigade Combat Team) – Brigada Luptătoare;

BSB (Brigade Support Battalion) – Batalionul de Sprijin Logistic al Brigăzii;

SUS (Sustainment Brigade) – Brigada de Sprijin Logistic;

DIV (Division) – Divizia;

HR (Human Remains) – Rămășițe umane.

rămășițele sunt evacuate cât mai repede posibil către zonele din spatele ariei de operații a corpului (la punctele de colectare principale) sau direct la punctul de evacuare mortuară din teatru, folosind transportul aerian (atunci când acest lucru este posibil) sau convoaiele care se retrag pe axele de evacuare. TMEP este situat în apropierea unui port aerian de îmbarcare. Dacă este necesar, o facilitare

Tipurile de operații de sprijin cu servicii funerare în TO

Operațiile de sprijin cu servicii funerare sunt: operațiile de căutare și recuperare, evacuare, decontaminare, identificare, înhumare temporară, deshurare, pregătire și expediere a rămășițelor umane și de gestionare a efectelor personale ale militarilor decedați.

Căutarea și recuperarea este un proces sistematic de localizare a rămășițelor și a efectelor personale, de documentare și de înregistrare a locațiilor în care au fost găsite și de evacuare a acestora într-un punct, o locație cu servicii funerare disponibile. Operațiile de căutare și de recuperare vor fi desfășurate numai pe timp de zi. Acest tip de operație cuprinde două faze: faza de recuperare pe timpul luptei și faza de curățare a ariei.

a) *Pe timpul luptei*, fiecare comandant este responsabil de căutarea și de recuperarea rămășițelor

timpul de căutare nelimitat și de pericolul redus.

După încetarea ostilităților, este mult mai probabil să fie disponibil personal specializat care să sprijine operațiunile de căutare și de recuperare. De regulă, personalul specializat este cel prezentat în figura 4.

Operațiile de căutare și recuperare cuprind trei componente principale: pregătirea, execuția și întocmirea documentației.

Pe timpul *pregătirii* se culeg datele necesare (număr victime, nivel amenințare, martori), se

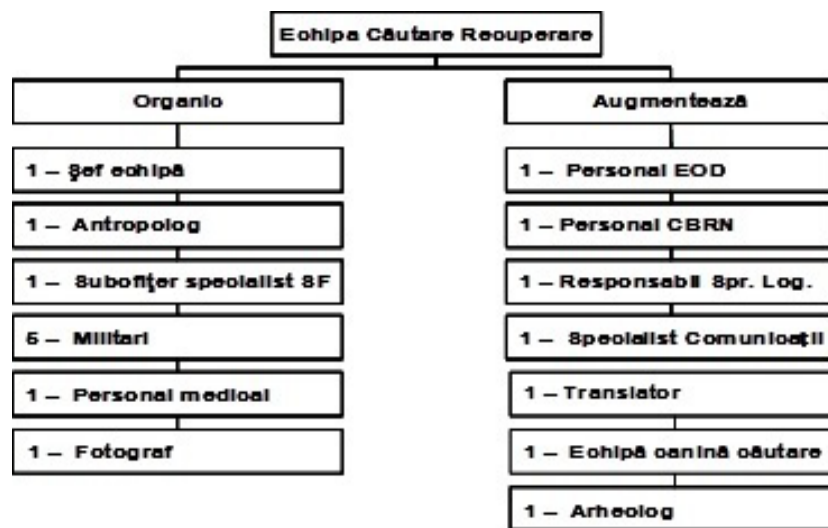

Fig. 4 Structura de principiu a echipei de căutare și de recuperare

umane din aria de responsabilitate a unității pe care o comandă. Pe măsură ce conflictul evoluează, situația se schimbă sau unitatea se redișlocă, eșalonul superior poate sprijini unitatea cu structuri care să participe la operațiunile de căutare și recuperare. De asemenea, comandanții structurilor pot solicita în sprijin specialiști în servicii funerare de la cel mai apropiat MACP. Unitățile trebuie să depună toate eforturile pentru a recupera rămășițele pe timpul acestei faze. Prin recuperarea rămășițelor umane pe timpul acestei faze pot fi găsiți martori care să ajute la identificarea mai ușoară a acestora.

b) *Curățarea ariei* este faza finală de căutare și de recuperare a rămășițelor umane și a efectelor personale nerecuperate pe timpul primei faze. Această fază începe imediat ce situația tactică și de logistică permite.

Operațiunile de recuperare executate *după încheierea luptei* sau pe timpul fazei de curățare a ariei sunt, de obicei, mai bine documentate decât cele conduse pe timpul luptei, fiind avantajate de

determină nevoile de sprijin (medical, EOD, geniu, protecție, sprijin logistic), se coordonează transporturile (pentru echipă, echipamente și materiale, rămășițe umane sau efecte personale) și se execută inspecția echipei (echipament de protecție, imunizări etc.).

Pe timpul *execuției* se securizează aria (inamici, pericole), se înregistrează datele de la fața locului și se întocmește schița, se fotografiază zona înainte de a fi mutate rămășițele, se verifică și se etichetează rămășițele și PE, apoi se evacuează la cel mai apropiat MACP.

Întocmirea documentației constă în întocmirea unui dosar care va conține un formular standard completat de echipa de căutare, o schiță a locului, harta zonei, un formular medical standard și un chestionar completat de către locuitorii din zonă.

Evacuarea se execută cât mai spre înapoi și cât mai repede posibil, metoda preferată de evacuare a rămășițelor umane fiind pe calea aerului. În cadrul MACP-urilor se asigură depozitarea temporară

a rămășițelor și a efectelor personale înainte de evacuarea acestora la următorul punct de colectare (nivel Corp) sau la TMEP.

Prin aplicarea principiului de evacuare directă, rămășițele pot fi evacuate direct în spate, pentru expedierea lor în punctul de îmbarcare aerian mortuar. Fluxul de evacuare a rămășițelor este prezentat în figura 5.

chimică, biologică și radiologică.

Identificarea, utilizată în prezent, este două tipuri: identificare inițială (preliminară) și identificare finală.

Identificarea inițială (preliminară) se execută în TO de către personalul specializat în servicii funerare cu ajutorul tablitelor de identificare, a documentelor de identitate, a uniformei sau a

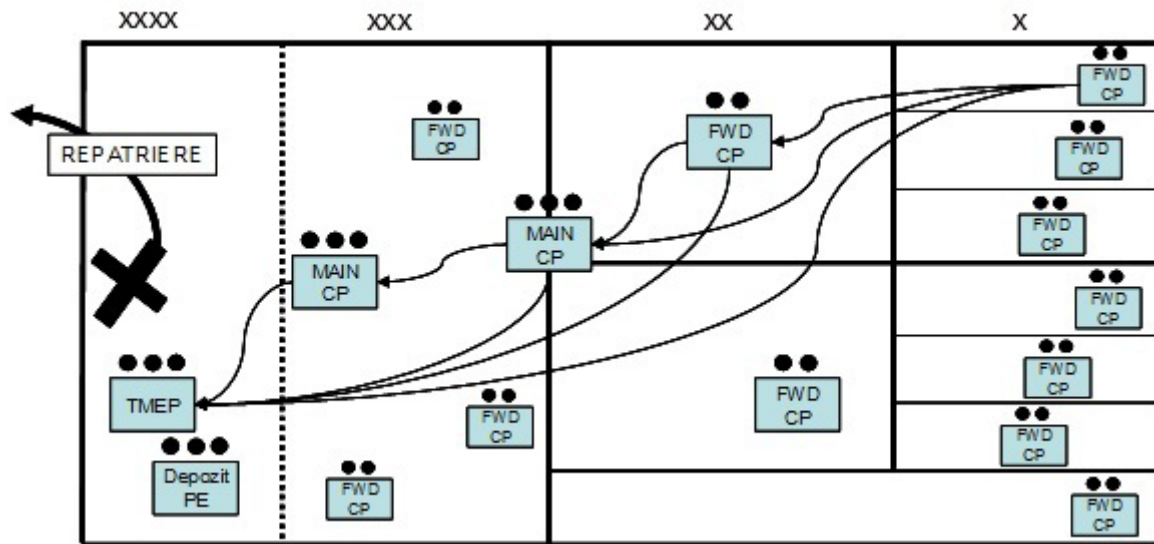

Fig. 5 Fluxul de evacuare a rămășițelor umane în TO³

Decontaminarea are scopul de a pregăti rămășițele umane contaminate pentru a facilita identificarea finală a acestora prin Sistemul de Examinare Medicală al Armatei (Armed Forces Medical Examiner System – AFMES). Locația în care se execută activitățile de decontaminare ar trebui să fie situată în proximitatea unei facilități medicale pentru a sprijini decontaminarea, tratamentul pacienților și în vecinătatea unei locații în care are loc decontaminarea militarilor și a echipamentului.

Ca o regulă generală, dacă sunt suspiciuni de contaminare, niciun decedat nu va fi procesat și nu va fi trimis la MACP sau la TMEP fără să treacă prin punctul de decontaminare. Datorită complexității procesului de decontaminare, a necesității instruirii personalului și a familiarizării cu procedurile specifice, în aceste locații ar trebui să lucreze numai personalul specializat din cadrul structurilor de servicii funerare ale armatei.

Pentru a gestiona principalele tipuri de pericole existente în mediul operațional, trei tipuri distincte de operații au fost dezvoltate, și anume: procesarea

declarațiilor personalului subunității/unității din care a făcut parte decedatul.

Identificarea finală se execută în afara TO, în Dover AFB (Airfield Base), Delaware, o facilitate mortuară a Forțelor Aeriene, care este portul de intrare în SUA a militarilor decedați. Această identificare se realizează prin metode specifice între care amintim: AND-ul (Acidul Deoxiribonucleic – Nuclear sau Mitochondrial), amprenta dentară, amprenta degetelor (cea mai utilizată metodă de identificare), structura scheletului (anatomic). Identificarea, protejarea și păstrarea materialelor care ajută la identificare este cea mai importantă parte a misiunii serviciilor funerare.

Activitatea de identificare finală este coordonată de Biroul Medical al Armatei (Armed Forces Medical Office – AFMO) care colaborează și cu alte organisme implicate în procesul de identificare, cum ar fi:

- Secția Amprente Latente, FBI (Amprente degete);
- Laboratorul Ortodonție Criminalistică al Armatei (Amprentă dentară);

- Laboratorul Identificare ADN al Armatei.

Metodele moderne menționate anterior, utilizate la identificarea finală a rămășițelor umane, au condus în prezent la o rată de identificare de 99,9 %.

Înhumarea temporară

Expedierea și repatrierea personalului decedat la locația solicitată de PADD este o prioritate de prim rang în cadrul programului de servicii funerare. Cu toate acestea, în situații tactice sau logistice extreme care nu lasă nicio altă alternativă, poate fi implementat un program de înhumare temporară. Toate aceste înmormântări, desfășurate fie la nivelul unității, fie de către personal specializat în servicii funerare, sunt considerate excepții. Înhumarea temporară a rămășițelor unui militar al SUA sau ale unui partener multinațional, în afara granițelor naționale, este cea mai puțin preferată metodă. Trebuie făcute toate eforturile pentru ca rămășițele umane să fie trimise în țară cât mai curând posibil.

Când sunt stabilite locurile de înmormântare temporară, acestea trebuie organizate separat pentru militarii proprii, pentru partenerii de coaliție și pentru cei decedați din rândul inamicilor. Comandanții de unități trebuie să obțină aprobarea comandantului geografic cu rangul cel mai înalt din aria de operații respectivă pentru a desfășura înmormântări temporare.

Înmormântarea temporară poate fi luată în considerare ca opțiune doar după ce toate celelalte cursuri de acțiune au fost verificate.

Deshumarea trebuie executată imediat ce situația tactică din teren permite. Când au loc deshumări și când sunt făcute aranjamentele necesare pentru a transfera rămășițele umane la TMEP, în țara gazdă sau la un partener multinațional, comandanții vor tine evidența înregistrărilor și vor asigura informații în legătură cu militarii proprii, partenerii de coaliție sau inamicii decedați, care au fost transferați din locurile de înmormântare temporare și care au fost în responsabilitatea acestora.

Pregătirea/Expedierea (Repatrierea)

În acest tip de operații va fi implicată și structura S1 Personal care va fi asistată de către personal specializat de servicii funerare. După pregătirea corespunzătoare a rămășițelor umane (procesare, îmbalsamare), acestea vor fi expediate la o anumită locație, conform solicitărilor PADD.

Înainte de repatriere, trebuie făcută dovada faptului că rămășițele umane generează un risc minim de contaminare sau de infectare a altor persoane. Regulamentele internaționale și naționale pot solicita ca documentația care însoțește rămășițele să specifice, pe lângă tipul de substanțe CBRN cu care a fost contaminat decedatul, măsurile luate pentru prevenirea, monitorizarea și detectarea contaminărilor asociate cu rămășițele repatriate. Transportul rămășițelor trebuie să respecte toate acordurile, legile, regulamentele naționale și internaționale din domeniul sănătății publice.

Gestionarea efectelor personale

Efectele personale includ bunuri pe care o persoană le deține la momentul decesului, excluzând bunurile care sunt proprietatea guvernului. Acestea mai sunt definite ca obiecte aparținând unui militar care au valoare monetară sau sentimentală.

Conform instrucțiunilor de specialitate ale armatei SUA, în TO, structurile de servicii funerare sunt responsabile pentru gestionarea efectelor personale ale următoarelor categorii de personal care ar putea fi prezente în aria de responsabilitate: militarii SUA decedați sau dispăruți, personalul aliat, prizonierii de război, decedații din rândul inamicului, decedații implicați în Sprijinul Națiunii Gazdă. Procesarea acestora se face conform politicilor/acordurilor locale, iar dacă acestea nu există, se procedează ca în cazul personalului/militarilor SUA.

Nu sunt considerate efecte personale următoarele bunuri: materialele clasificate, materialele periculoase (explozive, inflamabile, corozive etc.), bunurile care nu au valoare sentimentală sau financiară și care pot deteriora alte PE în timpul transportului, bunurile de contrabandă, bunurile care pot afecta imaginea, memoria decedatului. Niciunul dintre acești itemi nu va fi inclus în inventarul trimis familiei. Aceste bunuri se vor retrage și vor fi înregistrate pe un formular separat, urmând a fi gestionate corespunzător, în conformitate cu normele în vigoare.

În funcție de locul în care sunt găsite bunurile, sunt stabilite și responsabilitățile în gestionarea acestora. Astfel, când bunurile sunt găsite asupra decedatului, responsabilitatea gestionării lor aparține structurii de servicii funerare care le-a găsit. Acestea vor fi inventariate fie la MACP, fie la TMEP. Dacă sunt găsite la subunitatea/unitatea

în care erau încadrat decedatul, responsabilitatea aparține structurii respective, cu asistență din partea structurilor sau personalului de specialitate. În situația în care sunt identificate în spitale, zone de așteptare etc., PE vor fi trimise la unitatea de care aparține decedatul, care le va gestiona corespunzător.

Un domeniu sensibil este reprezentat de activitatea de inventariere a efectelor personale. În cadrul punctelor de colectare, inventarierea EP se efectuează după un anumit algoritm, cu respectarea unor reguli dintre care amintim:

- se îndepărtează EP din buzunare, din bocanci, de la mâini, de la gât etc., fără a se îndepărta tăblița de identificare;
- uniforma și ghetele rămân asupra decedatului (sunt considerate efecte personale);
- se îndepărtează, se înregistrează și se gestionează corespunzător materialele periculoase, cele de contrabandă, cele care afectează memoria defunctului și cele clasificate. Aceste bunuri se inventariează separat;
- inventarierea banilor cash se efectuează separat cu specificarea seriilor acestora. Inventarul se predă la structura de financiar care eliberează un CEC;
- bunurile de mare valoare (bijuterii etc.) se inventariează tot separat. Aceste bunuri vor fi securizate în seifuri la depozitul de PE;
- inventarierea se execută în două echipe de militari: una descrie bunurile, cealaltă le înscrie în formularul tipizat;
- PE se împachetează, se sigilează și se evacuează odată cu rămășițele umane.

În concluzie, prin acest articol am dorit să scoatem în evidență necesitatea pregătirii unor specialiști pe linia serviciilor funerare, necesitatea înființării unor structuri specializate care să fie dimensionate la nevoile armatei române, necesitatea „creionării” și, ulterior, detalierii unei concepții de

sprijin cu servicii funerare, a unor instrucțiuni și a unor proceduri operaționale pe linia serviciilor funerare, luând ca model asigurarea acestora în Armata SUA.

NOTE:

1 *Army Regulation 638-2, Army Mortuary Affairs Program*, Headquarters Department of the Army Washington, DC, 23 June 2015, pp. 2-23.

2 *FM 4-20.64 (FM 10-64), Mortuary Affairs Operations*, Headquarters, Department of the Army, Washington, DC, 9 Jan 2007, pp. 1-3, Figure 1-2. MA concept of operation.

3 *Prezentare „MA Officer Slides 19 APR 05.ppt”*, Cursul avansat de logistică, Clasa 09-003, Army Logistics Management College, Fort Lee, Virginia, SUA, slide nr. 71.

BIBLIOGRAFIE

JP 4-06, Mortuary Affairs, 12 Oct 2011.

AR 638-2, Army Mortuary Affairs Program, HQ, Department of the Army, Washington, DC, 23 June 2015.

FM 4-0 (100-10), Combat Service Support, Headquarters, Department of the Army, Washington, DC, 29 Aug 2003.

FM 4-20.64 (FM 10-64), Mortuary Affairs Operations, Headquarters, Department of the Army, Washington, DC, 9 Jan 2007.

FM 4-40 Quartermasters Operations, Headquarters, Department of the Army, Washington, DC, 22 Oct 2013.

DA PAM 638-2, Procedures for The Army Mortuary Affairs Program, Headquarters, Department of the Army, Washington, DC, 23 June 2015.

Prezentare „Field Services (May 08).ppt”, Cursul avansat de logistică, Clasa 09-003, Army Logistics Management College, Fort Lee, Virginia, SUA.

Prezentare „MA Officer Slides 19 APR 05.ppt”, Cursul avansat de logistică, Clasa 09-003, Army Logistics Management College, Fort Lee, Virginia, SUA.

ARE ARMATA ROMÂNĂ NEVOIE DE LOGISTICIENI LA BAZA CARIEREI MILITARE?

DOES ROMANIAN ARMY NEED LOGISTICIANS AT THE BASE OF THE MILITARY CAREER?

Lt.col.instr.sup.drd. Dragoș Alexandru NECULA*

Sub acoperirea termenului de logistică se găsește un spectru larg de activități. Dezvoltarea tehnologiilor informației a adus cu sine o schimbare de paradigmă în managementul logisticii, fapt care a determinat nevoia stringentă de adaptare într-o primă etapă și, ulterior, de performare pe acest segment de activitate pentru a răspunde noilor cerințe. În zona civilă, acest sector s-a dezvoltat devenind un sector de activitate de sine stătător. Structura militară a trebuit să se adapteze acestui fenomen fiind pusă în fața fenomenului de externalizare care s-a datorat, în principal, complexității crescute a acestui sector. Logistica a devenit un nou domeniu economic, ce înglobează transportul, depozitarea, manipularea, gestiunea imobiliară, serviciile informatice etc. În acest sens, o abordare unitară în învățământul militar superior de logistică este imperios necesară, astfel ca viitorul specialist de logistică la baza carierei să aibă cunoștințele academice necesare privind aprovizionarea, mișcarea și transportul, mentenanța, sprijinul medical, infrastructura, serviciile de campanie, contractarea, Sprijinul Națiunii Gazdă, domeniile conexe. Conștientizarea faptului că logistica de consum ar trebui să aibă un singur punct de plecare universitar poate asigura o viziune comună în pregătirea și în formarea inițială a ofițerilor de logistică care vor trebui să fie în măsură să răspundă cerinței de realizare a sprijinului logistic necesar Armatei Române a anului 2027. Rămânerea la vechile paradigme nu va face decât să priveze forțele luptătoare de specialiști capabili.

The term logistics covers a wide range of activities. The development of information technologies has led to a paradigm shift in logistics management which has significantly disrupted the activities of the military institution. In the civil area this sector developed into a stand-alone one with activities of its own. Military structure had to adapt to this phenomenon being faced by the outsourcing phenomenon that was mainly due to increased complexity of the sector. Logistics has become a new economic area encompassing transport, storage, handling, real estate management, information services, etc. In this respect, a consistent approach to logistics superior military education is crucial so that the future specialist on logistics should have necessary academic knowledge at the quarry regarding the supply, movement and transport, maintenance, medical support, infrastructure, campaign services, contracting, the HN support, related fields. The awareness of the fact that logistics of consume should have a single university point of origin can provide a shared vision of logistics officers who will be managing the Romanian Army in 2027. The remaining within the old paradigms will only deprive the combat forces from capable specialists.

Cuvinte-cheie: logistică; învățământ; pilon; universitar; pregătire militară; pregătire fizică; sprijin logistic; logistică de consum; ofițer.

Keywords: logistics; education; pillar; university; military training; physical training; logistics support; logistics of consume; officer.

Învățământul universitar de logistică este o parte componentă importantă a învățământului militar. Acest articol îmi conferă posibilitatea de a propune spre analiză și o modalitate de pregătire a viitorilor ofițeri de logistică la baza carierei care pleacă dintr-o paradigmă diferită de modul cum se execută, în prezent, această activitate.

În abordarea acestui subiect, am în vedere premisa că dezvoltarea logisticii militare nu se poate realiza fără pregătirea resursei umane specializate care să facă față noilor tipuri de riscuri și amenințări încă de la baza carierei. Această resursă umană specializată nu poate fi asigurată decât de un învățământ militar universitar de logistică, care să vină în sprijinul nevoilor actuale și viitoare ale Armatei României, ca structură de forțe a Alianței Nord-Atlantice.

*Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
e-mail: gabinec2002@yahoo.com

Voi dezvolta acest subiect având în vedere faptul că evoluția învățământului superior militar este în strânsă corelație cu învățământul superior la nivel național și internațional. Învățământul universitar contemporan „este puternic influențat de o serie de factori, între care, cei mai importanți, sunt: evoluția economiei globale, noile concepte privind dezvoltarea, produsele științei și tehnologiei, nivelul înalt al cunoașterii, diminuarea resurselor convenționale la nivel global și lupta pentru acestea, fluxul multidirecțional al populației la nivel global și, nu în ultimul rând, evoluțiile strategiilor și ale mecanismelor politice. În acest context, instituțiile de învățământ superior sunt nevoite să adopte politici de management ce răspund intereselor privind dezvoltarea și susținerea prestigiului propriu în fața unui public din ce în ce mai exigent față de oferta lor educațională și față de rezultatele formării profesionale pe care o furnizează cu scopul de a răspunde cerințelor așa-numitei „piețe a forței de muncă”. Învățământul și publicul trebuie să facă față, fiecare în felul său, dar depinzând unul de celălalt, unei competiții globale tot mai acerbe”¹. Globalizarea informației, precum și lupta pentru exploatarea acesteia, reclamă din partea fiecărui stat elaborarea unor politici publice care să faciliteze dezvoltarea resursei umane specializate proprii capabile să asigure dezvoltarea sustenabilă în toate domeniile de activitate. România, din fericire, are capacitatea de a recupera decalajele față de statele dezvoltate prin puterea de muncă a tinerei generații care nu mai are răbdare să folosească concepte învechite și neadaptate la realitățile zilei de azi și de mâine. Această tânără generație, numită și generația Facebook, merită să beneficieze de un învățământ de calitate care să-i permită dezvoltarea profesională și, implicit, modernizarea societății românești. În învățământul universitar actual, vor trebui eliminate abordările de genul „pe vremea mea” și înlocuite cu abordări noi, ce pun în valoare inventivitatea tinerilor și dezvoltarea liberă a acestora.

În actuala lege a educației naționale este stipulat că „idealul educațional al școlii românești constă în dezvoltarea liberă, integrală și armonioasă a individualității umane și în asumarea unui sistem de valori care sunt necesare pentru împlinirea și dezvoltarea personală pentru dezvoltarea spiritului antreprenorial pentru participarea cetățenească activă în societate, pentru incluziune socială și pentru angajare pe piața muncii”².

Realitățile societății românești actuale ne dezvăluie faptul că România este o țară care se confruntă cu riscuri majore, deoarece sistemul de educație nu corespunde cerințelor minime ale unei societăți și economii europene, în care cunoașterea este marfa cea mai de preț, iar, din păcate, învățământul militar nu este o excepție³. Diminuarea acestor deficiențe se realizează prin identificarea soluțiilor optime, ce reies în urma unor analize amănunțite ale sistemului de către specialiști, dar și printr-o implicare a societății românești pentru susținerea acestor soluții.

Dezvoltarea statului român se poate realiza prin cointeresarea cetățenilor în identificarea soluțiilor pentru rezolvarea diferitelor probleme. Acest lucru se poate face numai printr-un sistem de învățământ flexibil și capabil să se adapteze rapid la schimbările din societate. Învățământul militar universitar are capacitatea de a scoate produse de pregătire adaptate cerințelor angajatorului, care, în acest caz, este Ministerul Apărării Naționale. Această structură, cu un rol important în asigurarea securității, are, potrivit prevederilor Legii nr. 346/2006 privind organizarea și funcționarea Ministerului Apărării, obligația să constituie structuri de forțe capabile să realizeze îndeplinirea misiunilor specifice.

Evenimentele de la granița de est a Uniunii Europene și Alianței Nord-Atlantice au reclamat, din partea statelor membre, punerea în aplicare a unei noi strategii de dezvoltare și de înzestrare a forțelor armate până în anul 2027. România, ca stat membru a acelor două organizații, a elaborat *Programul privind transformarea, dezvoltarea și înzestrarea Armatei României până în anul 2027 și în perspectivă*, care prevede, printre altele, ridicarea nivelului de instruire a personalului, achizițiile pentru înzestrare, creșterea stării de operativitate a echipamentelor militare existente și continuarea participării la misiunile internaționale. Pentru a pune în aplicare acest program, este necesar ca specialiștii militari de la toate eșaloanele să aibă o abordare comună a ceea ce va fi armata română a anului 2027. În acest sens, personalul structurilor Ministerului Apărării Naționale va trebui să dispună de cunoștințele necesare pentru utilizarea eficientă a resurselor financiare pentru realizarea suportului logistic necesar îndeplinirii viitoarelor misiuni. Acesta va trebui să asigure, în acest orizont de timp, înzestrarea cu armament, tehnică de luptă, echipamente și materiale adaptate pentru

a performa în viitor. *Supportul logistic* este definit, în literatura de specialitate, ca totalitatea bunurilor materiale și echipamentelor necesare unei structuri conform prevederilor statelor de organizare și normelor de înzestrare⁴.

Pentru a face față viitoarelor provocări, va trebui să avem o viziune de ansamblu a ceea ce este și va fi logistica. Evoluțiile economice ne arată că specialistul de logistică trebuie fie mai mult decât un specialist de *intendență* sau *auto*, deoarece în activitatea sa va trebui să managerieze operații de deplasare, de organizare, de aprovizionare care permit funcționarea structurilor militare.

În regulamentele militare, *logistica* este definită generic ca fiind *știința planificării și realizării mișcării și mentenanței forțelor*⁵. Într-un sens mai cuprinzător, logistica acoperă acele aspecte ale operațiilor militare care se referă la următoarele activități:

a) proiectarea și dezvoltarea, achiziția, depozitarea, transportul, distribuția, întreținerea, evacuarea și disponibilizarea/valorificarea echipamentelor militare⁶;

b) transportul personalului;

c) achiziția sau construcția, întreținerea, exploatarea și disponibilizarea/valorificarea facilităților;

d) achiziția sau furnizarea de servicii;

e) sprijinul medical și serviciile de sănătate⁷.

SMG/L-1, Doctrina logisticii operațiilor întrunite prezintă logistica militară cu cele două componente ale sale, și anume: logistica de producție și logistica de consum.

Dacă în acest moment există o școală cu tradiție capabilă să acopere și să dezvolte domeniul *logisticii de producție*, mă refer aici la personalul tehnico-ingineresc pregătit în Academia Tehnică Militară pentru *logistica de consum*, specialiștii la baza carierei se pregătesc din punct de vedere academic diferențiat. Acest fapt constituie un impediment în abordarea unitară a conceptului de sprijin logistic, cu implicații negative, pe termen lung, în toate structurile armatei.

Sprijinul logistic reprezintă totalitatea activităților care se desfășoară de către structurile logistice, în scopul asigurării forțelor cu tot ceea ce le este necesar pentru menținerea suportului logistic necesar ducerii acțiunilor militare. Se constată, din această definiție a conceptului, că sprijinul logistic la nivel tactic este atributul *logisticianului*.

În acest scop, sprijinul logistic va trebui abordat unitar și în învățământul militar superior de logistică, în care viitorul specialist de logistică la baza carierei trebuie să aibă cunoștințele academice necesare privind toate domeniile sprijinului logistic, cum ar fi: aprovizionarea, mișcarea și transportul, mentenanța, sprijinul medical, infrastructura, serviciile de campanie, contractarea, Sprijinul Națiunii Gazdă, domeniile conexe.

Specialiștii din domeniu conștientizează faptul că este necesară o schimbare a modului în care ar trebui să fie viitorii ofițeri și care vor activa în domeniul logistic. În opinia mea, acești ofițeri vor trebui să aibă o bază academică în domeniul logistic comun, care să le permită să se specializeze rapid în domeniile logistice de care armata română are nevoie, astfel încât să poată face față riscurilor și amenințărilor viitoare.

Un rol important în creionarea modelului absolventului de logistică îl au direcțiile de specialitate, deoarece, pe baza prognozelor și viziunii a ceea ce va fi *Armata 2027*, acestea pot identifica și creiona nevoile și direcțiile de pregătire viitoare în domeniul logistic ținând cont de faptul că utilizarea eficientă a resurselor devine din ce în ce mai pregnantă. În acest sens, o bază academică cu specific pur logistic este un punct de plecare în dezvoltarea viitoarelor specialități de logistică, iar ancorarea în trecut nu face decât să întârzie dezvoltarea acestui domeniu important pentru orice armată modernă.

În acest sens, apreciez că pregătirea specialiștilor militari de logistică la baza carierei ar trebui să se bazeze pe trei piloni. Primul pilon este cel al pregătirii militare generale, al doilea pilon este cel de pregătire universitară și al treilea pilon este cel de pregătire fizică.

În viziunea mea, pregătirea militară generală este necesar a fi comună pentru toți viitorii ofițeri indiferent de specialitate. Acest trunchi comun oferă posibilitatea viitorilor ofițeri să-și dezvolte un limbaj comun militar, precum și deprinderile practice și teoretice de ducere a acțiunilor militare în mod individual. În acest sens, toți viitorii ofițeri vor avea aceeași pregătire militară generală fie că vorbim despre cei de marină, aviație, forțe terestre sau sprijin logistic. Pregătirea militară generală le formează deprinderi de lideri de microgrupuri nivel echipă până la maxim, grupe care vor fi dezvoltate și perfecționate pe parcursul anilor de studii.

Această abordare privind primul pilon nu necesită din partea structurilor decidente, decât o altă abordare diferită de cea ce se desfășoară în prezent. Este necesară doar identificarea unui centru de pregătire militară generală care să aibă personal pregătit. Acest centru există și poate executa această pregătire pentru toate specialitățile. Avantajul utilizării unui singur centru de pregătire ar reduce costurile financiare necesare pregătirii militare generale pentru toate categoriile de forțe. De ce? Pentru că fondurile vor fi direcționate numai către o singură entitate și nu distribuite pe mai multe centre de pregătire. Un alt avantaj îl constituie verificarea mult mai ușoară a modului cum viitorii ofițeri trec testele acestui pilon.

Este important de spus că armata este caracterizată de rigoare, iar acest pilon este foarte important pentru modul cum se va comporta viitorul ofițer pe parcursul carierei militare. Durata de derulare a pregătirii militare generale este deja stabilită de ordine și regulamente, ea poate fi ajustată sau îmbunătățită. În acest context, trecerea testelor acestui pilon îi va asigura cadetului accesul către următoarea treaptă, pilonul universitar.

Pilonul universitar reprezintă *un grup de unități curriculare de predare, învățare, cercetare, aplicații practice și evaluare, planificate astfel încât să ducă la o calificare universitară certificată printr-o diplomă și printr-un supliment de diplomă*⁸. Acest pilon are o durată de șase semestre, care se întind pe parcursul a trei ani de studii. La sfârșitul celor trei ani, absolvenții primesc diplomă de licență în specialitatea logistică.

Pe parcursul anilor de studiu, studenții vor asimila cunoștințe despre fizionomia și caracteristicile conflictelor militare contemporane în concordanță cu legile și principiile luptei armate. Vor avea cunoștințe privind managementul economic la nivelul structurilor organizaționale și li se vor cultiva spiritul antreprenorial, deoarece această trăsătură este foarte importantă în acest domeniu. În acest sens, viitorii absolvenți vor dobândi cunoștințe pentru identificarea, descrierea și enunțarea categoriilor și principiilor ce definesc și particularizează cadrul de lucru aplicabil managementului proiectelor și programelor. Cunoștințele vor putea fi aplicate în practică prin scrierea de proiecte pentru atragerea de fonduri structurale ale Uniunii Europene sau fonduri ale NATO.

Absolvenții vor opera eficient cu noțiunile, conceptele și metodele specifice managementului logistic la pace, mobilizare, în situații de criză și la război în cadrul proceselor decizionale ale organizațiilor militare de nivel unitate. Își vor forma deprinderi practice necesare pentru aplicarea conceptelor și teoriilor specifice managementului logistic la pace în organizațiile militare de nivel unitate. Vor cunoaște principiile ce se aplică pentru aprovizionarea cu produse agroalimentare, materiale de resortul hranei, cu materiale tehnice (sanitare, geniu, CBRN, CI), cu armament și muniție și cu materiale BAT pe timp de pace, iar în același timp vor determina practic necesarul de aprovizionat. Vor cunoaște modul cum se execută inventarierea acestor materiale, precum și modul cum sunt constituite gestiunile din structura organizatorică a logisticii la nivelul companiei și batalionului.

Vor asimila noțiuni privind mișcarea și transportul, vor cunoaște sistemul militar de transport și vor putea planifica practic activitățile de transport, vor avea cunoștințele necesare pentru a ține evidența și vor conduce practic în rol de comandant de subunitate (pluton) activitățile de exploatare și de reparații ale echipamentelor.

Aceștia vor cunoaște, de asemenea, modul de acțiune a structurilor militare din forțele terestre, aeriene și navale în operații pe câmpul de luptă integrat și cibernetizat. În acest sens, vor putea opera practic cu programele informatice ce rulează la nivelul ministerului și pe care le vor utiliza în activitățile de la unități. Vor avea deprinderile practice necesare pentru realizarea sprijinului logistic în rolul de comandant de pluton/similar pentru unitățile de tip batalion/similar pentru toate categoriile de forțe atât în apărare, cât și în ofensivă.

Vor putea să identifice și să descrie nevoile de resurse pentru apărare ale unităților militare pe care le vor corela cu ofertele economiei de piață. În acest sens, vor avea cunoștințele necesare pentru aplicarea corespunzătoare a legilor aferente acestui domeniu, aplicând cunoștințele asimilate în domeniile: merceologie, marketing și achizițiile de bunuri și servicii.

În opinia mea, bazându-mă și pe literatura de specialitate este eronat a se discuta despre logistica de forțe terestre, logistica de forțe aeriene sau logistica de forțe navale. Există o singură logistică care are anumite particularități pentru

fiecare categorie de forțe. În acest sens, absolventul pilonului universitar de logistică va fi în măsură să se încadreze fără probleme, în toate categoriile de forțe, în funcții de la comandanți de plutoane transport, depozitare, aprovizionare, mentenanță, ofițer în cadrul compartimentelor de planificare și conducere logistică la toate tipurile de unități tip batalion/similar, precum și în cadrul compartimentelor de planificare și conducere operații ale batalioanelor/similar de sprijin logistic.

Următorul pilon la fel de important îl reprezintă pilonul de pregătire fizică. Acesta se derulează permanent pe parcursul celor trei ani de studiu și are ca obiectiv creșterea rezistenței fizice care să le permită, la final, absolvenților trecerea testelor la pregătire fizică ce sunt stabilite prin ordine și dispozițiuni. „Educația fizică militară este disciplină obligatorie, prevăzută în planul de instrucție și învățământ. Ea se desfășoară sistematic și continuu, pe întreaga perioadă a săptămânii, a procesului de instrucție și învățământ, în limita a cel puțin trei ore săptămânal, fiind condusă de cadre militare sau civile de specialitate”. Consider că instituția militară are nevoie de personal bine pregătit și din punct de vedere fizic și nu numai intelectual.

Absolventul programului de studii de logistică, la sfârșitul anilor de studii, va trebui să treacă testele la pregătire militară generală, examenele universitare ce se finalizează cu o diplomă de licență, precum și testele la pregătire fizică. Dacă un absolvent nu trece unul dintre teste, atunci nu poate fi încadrat în structura de forțe ale armatei ca ofițer. Trebuie avut în vedere că a fi ofițer este o vocație și nu un loc de muncă. Armata română nu este o instituție socială, ea are nevoie de tineri dinamici, bine pregătiți, care să aibă inițiativă pentru a aduce plus valoare instituției. Pentru a face față viitoarelor provocări, aceștia vor trebui să aibă cultură militară și rezistență fizică care să se suprapună peste cunoștințele academice.

Întrebarea care se pune poate fi rezumată astfel: Este armata pregătită sau dorește să primească în rândurile ei un astfel de ofițer de logistică?

Concluzionând, pot spune că pentru o schimbare de paradigmă nu este nevoie întotdeauna de fonduri financiare, ci mai mult de stabilirea unor obiective și a unei viziuni ce poate fi corelată foarte ușor cu realitățile existente pentru a crea și nu pentru a distruge. În cele expuse în articol nu este vorba despre o „revoluție în logistică”, ci mai mult de o intrare în normalitate. Această normalitate se

crează printr-o reorganizare a instituțiilor care pregătesc ofițerii de logistică și o înțelegere a faptului că logistica evoluează, iar ceea ce a fost valabil acum 10 ani astăzi nu mai este valabil, cu atât mai puțin mâine. Armatele dezvoltate acordă o mare importanță acestui domeniu, iar formarea specialiștilor constituie baza de plecare. Se acordă o mare importanță evoluției în carieră a acestui specialist, astfel ca el, la un moment dat, să fie capabil să conducă operații logistice eficiente pentru forțele luptătoare. O conștientizare a faptului că logistica de consum trebuie să aibă același punct de plecare universitar care să dea viitorilor ofițeri o viziune comună a acestui domeniu este mult mai benefică în viitor pentru *Armata 2027*. Rămânerea la vechile paradigme nu va face decât să priveze forțele luptătoare de specialiști capabili să creeze structuri logistice suplimentare și mobile care să asigure sprijinul logistic eficient la momentul potrivit și cu resursele necesare.

Armata anului 2027 nu poate exista fără logistica anului 2027, iar logistica nu poate evolua fără specialiștii în logistică cu o viziune comună de sprijin logistic.

NOTE:

1 http://www.aracis.ro/fileadmin/ARACIS/Proiecte/QUALITAS/PL_3/indicatori_ro_online.pdf, accesat la 24.02.2016.

2 Alin. 3, art. 2, *Legea educației naționale nr. 1* din 5 ianuarie 2011.

3 <http://educer.eu/documente/PACTUL%20NATIONAL%20PENTRU%20EDUCATIE03%2002%202008.pdf>, accesat la 22.02.2016.

4 *M. 36 din 17.04.2008 (MO 353/07.05.2008)*, *Ordin pentru aprobarea regulamentului logisticii operațiilor întrunitate*, București, 2008, p. 2.

5 *AAP-6, Glosar NATO cu Termeni și Definiții*.

6 *Echipamente militare* = bunuri în sensul cel mai larg: armament, muniții, tehnică, echipamente, carburanți etc.

7 *FT/L - 1, Manualul sprijinului logistic al forțelor terestre în operații conduse de NATO*, București, 2012, p. 12.

8 Alin. 1, art. 137, *Legea educației naționale nr. 1*, din 5 ianuarie 2011.

9 Art. 7, *Legea educației fizice și sportului nr. 69*, din 28 aprilie 2000.

BIBLIOGRAFIE

Legea educației naționale nr. 1, din 5 ianuarie 2011.

Legea privind organizarea și funcționarea Ministerului Apărării nr. 346/2006.

*M. 36 din 17.04.2008 (MO 353/07.05.2008),
Ordin pentru aprobarea regulamentului logisticii
operațiilor întrunite, București, 2008.*

*FT/L - 1, Manualul sprijinului logistic al
forțelor terestre în operații conduse de NATO,
București, 2012.*

*AAP-6, Glosar NATO cu Termeni și Definiții.
[http://educer.eu/documente/PACTUL
%20NATIONAL%20PENTRU%20EDU
CATIE03%2002%202008.pdf](http://educer.eu/documente/PACTUL%20NATIONAL%20PENTRU%20EDUCATIE03%2002%202008.pdf)
[https://dexonline.ro/lexem/logistic%C4%
83/99329](https://dexonline.ro/lexem/logistic%C4%83/99329)*

EXIGENȚE METODOLOGICE PRIVIND PROIECTAREA CURRICULARĂ A PROCESULUI DE FORMARE ȘI DEZVOLTARE PROFESIONALĂ A OFIȚERILOR SPECIALIȘTI ÎN EDUCAȚIE FIZICĂ MILITARĂ

METHODOLOGICAL REQUIREMENTS OF CURRICULUM DESIGN PROCESS FOR PROFESSIONAL TRAINING AND DEVELOPMENT OF OFFICERS IN THE MILITARY PHYSICAL EDUCATION BRANCH

Lt.col.instr.sup. Alin PELMUȘ*

Proiectarea curriculară a procesului de formare inițială și continuă a ofițerilor de educație fizică militară este eficientă în măsura în care aceasta acoperă evoluția în carieră a acestora, asigură specializarea pe funcțiile pe care le vor exercita și/sau misiunile încredințate și oferă posibilitățile de diferențiere în funcție de potențe și necesități sociale.

The curricular design process for initial and continuous training of officers of military physical education is effective insofar as it covers the evolution of their career, provides specialization in the positions they will hold and/or tasks entrusted and offers opportunities for differentiation according to their abilities and the social needs.

Cuvinte-cheie: competențe; capacități; curriculum; educație fizică militară; modelul absolventului; pregătire.

Keywords: skills, capacities; curriculum; Military Physical Education; graduate profile; training.

Resursa umană reprezintă forța creativă și generativă a unei organizații. De aceea, cea mai importantă investiție în cadrul unei organizații este cea în resursa umană, chiar dacă rezultatele ei devin benefice în timp.

În contextul internațional incert și profund marcat de schimbări în care se află societatea românească, educația profesională a resursei umane pentru Armata României, în general, și a ofițerilor, în particular, se înscrie pe o direcție strategică prioritară în ansamblul reformei învățământului militar, care trebuie racordat la tendințele sistemelor educaționale similare ale statelor NATO și UE, dar adaptat realităților și tradițiilor militare românești („reforma învățământului militar nu înseamnă

trecerea de la un sistem prost la unul bun, ci de la un sistem bun în anumite circumstanțe la un sistem bun în circumstanțe radical modificate. Esența reformei este adaptarea sistemului învățământului militar la situația și evoluțiile actuale și viitoare din armată, societate și lume”)¹.

Din această perspectivă, organizația militară trebuie să-și formeze și să-și dezvolte o resursă umană cu capacități ce-i vor permite să exercite o conducere de înaltă ținută intelectuală și etică a organismului militar ca întreg, precum și a tuturor structurilor componente, să ia decizii optime pentru soluționarea unor situații problematice diverse și să întrebuițeze armele și mijloacele tehnologice tot mai sofisticate.

Pornind de la acest deziderat, având în vedere nevoia stringentă de personal specializat a structurilor operaționale și a celor din domeniul

*Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
e-mail: pelmusalin@yahoo.com

instruirii din Armata României, la nivelul Facultății de comandă și stat major/Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, s-a inițiat demersul de înființare a unui program de studii universitare de licență – *Educație fizică militară*.

Programul de studii menționat se poate realiza, în cadrul Consorțiului universitar, de către Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, în comun cu Academia Forțelor Terestre și va viza formarea, prin studii universitare de licență, a ofițerilor pentru Armata României și pentru alte instituții beneficiare din sistemul de apărare, ordine publică și securitate națională, astfel încât fiecare absolvent să poată exercita în strânsa lor conexiune atât rolul de ofițer cu educația fizică militară, cât și rolurile de conducător/lider militar, luptător, specialist militar, educator și cetățean în serviciul națiunii, devotați valorilor supreme: *patrie, onoare, datorie*.

Pentru formarea unor ofițeri de calitate specialiști în educație fizică militară, programul de studii se poate derula astfel:

Anul I de studiu

- componenta academică – în Academia Forțelor Terestre;
- componenta militară – în Academia Forțelor Terestre, în vederea formării competențelor de luptător.

Anul II de studiu

- componenta academică – în Universitatea Națională de Apărare „Carol I”;
- componenta militară – în Centrul de instruire pentru infanterie și vânători de munte și în Centrul de pregătire a cadrelor în domeniul educației fizice și sportului în armată, în vederea inițierii în armă/specialitate, sub forma unor module de instruire: Bazele tehnice ale armei (Infanterie) și, respectiv, Instrucție montană/Alpinism.

Anul III de studiu

- componenta academică – în Universitatea Națională de Apărare „Carol I”;
- componenta militară – în Centrul de instruire pentru infanterie și vânători de munte și în Centrul de pregătire a cadrelor în domeniul educației fizice și sportului în armată, în vederea inițierii în armă/specialitate, sub

forma unor module de instruire: Bazele tactice ale armei (Infanterie) și, respectiv, Supraviețuire în condiții extreme de climă și teren.

La finalizarea studiilor, absolvenților li se vor acorda diplomă de licență în domeniul pe care este fundamentat programul de studii – *Științe militare, informații și ordine publică*, specializarea – *Educație fizică militară*, gradul de sublocotenent și brevet de ofițer arma – infanterie și specialitățile aferente. De asemenea, aceștia vor fi repartizați pe funcții potrivit reglementărilor în vigoare și vor urma *Cursul de bază*, care se va organiza, în funcție de repartiție, de către Centrul de pregătire a cadrelor în domeniul educației fizice și sportului în armată sau de către Centrul de instruire pentru infanterie și vânători de munte.

La prima vedere, această proiecție pare a fi ușor de realizat, însă la inițierea oricărui program de studii este absolut necesar stabilirea unui cadru metodologic de identificare a necesităților sociale și de proiectare a modelului socio-profesional.

Proiectarea pedagogică presupune organizarea (structurarea) „acțiunilor și operațiilor care asigură funcționalitatea sistemului și procesului de învățământ la nivel general, specific/intermediar și concret/operational conform finalităților elaborate în termeni de politică a educației”². Din această perspectivă, proiectarea pedagogică implică definirea obiectivelor, conținuturilor, strategiilor învățării, probelor de evaluare și identificarea relațiilor dintre acestea.

Pentru stabilirea sferei competențelor ofițerului specialist în educație fizică, nu ne putem rezuma în procesul de formare a acestora doar la cerința de a gestiona cazuri și situații pe care le poate întâlni în cariera de ofițer. Studenților trebuie să le oferim o educație, care să constituie fundamentul pentru întreaga lor dezvoltare profesională în cariera militară, să-i formăm ca oameni de reflecție și de acțiune, gânditori creativi și cu spirit critic, capabili să găsească răspunsuri adecvate, cu o evidentă încărcătură etică.

Competențele exprimă tipuri de acțiuni care se încadrează în clase de competențe, pe baza cărora se constituie „arhitectura modelului profesional”³. Acestea sunt: general-umane, sociale și profesional-propriu-zise.

Complexitatea profilului ofițerului licențiat în educație fizică rezultă prin însumarea competențelor

sale definerii, cum ar fi: competența de luptător polivalent, de educator, de conducător militar și, nu în ultimul rând, competența de ofițer-cetățean român și, ulterior, în școlile de aplicație/centrele/bazele de instruire ale armelor cea de specialist în armă (specialitate).

Este ușor de observat că sistemul de formare a ofițerilor, asumându-și sarcina realizării educaționale, prin conținuturi ale învățării, strategii educaționale și structuri educaționale adecvate, a tuturor competențelor, este confruntat cu finalități „inedite”. În mod cert, ofițerul, spre deosebire de profesorul de educație fizică este solicitat să-și formeze și să-și exprime profesional profilul de concordanță cu specificitatea extrem de pronunțată a acțiunii militare, a structurilor și a colectivităților din armată. De asemenea, sunt necesare capacitățile de analiză și orientare istorică și politico-strategică, de integrare socială activă, de percepere a orizontului global al securității naționale, continentale și mondiale. La intersecția tuturor acestor vectori educaționali, a acestor trasee de profesionalizare, se articulează nucleul competențelor, se construiește calificarea sa distinctă care nu poate fi decât una bazată pe standarde de excelență.

Competența este norma strategică atât în proiectarea profilului ofițerului, cât și a sistemului educațional de pregătire (formare, specializare și perfecționare) a acestuia. Planurile de învățământ, conținuturile învățării derivă din și se justifică (ca sens și finalitate) tocmai prin modelul ofițerului.

În condițiile autorizării de funcționare provizorie a programului de studii menționat și, ulterior, de acreditare a acestuia, formarea ofițerilor specialiști în educație fizică militară se va fundamenta, proiecta, derula și evalua având repere necesitățile Armatei României și a altor structuri din sistemul național de apărare, ordine publică și siguranță națională, tradițiile militare românești, dinamica fenomenului militar și exigențele interoperabilității/compatibilității cu structurile NATO și UE.

Curriculumul educațional, în acord cu standardele generale și specifice de evaluare academică și acreditare, va fi centrat pe formarea de competențe și capacități și nu pe conținuturi în sine. Construcția curriculară va avea la bază modelul socio-profesional al ofițerului specialist în educație fizică militară elaborat de către beneficiari (categoriile de forțe ale armatei, alte structuri din sistemul național de apărare, ordine publică și siguranță națională).

Fundamentarea instruirii potrivit competențelor care se vor forma are menirea de a raționaliza și a optimiza întregul sistem instructiv-educativ.

Etapele proiectării instruirii cuprind:

- a) proiectarea competențelor;
- b) proiectarea capacităților;
- c) proiectarea conținutului învățământului;
- d) proiectarea cunoștințelor, deprinderilor, comportamentelor;
- e) proiectarea disciplinelor de învățământ (potrivit competențelor și capacităților).

Realizat în plan preponderent mental, procesul proiectării competențelor și al capacităților cuprinde:

- inventarierea competențelor pentru identificarea acestora în câmpul coerent al practicii (experienței) profesiei;

- depistarea unor competențe inexistente, cel puțin la prima vedere, în practica instruirii, dar necesare funcțional în baza practicii profesionale;

- a) proiectarea strategiilor de învățare școlare:

- proiectarea situațiilor de învățare;
- proiectarea situațiilor de evaluare;
- proiectarea formelor de evaluare;
- proiectarea formelor de organizare ale învățământului.

- b) proiectarea documentelor de conducere universitară:

- proiectarea planului de învățământ;
- proiectarea programelor analitice;
- c) proiectarea documentelor didactice
- proiectarea manualelor și a strategiilor de învățare;
- proiectarea materialelor didactice.

A educa înseamnă a orienta, a dirija, a conduce pe cineva (persoane implicate într-un proces de formare sau perfecționare) către un scop dinainte stabilit.

Pentru identificarea și proiectarea funcțiilor caracteristice ce și le asumă ofițerul, se construiește, în etape, un model socio-profesional.

Structura setului de funcții ale unei profesii este posibilă prin analiza sarcinilor profesionale.

Proiectarea profilului ofițerului se identifică în practica profesiei competențele existente, efectiv practicate. Simultan, rezultă funcții (dimensiuni ale funcțiilor) noi. Acestea sunt proiectate ca atare. Deci, în sens metodologic, identificarea este o parte a proiectării, o primă etapă a acesteia.

Este necesar și util ca demersul analitic să fie extins prin:

- analiza istorică: întrebări la timpul trecut care să opereze în momente cheie ale acțiunii militare;
- analiza prospectivă: întrebări la timpul viitor asupra evoluțiilor posibile și probabile în planuri vitale pentru exercitarea profesiei;
- analiza combinată a profesiei de militar (praxiologia istorică și prospectivă).

Practic, trebuie să se opereze în interiorul fiecăruia dintre rolurile sociale ale ofițerului (om, cetățean, militar).

Vor trebui identificate acele componente, dimensiuni, trăsături existente ale personalității umane, vital necesare pentru făurirea ofițerului, componente și trăsături pe care acțiunea instructiv-educativă de formare, perfecționare se sprijină, se fundamentează și care sunt preluate și specializate în sens militar.

În această logică, analizând rolurile cadrului militar, vom observa ce funcții angajează, după cum urmează:

Rolul de om:

- funcția raționalității;
- funcția socialității.

Rolul de cetățean:

- funcția civismului;
- funcția patriotismului.

Rolul de militar:

- funcția de luptător;
- funcția de specialist în armă;
- funcția de educator;
- funcția de conducător.

Astfel, competențele proiectate ale ofițerului, în general, și ale ofițerului specialist în educație fizică militară, în special, sunt:

a) competențe general-umane:

- competența raționalității;
- competența socialității;

b) competențe cetățenești:

- competența civismului;
- competența patriotismului;

c) competențe militare:

- competența de luptător;
- competența de specialist în armă;
- competența de educator;
- competența de conducător.

Competențele militare dau profilul ofițerului. În proiectarea capacităților pentru fiecare competență

și a conținuturilor învățării, se ține, cu obligativitate, seama de asocierea funcției de conducător la funcțiile de specialist în armă și de educator.

Practic, funcția de luptător a ofițerului interferează cu cea de conducător; funcția de specialist în armă se interferează cu cea de instructor și de conducător în utilizarea tehnicii militare; funcția de educator este indisolubil legată de cea de conducător al sistemelor și proceselor educației militare.

Prin toate acestea, ofițerul cu educația fizică poate deveni un lider militar. Pe cale de consecință, el trebuie format și perfecționat ca atare în învățământul militar.

Proiectarea conținuturilor învățării se face după identificarea capacităților cadrului militar, deoarece:

- capacitățile definesc, caracterizează actele concrete, practice ale manifestării ofițerului în fiecare din competențele sale;

- capacitățile realizează „deschiderea” directă spre cunoștințe, deoarece ele trebuie „acoperite” prin conținuturi necesare și suficiente, formate instructiv, adăugite și perfecționate pe întreg parcursul carierei militare.

Analiza întemeiată pe domeniile de generare a capacităților se finalizează prin inventarul capacităților.

Raportându-se la acest inventar, specialiștii în curriculumul universitar proiectează conținuturile necesare și suficiente pentru formarea fiecărei capacități. Acestea îmbracă, prin însăși natura proiectării, forma unor module de învățământ. Analiza similitudinilor de conținut a modulelor face cu putință gruparea acestora în discipline de învățământ.

Proiectarea curriculară a conținuturilor învățării este determinată de o dublă necesitate:

- necesitatea realizării fundamentelor profesiei militare simultan cu pregătirea pentru prima funcție în etapa formării;

- necesitatea succesiunii conținuturilor pentru asigurarea specializării și perfecționării cadrului militar.

Acest fapt impune structurarea conținuturilor învățării în categorii de conținuturi, acestea fiind:

- conținuturi generale prin care se fundamentează întreaga profesie militară;

- conținuturi de profil, de pregătire în armă/specialitate;

- conținuturi care vizează treptele operațional-tactice;
- conținuturi de specializare, realizate doar pe treptele ulterioare formării inițiale, ele vizând specializarea în cadrul specialității militare/armeii, dobândirea de noi cunoștințe și abilități în consonanță cu înnoirea tehnologiei militare, a procedurilor și a instrumentelor de conducere militară.

Procesul de formare, perfecționare și specializare impune structurarea conținuturilor, după categoriile de pregătire, în:

- a) pentru perioada de formare:
 - conținuturi de bază;
 - de pregătire științifică fundamentală;
 - de pregătire militară de bază (generală);
 - conținuturi de profil sau/și de specializare (în armă);
- b) pentru treptele ulterioare:
 - conținuturi pentru prima funcție;
 - conținuturi de profil; aprofundarea și dezvoltarea interarme și între categorii de forțe ale armatei;
 - conținuturi pentru funcțiile ulterioare;
 - conținuturi de specializare.

Gruparea și parcurgerea conținuturilor instruirii într-un sistem bazat pe formarea ofițerului ca om cu o solidă formație științifică adecvată rolului său de conducător asigură realizarea succesivă în etape distincte a competențelor sale conducător de grupuri, specialist în armă, luptător polivalent, educator, cetățean, finalități ale procesului instructiv-educativ.

Gama tot mai largă a misiunilor în care sunt implicate structurile Armatei Române, acum și în perspectivă, exigențele compatibilizării cu structurile militare ale NATO și UE, precum și aplicarea concepției promovate prin „Procesul de la Bologna”, readuc în discuție și redimensionează sfera competențelor ofițerului. În acest context, competențele viitorului ofițer cu educația fizică militară trebuie să asigure: realizarea unor programe de pregătire în concordanță cu nivelul dezvoltării

motrice a grupului și cu misiunile pe care acesta urmează să le îndeplinească; menținerea unei stări optime de sănătate; aplicarea celor mai adecvate mijloace de recuperare fizică și psihică a militarilor, după executarea misiunii, astfel încât aceștia să poată răspunde în timp scurt, cu aceeași eficacitate, următoarei misiuni.

În concluzie, proiectarea curriculară devine eficace în măsura în care acoperă, din perspectiva formării continue, evoluția în carieră a ofițerului de educație fizică militară, asigură specializarea pe funcții și/sau misiuni și oferă posibilități de diferențiere în funcție de potențe și necesități sociale.

NOTE:

1 N. Bălan, *Reforma învățământului militar. Premise, condiționări și consecințe*, în „Buletinul învățământului militar”, anul I, nr. 1, Ministerul Apărării Naționale, Direcția Învățământului Militar, București, 1994, p. 8.

2 S. Cristea, *Dicționar de termeni pedagogici*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1998, p. 385.

3 D. Iacob, *Competență și schimbare. O perspectivă politico-militară și educațională*, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, București, 1996, pp. 161-165.

BIBLIOGRAFIE

Bălan Neculai, *Reforma învățământului militar. Premise, condiționări și consecințe*, în Buletinul învățământului militar, anul I, nr. 1, Ministerul Apărării Naționale, Direcția Învățământului Militar, București, 1994.

Cristea S., *Dicționar de pedagogie*, Editura Litera – Litera International, București-Chișinău, 2000.

Cristea S., *Finalitățile educației – un model managerial*, în Revista de Pedagogie, nr. 8, București, 1994.

Iacob D., *Competență și schimbare. O perspectivă politico-militară și educațională*, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, București, 1996.

Oprean Constantin, Kifor Claudiu Vasile, *Managementul calității*, Editura Universității „Lucian Blaga”, Sibiu, 2002.

TENDINȚE ÎN EDUCAȚIE: m-LEARNING ȘI Web 3.0

TRENDS IN EDUCATION: m-LEARNING AND Web 3.0

Conf.univ.dr. Ana-Maria CHISEGA-NEGRILĂ*

Societatea modernă se dezvoltă într-un ritm alert, deci modul în care percepem educația trebuie să se schimbe pentru a se potrivi nevoii crescute a celor ce învață. Este clar că viitorul va fi dominat din ce în ce mai mult de calculatoare și de Internet. Prin urmare, noua variantă a Internetului va avea un impact asupra modului în care oamenii învață, favorizând învățarea comunicativă și îmbunătățind competențele de comunicare. Prezentul articol se va concentra atât asupra unor tendințe în educație, m-learning și mediul de învățare personalizat, cât și asupra impactului pe care noua variantă de Internet, Web 3.0, o va avea asupra educației în secolul al XXI-lea.

As modern society is changing rapidly, education has to adapt to learners' growing needs for information. It is obvious that the future should be governed by the increasing influence of computers and the Internet. Therefore, the new face of the Web will also forge a change in how people are going to learn by fostering collaborative learning and improving collaborative competencies. This paper will concentrate on some trends in the near future, m-learning, personal learning environments, and on how the envisaged face of the Web, Web 3.0, will have an impact on education in the 21st century.

Cuvinte-cheie: educație; m-learning; mediul de învățare personalizat; Web 3.0.

Keywords: education; m-learning; personal learning environment; Web 3.0.

În ultimul timp, se observă o tendință din ce în ce mai mare de a folosi calculatoarele în timpul actului de predare-învățare, tendință ce pare să se accentueze cu cât cei ce învață devin familiarizați cu această tehnologie pe care-o folosesc în mod curent pentru a comunica cu familia și prietenii sau a rezolva problemele de la locul de muncă. Rețelele sociale și folosirea Internetului ca sursă de documentare nu mai sunt o noutate, acestea făcând deja parte din varianta de web pe care-o folosim în prezent – Web 2.0. De altfel, datele statistice arată interesul românilor pentru utilizarea mijloacelor moderne de comunicare, în anul 2011, România ocupând deja locul 4 în lume la viteza de Internet. Conform datelor Eurostat Yearbook 2010, majoritatea românilor cu vârste cuprinse între 16 și 74 foloseau Internetul acasă (77%), 31% la locul de muncă, iar 20% la școală sau facultate¹.

Totuși, viitorul pare să fie dominat din ce în ce mai mult de dispozitivele mobile, prin versatilitatea lor și mai ales prin faptul că oferă acces la educație oriunde și oricând. În plus de asta, devine din ce în ce

mai clar că universitățile nu pot acoperi în totalitate nevoia de cunoaștere a studenților astfel încât să le asigure acestora o inserție pe piața muncii pe toată durata vieții. În acest context, învățarea pe tot parcursul vieții, mediile de învățare personalizate (PLE) și accesul permanent la educație și informare devin extrem de importante.

M-learning și educația permanentă

M-learning este o componentă din ce în ce mai importantă a vieții de zi cu zi. Definit ca o versiune a e-Learning folosind dispozitive mobile, m-learning începe să-și facă loc în educație datorită versatilității și posibilității de a oferi cunoștințe oriunde și oricând. Tehnologia mobilă a luat avânt în ultimii ani, permițând învățarea în contexte multiple prin interacțiune socială și de conținut cu ajutorul dispozitivelor electronice², prin urmare, m-learning pare să fie o variantă nu numai profitabilă, dar și facilă, a unor tipuri de cursuri ce, până de curând, erau organizate ca parte a educației tradiționale de tip *face-to-face*.

Dincolo de avantajele unei tehnologii ce permite accesul permanent la informație, există probleme ce țin de mediul educațional și de cum este perceput m-learning de către profesori. În

*Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
e-mail: anachiseqa@yahoo.com

primul rând, mobilitatea, cea mai importantă caracteristică în m-learning, nu este suficientă dacă se ia în calcul integrarea acestor dispozitive la sala de clasă. Există trei moduri de a privi m-learning și de a-l integra în funcție de poziția/mobilitatea sau imobilitatea celor care învață, a dispozitivelor și a actului de predare-învățare. În primul rând, achiziționarea unor dispozitive mobile

Din acest punct de vedere, Internetul va deveni mai accesibil oamenilor indiferent de limbă, cultură, locație geografică, abilități fizice sau mentale. În acest sens, Web 3.0, noua variantă de Web, va dezvolta modelul deja existent pentru a asigura un acces personalizat depinzând de utilizatori, de necesitățile acestora și de modul în care se face interacțiunea cu resursele.

The EdTech Hype Cycle

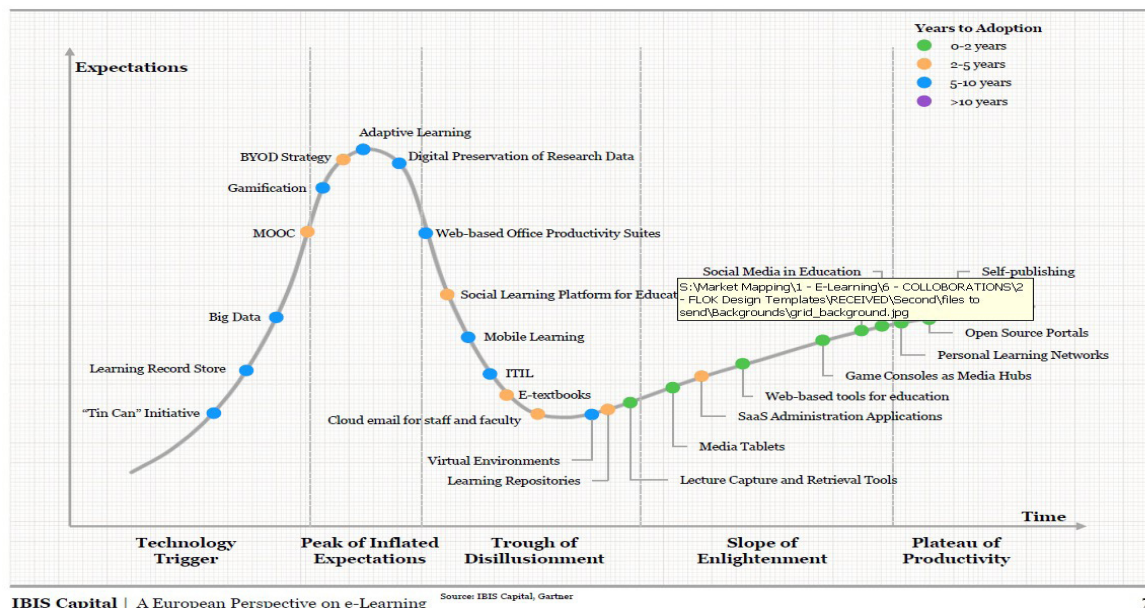

Fig. 1 Perspectiva europeană asupra e-Learning⁴

(tablete, telefoane etc.) și folosirea în timpul predării/învățării nu este suficientă, deoarece, deși dispozitivele au caracteristici mobile, studenții și experiența de învățare sunt statice. Un pas înainte în integrarea m-learning implică interacțiunea dintre studenți folosind dispozitivele mobile (căutare de informații pe Internet, rezolvare de probleme în grup, învățare comunicativă), dar pentru a aduce mobilitatea cât mai aproape de educație, trebuie să se meargă mult mai departe pentru a asigura atât mobilitatea dispozitivelor, cât și a studenților și a învățării în sine³.

Se prevede, astfel, o creștere semnificativă ce se va înregistra în următorii ani în zona de m-learning tocmai datorită versatilității și caracterului ubicuu al acestor dispozitive. Anumite probleme înregistrate în prezent, dar care vor fi rezolvate în curând, sunt cele legate de sistemele folosite (Android-Windows), dar și de universalitate și accesibilitate.

PLE și Web 3.0

Apariția variantei Web 2.0 a marcat o schimbare în modul în care utilizatorii de Internet folosesc o serie de instrumente ce-i ajută să caute informații, să colaboreze și să interacționeze cu alții. Web 2.0 a reprezentat un punct de cotitură în interacțiunea prin intermediul calculatorului în urma apariției și dezvoltării rețelelor sociale și a mediilor personalizate folosite în învățare (PLE, VLE). Acum, un pas înainte va fi reprezentat de o nouă versiune a web-ului, Web 3.0, care va permite calculatoarelor să extragă informații relevante de pe Internet astfel încât numărul enorm de date rezultat după o căutare va fi adunat, filtrat și modificat pentru a se potrivi cât mai bine nevoilor utilizatorilor. Elementul de noutate va consta în faptul că, în urma căutării pe Internet, nu se va obține numai o listă de site-uri, alese pe baza cuvintelor cheie introduse, ci mai degrabă, informații relevante însoțite de

descrieri. Astfel, o căutare pe Internet va funcționa ca un asistent personal care va reduce din ce în ce mai mult timpul necesar căutării de informații educaționale sau de altă natură. Implicațiile pentru utilizatori sunt numeroase în special în educație și în zona mediilor personalizate de învățare.

prezent, folosirea motoarelor de căutare nu oferă direct informațiile căutate, ci mai mult o listă de site-uri pe care utilizatorul trebuie să le sorteze pentru a alege ceea ce-l interesează. În varianta Web 3.0, o astfel de căutare va genera un fișier multimedia, în care conținutul va fi fost deja tradus,

Significant m-Education Growth and App Downloads

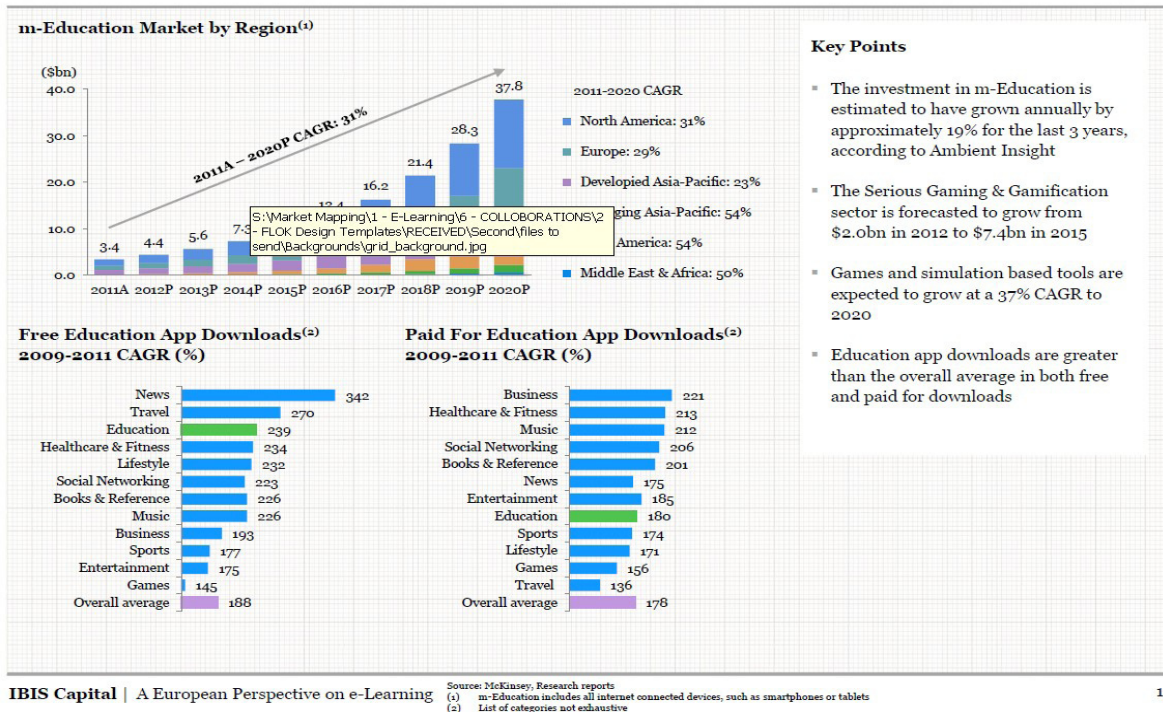

Fig. 2 Evoluția m-learning în următorii ani⁵

Conceptul de Web 3.0 are deja o vechime de mai mult de zece ani, fiind anunțat de către Berners-Lee, în 2001, ca un mediu nou în care agenți software vor străbate Internetul, trecând din pagină în pagină pentru a răspunde cerințelor utilizatorilor⁶. Se consideră că varianta 3.0 a web-ului va aduce o schimbare majoră nu numai în experiența de căutare, ci și în interacțiunea om-inteligență artificială sau om-lume virtuală prin prezența/dezvoltarea unor elemente specifice, cum ar fi:

- agenți personali;
- agenți inteligenți;
- 3D gaming;
- realitate virtuală;
- resurse educaționale nelimitate și gratuite etc.

Elementul de noutate adus de Web 3.0 va consta în adaptarea conținutului la utilizator, deoarece, în

personalizat și adaptat pentru a fi folosit de către o anumită persoană. Astfel, informațiile vor proveni din mai multe locuri de pe Internet, din site-uri, bloguri, cărți, dar și formate video (YouTube), toate acestea fiind vizibile atât pe calculatoare, cât și pe dispozitivele mobile, ce vor deveni din ce în ce mai performante în următorii ani⁷.

Astfel, mediile de învățare personalizate (PLE), acele spații virtuale în care utilizatorii vor lua decizii legate de procesul și conținutul învățării, vor deveni locuri în care toată activitatea unei persoane în timpul învățării pe tot parcursul vieții se va aduna pentru a fi cuantificată ulterior prin e-portofolii sau alte modalități de determinare. În plus de asta, informația ce va ajunge la utilizator va fi mult filtrată de software, calitatea acesteia crescând și fiind adaptată nevoilor proprii de învățare. Asistenții personali vor putea propune cursuri sau resurse gratuite, vor da variante pe baza

profilului utilizatorului, oferind acea experiență personalizată atât de așteptată la varianta Web 3.0.

Web-ul Semantic are potențialul de a schimba educația centrată pe instituții în același fel în care învățământul la distanță a revoluționat educația legată de-un anumit loc. În timp, instituțiile de învățământ vor descrie cursurile și diplomele oferite „într-un mod semantic” pentru a realiza o compatibilitate cât mai mare cu alte instituții de același fel și cu produsele oferite de acestea, astfel oferind studenților posibilitatea de a-și administra propria educație și de a lua mult mai multe decizii legate de acesta⁸. Deoarece PLE nu este un software în sine, ci o colecție de unelte folosite de utilizatori pentru a-și crea propriul mediu de învățare, acesta va da posibilitatea unui control mai riguros a dezvoltării intelectuale a fiecăruia cu rezultate pozitive, în primul rând, în zona responsabilizării studenților în timpul procesului de predare-învățare.

În primul rând, folosirea Internetului permite utilizatorilor să acceseze o bază imensă de informații astfel încât pot să-și dezvolte gândirea analitică. În al doilea rând, PLE poate avea un efect benefic asupra motivației învățării prin folosirea unei tehnologii familiare, în al treilea rând, mediul de învățare personalizat va încuraja studenții să devină independenți, să capete un control mai bun asupra activităților educaționale și să-și rafineze tehnicile de învățare. Astfel, prin intermediul PLE, aceștia vor avea acces la diferite tipuri de activități și, prin comunicarea via Internet cu persoanele cu aceleași preocupări, își vor dezvolta o conștiință globală și vor căpăta o înțelegere mai bună a altor culturi.

Pe de altă parte, universitățile vor trebuie să se adapteze mediului electronic și să acorde o mai mare atenție instrumentelor oferite de acesta (rețele sociale, e-Learning, m-learning etc.) pentru a preîntâmpina abandonul și lipsa de motivare și a îmbunătăți învățarea prin colaborare și implicarea studenților în procesul de predare-învățare⁹.

Concluzie

Implementarea Web 3.0 va deveni o realitate, deoarece reprezintă următorul pas în dezvoltarea Internetului. În aceeași măsură, modul în care instituțiile oferă pachetele educaționale se va modifica pentru a se potrivi cerințelor din piață. Într-o societate în permanentă schimbare în care

informația circulă extrem de rapid, educația formală poate rămâne foarte ușor în urmă dacă nu reflectă modificările apărute în modul în care oamenii învață. De aceea, Uniunea Europeană a înțeles necesitatea creșterii gradului de cultură al membrilor săi și a luat măsuri pentru a asigura o dezvoltare continuă și sustenabilă în întreaga zonă și a facilita accesul la educație a persoanelor provenite din medii defavorizate. În prezent, se observă limitări de natură socială, financiară și economică în privința accesului tinerei generații la anumite forme de învățământ și, în special, la cel superior, accentul crescut pe învățarea pe tot parcursul vieții, folosind mijloace moderne de tip e-Learning, m-Learning, urmând să aibă un impact pozitiv asupra participării la cursuri și a acumulării de cunoștințe.

NOTE:

1 *Europe in Figures*, Eurostat Yearbook 2010, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2010, pp. 405-411.

2 H. Crompton, *A historical overview of mobile learning: Towards learner-centred education*, Z.L. Berge & L.Y. Muilenburg (Eds.), *Handbook of mobile learning*, Florence, KY: Routledge, 2013, p. 4.

3 Henderson M., Romeo G., *Teaching and Digital Technologies: Big Issues and Critical Questions*, Cambridge University Press, 2015, pp. 143-144.

4 *A European Perspective on e-Learning*, Ibis Capital, Gartner, p. 7.

5 *Ibidem*, p. 13.

6 T. Berners-Lee, *The Semantic Web*, Scientific American, May 17, 2001.

7 A.M. Chisega-Negrilă, *Web 3.0 în Education*, Proceedings of The 8th International Scientific Conference e-Learning and software for Education, Bucharest, 2012, p. 456.

8 S. Wheeler, 2009, *e-Learning 3.0*, <http://steve-wheeler.blogspot.com/2009/04/learning-30.html>

9 Lee M.J.W. & McLoughlin C., *Beyond distance and time constraints: Applying social networking tools and Web 2.0 approaches to distance learning*, G. Veletsianos (Ed.), *Emerging technologies in distance education*, Edmonton, AB: Athabasca University Press, 2010, pp. 61-87.

BIBLIOGRAFIE

Berners-Lee T., *The Semantic Web*, Scientific American, May 17, 2001.

Chisega-Negrilă A.M., *Web 3.0 în Education*, Proceedings of The 8th International Scientific Conference e-Learning and software for Education, Bucharest, 2012.

- Crompton H., *A historical overview of mobile learning: Towards learner-centred education*, Z.L. Berge & L.Y. Muilenburg (Eds.), *Handbook of mobile learning*, Florence, KY: Routledge, 2013.
- Henderson M., Romeo G., *Teaching and Digital Technologies: Big Issues and Critical Questions*, Cambridge University Press, 2015.
- Lee M. J. W. & McLoughlin C., *Beyond distance and time constraints: Applying social networking tools and Web 2.0 approaches to distance learning*, G. Veletsianos (Ed.), *Emerging technologies in distance education*, Edmonton, AB: Athabasca University Press, 2010.
- Lomicka L., Lord G., *A tale of tweets: analyzing microblogging among language learners*, System, 40. 2011.
- Wheeler S., 2009, *e-Learning 3.0*, <http://steve-wheeler.blogspot.com/2009/04/learning-30.html>
- Europe in Figures*, Eurostat Yearbook 2010, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2010.
- A European Perspective on e-Learning*, Ibis Capital, Gartner.

COMPETENȚA CULTURALĂ ȘI LINGVISTICĂ ÎN COMUNICAREA PUBLICĂ

CULTURAL AND LINGUISTIC COMPETENCE WITHIN PUBLIC COMMUNICATION

Lect.univ.dr. Speranza TOMESCU*

Acest articol analizează relația dintre comunicarea publică, pe de o parte, și competența culturală și respectiv lingvistică, pe de altă parte. Se pleacă de la premisa că o societate conștientă de valorile ei culturale, dar totodată capabilă să comunice în diverse limbi altor societăți care sunt aceste valori și de ce sunt ele importante în lume este o societate care are un viitor național și internațional cert. Lucrarea de față este totodată și un îndemn la afirmarea identității culturale românești în toate aspectele ei atât în țară, cât, mai ales, în afara granițelor ei.

The article below analyses the relationship between public communication, on the one hand, and cultural and linguistic competencies, on the other hand. We start from the prerequisite that a society that is aware of its cultural values but, at the same time, capable to communicate in various languages to other societies which these values are and why they are important for the world is a society that has a secure national and international future. The present paper is also an urge for the Romanian cultural identity to self-assert in all its aspects both at home and, especially, outside its borders.

Cuvinte-cheie: comunicare publică; valori culturale; competență culturală/lingvistică, culturi „centrale”; culturi „marginale”.

Keywords: public communication; cultural values; cultural/linguistic competence; “central” cultures; “marginal” cultures.

Motto:

„Culturile sunt egale din punct de vedere al vocației lor. Mijloacele de care dispun le fac inegale”.

Mircea Malița

Comunicarea, ca principiu general de conviețuire socială, precum și comunicarea publică, domeniu de activitate și științific de mare actualitate reprezintă teme de cercetare și dezbateri în toate culturile contemporane – fie ele „culturi centrale” sau „periferice”, „marginale”. Numeroase studii și tratate științifice actuale dezbate diversele aspecte ale importanței comunicării în studiile culturale, remarcându-se „importanța culturii pentru înțelegerea modului în care societățile și indivizii reacționează la noile provocări ale istoriei”¹. Un motiv serios de dezbateri îl constituie însuși faptul că această dihotomie (*culturi centrale* versus

culturi marginale) este negată ca principiu teoretic, afirmându-se că nu există culturi superioare altora, care ar deveni astfel culturi inferioare primelor, însă în practica socială, în raporturile de viață directe dintre țări, unele se comportă sau / și sunt percepute ca fiind depozitarele unor valori culturale superioare altora sau, cu alte cuvinte, sunt considerate culturi centrale: „[d]eși echivalente în vocația lor, culturile se diferențiază și se confruntă între ele pe temeiul unor criterii și finalități particulare pe care istoria le aduce în prim plan la un moment dat. Dar nu în raport cu sisteme de referință *absolute*, imposibil de fixat într-un set de criterii explicite. Din nou trebuie să apelăm la cele două planuri conjugate: unul *antropologic* și unul *istoric*. Pe primul plan avem de a face cu o echivalență a culturilor; pe al doilea plan, pragmatic și funcțional, avem de a

*Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
e-mail: speranzat@yahoo.com

face cu inegalități de putere, competiții valorice, mediatice, practice etc.”

Suferind de astfel de tare culturale, care au componente economice, militare, religioase etc., reprezentanții culturilor „marginale” se simt deseori (și așa trebuie să și fie) responsabili cu aducerea valorilor culturale naționale proprii în centrul atenției internaționale. Un astfel de proces este dificil de realizat în plan practic, concret, este complex, necesită timp, eforturi de naturi foarte diverse, exercitate la niveluri diferite (inclusiv la nivel instituțional înalt), coerență, consecvență și, nu în ultimul rând, permisivitate sinceră din partea reprezentanților culturilor „centrale”.

În acest context, pentru o afirmare a valorilor naționale proprii pe plan internațional, cu scopul amplu de realizare a unui climat de comunicare, în general, dar mai ales de comunicare publică, coerent, corect și eficient, reprezentanții țărilor mici trebuie să facă eforturi extrem de bine articulate pentru promovarea propriilor valori culturale folosind toate mijloacele aflate la dispoziție – unul dintre mijloacele fundamentale fiind vehiculul lingvistic. În termeni mai concreți, acest lucru se exprimă astfel: pentru a-ți promova imaginea și valorile culturale în lume, trebuie întâi de toate să ai competență culturală, tradusă atât printr-o bună cunoaștere a valorilor culturii proprii, cât și prin cunoașterea și respectarea valorilor culturale ale partenerilor de dialog internațional; iar, pe de altă parte, trebuie să fii în măsură să folosești vehiculele lingvistice ale partenerilor de dialog internațional și/sau una dintre limbile de circulație internațională – limba de circulație internațională fiind în sine un semn distinctiv și o valoare culturală fundamentală a unei „culturi centrale” (oricât de repudiat ar fi termenul).

Am convingerea fermă că se poate ajunge la realizarea unei bune comunicări publice internaționale și totodată la promovarea valorilor culturale proprii tuturor țărilor interesate să realizeze acest lucru dacă se urmează două căi simple și firești de realizare a unui astfel de deziderat:

- în cadrul unităților de învățământ de toate nivelurile, să se urmărească formarea unor deprinderi de comunicare, inclusiv de comunicare publică, precum și însușirea de către elevi și studenți a funcțiilor limbii nu doar în limba națională a țării respective, dar și în cât mai multe limbi de circulație. Aceste aspecte ar trebui considerate prioritare

în formarea intelectuală și vocațională a tinerilor indiferent de profilul studiat de către elevi și studenți întrucât obiectivul final al acestui tip de educație este ca absolvenții, fie ei simpli oameni ai muncii cu diverse îndeletniciri, fie specialiști în orice domeniu de activitate, să fie capabili să comunice eficient într-un mediu internațional și să-și promoveze țara și cultura proprie în varii circumstanțe. Rolul educării tinerei generații în dezvoltarea culturală și propășirea valorilor naționale este crucial pentru supraviețuirea spirituală a unui popor, așa cum sublinia și profesorul Grigore Georgiu: „Teoreticienii vorbesc azi cu temei despre *puterea culturală a unei societăți*, înțelegând prin aceasta ansamblul activităților care vizează cunoașterea și comunicarea, creația valorilor, educația și învățarea noilor coduri ale vieții spirituale, procesarea informațiilor și formarea deprinderilor de a le utiliza etc. Aceste activități au devenit o componentă esențială a dezvoltării sociale și a puterii, alături de puterea economică”²;

- la nivelul instituțiilor publice, toate persoanele angajate, de la simpli funcționari la factorii decizionali (oameni politici numiți sau aleși prin vot), trebuie să aibă instruirea necesară și capacitatea de a promova valorile țării lor cel puțin pentru domeniul de activitate în care profesază. Mai mult, ar fi eficient să existe un birou/compartiment responsabil cu promovarea la nivel internațional a valorilor naționale din domeniul respectiv de activitate – structură care să funcționeze și să fie evaluată periodic în cadrul fiecărui minister al unei țări. În România contemporană, din păcate, instituțiile statului nu își asumă acest rol cu suficientă seriozitate, fapt remarcat de către unii teoreticieni din domeniul culturii și comunicării publice: „Slaba noastră prezență în mediul cultural internațional ține și de eficiența strategiilor de promovare, de faptul că nu avem instituții specializate în difuziunea și în afirmarea valorilor românești. Deși s-ar părea că ne aflăm doar în fața unei impotențe „administrative”, adevărul este că sursa acesteia ține de o anumită concepție naivă și depășită cu privire la modalitățile în care se poartă astăzi „războiul informațional” și competiția valorilor în universul comunicațional mondial”³. Fără a particulariza la cazul României și al slabei comunicări între instituțiile statului român și alte state pentru afirmarea valorilor culturale românești în afara granițelor țării, la modul general, teoreticienii atrag atenția că „o comunicare externă

incoerentă, ambiguă și contradictorie privind scopurile și modalitățile de îndeplinire a acestora poate pune organizația într-o situație conflictuală cu una sau mai multe organizații din mediul în care își desfășoară activitatea”⁴; prin *organizație*, aici înțelegem *statul român*.

Cele afirmate mai sus pot părea o exagerare, dar această impresie este una falsă. Afirm acest fapt pe baza constatării că, în era globalizării, în condiții de multiculturalism fervent și manifest, cu capacități de producție foarte mobile, care se mută extrem de rapid dintr-o țară într-alta, când există McDonald’s până și în cel mai îndepărtat colț al lumii, există riscul ca, dacă nu ne protejăm și nu promovăm cu multă rigoare și consecvență valorile culturale naționale, să le pierdem pur și simplu. Mulți specialiști în comunicare și în filosofia culturii remarcă necesitatea cu care se impune ca forței cu care acționează modelele străine asupra unei culturi locale acestea din urmă să îi răspundă cu o forță egală menită să mențină echilibrul cultural în societatea în speță – „procesele de globalizare alimentează și o tendință complementară, la fel de legitimă, de promovare a identităților culturale locale, etnice și naționale”⁵. Și riscul acesta, al pierderii valorilor culturale proprii în favoarea celor străine, nu există doar în percepția faptului că o cultură „centrală” sau alta ne-ar anihila nouă valorile, asimilându-ne (ceea ce pare a fi mai mult o teorie a conspirației decât un risc cultural real), ci suntem expuși mai ales riscului de a ne uita noi înșine valorile culturale tradiționale în avalanșa de tentații culturale facile pe care nu trebuie, desigur, să le excludem din viața cotidiană câtă vreme mai suntem conștienți și de cealaltă opțiune, cea națională, pe care o practicăm zilnic. Responsabilă de această degradingoladă în care se află valorile naționale în perioada actuală este și societatea de consum (model, de asemenea, importat de la culturile „centrale”, dar internalizat perfect de câteva decenii în România) – „[i]mpactul sistemului mediatic asupra culturii și *expansiunea culturii de consum* reprezintă un câmp problematic major al disciplinelor care studiază fenomenul cultural contemporan. *Cultura de consum* reprezintă o caracteristică a lumii contemporane, dar și o provocare la care societățile caută răspunsuri adecvate. Această cultură de consum provoacă mutații negative în structura valorică a conștiinței și în comportamentul oamenilor”⁶.

Pe lângă pierderea valorilor culturale naționale, un alt risc la care conduce lipsa coerenței

instituționale în demersul de popularizare a valorilor culturii românești în afara țării îl reprezintă și transmiterea implicită a unor mesaje eronate despre noi și despre atitudinea noastră ca nație și ca țară în concertul internațional, deoarece „[c]hiar și atunci când decidem să nu mai transmitem nimic, comunicăm un mesaj referitor la această decizie. Este foarte important să înțelegem că nu putem evita comunicarea și că singura opțiune pe care o avem este să realizăm o comunicare asumată conștient în procesul și rezultatele acesteia. Tăcerea este semnificativă și poate însemna încuviințare sau, dimpotrivă, aroganță și dominație”⁷. Consider că nu este util ca, prin absența unei comunicări publice coerente și rigurose instituționalizate în scopul promovării externe a imaginii noastre culturale ca țară, să dăm senzația partenerilor noștri străini de dialog că românii ar fi inerți ori aroganți sau dominatori căci niciuna dintre aceste însușiri nu ne este caracteristică nouă ca popor – două milenii de istorie a neamului stau cheazășie acestui fapt.

Este datoria de onoare a statului român contemporan, prin instituțiile sale, să devină mai activ în promovarea valorilor culturii române în lume și să aplice metodele marketingului social pentru a duce la împlinire acest demers nobil. „Marketingul social constituie un domeniu aparte, potrivit atunci când vine vorba de a juca un rol important în contextul schimbărilor sociale majore pe care lumea le experimentează. Schimbările induc procesul de acțiune din partea indivizilor, aceste schimbări trebuie aduse în atenția publicului, înainte de asta însă trebuie evaluate posibilele soluții și analizate în funcție de diverse criterii”⁸. În mod concret, ceea ce trebuie să facă instituțiile statului român, precum și cele ale altor state care nu se numără printre *culturile centrale* este să aplice metodele recomandate de specialiștii în comunicare și comunicare publică, șapte pași simpli și logici: să evalueze nevoile comunității și ale indivizilor din care aceasta este alcătuită, să planifice eficient programele de comunicare publică, să le implementeze cât mai eficient cu putință, apoi să evalueze lucid eficiența acestor programe, să coordoneze aprovizionarea serviciilor de comunicare publică, să se îngrijească să acționeze ca o persoană-resursă în comunicarea publică, pentru ca finalmente să comunice public interesele și nevoile comunității⁹. Aceste șapte principii generale ale organizării unei campanii de comunicare publică pot fi folosite cu succes și

în cazul promovării valorilor culturale românești în lume.

Consider că, date fiind fundamentele teoretice generoase pe care le pun la dispoziție specialiștii în comunicare, dacă există voință politică și implicare concretă, practică a factorilor de decizie la cel mai înalt nivel al statului, putem privi cu optimism legitim către o recunoaștere a valorilor culturale românești în lume, precum și la o recunoaștere a acestora în țară. Se poate conchide că, pentru omul cultivat, educat în spiritul respectului pentru valorile autohtone, care este, totodată, conștient și de valorile diverselor culturi (fie ele „centrale”, fie „marginale”) ale planetei, care vorbește câteva dintre limbile de circulație (și nu numai) ale lumii, care apreciază și gastronomia internațională, literatura universală și vacanțele exotice, dar nu abandonează nici măcar la nivel intențional bucătăria tradițională națională, clasicii literaturii naționale și excursiile în propria țară – pentru un astfel de om, comunicarea cu oamenii din orice colț al lumii, fie cu caracter individual, fie cu caracter public este un act firesc, perfect realizabil, poate chiar un reflex. Trebuie să acceptăm ca un adevăr etern valabil faptul că nu este firesc sau suficient doar să acceptăm valori culturale străine în spațiul cultural autohton, că participarea la schimbul mondial de valori, ceea ce este o necesitate fundamentală pentru funcționarea și buna articulare a oricărei culturi a lumii (fie ea „centrală”, fie „marginală”), presupune o mișcare bilaterală și biunivocă – o cultură națională trebuie să asimileze, pe de o parte, valorile autentice ale

culturilor care s-au afirmat în spațiul universal, dar, pe de altă parte, trebuie să și ofere valori acestui spațiu, să-și promoveze în concertul universal propriile-i creații de substanță, cele care-i exprimă autentic fibra, identitatea spirituală.

NOTE:

1 Grigore Georgiu, *Filosofia culturii: Cultură și comuni-care*, Ediția a II-a revăzută și adăugită, Editura comunicare.ro, București, 2004, p. 11.

2 *Ibidem*, p. 16.

3 *Ibidem*, p. 361.

4 Ion Chiciudean, Valeriu Țoneș, *Gestionarea crizelor de imagine*, comunicare.ro, București, 2000, p. 61.

5 Georgiu Grigore, *op.cit.*, p. 12.

6 *Ibidem*, p. 17.

7 Miriam Costea, Dan Stănescu, *Manual de comunicare și relații publice*, București, 2006, p. 25.

8 Cătălin Baba, *Comunicare publică*, Cluj-Napoca, 2013, p. 10.

9 *Ibidem*, pp. 8-9.

BIBLIOGRAFIE

Baba Cătălin, *Comunicare publică*, Cluj-Napoca, 2013.

Chiciudean Ion, Țoneș Valeriu, *Gestionarea crizelor de imagine*, comunicare.ro, București, 2000.

Costea Miriam, Stănescu Dan, *Manual de comunicare și relații publice*, București, 2006.

Georgiu Grigore, *Filosofia culturii: Cultură și comunicare*, Ediția a II-a revăzută și adăugită, Editura comunicare.ro, București, 2004.

SCUTUL ANTIRACHETĂ APĂRĂ EUROPA. CUM VA FI APĂRAT SCUTUL POLONEZ?

THE ANTIMISSILE SHIELD DEFENDS EUROPE. HOW WILL THE POLISH SHIELD BE DEFENDED?

Col.conf.univ.dr. Ion PURICEL*

Scutul antirachetă american din Europa, destinat apărării NATO, sau cel puțin implementarea primelor două faze, reprezintă deja o certitudine.

Faza I a fost realizată imediat după anunțul de executare a noului scut antirachetă având radar de descoperire și de urmărire în Turcia și rachete antibalistice la bordul unor nave americane dotate cu sistemul Aegis și staționate în Marea Mediterană.

Faza a II-a a fost, de asemenea, realizată la 18 decembrie 2015, iar facilitatea antirachetă de la Deveselu a fost declarată operațională, intrând, până în primăvară, în perioada de teste.

Faza a III-a este în curs de realizare la baza Redzikowo în Polonia și va fi operațională în 2018.

Destinația scutului antirachetă american în Europa este de a apăra antibalistic teritoriul țărilor NATO prin combaterea rachetelor balistice cu diferite raze de acțiune provenite din Orientul Mijlociu, în special din Iran.

Așa cum a fost subliniat deja, Polonia are un rol principal în realizarea și în operaționalizarea scutului antirachetă american în Europa și acest articol va oferi mai multe informații legate de mijloacele folosite de către autoritățile poloneze pentru a-l apăra.

The American antimissile shield in Europe or at least the implementation of its first phases has already become reality. The first phase was realised immediately after the announcement of the new missile shield having radar in Turkey and antiballistic missiles on Aegis ships from Mediterranean Sea.

The second phase of the shield's implementation has already been accomplished and in December 18th, 2015, at Deveselu, the antimissile facility was declared operational, undergoing testing until spring 2016.

The third phase is underway until 2018, at Redzikowo, Poland.

The purpose of the American antimissile shield in Europe is to defend the NATO countries' territory by combating the short and medium range ballistic missiles coming from the Middle East, especially from Iran.

As it has already been stressed, Poland has an important role in setting-up and operationalising the American shield in Europe and the present article will provide more information related to the means used by the Polish authorities to defend it.

Cuvinte-cheie: scut antirachetă; Deveselu; România; Redzikowo; Polonia; Europa; NATO; amenințări aeriene convenționale; apărare aeriană apropiată /nemijlocită.

Keywords: antimissile shield; Deveselu; Romania; Redzikowo; Poland; Europe; NATO; conventional air threats; close air defense.

Implementarea apărării antirachetă americane în Europa, US EPAA¹, are la bază hotărârea administrației Obama de renunțare, în 2009, la scutul antirachetă propus de administrația Bush – construit în jurul rachetelor GBI² – și de adoptare a noului scut antirachetă – construit în jurul rachetelor SM-3.

Conform planificării, prima fază de implementare a acestui scut, cu radar de descoperire - urmărire în Turcia și rachete SM³ – 3 lansate de pe nave (crucișătoare – din clasa Ticonderoga / Aegis Combat System și distrugătoare – Arleigh Burke / Aegis Combat System) în Marea Mediterană a fost programată și operaționalizată începând cu anul 2011⁴.

Modelul de rachetă amplasat pe distrugătoarele și crucișătoarele din clasele amintite, dotate cu sistemul de luptă Aegis, este SM – 3 Bloc IA.

*Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
e-mail: ipuricel@yahoo.com

A doua fază cu radar de descoperire-urmărire și interceptoare SM-3 (24 de rachete⁵), adaptate pentru lansarea de la sol, a fost realizată prin construirea facilității antirachetă de la Deveselu ce a fost operaționalizată anul trecut, la 18 decembrie 2015.

Modelul de rachetă amplasat la Deveselu, și totodată pe navele desfășurate în Marea Mediterană în faza I (schimbat), este SM – 3 Block IB, iar acesta este destinat combaterii rachetelor balistice cu rază scurtă și medie de acțiune⁶.

Faza a III-a, conform programului și calendarului anunțat, va fi implementată și operaționalizată în Polonia, la Redzikowo, în 2018.

Modelul de rachetă ce va fi amplasat aici va fi SM – 3 Bloc II A și acesta va combate rachete balistice cu rază scurtă, medie și intermediară de acțiune⁷.

Asupra ultimei faze, a IV-a, cea în care modelul de rachetă implementat în Polonia, în faza a III-a (SM – 3 Bloc II A), urma să fie schimbat, în 2020, cu modelul SM – 3 Bloc II B destinat combaterii rachetelor balistice cu rază medie, intermediară și intercontinentală⁸, se pare că încă sunt posibile evoluții diferite.

Deși această fază, conform anunțului administrației americane din martie 2013, nu va mai fi implementată, ținând cont de înrăutățirea securității în Estul Europei, este posibil ca această decizie să fie reconsiderată de către noua administrație americană și, în final, faza a IV-a să se implementeze, conform planificării inițiale, în 2020.

Așa cum este arhicunoscut, rațiunea inițială a implementării scutului antirachetă american în Europa a fost aceea de a proteja teritoriul SUA împotriva unui atac cu rachete balistice lansat din regiunea Orientului Mijlociu, Iranul, în special, fiind cel incriminat cu această intenție, după prăbușirea regimurilor autoritare din Irak și Siria.

Scutul antirachetă pe continentul european, în varianta inițială (a lui George W. Bush⁹), trebuia să fie construit în jurul puternicului GBI, amplasat în Polonia (10 interceptoare), având radare de detecție (a rachetelor balistice) și de dirijare (a interceptorilor antibalistici) în Cehia.

Ca urmare a protestelor vehemente ale Rusiei legate de încălcarea *Tratatului ABM* și schimbării administrației de la Casa Albă, noul președinte american, Barack Obama, în vederea detensionării

relației cu Rusia, a reeșuat la varianta inițială de scut antirachetă, construit în jurul GBI, în favoarea unui *scut mai mic, dar mai viabil*, construit în jurul rachetei antibalistice Standard Missile – 3, aflată, inițial, în dotarea claselor de crucișătoare și distrugătoare evidențiate anterior, nave ce au instalat sistemul de luptă *Aegis*.

Ca urmare a deciziei administrației americane, luată într-o perioadă de destindere a relațiilor dintre SUA și Rusia, cele două state au semnat, în 2010, un acord istoric de reducere a armamentului nuclear strategic – *The New Start* – la o valoare diminuată drastic – 1.550 de încărcături nucleare strategice și 800 de vectori statici și mobili¹⁰.

Așa cum se știe, noul scut american în Europa a fost asumat ca fiind parte a unui viitor scut antirachetă al NATO, aliații europeni și americani pronunțându-se în mod constant și ferm pentru acest lucru la toate summiturile NATO din 2010 până în prezent, cum ar fi: Lisabona (2010), Chicago (2012) și Newport /Cardiff (2014).

Evident, Rusia nu a fost mulțumită nici cu prezența noului scut antirachetă american în Europa, deși acesta este teoretic inferior scutului antirachetă inițial (GBI); retorica ei împotriva acestui scut a devenit din ce în ce mai agresivă odată cu deteriorarea gravă a relațiilor cu SUA și NATO pe fondul crizelor din Ucraina și Siria.

Astfel, diverse oficialități ruse au declarat, în multiple ocazii¹¹, că Rusia va lua măsuri de contracarare a scutului antirachetă ce se realizează în Europa, anunțând că facilitățile antirachetă din România și Polonia vor deveni automat ținte pentru Rusia¹². Prin amplasarea de armament ofensiv – rachete SS-26 *Iskander* și avioane bombardament strategic Tu-22M3 în enclava Kaliningrad, respectiv în peninsula Crimeea, rușii lasă să se înțeleagă că, pe lângă intimidare în vederea descurajării finalizării scutului antirachetă, aceștia au și mijloacele de luptă necesare distrugerii acestor ținte, adică facilitățile scutului antirachetă american de la Redzikowo și Deveselu.

Această abordare vine în logica consacrată a leadership-ului politico-militar rusesc de „apărare /defensivă prin atac /ofensivă”, în acest caz – renunțarea la construirea unui scut antirachetă similar celui american, mare consumator de resurse și potențial ineficace, în favoarea întăririi capacității ofensive a armatei ruse prin construirea și amplasarea unor rachete balistice capabile să

distrugă sau să penetreze orice scut precum SS-26 *Iskander* sau SS-27 *Topol (Bulava)*.

La nivel politic general, relațiile dintre Rusia și SUA /NATO sunt la cel mai de jos nivel de la sfârșitul Războiului Rece; sancțiunile economice, suspendarea pe termen nedefinit a Consiliului NATO – Rusia, poziționarea explicit adversă în criza ucraineană și cea siriană, lipsa dialogului la cel mai înalt nivel și chiar identificarea reciprocă în discursurile unor oficiali de rang înalt drept *amenințare*, și chiar *potențial adversar* sunt elemente greu de șters pentru o revenire la nivelul de normalitate ce caracteriza aceste relații până de curând (înainte de izbucnirea crizei ucrainene).

Este adevărat că Rusia, la rândul ei, dăduse semne clare de opoziție la extinderea NATO și UE în sfera sa de interese /influență odată cu intervenția armată în Georgia, eveniment ce ar fi trebuit să fie luat foarte în serios încă de atunci, din 2008.

Coborând la nivelul relațiilor diplomatice, în chestiunea scutului antirachetă, partea rusă acuză o altă încălcare de către americani a unui tratat existent între cele două țări¹³; oficialii ruși acuză că prin amplasarea lansatoarelor MK-41 la Deveselu și la Redzikowo, comuni atât lansării de interceptori antirachetă SM-3, cât și rachetelor de croazieră *Tomahawk*, americanii încalcă Tratatul INF¹⁴.

În același timp, ca urmare a deteriorării relațiilor generale cu SUA și NATO, în special din cauza situației din Ucraina și consecințelor acesteia (sancțiunile impuse rușilor), situației din Siria și, mai ales, a implementării scutului antirachetă american în Europa, Rusia a suspendat, în martie 2015, participarea sa în *Tratatul CFE*¹⁵ ceea ce-i permite să desfășoare, în voie, armament ofensiv în tot spațiul său european (la Vest de munții Urali).

Este evident că facilitățile antirachetă americane de la Deveselu și Redzikowo reprezintă obiective militare de importanță deosebită atât pentru SUA, țările gazdă – România și Polonia, partenere în acest proiect –, cât și pentru NATO, în ansamblul său.

Dacă asupra importanței scutului lucrurile sunt lămurite – în sensul că acesta este deosebit de important, așadar demn de apărare, atunci, firește, se pune problema vulnerabilității acestuia și, dacă acesta este vulnerabil, atunci la ce anume și, în final, cum poate fi el apărat?

O analiză militară rapidă indică, fără tăgadă, faptul că scutul antirachetă din Europa nu se apără

pe sine împotriva rachetelor balistice și că, în plus, acesta este vulnerabil la amenințări aeriene standard (convenționale), precum și la amenințări aeriene neconvenționale.

Din grupa amenințărilor aeriene standard, le-aș enumera pe cele consacrate, reprezentate de aeronavele militare de atac – avioane de bombardament, de vânătoare – bombardament, de atac la sol, elicopterele de atac și rachetele balistice și de croazieră.

Din grupa amenințărilor aeriene neconvenționale, se impune a fi menționate avioanele fără pilot (dronele) aflate în plină revoluție tehnologică – realitate ce va schimba fundamental, în scurt timp, tot ceea ce era și încă este consacrat, la nivel mondial, în legătură cu utilizarea civilă și militară a spațiului aerian –, precum și eventualele aeronave civile deturnate.

Dacă rațiunea militară ne conduce la obligativitatea apărării aeriene/antiaeriene a obiectivului – scutul antirachetă –, importanța acestuia fiind covârșitoare în ecuația securității europene, atunci tot rațiunea militară, pe baza analizei obiectivului și a cerinței fundamentale de realizare a eficacității în termeni de eficiență (randament), ne conduce imediat la necesitatea apărării acestuia cu sisteme de rachete antiaeriene cu posibilități antibalistice.

În ceea ce privește scutul antirachetă de pe teritoriul polonez, de la Redzikowo, logica războiului funcționează și „de partea cealaltă”; dincolo de retorica războinică, rușii au luat măsuri preventive concrete, prin desfășurarea în enclava Kaliningrad a rachetelor balistice cu rază scurtă de acțiune (SRBM) de până la 500 km¹⁶ – *SS-26 Stone (Iskander-M)*, foarte precise, în vederea neutralizării, în câteva minute, a scutului polonez situat la o distanță de numai 217 km față de granița polonezo-rusă.

Fără îndoială că orice posibil atac înseamnă război deschis al Rusiei cu SUA/NATO cu toate consecințele de rigoare, așa că inițiatorul unei asemenea acțiuni ar trebui să se gândească de mai multe ori înainte de a proceda astfel.

Totuși, *à la guerre comme à la guerre* și nimic nu trebuie exclus. În consecință, polonezii au decis să apere scutul antirachetă de pe teritoriul lor înainte ca acesta să fie dat în folosință (să fie operațional) și voi analiza în continuare cum își propun să facă acest lucru.

Trecutul istoric dureros pentru poporul polonez, prins între două națiuni mai puternice, națiunile germană și rusă – a oferit lecții extrem de dure pe care acesta le-a învățat bine, în speranța evitării lor în viitor.

Prin reforme economice profunde și rapide, polonezii au reușit nu numai să evite pierderea bazei economice naționale, ci să o modernizeze și să o dezvolte în acord cu oportunitățile oferite de aderarea la NATO și UE, astfel încât Polonia se prezintă, azi, ca o țară modernă, puternică și respectată în concertul european, un *aliat de nădejde* în cadrul NATO.

La statutul de *aliat de nădejde* în cadrul NATO, a contribuit și contribuie modul în care Polonia și-a conservat și și-a dezvoltat industria militară națională, precum și politica responsabilă de modernizare a echipamentului militar existent în țară după sfârșitul Războiului Rece, la care se adaugă achiziția de armament modern pentru toate categoriile de forțe.

Luând în considerare poziția sa strategică, complexitatea și anvergura amenințării, exprimată direct de către oficiali ruși, în multiple ocazii, în legătură cu apărarea scutului antirachetă ce va fi construit pe teritoriul său, Polonia a ales să ofere o soluție integrată ce vizează întreaga apărare aeriană, în ansamblu.

Acest lucru se impune cu și mai mare forță, ținând cont că situația politico-militară generală din apropierea granițelor de Sud-Est ale Alianței s-a schimbat fundamental (deteriorat) în mai puțin de doi ani: Crimeea anexată de ruși și înțesată cu armament modern, conflict fără sorți de finalizare reală în Donbas, amenințări fățișe între Rusia și NATO sau între Rusia și Turcia.

Dacă, spre nefericirea tuturor, relațiile dintre SUA /NATO și Rusia continuă să se degradeze, iar opțiunea militară, oricât de irațională, se va contura la orizont, atunci rațiunea militară și analiza operațional-tactică trebuie să devină normă.

În acest context, apărarea scutului antirachetă este văzută de conducerea politico-militară a Poloniei atât din perspectiva apărării nemijlocite și apropiate a acestuia, cât și a apărării la distanțe mari.

Mai mult, polonezii încearcă să rezolve problematica apărării scutului antirachetă în ansamblul apărării aeriene a țării, la modul general cu aviația și la modul specific, punctual –

pentru obiective de mare importanță – cu sisteme antiaeriene performante care să aducă lupta aeriană /antiaeriană în contemporaneitatea confruntării militare în spațiul aerian.

În vederea achiziționării unor sisteme de rachete antiaeriene performante necesare apărării antiaeriene (aeriene) a unor obiective importante de pe teritoriul țării – programul *Wisla*, Ministerul Apărării polonez a anunțat, în aprilie 2015, că a ales sistemul antiaerian american *Patriot* fabricat de *Raytheon* în dauna sistemului european *Aster 30* fabricat de un consorțiu format din *MBDA* și *Thales* și că această achiziție este negociată în cadrul unui acord interguvernamental¹⁷.

Conform anunțului făcut de către responsabilii politico-militari polonezi, Polonia ar urma să achiziționeze opt baterii antiaeriene (x 3 unități de foc) înzestrate cu sisteme antiaeriene /antibalistică din gama *Patriot – PAC 2 GEM-T* și *PAC-3 MSE*, unele dintre cele mai performante pentru destinația lor, din zona țărilor NATO, sisteme ce vor fi livrate și operaționalizate înainte de anul 2025¹⁸.

Întrucât scutul antirachetă polonez este planificat să devină operațional în 2018, Varșovia a declarat prin vocea purtătorului de cuvânt al Ministerului Apărării, Col. Jacek Sonta, că, până la achiziția celor opt baterii de rachete *Patriot* contractate – destinate să apere antiaerian /antibalistic obiective și zone de obiective importante de pe întreg teritoriul țării –, intenționează să realizeze o capacitate antiaeriană și antibalistică temporară prin achiziționarea, amplasarea și operaționalizarea a două baterii de rachete antiaeriene *Patriot* până în anul 2018¹⁹.

Abordarea poloneză vizează apărarea scutului antirachetă în pură logică militară și anume apărarea antiaeriană și antibalistică a acestuia înainte ca acesta să devină operațional în 2018.

Aceste rachete antiaeriene cu posibilități antibalistice, deosebit de performante, în conjuncție cu cele 58 de avioane F-16 C/D Bloc 52+, pe lângă cele 75 de avioane MiG-29 „Fulcrum” modernizate, precum și cele 17 baterii de rachete antiaeriene SA-3 „Goa” mobile la care se adaugă un număr neprecizat de sisteme antiaeriene mobile SA-4 „Ganef” (*Krug*)²⁰ vor duce apărarea aeriană /antiaeriană poloneză la standarde de calitate și relevanță operațională foarte înalte, de invidiat, pentru cele mai multe țări NATO.

Realitatea operațională, pe cale de a se construi în Polonia, de realizare a unei apărări aeriene și

antiaeriene performante integrate la nivelul întregii țări care să asigure și apărarea scutului antirachetă reprezintă o condiție sine-qua-non a îndeplinirii menirii acestuia.

Această abordare, de contracarare a riscurilor și a amenințărilor la adresa unui obiectiv deosebit de important pentru securitatea Poloniei și a Alianței, în ansamblu, făcută în baza rațiunii militare, poate constitui un bun exemplu, demn de urmat de către toți ceilalți aliați europeni, confrunțați, la rândul lor, cu pericole la adresa securității din ce în ce mai mari, pericole venite în special pe calea aerului.

NOTE:

1 *Unites States European Phased Adaptive Approach*.

2 Ground Based Interceptor este o rachetă balistică cu rază lungă de acțiune (4.000-5.000 km), adaptată întrebuințării antibalistice (dirijată ca o rachetă antiaeriană cu rază foarte mare de acțiune, ce distruge ținta balistică prin impact – tehnologia „hit to kill” –, la înălțimi foarte mari) și destinată combaterii rachetelor balistice cu rază intermediară și lungă de acțiune.

3 *Standard Missile - 3* este o rachetă antibalistică lansată de la sol sau de pe nave destinată combaterii rachetelor balistice cu rază scurtă, medie și intermediară de acțiune.

4 *US Missile Defense Policy A Phased, Adaptive Approach for Missile Defense in Europe*, THE WHITE HOUSE Office of the Press Secretary, <https://www.whitehouse.gov/the-press-office/fact-sheet-us-missile-defense-policy-a-phased-adaptive-approach-missile-defense-eu>, accesat la 16.02.2016.

5 Tom Z. Collina, *The European Phased Adaptive Approach at a Glance*, Arms Control Association, accesat la 17.02.2016.

6 *Ibidem*.

7 *Ibidem*.

8 Tom Z. Collina, *The European Phased Adaptive Approach at a Glance*, Arms Control Association, accesat la 17.02.2016.

9 După atacul terorist asupra teritoriului american din 9.11.2001, în ciuda protestelor Rusiei, președintele american a luat decizia ieșirii SUA din Tratatul ABM, semnat, cu protocoalele adiționale, în perioada Războiului Rece (1972 - 1974) și care garanta, prin lipsa apărării împotriva rachetelor balistice, distrugerea reciprocă a celor două superputeri – Mutual Assured Destruction (MAD).

10 Kingston Reif, *New START at a Glance*, Arms Control Association, <http://www.armscontrol.org/factsheets/NewSTART>, accesat la 10.02.2016.

11 *Russia Threatens NATO Over Missile Shield*, Missile Threat A Project of the George C. Marshall and Claremont Institutes, <http://missilethreat.com/russia-threatens-nato-over-missile-shield/>, accesat la 16.03.2016.

12 *US missile deployment makes Poland and Romania 'targets'*, Missile Threat A Project of the George C. Marshall and Claremont Institutes, <http://missilethreat.com/us-missile-deployment-makes-poland-and-romania-targets-says-russia/>, accesat la 16.03.2016.

13 *Moscow sees deployment of US missile defense system in Romania as violation of INF Treaty*, December 24, 2015, tass.ru/en/politics/846689, accesat la 18.01.2016.

14 *Intermediate Nuclear Forces Treaty*, în realitate *Intermediate – Range Nuclear Forces Treaty* este un tratat internațional între SUA și URSS, în 1987, prin care cele două părți se angajau să elimine rachetele balistice și de croazieră atât cu încărcătură nucleară cât și convențională lansate de la sol și cu raze de acțiune cuprinse între 500 și 5.500 km, https://www.armscontrol.org/factsheets/INF_treaty, accesat la 16.02.2016.

15 *Treaty on Conventional Forces in Europe (CFE)*, semnat în 1990, prin care se impun limite ale prezenței armamentului convențional în spațiul dintre Oceanul Atlantic și Munții Urali.

16 În limitele Tratatului INF.

17 *Poland, Romania Lead E. Europe Missile Defense Efforts*, Missile Threat A Project of the George C. Marshall and Claremont Institutes, <http://missilethreat.com/poland-romania-lead-e-europe-missile-defense-efforts/>, accesat la 16.03.2016.

18 Remigiusz Wilk, *Poland selects Patriot for its Wisla air – defence programme*, IHS Jane's Defence Weekly, p. 5, 29 April 2015, Vol.52, Issue 17, accesat la 15.01.2016.

19 *Poland, Romania Lead E. Europe Missile Defense Efforts*, Missile Threat A Project of the George C. Marshall and Claremont Institutes, <http://missilethreat.com/poland-romania-lead-e-europe-missile-defense-efforts/>, accesat la 16.03.2016.

20 *Military Periscope*, <https://ndu-militaryperiscope-com.nduezproxy.idm.oclc.org/nations/nato/poland/airforce/index.html>, accesat la 16.02.2016.

BIBLIOGRAFIE

Military Periscope, <https://ndu-militaryperiscope-com.nduezproxy.idm.oclc.org>

Missile Threat. A Project of the George C. Marshall and Claremont Institutes, <http://missilethreat.com>

Fact Sheet: THE WHITE HOUSE Office of the Press Secretary, <https://www.whitehouse.gov/the-press-office/fact-sheet-us-missile-defense-policy-a-phased-adaptive-approach-missile-defense-eu>

INF Treaty, Arms Control Association, <http://www.armscontrol.org/factsheets>

CFE Treaty, Arms Control Association, <http://www.armscontrol.org/factsheets>

Moscow sees deployment of US missile defense system in Romania as violation of INF Treaty, December 24, 2015, tass.ru/en/politics/846689

Binnie Jeremy, Gibson Neil, *Syria strikes showcase Russian Navy's cruise missile capability*, IHS Jane's Defence Weekly, 14 October 2015, Vol. 52, Issue 41.

Collina Z. Tom, *The European Phased Adaptive Approach at a Glance*, Arms Control Association, <http://www.armscontrol.org/factsheets>

Puricel Ion, *Combaterea rachetelor balistice cu rachete antiaeriene în operații multinaționale*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2007.

Reif Kingston, *New START at a Glance*, Arms Control Association, <http://www.armscontrol.org/factsheets/NewSTART>

Wilk Remigiusz, *Poland selects Patriot for its Wisla air – defence programme*, IHS Jane’s Defence Weekly, 29 April 2015, Vol. 52, Issue 17.

EDITURA UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE „CAROL I”

Redactor-șef: Laura MÎNDRICAN

Corector: Mariana ROȘCA

Tehnoredactare: Gabriela CHIRCORIAN

Grafica: Elena PLEȘANU

ISSN (on line) 2065 - 8281

Lucrarea conține 124 de pagini.

Tipografia Universității Naționale de Apărare „Carol I”

Șoseaua Panduri, nr. 68-72, sector 5, București

e-mail: *buletinul@unap.ro*

Tel. 319.48.80/0215; 0453